

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Gx9.312

**HARVARD COLLEGE
LIBRARY**

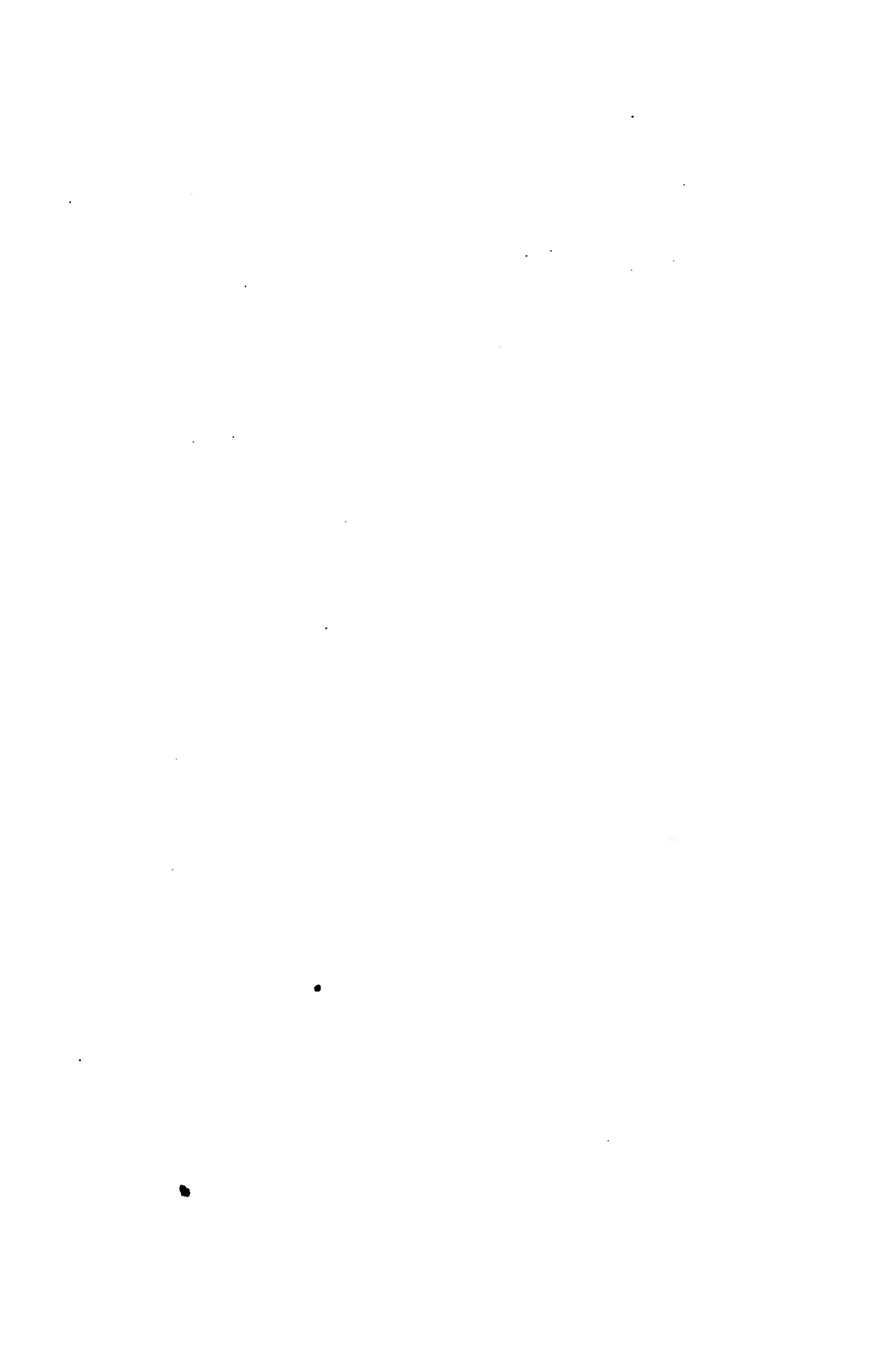

**THE BEQUEST OF
EVERT JANSEN WENDELL
(CLASS OF 1882)
OF NEW YORK**

1918

ΧΕΝΟΦΟΝΤΟΣ ΑΝΑΒΑΣΙΣ

ΧΕΝΟΦΟΝΤΙΣ ΑΝΑΒΑΣΙΣ

EDIDIT

ANDREAS WEIDNER

LONDINI: CASSELL

MDCCCXC

Gx 9.312

HARVARD COLLEGE LIBRARY
FROM
THE BEQUEST OF
EVERT JANSEN WENDELL
1913

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ.

Α.

Ι. Δαρείου και Παρυσάτιδος γίνονται παῖδες δύο, πρεσβύτερος μὲν Ἀρταξέρξης, νεώτερος δὲ Κύρος. ἐπεὶ δ' ἠσθένει Δαρεῖος καὶ ὑπώπτει τελευτῆν τοῦ βίου, ἐβούλετο οἱ τῶν παίδε ἀμφοτέρω παρεῖναι. ὁ μὲν ² οὖν πρεσβύτερος παρῶν ἐτύγχανε· Κύρον δὲ μεταπέμπεται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἧς αὐτὸν σατράπην ἐποίησε, καὶ στρατηγὸν δ' αὐτὸν ἀπέδειξε πάντων ὅσοι εἰς Καστωλοῦ πεδῖον ἀθροίζονται. ἀναβαίνει οὖν ὁ Κύρος λαβὼν Τισσαφέρην ὡς φίλον, καὶ τῶν Ἑλλήνων ἔχων ὀπίστας τριακοσίους, ἄρχοντα δ' αὐτῶν Ξενίαν Παρράσιον. ἐπεὶ δ' ἐτελεύτησε Δαρεῖος καὶ κατέστη ³ εἰς τὴν βασιλείαν Ἀρταξέρξης, Τισσαφέρης διαβάλλει τὸν Κύρον πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὡς ἐπιβουλεύει αὐτῷ. ὁ δὲ πείθεται καὶ συλλαμβάνει Κύρον ὡς ἀποκτενῶν· ἡ δὲ μήτηρ ἐξαιτησαμένη αὐτὸν ἀποπέμπει πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχήν.

Ὁ δ' ὡς ἀπῆλθε κινδυνεύσας καὶ ἀτιμασθεὶς, ⁴ βουλευέται ὅπως μήποι' ἔτι ἔσται ὑπὸ τῷ ἀδελφῷ, ἀλλ', ἦν δύνηται, βασιλεύσει ἀντ' ἐκείνου. Παρούσαις μὲν δὴ ἡ μήτηρ ὑπῆρχε τῷ Κύρῳ, φιλοῦσα αὐτὸν μᾶλλον ἢ τὸν βασιλεύοντ' Ἀρταξέρξην. ὅσ- ⁵ τις δ' ἀφικνοῖτο τῶν παρὰ βασιλείως πρὸς αὐτὸν, πάντας οὕτω διαθείς ἀπεπέμπετο, ὥστ' αὐτῷ μᾶλλον φίλους εἶναι ἢ βασιλεῖ. καὶ τῶν παρ' ἑαυτῷ δὲ

βαρβάρων ἐπεμελεῖτο, ὡς πολεμεῖν θ' ἱκανοὶ εἶεν καὶ εὐνοϊκῶς ἔχοιεν αὐτῷ.

6 Τὴν δ' Ἑλληνικὴν δύναμιν ἤθροίζεν ὡς μάλιστα ἐδύνατο ἐπικρυπτόμενος, ὅπως ἔτι ἀπαρασκευότατον λάβοι βασιλεία. ὣδε οὖν ἐποιεῖτο τὴν συλλογὴν· ὅπως εἶχε φυλακὰς ἐν ταῖς πόλεσι, παρήγγειλε τοῖς φρουράρχοις ἐκάστοις λαμβάνειν ἄνδρας Πελοποννησίους ἔτι πλείστους καὶ βελτίστους, ὡς ἐπιβουλεύοντος Τισσαφέρου ταῖς πόλεσι. καὶ γὰρ ἦσαν αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις Τισσαφέρου τὸ ἀρχαῖον ἐκ βασιλείως δεδομέναι, τότε δ' ἀφειστήκεισαν πρὸς

7 Κῦρον πᾶσαι πλὴν Μιλήτου· ἐν Μιλήτῳ δὲ Τισσαφέρου προαισθόμενός τις ταῦτα βουλευόμενος, τοὺς μὲν ἀπέκτεινε τοὺς δ' ἐξέβαλεν. ὁ δὲ Κῦρος ὑπολαβὼν τοὺς φεύγοντας συλλέξας στρατεύματα ἐπολιόρκει Μίλητον καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ ἐπειρᾶτο κατάγειν τοὺς ἐκπεπτωκότας. καὶ αὕτη αὖ ἄλλη πρόφασις ἦν αὐτῷ τοῦ ἀθροῖζειν στρατεύματα.

8 πρὸς δὲ βασιλεία πέμπων ἡξίου ἀδελφὸς ὢν αὐτοῦ δοθῆναι οἱ ταύτας τὰς πόλεις μᾶλλον ἢ Τισσαφέρου ἀρχειν αὐτῶν, καὶ ἡ μήτηρ συνέπραττεν αὐτῷ ταῦτα· ὥστε βασιλεὺς τὴν μὲν πρὸς ἑαυτὸν ἐπιβουλὴν οὐκ ἠσθάνετο, Τισσαφέρου δ' ἐνόμιζε πολεμοῦντ' αὐτὸν ἀμφὶ τὰ στρατεύματα δαπανᾶν· ὥστ' οὐδὲν ἤχθετο αὐτῶν πολεμοῦντων. καὶ γὰρ ὁ Κῦρος ἀπέπεμπε τοὺς γιγνομένους δασμοὺς βασιλεῖ ἐκ τῶν πόλεων ὧν Τισσαφέρου ἐτύγχανεν ἔχων.

9 Ἄλλο δὲ στρατεύματα αὐτῷ συνελέγετο ἐν Χερρονήσῳ τῇ κατ' ἀντιπέρας Ἀβύδου τὸνδε τὸν τρόπον.

Κλέαρχος Λακεδαιμόνιος φυγάς ἦν· τούτῳ συγγενόμενος ὁ Κῦρος ἠγάσθη τ' αὐτὸν καὶ δίδωσιν αὐτῷ μυρίους δαρεικοὺς. ὁ δὲ λαβὼν τὸ χρυσίον στρατεύματα συνέλεξεν ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων καὶ ἐπολέμει ἐκ Χερρονήσου ὁρμώμενος τοῖς Θραξῖ τοῖς ὑπὲρ Ἑλλησποντον οἰκοῦσι καὶ ὠφέλει τοὺς Ἑλληνας, ὥστε καὶ χρήματα συνεβάλλοντ' αὐτῷ εἰς τὴν τροφήν τῶν στρατιωτῶν αἱ Ἑλλησποντιακαὶ πόλεις ἐκοῦσαι. τοῦτο δ' αὖ οὕτω τρεφόμενον ἐλάνθανεν αὐτῷ τὸ στρατεύμα.

Ἀρίστιππος δ' ὁ Θετταλὸς ξένος ἂν ἐτύγχανεν 10 αὐτῷ, καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τῶν οἴκοι ἀντιστασιωτῶν ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον καὶ αἰτεῖ αὐτὸν εἰς δισχιλίους ξένους τριῶν μηνῶν μισθόν, ὡς οὕτω περιγενόμενος ἂν τῶν ἀντιστασιωτῶν. ὁ δὲ Κῦρος δίδωσιν αὐτῷ εἰς τετρακισχιλίους καὶ ἕξ μηνῶν μισθόν, καὶ δεῖται αὐτοῦ μὴ πρόσθεν καταλῦσαι πρὸς τοὺς ἀντιστασιώτας, πρὶν ἂν αὐτῷ συμβουλευέσῃται. οὕτω δ' αὖ τὸ ἐν Θετταλίᾳ ἐλάνθανεν αὐτῷ τρεφόμενον στρατεύμα.

Πρόξενον δὲ τὸν Βοιώτιον ξένον ὄντ' ἐκέλευσε 11 λαβόντ' ἄνδρας ὅτι πλείστους παραγενέσθαι, ὡς εἰς Πισίδας βουλόμενος στρατεύεσθαι, ὡς πράγματα παρεχόντων τῶν Πισιδῶν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ. Σοφαίνετον δὲ τὸν Στυμφάλιον καὶ Σωκράτη τὸν Ἀχαιοῦν, ξένους ὄντας καὶ τούτους, ἐκέλευσεν ἄνδρας λαβόντας ἐλθεῖν ὅτι πλείστους, ὡς πολεμήσοντας Τισσαφέρνει σὺν τοῖς φυγάσι τοῖς Μιλησίων. καὶ ἐποίουν οὕτως οὗτοι.

II. Ἐπει δ' ἐδόκει ἤδη πορεύεσθαι ἄνω, τὴν μὲν πρόφασιν ἐποιεῖτο ὡς Πισίδας βουλόμενος ἐκβαλεῖν παντάπασιν ἐκ τῆς χώρας· καὶ ἀθροίζει ὡς ἐπὶ τούτους τό τε βαρβαρικὸν καὶ τὸ Ἑλληνικόν. ἐνταῦθα καὶ παραγγέλλει τῷ τε Κλεάρχῳ λαβόντι ἦκειν ὅσον ἦν αὐτῷ στράτευμα, καὶ τῷ Ἀριστίππῳ συναλλαγέντι πρὸς τοὺς οἴκοι ἀποπέμψαι πρὸς ἑαυτὸν δ' εἶχε στράτευμα· καὶ Ξενία τῷ Ἀρκάδι, ὃς αὐτῷ προειστήκει τοῦ ἐν ταῖς πόλεσι ξενικοῦ, ἦκειν παραγγέλλει λαβόντα τοὺς ἄλλους πλὴν ὅπόσοι ἱκανοὶ ἦσαν τὰς ἀκροπόλεις φυλάττειν. ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς Μίλητον πολιορκοῦντας, καὶ τοὺς φυγάδας ἐκέλευσε σὺν αὐτῷ στρατεύεσθαι, ὑποσχόμενος αὐτοῖς, εἰ καλῶς καταπράξειεν ἐφ' ἃ ἐστρατεύετο, μὴ πρόσθεν παύσεσθαι, πρὶν αὐτοὺς καταγάγοι οἴκαδε. οἱ δ' ἠθέως ἐπέθοντο· ἐπίστευον γὰρ αὐτῷ· καὶ λαβόντες τὰ ὄπλα παρήσαν εἰς Σάρδεις. Ξενίας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τῶν πόλεων λαβὼν παρεγένετο εἰς Σάρδεις ὀπίπτας εἰς τετρακισχιλίους, Πρόξενος δὲ παρῆν ἔχων ὀπίπτας μὲν εἰς πεντακοσίους καὶ χιλίους, γυμνήτας δὲ πεντακοσίους, Σοφαίνετος δ' ὁ Στυμφάλιος ὀπίπτας ἔχων χιλίους, Σωκράτης δ' ὁ Ἀχαιὸς ὀπίπτας ἔχων ὡς πεντακοσίους, Πασίων δ' ὁ Μεγαρεὺς τριακοσίους μὲν ὀπίπτας, τριακοσίους δὲ πελταστὰς ἔχων παρεγένετο· ἦν δὲ καὶ οὗτος καὶ ὁ Σωκράτης τῶν ἀμφὶ Μίλητον στρατευομένων. οὗτοι μὲν εἰς Σάρδεις αὐτῷ ἀφίκοντο. Τισσαφέρνης δὲ κατανοήσας ταῦτα, καὶ μείζονα ἠγησάμενος εἶναι ἢ ὡς ἐπὶ Πισίδας τὴν παρασκευὴν, πορεύεται ὡς βασι-

λέα ἢ ἐδύνατο τάχιστα, ἰππέας ἔχων ὡς πεντακοσίους. καὶ βασιλεὺς μὲν δὴ ἐπεὶ ἤκουσε Τισσαφέρους τὸν 5 Κύρου στόλον, ἀντιπαρεσκευάζετο.

Κῦρος δ' ἔχων οὐς εἴρηκα ὠρμάτο ἀπὸ Σάρδεων· καὶ ἐξελαίνει διὰ τῆς Λυδίας σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσι καὶ δύο ἐπὶ τὸν Μαίανδρον ποταμόν. τοῦτου τὸ εὖρος δύο πλέθρα· γέφυρα δ' 6 ἐπὴν ἔzeugμένη πλοίοις πεντεκαίδεκα. τοῦτον διαβάς ἐξελαίνει διὰ Φρυγίας σταθμόν ἓνα παρασάγγας ὀκτὼ εἰς Κολοσσάς, πόλιν οἰκουμένην μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα ἔμεινεν ἡμέρας ἑπτὰ· καὶ ἦκε Μένων ὁ Θετταλὸς ὀπλίτας ἔχων χίλιους καὶ πελταστὰς πεντακοσίους, Δόλοπας καὶ Αἰνιᾶνας καὶ Ὀλυνθίους.

Ἐντεῦθεν ἐξελαίνει σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας 7 εἴκοσιν εἰς Κελαινάς, τῆς Φρυγίας πόλιν οἰκουμένην μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθα Κῦρος βασιλεία ἦν καὶ παράδεισος μέγας ἀγρίων θηρίων πλήρης, ἃ ἐκεῖνος ἐθήρευεν ἀφ' ἵππου, ὁπότε γυμνάσαι βούλοιοτο ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ἵππους· διὰ μέσου δὲ τοῦ παραδείσου ῥεῖ ὁ Μαίανδρος ποταμός· αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εἰσιν ἐκ τῶν βασιλείων· ῥεῖ δὲ καὶ διὰ τῆς πόλεως. ἔστι δὲ καὶ μεγάλου βασιλέως 8 βασιλεία ἐν Κελαιναῖς ἐρυμνὰ ἐπὶ ταῖς πηγαῖς τοῦ Μαρσίου ποταμοῦ ὑπὸ τῇ ἀκροπόλει· ῥεῖ δὲ καὶ οὗτος διὰ τῆς πόλεως καὶ ἐμβάλλει εἰς τὸν Μαίανδρον· τοῦ δὲ Μαρσίου τὸ εὖρος ἐστὶν εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν. ἐνταῦθα λέγεται Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσύαν νικήσας ἐρίζοντα οἱ περὶ σοφίας, καὶ τὸ

δέρμα κρεμάσαι ἐν τῷ ἀντρω ὄθεν αἱ πηγαί· διὰ δὲ τοῦτο ὁ ποταμὸς καλεῖται Μαρσύας. ἐνταῦθα
 9 Ξέρξης, ὅτ' ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἠττηθεὶς τῇ μάχῃ ἀνεχώρει, λέγεται οἰκοδομῆσαι ταῦτά τε τὰ βασίλεια καὶ τὴν Κελαινῶν ἀκρόπολιν. ἐνταῦθ' ἔμεινε Κῦρος ἡμέρας τριάκοντα· καὶ ἦκε Κλέαρχος ἔχων ὀπλίτας χιλίους καὶ πελταστὰς Θρᾶκας ὀκτακοσίους καὶ τοξότας Κρητὰς διακοσίους. ἅμα δὲ καὶ Σῶσις παρῆν ὁ Συρακόσιος ἔχων ὀπλίτας τριακοσίους, καὶ Ἀγίας ὁ Ἀρκὰς ἔχων ὀπλίτας χιλίους. καὶ ἐνταῦθα Κῦρος ἐξέτασιν καὶ ἀριθμὸν τῶν Ἑλλήνων ἐποίησεν ἐν τῷ
 10 παραδείσῳ, καὶ ἐγένοντο οἱ σύμπαντες ὀπλίται μὲν μύριοι καὶ χίλιοι, πελτασταὶ δ' ἀμφὶ τοὺς δισχιλίους.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα εἰς Πέλτας, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθ' ἔμεινε ἡμέρας τρεῖς· ἐν αἷς Ξενίας ὁ Ἀρκὰς τὰ Λύκαια ἔθυσσε καὶ ἀγῶνα ἔθηκε· τὰ δ' ἄθλα ἦσαν σπλεγίδες χρυσαῖ· ἐθεώρει δὲ τὸν ἀγῶνα καὶ Κῦρος.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δώδεκα εἰς Κεράμων ἀγοράν, τῆς Φρυγίας πόλιν οἰκουμένην ἐσχάτην πρὸς τῇ Μυσίᾳ χώρᾳ.

11 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας τριάκοντα εἰς Καῦστρου πεδίον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθ' ἔμεινε ἡμέρας πέντε· καὶ τοῖς στρατιώταις ὠφείλετο μισθὸς πλεον ἢ τριῶν μηνῶν, καὶ πολλάκις ἰόντες ἐπὶ τὰς θύρας ἀπήτουν. ὁ δ' ἐλπίδας λέγων διῆγε καὶ δῆλος ἦν ἀνιώμενος· οὐ γὰρ ἦν πρὸς τοῦ Κύρου τρόπου ἔχοντα μὴ ἀπο-
 12 διδόναι. ἐνταῦθ' ἀφικνεῖται Ἐπύαξα ἡ Συεννέσιος

γυνή τοῦ Κιλίκων βασιλέως παρὰ Κῦρον· καὶ ἐλέ-
γετο Κύρω δοῦναι χρήματα πολλά. τῇ δ' οὖν στρα-
τιᾷ τότε ἀπέδωκε Κύρος μισθὸν τεττάρων μηνῶν.
εἶχε δ' ἡ Κίλισσα περὶ αὐτὴν καὶ Κίλικας καὶ
Ἀσπενδίους.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας 13
δέκα εἰς Θύμβριον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθ' ἦν
παρὰ τὴν ὁδὸν κρήνη ἡ Μίδου καλουμένη τοῦ
Φρυγῶν βασιλέως, ἐφ' ἣ λέγεται Μίδας τὸν Σάτυρον
θηρεῦσαι οἶνω κεράσας αὐτήν.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας 14
δέκα εἰς Τυριάειον, πόλιν οἰκουμένην. ἐνταῦθ'
ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς. καὶ λέγεται δεηθῆναι ἡ Κί-
λισσα Κύρου ἐπιδειξαι τὸ στράτευμα αὐτῇ· βουλό-
μενος οὖν ἐπιδειξαι ἐξέτασιν ποιεῖται ἐν τῷ πεδίῳ
τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων. ἐκέλευσε δὲ τοὺς 15
Ἕλληνας ὡς νόμος αὐτοῖς εἰς μάχην οὕτω ταχθῆναι,
συντάξαι δ' ἕκαστον τοὺς ἑαυτοῦ. ἐτάχθησαν οὖν
ἐπὶ τεττάρων· εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν Μένων καὶ οἱ
σὺν αὐτῷ, τὸ δ' εὐώνυμον Κλέαρχος καὶ οἱ ἐκείνου,
τὸ δὲ μέσον οἱ ἄλλοι στρατηγοί. ἐθώρει οὖν ὁ 16
Κῦρος πρῶτον μὲν τοὺς βαρβάρους· οἱ δὲ παρ-
ήλαντον τεταγμένοι κατ' ἴλας καὶ κατὰ τάξεις· εἶτα
δὲ τοὺς Ἕλληνας, παρελάντων ἐφ' ἄρματος καὶ ἡ
Κίλισσα ἐφ' ἄρμαμάξης. εἶχον δὲ πάντες κράνη
χαλκᾶ καὶ χιτῶνας φοινικοῦς καὶ κνημίδας, καὶ τὰς
ἀσπίδας ἐκκεκαλυμμένας. ἐπειδὴ δὲ πάντας παρ- 17
ήλασε, στήσας τὸ ἄρμα πρὸ τῆς φάλαγγος μέσης,
πέμπσας Πίγρητα τὸν ἐρμηγέα παρὰ τοὺς στρατη-

γούς τῶν Ἑλλήνων ἐκέλευσε προβαλέσθαι τὰ δπλα καὶ ἐπιχωρῆσαι δλην τὴν φάλαγγα. οἱ δὲ ταῦτα προεῖπον τοῖς στρατιώταις· καὶ ἐπεὶ ἐσάλλυξε, προβαλόμενοι τὰ ὄπλα ἐπῆσαν. ἐκ δὲ τούτου θάπτον προϊόντων σὺν κραυγῇ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου δρόμος ἐγένετο τοῖς στρατιώταις ἐπὶ τὰς σκηνάς, τῶν δὲ βαρβάρων φόβος πολὺς, καὶ ἢ τε Κίλισσα ἔφυγεν ἐπὶ τῆς ἀρμαμάξης καὶ οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς καταλιπόντες τὰ ὄνια ἔφυγον, οἱ δ' Ἑλληνες σὺν γέλωτι ἐπὶ τὰς σκηνάς ἦλθον. ἢ δὲ Κίλισσα ἰδοῦσα τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν τάξιν τοῦ στρατεύματος ἐθαύμασε. Κῦρος δ' ἦσθη τὸν ἐκ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς βαρβάρους φόβον ἰδών.

19 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας εἴκοσι εἰς Ἰκόνιον, τῆς Φρυγίας πόλιν ἐσχάτην. ἐνταῦθ' ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Λυκαονίας σταθμοὺς πέντε παρασάγγας τριάκοντα. ταύτην τὴν χώραν ἐπέτρεψε διαρπάσαι τοῖς Ἑλλησιν ὡς πολεμὴν οὔσαν.

20 Ἐντεῦθεν Κῦρος τὴν Κίλισσαν εἰς τὴν Κιλικίαν ἀποπέμπει τὴν βραχίστην ὁδόν· καὶ συνέπεμψεν αὐτῇ οὓς Μένων εἶχε καὶ αὐτόν. Κῦρος δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ἐξελαύνει διὰ Καππαδοκίας σταθμοὺς τέταρτας παρασάγγας εἴκοσι καὶ πέντε εἰς Θόανα, πόλιν οἰκουμένην μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· ἐν ᾧ Κῦρος ἀπέκτεινεν ἄνδρα Πέρσῃ Μεγαφέρνην, φοινικιστὴν βασιλείον, καὶ ἕτερόν τινα δυνάστην, αἰτιασάμενος ἐπιβουλεύειν αὐτῷ.

Ἐντεῦθεν ἐπειρῶντ' εἰσβάλλειν εἰς τὴν Κιλικίαν· 21
 ἢ δ' εἰσβολὴ ἦν ἀμαξιτὸς ὀρθία ἰσχυρῶς καὶ ἀμή-
 χανος ἐλθεῖν στρατεύματι, εἴ τις ἐκόλυεν. ἐλέγετο
 δὲ καὶ Συνένσεις εἶναι ἐπὶ τῶν ἄκρων φυλάττων
 τὴν εἰσβολὴν· δι' ὃ ἔμειναν ἡμέραν ἐν τῷ πεδίῳ.
 τῇ δ' ὑστεραία ἦκεν ἄγγελος λέγων ὅτι λελοιπῶς
 εἶη Συνένσεις τὰ ἄκρα, ἐπεὶ ἦσθετο ὅτι τὸ Μένωνος
 στρατεύμα ἤδη ἐν Κιλικίᾳ ἦν εἴσω τῶν ὀρέων, καὶ
 ὅτι τριήρεις ἦκουε περιπλεούσας ἀπ' Ἰωνίας εἰς Κι-
 λικίαν. Κῦρος δ' οὖν ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη οὐδενὸς 22
 κωλύοντος, καὶ εἶδε τὰς σκηνάς, οὓς οἱ Κίλικες
 ἐφύλαττον. ἐντεῦθεν δὲ κατέβαιναν εἰς πεδῖον
 μέγα καὶ καλόν, ἐπίρρυτον καὶ δένδρων παντο-
 दाπῶν σύμπλεων καὶ ἀμπέλων· πολὺ δὲ καὶ σή-
 σαμον καὶ μελίην καὶ κέγχρον καὶ πυροὺς καὶ
 κριθὰς φέροι. ὄρος δ' αὐτὸ περιέχει ἐρυμνὸν καὶ
 ὑψηλὸν πάντη ἐκ θαλάττης εἰς θάλατταν. κατα- 23
 βὰς δὲ διὰ τούτου τοῦ πεδίου ἤλασε σταθμοὺς
 τέτταρας παρασάγγας πέντε καὶ ἑκοσιν εἰς Ταρσοὺς,
 τῆς Κιλικίας πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα, ἣ καὶ
 ἦν τὰ Συνενέσιος βασιλεία· διὰ μέσου δὲ τῆς πόλεως
 ῥεῖ ποταμὸς Κύνδος ὄνομα, εὖρος δύο πλέθρων.
 ταύτην τὴν πόλιν ἐξέλιπον οἱ ἐνοικοῦντες μετὰ Συ- 24
 εννέσιος εἰς χωρίον ὀχυρὸν ἐπὶ τὰ ὄρη πλὴν οἱ τὰ
 καπηλεῖα ἔχοντες· ἔμειναν δὲ καὶ οἱ παρὰ τὴν θά-
 λατταν οἰκοῦντες ἐν Σόλοις καὶ ἐν Ἰσοῖς. Ἐπύαξα 25
 δ' ἢ Συνενέσιος γυνὴ προτέρα Κύρου πένθ' ἡμέραις
 εἰς Ταρσοὺς ἀφίκετο· ἐν δὲ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ὀρέων
 τῇ εἰς τὸ πεδῖον δύο λόχοι τοῦ Μένωνος στρατεύ-

ματος ἀπώλοντο· οἱ μὲν ἔφρασαν ἀρπάζοντάς τι κατακοπιῆναι ὑπὸ τῶν Κιλικῶν, οἱ δ' ὑπολειφθέντας καὶ οὐ δυναμένους εὐρεῖν τὸ ἄλλο στρατεύμα οὐδὲ τὰς ὁδοὺς εἶτα πλανωμένους ἀπολέσθαι· ἦσαν δ' οὖν 26 οὗτοι ἑκατὸν ὀπλίται. οἱ δ' ἄλλοι ἐπεὶ ἦκον, τὴν τε πόλιν διήρπασαν, διὰ τὸν ὄλεθρον τῶν συστρατιωτῶν ὀργιζόμενοι, καὶ τὰ βασιλεία τὰ ἐν αὐτῇ. Κῦρος δ' ἐπεὶ εἰσήλασεν εἰς τὴν πόλιν, μετεπέμπετο τὸν Σύννεσιν πρὸς ἑαυτόν· ὁ δ' οὔτε πρότερον οὐδενί πω κρείττονι ἑαυτοῦ εἰς χεῖρας ἔλθειν ἔφη οὔτε τότε 27 πίστει εἶλαβε. μετὰ δὲ ταῦτ' ἐπεὶ συνεγένοντ' ἀλλήλοις, Σύννεσις μὲν ἔδωκε Κῦρῳ χρήματα πολλὰ εἰς τὴν στρατιάν, Κῦρος δ' ἐκείνῳ δῶρα ἃ νομίζεται παρὰ βασιλεῖ τίμια, ἵππον χρυσοχάλινον καὶ στρεπτόν χρυσοῦν καὶ ψέλια καὶ ἀκινάκην χρυσοῦν καὶ στολὴν Περσικὴν, καὶ τὴν χώραν μηκέτι διαρπάζεσθαι· τὰ δ' ἠρπασμένα ἀνδράποδα, ἦν που ἐντυγχάνωσιν, ἀπολαμβάνειν.

III. Ἐνταῦθ' ἔμεινε Κῦρος καὶ ἡ στρατιὰ ἡμέρας εἴκοσιν· οἱ γὰρ στρατιῶται οὐκ ἔφρασαν ἵεναι τοῦ πρόσω· ὑπώπτεον γὰρ ἤδη ἐπὶ βασιλείᾳ ἵεναι· μισθωθῆναι δ' οὐκ ἐπὶ τούτῳ ἔφρασαν. πρῶτος δὲ Κλέαρχος τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας ἐβιάζετο ἵεναι· οἱ δ' αὐτόν τ' ἔβαλλον καὶ τὰ ὑποζύγια τὰκείνου, ἐπεὶ 2 ἄρξειε τοῦ προΐεναι. Κλέαρχος δὲ τότε μὲν μικρὸν ἐξέφυγε μὴ καταπετρωθῆναι, ὕστερον δ' ἐπεὶ ἔγνω ὅτι οὐ δυνήσεται βιάσασθαι, συνήγαγεν ἐκκλησίαν τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν. καὶ πρῶτον μὲν ἐδάκρυε

πολὺν χρόνον ἐστῶς· οἱ δ' ὀρώοντες ἐθαύμαζον καὶ
 ἐσιώπων· εἶτα δ' ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες στρατιῶται, 3
 μὴ θαυμάζεσθε ὅτι χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι πράγ-
 μασιν. ἐμοὶ γὰρ ξένος Κῦρος ἐγένετο καὶ με φεύ-
 γοντ' ἐκ τῆς πατρίδος τὰ τ' ἄλλ' ἐτίμησε καὶ μυ-
 ρίους ἔδωκε δαρεικούς· οὐς ἐγὼ λαβὼν οὐκ εἰς τὸ
 ἴδιον κατεθέμην ἐμοὶ οὐδὲ καθηδυπάθησα, ἀλλ' εἰς
 ὑμᾶς ἔδαπάνων. καὶ πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς Θυράκας 4
 ἐπολέμησα, καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐτιμωρούμην μεθ'
 ὑμῶν, ἐκ τῆς Χερρονήσου αὐτοὺς ἐξελαύνων βουλο-
 μένους ἀφαιρεῖσθαι τοὺς ἐνοικοῦντας Ἑλλήνας τὴν
 γῆν. ἐπειδὴ δὲ Κῦρος ἐκάλε, λαβὼν ὑμᾶς ἐπορευ-
 ὄμην, ἵν' εἴ τι δέοιτ' ὠφελοῖν αὐτὸν ἀνθ' ὧν εὖ
 ἔπαθον ὑπ' ἐκείνου. ἐπεὶ δ' ὑμεῖς οὐ βούλεσθε συμ- 5
 πορεύεσθαι, ἀνάγκη δὴ μοι ἢ ὑμᾶς προδόντα τῇ
 Κύρου φιλίᾳ χρῆσθαι ἢ πρὸς ἐκείνον ψευδόμενον
 μεθ' ὑμῶν ἵεναι. εἰ μὲν δὴ δίκαια ποιήσω οὐκ
 οἶδ', αἰρήσομαι δ' οὖν ὑμᾶς καὶ σὺν ὑμῖν 8 τι ἂν
 δέη πείσομαι. καὶ οὐποτ' ἐρεῖ οὐδεὶς ὡς ἐγὼ Ἑλ-
 λήνας ἀγαγὼν εἰς τοὺς βαρβάρους, προδοὺς τοὺς
 Ἑλλήνας τὴν τῶν βαρβάρων φιλίαν εἰλόμην, ἀλλ' 6
 ἐπεὶ ὑμεῖς ἐμοὶ οὐκ ἐθέλετε πείθεσθαι, ἐγὼ σὺν
 ὑμῖν 8 τι ἂν δέη πείσομαι. νομίζω γὰρ ὑμᾶς ἐμοὶ
 εἶναι καὶ πατρίδα καὶ φίλους καὶ συμμάχους, καὶ
 σὺν ὑμῖν μὲν ἂν οἶμαι εἶναι τίμιος, ὅπου ἂν ᾧ,
 ὑμῶν δὲ ἔρημος ᾧν οὐκ ἂν ἰκανὸς εἶναι οὐτ' ἂν
 φίλον ὠφελῆσαι οὐτ' ἂν ἐχθρὸν ἀλέξασθαι. ὡς ἐμοῦ
 οὖν ἰόντος ὅποι ἂν καὶ ὑμεῖς οὕτω τὴν γνώμην ἔχετε. 7
 τοσαῦτ' εἶπεν· οἱ δὲ στρατιῶται οἱ τ' αὐτοῦ ἐκείνου

καὶ οἱ ἄλλοι ταῦτ' ἀκούσαντες, ὅτι οὐ φραίη πρὸς βασι-
 λέα πορεύεσθαι, ἐπήγεσαν· παρὰ δὲ Ξενίου καὶ Πασί-
 ωνος πλείους ἢ δισχίλιοι λαβόντες τὰ ὄπλα καὶ τὰ
 8 σκευοφόρα ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ Κλέαρχον. Κύρος
 δὲ τούτοις ἀπορῶν τε καὶ λυπούμενος μετεπέμπετο
 τὸν Κλέαρχον· ὁ δ' ἵκναι μὲν οὐκ ἤθελε, λάθρα δὲ
 τῶν στρατιωτῶν πέμπων αὐτῷ ἄγγελον ἔλεγε θαρ-
 ρεῖν ὡς καταστησομένων τούτων εἰς τὸ δέον.

9 Μετὰ δὲ ταῦτα συναγαγὼν τοὺς θ' ἑαυτοῦ
 στρατιῶτας καὶ τοὺς προσελθόντας αὐτῷ καὶ τῶν
 ἄλλων τὸν βουλόμενον, ἔλεξε τοιάδε· Ἄνδρες στρα-
 τιῶται, τὰ μὲν δὴ Κύρου δηλὸν ὅτι οὕτως ἔχει
 πρὸς ἡμᾶς ὡσπερ τὰ ἡμέτερα πρὸς ἐκείνον· οὔτε
 γὰρ ἡμεῖς ἐκείνου ἔτι στρατιῶται, ἐπεὶ γ' οὐ συν-
 ἐτόμεθ' αὐτῷ, οὔτ' ἐκείνος ἔτι ἡμῖν μισθοδότης.
 10 ὅτι μέντοι ἀδικεῖσθαι νομίζει ὑφ' ἡμῶν οἶδα· ὥστε
 καὶ μεταπεμπομένον αὐτοῦ οὐκ ἐθέλω ἔλθειν, τὸ
 μὲν μέγιστον αἰσχυνόμενος, ὅτι σύννοισ' ἑμαυτῷ πάντ'
 ἐφρευσμένος αὐτόν, ἔπειτα καὶ δεδιῶς μὴ λαβῶν με
 11 δίκην ἐπιθῆ ὧν νομίζει ὑπ' ἐμοῦ ἠδικῆσθαι. ἐμοὶ
 οὖν δοκεῖ οὐχ ὥρα εἶναι ἡμῖν καθεύδειν οὐδ' ἀμε-
 λεῖν ἡμῶν αὐτῶν, ἀλλὰ βουλευέσθαι ὅ τι χρὴ ποιεῖν
 ἐκ τούτων. καὶ ἕως τε μένομεν αὐτοῦ, σκεπτέον
 μοι δοκεῖ εἶναι ὅπως ὡς ἀσφαλέστατα μενοῦμεν, εἰ
 τ' ἤδη δοκεῖ ἀπιέναι, ὅπως ὡς ἀσφαλέστατ' ἀπιμεν
 καὶ ὅπως τάπιτήδεια ἔξομεν· ἄνευ γὰρ τούτων οὔτε
 12 στρατηγοῦ οὔτ' ἰδιώτου ὄφελος οὐδέν. ὁ δ' ἀνὴρ
 πολλοῦ μὲν ἄξιος φίλος ὧ ἂν φίλος ἦ, χαλεπιώτατος
 δ' ἐχθρὸς ὧ ἂν πολέμιος ἦ, ἔχει δὲ δύναμιν καὶ

πεζήν καὶ ἵππικὴν, ἦν πάντες ὁμοίως δορῶμέν τε
 καὶ ἐπιστάμεθα· καὶ γὰρ οὐδὲ πόρρω δοκοῦμέν μοι
 αὐτοῦ καθῆσθαι. ὡσθ' ὥρα λέγειν ὃ τι τις γι-
 γνώσκει ἄριστον εἶναι. ταῦτ' εἰπὼν ἐπαύσατο. ἐκ 13
 δὲ τούτου ἀνίσταντο οἱ μὲν ἐκ τοῦ αὐτομάτου,
 λέξοντες ἃ ἐγίγνωσκον, οἱ δὲ καὶ ὑπ' ἐκείνου ἐγκέ-
 λυστοι, ἐπιδεικνύντες οἷα εἴη ἡ ἀπορία ἄνευ τῆς
 Κύρου γνώμης καὶ μένειν καὶ ἀπιέναι. εἰς δὲ δὴ 14
 εἶπε, προσποιούμενος σπεύδειν ὡς τάχιστα πορεύεσθαι
 εἰς τὴν Ἑλλάδα, στρατηγούς μὲν ἐλέσθαι ἄλλους ὡς
 τάχιστα, εἰ μὴ βούλεται Κλέαρχος ἀπάγειν· τὰ δ'
 ἐπιτήδει' ἀγοράζεσθαι — ἢ δ' ἀγορὰ ἦν ἐν τῷ βαρ-
 βαρικῷ στρατεύματι — καὶ συσκευάζεσθαι· ἐλθόν-
 τας δὲ Κῦρον αἰτεῖν πλοῖα, ὡς ἀποπλέοιεν· ἐὰν δὲ
 μὴ διδῶ, ἀλλ' ἡγεμόνα γ' αἰτεῖν ὅστις διὰ φιλίας
 τῆς χώρας ἀπάξει. ἐὰν δὲ μὴδ' ἡγεμόνα διδῶ, συν-
 τάττεσθαι τὴν ταχίστην, πέμψαι δὲ καὶ προκατα-
 ληφομένους τὰ ἄκρα, ὅπως μὴ φθάσωσι μήτε Κῦρος
 μήθ' οἱ Κίλικες καταλαβόντες, ὧν πολλοὺς καὶ πολλὰ
 χρήματα ἔχομεν ἀνηρπακότες. οὗτος μὲν τοιαῦτ'
 εἶπε· μετὰ δὲ τούτον Κλέαρχος εἶπε τοσοῦτον· Ὡς 15
 μὲν στρατηγήσουτ' ἐμὲ ταύτην τὴν στρατηγίαν μη-
 δεὶς ὑμῶν λεγέτω· πολλὰ γὰρ ἐνορῶ δι' ἃ ἐμοὶ τοῦτ'
 οὐ ποιητέον· ὁμως δὲ τῷ ἀνδρὶ ὃν ἂν ἐλησθε πεί-
 σομαι ἢ δυνατὸν μάλιστα, ἵν' εἰδῆθ' ὅτι καὶ ἄρ-
 χεσθαι ἐπίσταμαι ὡς τις καὶ ἄλλος μάλιστ' ἀνθρώ-
 πον. μετὰ τούτον ἄλλος ἀνέστη, ἐπιδεικνὺς μὲν 16
 τὴν εὐθήθειαν τοῦ τὰ πλοῖα αἰτεῖν κελεύοντος, ὡς-
 περ ἄλλιν ἂν τὸν στόλον Κύρου ποιουμένου, ἐπι-

δεικνὺς δ' ὡς εὐήθεις εἶη ἡγεμόνα αἰτεῖν παρὰ τού-
 του ᾧ λυμαινόμεθα τὴν προᾶξιν. εἰ δὲ καὶ τῷ ἡγε-
 μόνῳ πιστεύσομεν ὃν ἂν δῶ, τί κωλύει καὶ τὰ ἄκρα
 17 ἡμῖν κελεύειν Κύρον προκαταλαβεῖν; ἐγὼ γὰρ ὀκνοῖν
 μὲν ἂν εἰς τὰ πλοῖα ἐμβαίνειν ἃ ἡμῖν δοίη, μὴ ὀρ-
 μήσας ταῖς τριήρεσι καταδύσῃ, φοβόμην δ' ἂν τῷ
 ἡγεμόνῳ ᾧ δοίη ἐπεσθαι, μὴ ἡμᾶς ἀγάγη ὅθεν οὐκ
 ἔσται ἐξελθεῖν· βουλοίμην δ' ἂν ἄκοντος ἀπίων Κύρου
 λαθεῖν αὐτὸν ἀπελθών· ὃ οὐ δυνατόν ἐστιν. ἀλλ'
 18 ἐγὼ φημι ταῦτα μὲν φλυαρίας εἶναι· δοκεῖ δέ μοι
 ἄνδρας ἐλθόντας πρὸς Κύρον οἵτινες ἐπιτήδριοι σὺν
 Κλεάρχῳ ἐρωτᾶν ἐκεῖνον τί βούλεται ἡμῖν χρῆσθαι·
 καὶ ἔαν μὲν ἡ προᾶξις ἢ παραπλησία οἴαπερ καὶ
 πρόσθεν ἐχρήτο τοῖς Ξενίου, ἐπεσθαι καὶ ἡμᾶς καὶ
 19 μὴ κακίους εἶναι τῶν τότε συναναβάντων· ἔαν δὲ
 μείζων ἢ προᾶξις τῆς πρόσθεν φαίνεται καὶ ἐπιπο-
 νατέρα καὶ ἐπικινδυνότερα, ἀξιοῦν ἢ πείσανθ' ἡμᾶς
 ἄγειν ἢ πεισθέντα πρὸς φιλίαν ἀφιέναι· οὕτω γὰρ
 καὶ ἐπόμενοι ἂν φίλοι αὐτῷ καὶ πρόθυμοι ἐποίμεθα
 καὶ ἀπίοντες ἀσφαλῶς ἂν ἀπίομεν· ὃ τι δ' ἂν πρὸς
 ταῦτα λέγη ἀπαγγεῖλαι δεῦρο· ἡμᾶς δ' ἀκούσαντας
 20 πρὸς ταῦτα βουλευέσθαι. ἔδοξε ταῦτα, καὶ ἄνδρας
 ἐλόμενοι σὺν Κλεάρχῳ πέμπουσιν οἱ ἡρώτων Κύρον
 τὰ δόξαντα τῇ στρατιᾷ. ὃ δ' ἀπεκρίνατο ὅτι ἀκούει
 Ἀβροκόμαν ἐχθρὸν ἄνδρα ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ
 εἶναι, ἀπέχοντα δώδεκα σταθμούς· πρὸς τοῦτον οὖν
 ἔφη βούλεσθαι ἐλθεῖν· κἂν μὲν μένη ἐκεῖ, τὴν δίκην
 ἔφη χρήζειν ἐπιθεῖναι αὐτῷ, ἣν δὲ φεύγη, ἡμεῖς
 21 ἐκεῖ πρὸς ταῦτα βουλευσόμεθα. ἀκούσαντες δὲ

ταῦθ' οἱ αἵρετοὶ ἀπαγγέλλουσι τοῖς στρατιώταις· τοῖς δ' ὑποψία μὲν ἦν ὅτι ἄγοι πρὸς βασιλέα, ὅμως δ' ἐδόκει ἐπεσθαι. προσαιτοῦσι δὲ μισθόν· ὁ δὲ Κύρος ὑπισχνεῖται ἡμίολον πᾶσι δώσειν οὐ πρότερον ἔφερον, ἀντὶ δαρεικοῦ τρία ἡμιδαρειακά τοῦ μηνὸς τῷ στρατιώτῃ· ὅτι δ' ἐπὶ βασιλέα ἄγοι, οὐδ' ἔνταῦθ' ἤκουσεν οὐδεὶς ἔν γε τῷ φανερωῖ.

IV. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα ἐπὶ τὸν Ψάρον ποταμόν, οὗ ἦν τὸ εὖρος τρία πλέθρα.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμόν ἕνα παρασάγγας πέντε ἐπὶ τὸν Πύραμον ποταμόν, οὗ ἦν τὸ εὖρος στάδιον.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς δύο παρασάγγας πεντεκαίδεκα εἰς Ἴσσοὺς, τῆς Κιλικίας ἐσχάτην πόλιν, ἐπὶ τῇ θαλάττῃ οἰκουμένην μεγάλην καὶ εὐδαίμονα. ἔνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· καὶ Κύρω 2 παρῆσαν αἱ ἐκ Πελοποννήσου νῆες τριάκοντα καὶ πέντε καὶ ἐπ' αὐταῖς ναύαρχος Πυθαγόρας Λακεδαιμόνιος. ἠγεῖτο δ' αὐταῖς Ταμῶς Αἰγύπτιος ἐξ Ἐφέσου, ἔχων ναῦς ἑτέρας Κύρου πέντε καὶ εἰκοσιν, αἷς ἐπολιόρκει Μίλητον. παρῆν δὲ καὶ Χειρὶ- 3 σοφος Λακεδαιμόνιος ἐπὶ τῶν νεῶν, μετὰπεμπτος ὑπὸ Κύρου, ἑπτακοσίους ἔχων ὀπλίτας, ὧν ἐστρατήγει παρὰ Κύρω. αἱ δὲ νῆες ὤρμουν παρὰ τὴν Κύρου σκηρῆν. ἔνταῦθα καὶ οἱ παρ' Ἀβροκόμα μισθοφόροι Ἕλληνες ἀποστάντες ἦλθον παρὰ Κύρον, τετρακόσιοι ὀπλίται, καὶ συνεστρατεύοντ' ἐπὶ βασιλέα.

- 4 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμὸν ἓνα παρασάγγας πέντ' ἐπὶ πύλας τῆς Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας. ἦν δὲ ταῦτα δύο τείχη, καὶ τὸ μὲν ἔσωθεν τὸ πρὸ τῆς Κιλικίας Σύννεσις εἶχε καὶ Κιλικίων φυλακή, τὸ δὲ ἔξω τὸ πρὸ τῆς Συρίας βασιλέως ἐλέγετο φυλακὴ φυλάττειν. διὰ μέσου δὲ ῥεῖ τούτων ποταμὸς Κάροσος ὄνομα, εὖρος πλέθρου. ἄτιαν δὲ τὸ μέσον τῶν τειχῶν ἦσαν στάδιοι τρεῖς· καὶ παρελθεῖν οὐκ ἦν βία· ἦν γὰρ ἡ πάροδος στενὴ καὶ τὰ τεῖχη εἰς τὴν θάλατταν καθήκοντα, ἔπερθεν δ' ἦσαν πέτραι ἠλίβατοι· ἐπὶ δὲ τοῖς τείχεσιν ἀμφοτέροις ἐφειστήκεσαν
- 5 πύργοι. ταύτης ἕνεκα τῆς παρόδου Κῦρος τὰς ναῦς μετεπέμψατο, ὅπως ὀπίστας ἀποβιβάσειεν καὶ ἔξω τῶν πυλῶν, ἀμφοτέρωθεν βιασόμενος τοὺς πολεμίους, εἰ φυλάττειεν ἐπὶ ταῖς Συρίας πύλαις, ὅπερ ᾔετο ποιήσῃν τὸν Ἀβροχόμαν, ἔχοντα πολὺ στρατεύμα. Ἀβροχόμας δ' οὐ τοῦτ' ἐποίησεν, ἀλλ' ἐπεὶ ἔχουσε Κῦρον ἐν Κιλικίᾳ ὄντα, ἀναστρέψας ἐκ Φοινίκης παρὰ βασιλέα ἀτήλανε, ἔχων, ὡς ἐλέγετο, τριάκοντα μυριάδας στρατιᾶς.
- 6 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ Συρίας σταθμὸν ἓνα παρασάγγας πέντε εἰς Μυριάσθοι. πόλιν οἰκουμένην ἐπὶ Φοινίκων ἐπὶ τῇ θαλάττῃ· ἐμπόριον δ' ἦν τὸ χωρίον καὶ ὠρμον ἀντόθι ὀκτάδες πολλαί. ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ καὶ Ξερίας ὁ Ἀρχὰς καὶ Πασιῶν ὁ Μεγαρεὺς ἐμβάντες εἰς πλοῖον καὶ τὰ πλείστοι ἄσ' ἐνθήμεροι ἀπέπλευσαν. ὡς μὲν τοῖς πλείστοις ἐδόκουν φλομισθηῖντες ὅτι τοὺς στρατιώτας αὐτῶν τοὺς παρὰ Κλέαρχον ἀπειθόντας ὡς ἀπίοτα γ' εἰς

τὴν Ἑλλάδα πάλιν καὶ οὐ πρὸς βασιλέα εἶα Κῦρος τὸν Κλέαρχον ἔχειν. ἐπεὶ δ' ἦσαν ἀφανεῖς, διήλθε λόγος ὅτι διώκοι αὐτοὺς Κῦρος τριήρεσι· καὶ οἱ μὲν ἤρχονθ' ὡς δειλοὺς ὄντας αὐτοὺς ληφθῆναι, οἱ δ' ὄψκιρον εἰ ἀλώσονται. Κῦρος δὲ συγκαλέσας τοὺς 8 στρατηγούς εἶπεν· Ἀπολελοίπασιν ἡμᾶς Ξενίας καὶ Πασίων. ἀλλ' εὖ γε μέντοι ἐπιστάσθων ὅτι οὐτ' ἀποδεδράκασιν· οἶδα γὰρ ὅπη οἴχονται· οὐτ' ἀποπεφύγασιν· ἔχω γὰρ τριήρεις ὡσθ' ἑλεῖν τὸ ἐκείνων πλοῖον· ἀλλὰ μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἔγωγ' αὐτοὺς διώκω, οὐδ' ἔρεϊ οὐδεὶς ὡς ἐγώ, ἕως μὲν ἂν παρῆ τις, χρῶμαι, ἐπειδὴν δ' ἀπιέναι βούληται, συλλαβῶν καὶ αὐτοὺς κακῶς ποιῶ καὶ τὰ χρήματ' ἀποσυλῶ. ἀλλ' ἰόντων εἰδότες ὅτι κακίους εἰσὶ περὶ ἡμᾶς ἢ ἡμεῖς περὶ ἐκείνους. καίτοι ἔχω γ' αὐτῶν καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας ἐν Τράλλεσι φρουρούμενα· ἀλλ' οὐδὲ τούτων στερῆσονται, ἀλλ' ἀπολήφονται τῆς πρόσθεν ἕνεκα περὶ ἐμὲ ἀρετῆς. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἶπεν· οἱ 9 δ' Ἕλληρες, εἴ τις καὶ ἀθυμότερος ἦν πρὸς τὴν ἀνάβασιν, ἀκούοντες τὴν Κύρου ἀρετὴν ἥδιον καὶ προθυμότερον συνεπορεύοντο.

Μετὰ ταῦτα Κῦρος ἐξελαύνει σταθμοὺς τέταρτας παρασάγγας εἴκοσιν ἐπὶ τὸν Χάλον ποταμόν, ὄντα τὸ εὖρος πλέθρου, πλήρη δ' ἰχθύων μεγάλων καὶ πραέων, οὓς οἱ Σύροι θεοὺς ἐνόμιζον καὶ ἀδικεῖν οὐκ εἴων. αἱ δὲ κῶμαι, ἐν αἷς ἐσκήρουν, Παρυσάτιδος ἦσαν, εἰς ζώνην δεδομέναι.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς πέντε παρα- 10 σάγγας τριάκοντα ἐπὶ τὰς πηγὰς τοῦ Λάρδατος πο-

ταμοῦ, οὗ τὸ εὖρος πλέθρου. ἐνταῦθ' ἦν τὰ Βελέσιος βασιλεια τοῦ Συρίας ἄρξαντος, καὶ παράδεισος πάνυ μέγας καὶ καλός, ἔχων πάνθ' ὅσ' αἱ ὄραι φύουσι. Κῦρος δ' αὐτὸν ἐξέκοψε καὶ τὰ βασιλεια κατέκαυσεν.

- 11 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας πεντεκαίδεκα ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, ὄντα τὸ εὖρος τεττάρων σταδίων· καὶ πόλις αὐτόθι ὠκεῖτο μεγάλη καὶ εὐδαίμων, Θάφακος ὄνομα. ἐνταῦθ' ἔμεινεν ἡμέρας πέντε. καὶ Κῦρος μεταπεμπόμενος τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἑλλήνων ἔλεγεν ὅτι ἡ ὁδὸς ἔσοιτο πρὸς βασιλέα μέγαν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ κελεύει αὐτοὺς λέγειν ταῦτα τοῖς στρατιώταις καὶ ἀναπεΐθειν ἔπεισθαι. οἱ δὲ ποιήσαντες ἐκκλησίαν ἀπήγγελλον ταῦτα· οἱ δὲ στρατιῶται ἐχαλέπαινον τοῖς στρατηγοῖς, καὶ ἔφασαν αὐτοὺς πάλαι ταῦτ' εἰδότες κρύπτειν· καὶ οὐκ ἔφασαν ἰέναι, ἐὰ νμὴ τις αὐτοῖς δῶρα διδῶ, ὥσπερ τοῖς πρότερον μετὰ Κύρου ἀναβᾶσι, καὶ ταῦτ' οὐκ ἐπὶ μάχην ἰόντος, ἀλλὰ καλοῦντος τοῦ πατρὸς. ταῦθ' οἱ στρατηγοὶ Κύρῳ ἀπήγγελλον· ὁ δ' ὑπέσχετο ἀνδρὶ ἐκάστῳ δώσειν πέντ' ἀργυρίου μνᾶς, ἐπὶν εἰς Βαβυλῶνα ἦκωσι, καὶ τὸν μισθὸν ἐντελεῖ, μέχρι ἂν καταστήσῃ τοὺς Ἑλληνας εἰς Ἰωνίαν πάλιν. τὸ μὲν δὴ πολὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ οὕτως ἐπίσθη.

- Μένων δὲ πρὶν δῆλον εἶναι τί ποιήσουσιν οἱ ἄλλοι στρατιῶται, πότερον ἔφονται Κύρῳ ἢ οὐ, συνέλεξε τὸ αὐτοῦ στρατεύμα χωρὶς τῶν ἄλλων καὶ ἔλεξε τάδε· Ἄνδρες, ἐάν μοι πεισθῆτε, οὔτε κινδυνεύσαντες οὔτε πονήσαντες τῶν ἄλλων πολὺ προτι-

μήσεσθε στρατιωτῶν ὑπὸ Κύρου. τί οὖν κελεύω ποιῆσαι; νῦν δεῖται Κύρος ἐπεσθαι τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ βασιλέα· ἐγὼ οὖν φημι ὑμᾶς χοῖναι διαβῆναι τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, πρὶν δῆλον εἶναι ὅτι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἀποκρινοῦνται Κύρω. ἦν μὲν γὰρ 15 ψηφίσωνται ἐπεσθαι, ὑμεῖς δόξετ' αἴτιοι εἶναι ἄρξαντες τοῦ διαβαίνειν, καὶ ὡς προθυμοτάτοις οὖσιν ὑμῖν χάριν εἴσεται Κύρος καὶ ἀποδώσει· ἐπίσταται δ' εἴ τις καὶ ἄλλος· ἦν δ' ἀποψηφίσωνται οἱ ἄλλοι, ἄπιμεν μὲν ἅπαντες τοῦμπαλιν, ὑμῖν δὲ ὡς πιστοτάτοις χρήσεται καὶ εἰς φρούρια καὶ εἰς λοχαγίας, καὶ ἄλλου ὅτου ἂν δέησθε οἶδ' ὅτι ὡς φίλοι τεύξεσθε Κύρου. ἀκούσαντες ταῦτ' ἐπέειποντο καὶ 16 διέβησαν, πρὶν τοὺς ἄλλους ἀποκρίνασθαι. Κύρος δ' ἐπεὶ ἤσθετο διαβεβηκότας, ἤσθη τε καὶ τῷ στρατεύματι πέμπσας Γλοῦν εἶπεν· Ἐγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες, ἤδη ὑμᾶς ἐπαινῶ· ὅπως δὲ καὶ ὑμεῖς ἐμὲ ἐπαινεῖσθε ἐμοὶ μελήσει, ἢ μηκέτι με Κύρον νομίζετε. οἱ μὲν 17 δὴ στρατιῶται ἐν ἐλπίσι μεγάλας ὄντες ἠύχοντ' αὐτὸν εὐτυχεῖν, Μένωνι δὲ καὶ δῶρα ἐλέγετο πέμπσαι μεγαλοπρεπῶς.

Ταῦτα δὲ ποιήσας διέβαινε· συνείπετο δὲ καὶ τὸ ἄλλο στρατεύμα αὐτῷ ἅπαν. καὶ τῶν διαβαινόντων τὸν ποταμὸν οὐδεὶς ἐβρέχθη ἀνωτέρω τῶν μαστῶν· οἱ δὲ Θαπακῆνοι ἔλεγον ὅτι οὐπώποθ' οὗτος 18 ὁ ποταμὸς διαβατὸς γένοιτο περὶ εἰ μὴ τότε, ἀλλὰ πλοίοις· ἃ τότε Ἀβροκόμας προῖων κατέκαυσεν, ἵνα μὴ Κύρος διαβῆ. ἐδόκει δὴ θεῖον εἶναι καὶ σαφῶς ὑποχωρεῖν τὸν ποταμὸν Κύρω ὡς βασιλεύσονται.

19 Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Συρίας σταθμούς ἐννέα παρασάγγας πεντήκοντα· καὶ ἀφικνοῦνται πρὸς τὸν Ἀράξην ποταμόν. ἐνταῦθ' ἦσαν κῶμαι πολλαὶ μεστὰι σίτου καὶ οἴνου. ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο.

V. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Ἀραβίας τὸν Εὐφράτην ποταμόν ἐν δεξιᾷ ἔχων σταθμούς ἐρήμους πέντε παρασάγγας τριάκοντα καὶ πέντε. ἐν τούτῳ δὲ τῷ τόπῳ ἦν μὲν ἡ γῆ πεδίων ἅπαν, ὁμαλὲς ὡσπερ θάλαττα, ἀρινθίου δὲ πληρὲς· εἰ δέ τι καὶ ἄλλο ἐνῆν ὕλης ἢ καλάμου, ἅπαντ' ἦν εὐώδη ὡσπερ
2 ἀρώματα· δένδρον δ' οὐδὲν ἐνῆν, θηρία δὲ παντοῖα, πλείστοι ὄνοι ἀγριοί, πολλὰ δὲ στρουθοὶ αἱ μεγάλοι· ἐνῆσαν δὲ καὶ ὠτίδες καὶ δορκάδες· ταῦτα δὲ τὰ θηρία οἱ ἵππῆς ἐνίοντ' ἐδίωκον. καὶ οἱ μὲν ὄνοι, ἐπεὶ τις διώκοι, προδραμόντες ἕστασαν· πολὺ γὰρ τῶν ἵππων ἔτρεχον θᾶττον· καὶ πάλιν, ἐπεὶ πλησιάζοιεν οἱ ἵπποι, ταῦτόν ἐποίουν, καὶ οὐκ ἦν λαβεῖν, εἰ μὴ διαστάντες οἱ ἵππῆς θηρῶεν διαδε-
3 χόμενοι. τὰ δὲ κρέα τῶν ἀλισκομένων ἦν παρα-
πλήσια τοῖς ἐλαφείοις, ἀπαλώτερα δέ. στρουθὸν δ' οὐδεὶς ἔλαβεν· οἱ δὲ διώξαντες τῶν ἵππέων ταχὺ ἐπαύοντο· πολὺ γὰρ ἀπέσπα φεύγουσα μὲν δρόμῳ, ταῖς δὲ πτέρυξιν ὡσπερ ἰστίῳ χρωμένῃ. τὰς δ' ὠτίδας ἂν τις ταχὺ ἀνιστῆ ἔστι λαμβάνειν· πέτονται γὰρ βραχὺ ὡσπερ πέρδικες καὶ ταχὺ ἀπαγορεύουσι. τὰ δὲ κρέα αὐτῶν ἥδιστα ἦν.

4 Πορευόμενοι δὲ διὰ ταύτης τῆς χώρας ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Μάσκαν ποταμόν, τὸ εὖρος πλε-

Θριαῖον. ἔνταυθ' ἦν πόλις ἐρήμη, μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ Κορσωτή· περιεφρεῖτο δ' αὐτῇ ὑπὸ τοῦ Μάσκα κύκλω. ἔνταυθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο.

Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει σταθμούς ἐρήμους τρισ- 5
καίδεκα παρασάγγας ἐνενήκοντα τὸν Εὐφράτην πο-
ταμὸν ἐν δεξιᾷ ἔχων, καὶ ἀφικνεῖται ἐπὶ Πύλας.
ἐν τούτοις τοῖς σταθμοῖς πολλὰ τῶν ὑποζυγίων
ἀπώλετο ὑπὸ λιμοῦ· οὐ γὰρ ἦν χόρτος οὐδ' ἄλλο
οὐδὲν δένδρον, ἀλλὰ ψιλὴ ἦν ἅπασα ἡ χώρα· οἱ δ'
ἐνοικοῦντες ὄνους ἀλέτας παρὰ τὸν ποταμὸν ὀρύτ-
τοντες καὶ ποιοῦντες εἰς Βαβυλῶνα ἤγον καὶ ἐπιώ- 6
λουν καὶ ἀνταγοράζοντες σίτον ἔζων. τὸ δὲ στρά- 6
τευμα ὃ σίτος ἐπέλειπε, καὶ πρίασθαι οὐκ ἦν εἰ μὴ
ἐν τῇ Λυδία ἀγορᾷ ἐν τῷ Κύρου βαρβαρικῷ, τὴν
καπίθην ἀλεύρων ἢ ἀλφίτων τεττάρων σίγλων. ὃ
δὲ σίγλος δύναται ἐπτὰ ὀβολοὺς καὶ ἡμιωβόλιον
Ἀττικούς· ἡ δὲ καπίθη δύο χοίνικας Ἀττικὰς ἐχώρει.
κρέα οὖν ἐσθίοντες οἱ στρατιῶται διεγίγνοντο. ἦν 7
δὲ τούτων τῶν σταθμῶν οὐς πάνυ μακροὺς ἤλανεν,
ὁπότε ἢ πρὸς ὕδωρ βούλοιτο διατελέσαι ἢ πρὸς χιλόν.

Καὶ δὴ ποτε στενοχωρίας καὶ πληοῦ φανέντος
ταῖς ἀμάξαις δυσπορεύτου ἐπέστη ὁ Κύρος σὺν τοῖς
περὶ αὐτὸν ἀρίστοις καὶ εὐδαιμονεστάτοις, καὶ ἔταξε
Γλοῦν καὶ Πίγρητα λαβόντας τοῦ βαρβαρικοῦ στρα-
τοῦ συνεκβιβάζειν τὰς ἀμάξας. ἐπεὶ δ' ἐδόκουν 8
αὐτῷ σχολαίως ποιεῖν, ὥσπερ ὀργῇ ἐκέλευσε τοὺς
περὶ αὐτὸν Πέρσας τοὺς κρατίστους συνεπισπεῦσαι
τὰς ἀμάξας. ἐνθα δὴ μέρος τι τῆς εὐταξίας ἦν

θεάσασθαι. θήμαντες γὰρ τοὺς πορφυροῦς κάνδυσ,
 ὅπου ἔτυχεν ἕκαστος ἐστηκώς, ἴεντο ὡσπερ ἂν δράμοι
 τις περὶ νίκης καὶ μάλα κατὰ πρανοῦς γηλόφου,
 ἔχοντες τούς τε πολυτελεῖς χιτῶνας καὶ τὰς ποικίλας
 ἀναξυρίδας, ἔνιοι δὲ καὶ στρεπτοὺς περὶ τοῖς τρα-
 χήλοις καὶ ψέλια περὶ ταῖς χερσίν· εὐθύς δὲ σὺν
 9 τις ἂν ᾤετο μετεώρους ἐξεκόμισαν τὰς ἀμάξας. τὸ
 δὲ σύμπαν δῆλος ἦν Κῦρος ἐπισπεύδων πᾶσαν τὴν
 ὁδὸν καὶ οὐ διατρίβων, ὅπου μὴ ἐπισιτισμοῦ ἕνεκα
 ἢ τινος ἄλλου ἀναγκαίου ἐκαθέζετο, νομίζων, ὅσῳ
 θᾶπτον ἔλθοι, τοσοῦτῳ ἀπαρασκευοτέρῳ βασιλεῖ
 μαχεῖσθαι, ὅσῳ δὲ σχολαίτερον, τοσοῦτῳ πλεόν ἂν
 ἀγείρεσθαι βασιλεῖ στρατεύμα. καὶ συνιδεῖν δ' ἦν
 τῷ προσέχοντι τὸν νοῦν ἢ βασιλέως ἀρχὴ πλήθει
 μὲν χώρας καὶ ἀνθρώπων ἰσχυρὰ οὖσα, τοῖς δὲ
 μήχεσι τῶν ὁδῶν καὶ τῷ διεσπᾶσθαι τὰς δυνάμεις
 ἀσθενής, εἴ τις διὰ ταχέων τὸν πόλεμον ποιοῖτο.

- 10 Πέραν δὲ τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ κατὰ τοὺς
 ἐρήμους σταθμοὺς ἦν πόλις εὐδαίμων καὶ μεγάλη,
 ὄνομα δὲ Χαρμάνθη· ἐκ ταύτης οἱ στρατιῶται ἡγού-
 ραζον τάπιτήδεια, σχεδίας διαβαίνοντες ὧδε. δι-
 φθέρως ἄς εἶχον στεγάσματα ἐνεπίμπλασαν χόρτου
 κούφου, εἶτα συνῆγον καὶ συνέσπων, ὡς μὴ ἀπ-
 τεσθαι τῆς κάρφης τὸ ὕδωρ· ἐπὶ τούτων διέβαινον
 καὶ ἐλάμβανον τάπιτήδεια, οἶνόν τ' ἐκ τῆς βαλάνου
 πεποιημένον τῆς ἀπὸ τοῦ φοίνικος καὶ σίτον μελίνης·
 11 τοῦτο γὰρ ἦν ἐν τῇ χώρᾳ πλείστον. ἀμφιλεξάντων
 δὲ τι ἐνταῦθα τῶν τε Μένωνός του στρατιωτῶν

καὶ τῶν Κλεάρχου ὁ Κλεάρχος κρίνας ἀδικεῖν τὸν τοῦ Μένωνος πληγὰς ἐνέβαλεν· ὁ δ' ἐλθὼν πρὸς τὸ ἑαυτοῦ στρατεύμα ἔλεγεν· ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται ἐχαλέπαινον καὶ ὠργίζοντο ἰσχυρῶς τῷ Κλεάρχῳ. τῇ δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ Κλεάρχος ἐλθὼν ἐπὶ τὴν 12 διάβασιν τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκεῖ κατασκευάμενος τὴν ἀγορὰν ἀφιππεύει ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ σκηπὴν διὰ τοῦ Μένωνος στρατεύματος σὺν ὀλίγοις τοῖς περὶ αὐτόν· Κύρος δ' οὐπω ἤκεν, ἀλλ' ἔτι προσήλαυνε· τῶν δὲ Μένωνος στρατιωτῶν ξύλα σχίζων τις ὡς εἶδε Κλεάρχον διελαύνοντα, ἴησι τῇ ἀξίνῃ· καὶ οὗτος μὲν αὐτοῦ ἤμαρτεν· ἄλλος δὲ λίθῳ καὶ ἄλλος, εἶτα πολλοί, κραυγῆς γενομένης. ὁ δὲ καταφεύγει εἰς 13 τὸ ἑαυτοῦ στρατεύμα, καὶ εὐθύς παραγγέλλει εἰς τὰ ὄπλα· καὶ τοὺς μὲν ὀπλίτας αὐτοῦ ἐκέλευσε μείναι τὰς ἀσπίδας πρὸς τὰ γόνατα θέντας, αὐτὸς δὲ λαβὼν τοὺς Θοῤᾶκας καὶ τοὺς ἱππείας, οἳ ἦσαν αὐτῷ ἐν τῷ στρατεύματι πλείους ἢ τετραράκοντα, τούτων δ' οἱ πλείστοι Θοῤᾶκες, ἤλαυνεν ἐπὶ τοὺς Μένωνος, ὥστ' ἐκείνους ἐκπεπλήχθαι καὶ αὐτὸν Μένωνα, καὶ τρέχειν ἐπὶ τὰ ὄπλα· οἱ δὲ καὶ ἔστασαν ἀποροῦντες τῷ πράγματι. ὁ δὲ Πρόξενος — ἔτυχε γὰρ ὕσ- 14 τερος προσιῶν καὶ τάξις αὐτῷ ἐπομένη τῶν ὀπλιτῶν — εὐθύς εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέρων ἄγων ἔθετο τὰ ὄπλα καὶ ἐδεῖτο τοῦ Κλεάρχου μὴ ποιεῖν ταῦτα. ὁ δ' ἐχαλέπαινον ὅτι αὐτοῦ ὀλίγου δεήσαντος καταλευσθῆναι πράως λέγοι τὸ αὐτοῦ πάθος, ἐκέλευσέ τ' αὐτὸν ἐκ τοῦ μέσου ἐξίστασθαι. ἐν τούτῳ δ' 15 ἐπήει καὶ Κύρος καὶ ἐπύθετο τὸ πρᾶγμα· εὐθύς δ'

ἔλαβε τὰ παλτὰ εἰς τὰς χεῖρας καὶ σὺν τοῖς παροῦσι τῶν πιστῶν ἦκεν ἐλαύνων εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει
 16 τάδε· Κλέαρχε καὶ Πρόξενε καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παρόντες Ἕλληνες, οὐκ ἴσθ' ὃ τι ποιεῖτε. εἰ γὰρ τιν' ἀλλήλοισ μάχην συνάψετε, νομίζετ' ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ ἐμέ τε κατακεκόψεσθαι καὶ ὑμᾶς οὐ πολὺ ἐμοῦ ὕστερον· κακῶς γὰρ τῶν ἡμετέρων ἐχόντων πάντες οὔτοι οὐς ὄρατε βάρβαροι πολεμιώτεροι ἡμῖν ἔσονται
 17 τῶν παρὰ βασιλεῖ ὄντων. ἀκούσας ταῦθ' ὁ Κλέαρχος ἐν ἑαυτοῦ ἐγένετο· καὶ παυσάμενοι ἀμφοτέροι κατὰ χώραν ἔθεντο τὰ ὄπλα.

VI. Ἐντεῦθεν προϊόντων ἐφαίνετ' ἔχνη ἵππων καὶ κόπρος· ἠκάζετο δ' εἶναι ὁ στίβος ὡς διαχιλίων ἱππέων. οὔτοι προϊόντες ἔκαον καὶ χιλὸν καὶ εἴ τι ἄλλο χρήσιμον ἦν. Ὀρόντας δὲ Πέρσης ἀνήρ γενεῖτε προσήκων βασιλεῖ καὶ τὰ πολέμια λεγόμενος
 2 ἐν τοῖς ἀρίστοις Περσῶν ἐπιβουλεύει Κύρῳ, καὶ πρόσθεν πολεμήσας, καταλλαγῆς δέ. οὗτος Κύρῳ εἶπεν, εἰ αὐτῷ δοτῆ ἱππέας χιλίους, ὅτι τοὺς προκατακάνοντας ἱππέας ἢ κατακάνοι ἂν ἐνεθρεύσας ἢ ζῶντας πολλοὺς αὐτῶν ἂν ἔλοι καὶ κωλύσειε τοῦ κάειν ἐπιόντας, καὶ ποιήσειεν ὥστε μήποτε δύνασθαι αὐτοὺς ἰδόντας τὸ Κύρου στρατεύμα βασιλεῖ διαγυεῖλαι. τῷ δὲ Κύρῳ ἀκούσαντι ταῦτ' ἐδόκει ὠφέλιμα εἶναι, καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν λαμβάνειν μέρος
 3 παρ' ἐκάστου τῶν ἡγεμόνων. ὁ δ' Ὀρόντας νομίσας ἐτοιμοὺς εἶναι αὐτῷ τοὺς ἱππέας γράφει ἐπιστολὴν παρὰ βασιλέα, ὅτι ἦξοι ἔχων ἱππέας ὡς ἂν δύνηται πλείστους· ἅμα φράσαι τοῖς ἑαυτοῦ ἱππεῦσιν

ἐκέλευεν ὡς φίλιον αὐτὸν ὑποδέχεσθαι. ἐνῆν δ' ἐν τῇ ἐπιστολῇ καὶ τῆς πρόσθεν φιλίας ὑπομνήματα καὶ πίστεως. ταύτην τὴν ἐπιστολὴν δίδωσι πιστῷ ἀνδρὶ, ὡς ᾤετο· ὁ δὲ λαβὼν Κύρω ἀποδίδωσιν. ἀναγνοὺς δ' αὐτὴν ὁ Κύρος συλλαμβάνει 4 Ὀρόνταν, καὶ συγκαλεῖ εἰς τὴν ἑαυτοῦ σκηρὴν Πέρσας τοὺς ἀρίστους τῶν περὶ αὐτὸν ἑπτὰ, καὶ τοὺς τῶν Ἑλλήνων στρατηγούς ἐκέλευσεν ὀπλίτας ἀγαγεῖν, τούτους δὲ θέσθαι τὰ ὄπλα περὶ τὴν αὐτοῦ σκηρὴν. οἱ δὲ ταῦτ' ἐποίησαν, ἀγαγόντες ὡς τρισχιλίους ὀπλίτας. Κλέαρχον δὲ καὶ εἴσω παρεκάλεσε 5 σύμβουλον, ὅς γε καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκει προτιμηθῆναι μάλιστα τῶν Ἑλλήνων. ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν, διήγγειλε τοῖς φίλοις τὴν κρίσιν τοῦ Ὀρόντα ὡς ἐγένετο· οὐ γὰρ ἀπόρητον ἦν.

Ἐφη δὲ Κύρον ἄρχειν τοῦ λόγου ᾧδε· Παρ- 6 ἐκάλεσα ὑμᾶς, ἄνδρες φίλοι, ὅπως σὺν ὑμῖν βουλευόμενος ὃ τι δίκαιόν ἐστι καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀνθρώπων, τοῦτο πράξω περὶ Ὀρόντα τουτουί. τουτον γὰρ πρῶτον μὲν ὁ ἐμὸς πατὴρ ἔδωκεν ὑπήκοον εἶναι ἐμοί· ἐπεὶ δὲ ταχθεῖς, ὡς ἔφη αὐτός, ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ οὗτος ἐπολέμησεν ἐμοί, ἔχων τὴν ἐν Σάρδεσιν ἀκρόπολιν, καὶ ἐγὼ αὐτὸν προσπολεμῶν ἐνίκησα, ὥστ' ἔδοξε τούτῳ τοῦ πρὸς ἐμὲ πολέμου παύσασθαι, καὶ δεξιὰν ἔλαβον καὶ ἔδωκα, μετὰ ταῦτ', ἔφη, ᾧ 7 Ὀρόντα, ἔστιν ὃ τι σε ἠδίκησα; ἀπεκρίνατο ὅτι οὐ. πάλιν δ' ὁ Κύρος ἠρώτα, Οὐκοῦν ὕστερον, ὡς αὐτὸς σὺ ὁμολογεῖς, οὐδὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικούμενος, ἀποστὰς εἰς Μυσοὺς κακῶς ἐποίεις τὴν ἐμὴν χώραν ὃ τι ἐδύνα;

ἔφη. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὁπότ' αὐ ἔγνωσ τὴν
 σαυτοῦ δύναμιν, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τῆς Ἀρτέμιδος
 βωμὸν μεταμέλειν τέ σοι ἔφησθα καὶ πείσας ἐμὲ
 πιστὰ πάλιν ἔδωκός μοι καὶ ἔλαβες παρ' ἐμοῦ;
 8 καὶ ταῦθ' ὁμολόγει ὁ Ὀρόντας. Τί οὖν, ἔφη ὁ
 Κῦρος, ἀδικηθεὶς ὑπ' ἐμοῦ νῦν τὸ τρίτον ἐπιβου-
 λεύων μοι φανερός γέγονας; εἰπόντος δὲ τοῦ Ὀρόν-
 τα ὅτι οὐδὲν ἀδικηθεὶς, ἠρώτησεν ὁ Κῦρος αὐτόν·
 Ὅμολογεῖς οὖν περὶ ἐμὲ ἄδικος γεγενῆσθαι; Ἡ
 γὰρ ἀνάγκη, ἔφη. ἐκ τούτου πάλιν ἠρώτησεν ὁ
 Κῦρος· Ἔτι οὖν ἂν γένοιο τῶ ἐμῶ ἀδελφῶ πολέ-
 μος, ἐμοὶ δὲ φίλος καὶ πιστός; ὁ δ' ἀπεκρίνατο
 ὅτι οὐδ' εἰ γενοίμην, ὦ Κῦρε, σοὶ γ' ἂν ποτ' ἔτι
 9 δόξαιμι. πρὸς ταῦτα Κῦρος εἶπε τοῖς παροῦσιν·
 Ὁ μὲν ἀνὴρ τοιαῦτα μὲν πεποίηκε, τοιαῦτα δὲ
 λέγει· ὑμῶν δὲ σὺ πρῶτος, ὦ Κλέαρχε, ἀπόφησαι
 γνώμην ὅ τι σοι δοκεῖ. Κλέαρχος δ' εἶπε τάδε· Συμ-
 βουλεύω ἐγὼ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκποδῶν ποιῆσθαι
 ὡς τάχιστα, ὡς μηκέτι δέη τοῦτον φυλάττεσθαι,
 ἀλλὰ σχολῆ ἢ ἡμῖν τὸ κατὰ τοῦτον εἶναι τοὺς ἐθέ-
 10 λοντας ἀγαθοὺς εἶναι εὖ ποιεῖν. ταύτῃ τῇ γνώμῃ
 ἔφη καὶ τοὺς ἄλλους προσθέσθαι. μετὰ ταῦτα δὲ
 κελεύοντος Κύρου ἔλαβον τῆς ζώνης τὸν Ὀρόνταν
 ἐπὶ θανάτῳ ἅπαντες ἀναστάντες καὶ οἱ συγγενεῖς·
 εἶτα δ' ἐξῆγον αὐτὸν οἷς προσετάχθη. ἐπεὶ δ' εἶδον
 αὐτὸν οἷπερ πρόσθεν προσεκύνουν, καὶ τότε προσ-
 εκύνησαν, καίπερ εἰδότες ὅτι ἐπὶ θάνατον ἄγοιτο.
 11 ἐπεὶ δ' εἰς τὴν Ἀρτασιάτου σκητὴν εἰσῆχθη τοῦ πιστο-
 τάτου τῶν Κύρου σκητιούχων, μετὰ ταῦτ' οὔτε

ζῶντ' Ὀρόνταν οὔτε τεθνηκότ' οὔδεις εἶδε πάποτε, οὔδ' ὅπως ἀπέθανεν οὔδεις εἰδώς ἔλεγεν· ἤκαζον δ' ἄλλοι ἄλλως· τάφος δ' οὔδεις πάποτ' αὐτοῦ ἐφάνη.

VII. Ἐντεῦθεν ἐξελαύνει διὰ τῆς Βαβυλωνίας σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας δώδεκα. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σταθμῷ Κῦρος ἐξέτασιν ποιεῖται τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐν τῷ πεδίῳ περὶ μέσας νύκτας· ἐδόκει γὰρ εἰς τὴν ἐπιούσαν ἕω ἤξειν βασιλέα σὺν τῷ στρατεύματι μαχοῦμενον· καὶ ἐκέλευε Κλέαρχον μὲν τοῦ δεξιοῦ κέρως ἡγεῖσθαι, Μένωνα δὲ τοῦ εὐωνύμου, αὐτὸς δὲ τοὺς ἑαυτοῦ διέταξε. μετὰ δὲ τὴν ἐξέτασιν ἅμα τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ἦγον αὐτόμολοι παρὰ μεγάλου βασιλέως.

Κῦρος δὲ συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς τῶν Ἑλλήνων συνεβουλευέτο τε πῶς ἂν τὴν μάχην ποιῶτο καὶ αὐτὸς παρήγει θαρρύνων τοιάδε· ὦ ἄνδρες Ἕλληες, οὐκ ἀνθρώπων ἀπορῶν 3 συμμάχους ὑμᾶς ἄγω, ἀλλὰ νομίζω ἀμείνους καὶ κρείττους πολλαπλασίων βαρβάρων ὑμᾶς εἶναι, διὰ τοῦτο προσέλαβον. ὅπως οὖν ἔσεσθ' ἀνδρες ἄξιοι τῆς ἐλευθερίας ἧς κέκτησθε καὶ ἧς ὑμᾶς ἐγὼ εὐδαιμονίζω. εἶ γὰρ ἴσθ' ὅτι τὴν ἐλευθερίαν ἐλοίμην ἂν ἀνθ' ὧν ἔχω πάντων καὶ ἄλλων πολλῶν. ὅπως δὲ καὶ εἰδῆτ' εἰς οἶον ἔρχεσθ' ἀγῶνα, ὑμᾶς 4 εἰδώς διδάξω. τὸ μὲν γὰρ πλῆθος πολλοὶ καὶ κραυγῇ πολλῇ ἐπίασιν· ἂν δὲ ταῦτ' ἀνάσχησθε, τᾶλλα καὶ αἰσχυνεῖσθαι μοι δοκῶ οἶους ἡμῖν γνώσεσθ' ἐν τῇ χώρᾳ ὄντας ἀνθρώπους. ὑμῶν δὲ

κατορθωσάντων καὶ εὖ τῶν ἐμῶν γενομένων, ἐγὼ
 ὑμῶν τὸν μὲν οἴκαδε βουλόμενον ἀπιέναι τοῖς οἴκοι
 ζηλωτὸν ποιήσω ἀπελθεῖν, πολλοὺς δ' οἶμαι ποιήσειν
 5 τὰ παρ' ἐμοὶ ἐλῆσθαι ἀντὶ τῶν οἴκοι. ἐνταῦθα Γαυ-
 λίτης τις παρῶν φυγὰς Σάμιος, πιστὸς δὲ Κύρῳ,
 εἶπε· Καὶ μὴν, ὦ Κύρῃ, λέγουσί τινες· ὅτι πολλὰ
 ὑπισχνεῖ νῦν διὰ τὸ ἐν τοιούτῳ εἶναι τοῦ κινδύνου
 προσιόντος, ἂν δ' εὖ γένηται τι, οὐ μεμνήσεσθαι σέ
 φασιν· ἐνιοὶ δὲ οὐδ' εἰ μεμνήῃ τε καὶ βούλοιο δύ-
 6 νασθαι ἂν ἀποδοῦναι ὅσ' ὑπισχνεῖ. ἀκούσας ταῦτ'
 ἔλεξεν ὁ Κύρῳ· Ἄλλ' ἔστι μὲν ἡμῖν, ὦ ἄνδρες, ἡ
 ἀρχὴ ἢ πατρώα πρὸς μὲν μεσημβρίαν μέχρι οὐ
 διὰ καῦμα οὐ δύνανται οἰκεῖν ἄνθρωποι, πρὸς δ'
 ἄρκτον μέχρι οὐ διὰ χειμῶνα· τὰ δ' ἐν μέσῳ τού-
 7 τῶν πάντα σατραπεύουσιν οἱ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ
 φίλοι. ἦν δ' ἡμεῖς νικήσωμεν, ἡμᾶς δεῖ τοὺς ἡμε-
 τέρους φίλους τούτων ἐγκρατεῖς ποιῆσαι. ὥστ' οὐ
 τοῦτο δέδοικα, μὴ οὐκ ἔχω ὃ τι δῶ ἐκάστῳ τῶν
 φίλων, ἂν εὖ γένηται, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἔχω ἱκανοὺς
 οἷς δῶ. ὑμῶν δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ στέφανον
 8 ἐκάστῳ χρυσοῦν δάσω. οἱ θ' ταῦτ' ἀκούσαντες
 αὐτοὶ τ' ἦσαν πολὺ προθυμότεροι καὶ τοῖς ἄλλοις
 ἐξηγγελλον. εἰσησαν δὲ παρ' αὐτὸν οἱ θ' ὑποστρά-
 τηγοὶ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τινὲς ἀξιούντες
 εἰδέναι τί σφίσιν ἔσται, ἐὰν κρατήσωσιν. ὁ δ'
 9 ἐπιτιμητὰς ἀπάντων τὴν γνώμην ἀπέτεμπε. παρε-
 κελείοντο δ' αὐτῷ πάντες ὅσοι περ διελέγοντο μὴ
 μάχεσθαι. ἀλλ' ὀλισθεν ἐαυτῶν τάπτεσθαι. ἐν δὲ
 τῷ καιρῷ τούτῳ Ἀλέαρχος ὠδὲ πως ἤφρετο τὸν

Κῦρον· Οἶε γὰρ σὺ μαχεῖσθαι, ὦ Κῦρε, τὸν ἀδελφόν; Νῆ ΔΙ', ἔφη δὲ Κῦρος, εἴπερ γε Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος ἐστὶ παῖς, ἐμὸς δ' ἀδελφός, οὐκ ἀμαχεῖ ταυτ' ἐγὼ λήψομαι.

Ἐνταῦθα δὴ ἐν τῇ ἐξοπλισίᾳ ἀριθμὸς ἐγένετο 10 τῶν μὲν Ἑλλήνων ἄσπις μυρία καὶ τετρακοσία, πελτασταὶ δὲ δισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, τῶν δὲ μετὰ Κῦρου βαρβάρων δέκα μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἀμφὶ τὰ εἴκοσι. τῶν δὲ πολεμίων ἐλέ- 11 γοντο εἶναι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα διακόσια. ἄλλοι δ' ἦσαν ἑξακισχίλιοι ἑπιπῆς, ὧν Ἀρταγέρσης ἤρχεν· οὗτοι δ' αὐτὸ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως τεταγμένοι ἦσαν. τοῦ δὲ βασιλέως στρα- 12 τεύματος ἦσαν ἄρχοντες τέτταρες, τριάκοντα μυριάδων ἕκαστος, Ἀβροκόμας, Τιοσαφέρνης, Γωβρούας, Ἀρβάκης. τούτων δὲ παρεγένοντο ἐν τῇ μάχῃ ἐνε- νήκοντα μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἑκατὸν καὶ πενήκοντα· Ἀβροκόμας δ' ὑστέρησε τῆς μάχης 13 ἡμέραις πέντε, ἐκ Φοινίκης ἐλαύνων. ταῦτα δ' ἠγγέλλον πρὸς Κῦρον οἱ αὐτομολήσαντες παρὰ μεγάλου βασιλέως πρὸς τῆς μάχης, καὶ οἱ ὑστερον ἐλήφθησαν τῶν πολεμίων ταῦτα ἠγγέλλον.

Ἐντεῦθεν δὲ Κῦρος ἐξελαύνει σταθμὸν ἕνα 14 παρασάγγας τρεῖς συντεταγμένῳ τῷ στρατεύματι παντὶ καὶ τῷ Ἑλληνικῷ καὶ τῷ βαρβαρικῷ· ὤφετο γὰρ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ μαχεῖσθαι βασιλέα· κατὰ γὰρ μέσον τὸν σταθμὸν τοῦτον τάφρος ἦν ὀρυκτῆ, τὸ μὲν εὖρος ὀργυιαὶ πέντε, τὸ δὲ βάθος ὀργυιαὶ 15 τρεῖς. παρετέτατο δ' ἡ τάφρος ἄνω διὰ τοῦ πε-

κατορθωσάντων καὶ εὖ τῶν ἐμῶν γενομένων, ἐγὼ
 ὑμῶν τὸν μὲν οἴκαδε βουλόμενον ἀπιέναι τοῖς οἴκοι
 ζηλωτὸν ποιήσω ἀπελθεῖν, πολλοὺς δ' οἶμαι ποιήσειν
 5 τὰ παρ' ἐμοὶ ἐλέσθαι ἀντὶ τῶν οἴκοι. ἐνταῦθα Γαυ-
 λίτης τις παρῶν φυγὰς Σάμιος, πιστὸς δὲ Κύρῳ,
 εἶπε· Καὶ μὴν, ὦ Κύρε, λέγουσί τινες, ὅτι πολλὰ
 ὑπισχνεῖ νῦν διὰ τὸ ἐν τοιοῦτῳ εἶναι τοῦ κινδύνου
 προσιόντος, ἂν δ' εὖ γένηται τι, οὐ μεμνήσεσθαι σέ
 φασιν· ἔνιοι δὲ οὐδ' εἰ μεμνήῃς τε καὶ βούλοιο δύ-
 6 νασθαι ἂν ἀποδοῦναι ὅσ' ὑπισχνεῖ. ἀκούσας ταῦτ'
 ἔλεξεν ὁ Κύρος· Ἄλλ' ἔστι μὲν ἡμῖν, ὦ ἄνδρες, ἡ
 ἀρχὴ ἢ πατρώα πρὸς μὲν μεσημβρίαν μέχρι οὐ
 διὰ καῦμα οὐ δύνανται οἰκεῖν ἄνθρωποι, πρὸς δ'
 ἄρκτον μέχρι οὐ διὰ χειμῶνα· τὰ δ' ἐν μέσῳ τού-
 των πάντα σατραπεύουσιν οἱ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ
 7 φίλοι. ἦν δ' ἡμεῖς νικήσωμεν, ἡμᾶς δεῖ τοὺς ἡμε-
 τέρους φίλους τούτων ἐγκρατεῖς ποιῆσαι. ὥστ' οὐ
 τοῦτο δέδοικα, μὴ οὐκ ἔχω ὃ τι δῶ ἐκάστῳ τῶν
 φίλων, ἂν εὖ γένηται, ἀλλὰ μὴ οὐκ ἔχω ἰκανοὺς
 οἷς δῶ. ὑμῶν δὲ τῶν Ἑλλήνων καὶ στέφανον
 8 ἐκάστῳ χρυσοῦν δάσω. οἱ θ' ταῦτ' ἀκούσαντες
 αὐτοὶ τ' ἦσαν πολὺ προθυμότεροι καὶ τοῖς ἄλλοις
 ἐξήγγελλον. εἰσῆσαν δὲ παρ' αὐτὸν οἱ θ' ὑποστρά-
 τηγοὶ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τινὲς ἀξιοῦντες
 εἶδέναι τί σφίσιν ἔσται, ἐὰν κρατήσωσιν. ὁ δ'
 9 ἐπιμιπλὰς ἀπάντων τὴν γνώμην ἀπέπεμπε. παρε-
 κελεύοντο δ' αὐτῷ πάντες ὅσοι περ διελέγοντο μὴ
 μάχεσθαι, ἀλλ' ὅπισθεν ἑαυτῶν τάττεσθαι. ἐν δὲ
 τῷ καιρῷ τούτῳ Κλέαρχος ὠδέ πως ἤρετο τὸν

Κῦρον· Οἶε γὰρ σὺ μαχεῖσθαι, ὦ Κῦρε, τὸν ἀδελφόν; Νῆ Δε', ἔφη ὁ Κῦρος, εἶπερ γε Δαρείου καὶ Παρυσάτιδος ἐστὶ παῖς, ἐμὸς δ' ἀδελφός, οὐκ ἀμαχεῖ ταῦτ' ἐγὼ λήψομαι.

Ἐνταῦθα δὴ ἐν τῇ ἐξοπλισίᾳ ἀριθμὸς ἐγένετο 10 τῶν μὲν Ἑλλήνων ἄσπις μυρία καὶ τετρακοσία, πελτασταὶ δὲ δισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, τῶν δὲ μετὰ Κύρου βαρβάρων δέκα μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἀμφὶ τὰ εἴκοσι. τῶν δὲ πολεμίων ἐλέ- 11 γοντο εἶναι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα διακόσια. ἄλλοι δ' ἦσαν ἑξακισχίλιοι ἑπταῖς, ὧν Ἀρταγέρσης ἤρχεν· οὗτοι δ' αὖ πρὸ αὐτοῦ βασιλέως τεταγμένοι ἦσαν. τοῦ δὲ βασιλέως στρα- 12 τεύματος ἦσαν ἄρχοντες τέτταρες, τριάκοντα μυριάδων ἕκαστος, Ἀβροκόμας, Τιοσαφέρνης, Γωβρούας, Ἀρβάκης. τούτων δὲ παρεγένοντο ἐν τῇ μάχῃ ἐνενήκοντα μυριάδες καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἑκατὸν καὶ πενήκοντα· Ἀβροκόμας δ' ὑστέρησε τῆς μάχης 13 ἡμέραις πέντε, ἐκ Φοινίκης ἐλαύνων. ταῦτα δ' ἠγγελλον πρὸς Κῦρον οἱ αὐτομολήσαντες παρὰ μεγάλου βασιλέως πρὸς τῆς μάχης, καὶ οἱ ὕστερον ἐλήφθησαν τῶν πολεμίων ταῦτά ἠγγελλον.

Ἐντεῦθεν δὲ Κῦρος ἐξελαύνει σταθμὸν ἓνα 14 παρασάγγας τρεῖς συντεταγμένῳ τῷ στρατεύματι παντὶ καὶ τῷ Ἑλληνικῷ καὶ τῷ βαρβαρικῷ· ὤφετο γὰρ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ μαχεῖσθαι βασιλέα· κατὰ γὰρ μέσον τὸν σταθμὸν τοῦτον τάφρος ἦν ὀρυκτῆ, τὸ μὲν εὖρος ὀργυιαὶ πέντε, τὸ δὲ βάθος ὀργυιαὶ 15 τρεῖς. παρετίτατο δ' ἡ τάφρος ἄνω διὰ τοῦ πε-

δίου ἐπὶ δώδεκα παρασάγγας μέτροι τοῦ Μηδίας
τείχους.

Ἦν δὲ παρὰ τὸν Εὐφράτην πάροδος στενή
μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς τάφρου ὡς εἴκοσι
16 ποδῶν τὸ εὖρος· ταύτην δὲ τὴν τάφρον βασιλεὺς
ποιεῖ ἀντ' ἐρύματος, ἐπειδὴ πυνθάνεται Κῦρον προσ-
ελαύνοντα. ταύτην δὴ Κῦρός τε καὶ ἡ στρατιὰ
17 παρῆλθε καὶ ἐγένοντο εἴσω. ταύτῃ μὲν οὖν τῇ
ἡμέρᾳ οὐκ ἐμαχέσατο βασιλεὺς, ἀλλ' ὑποχωρούντων
φανερὰ ἦν καὶ ἵππων καὶ ἀνθρώπων ἵχνη πολλά.
18 ἐνταῦθα Κῦρος Σιλανὸν καλέσας τὸν Ἀμπρακιώτην
μάντιν ἔδωκεν αὐτῷ δαρεικοὺς τρισχιλίους, ὅτι τῇ
ἐνδεκάτῃ ἀπ' ἐκείνης ἡμέρᾳ προθυόμενος εἶπεν αὐτῷ
ὅτι βασιλεὺς οὐ μαχεῖται δέκα ἡμερῶν, Κῦρος δ'
εἶπεν· Οὐκ ἄρ' ἔτι μαχεῖται, εἰ ἐν ταύταις οὐ μα-
χεῖται ταῖς ἡμέραις· ἐὰν δ' ἀληθείσης, ὑπισχνοῦμαι
σοι δέκα τάλαντα. τοῦτο τὸ χρυσίον τότε ἀπέδωκεν,
19 ἐπεὶ παρῆλθον αἱ δέκα ἡμέραι. ἐπεὶ δ' ἐπὶ τῇ
τάφρῳ οὐκ ἐκώλυε βασιλεὺς τὸ Κύρου στρατεύμα
διαβαίνειν, ἔδοξε καὶ Κύρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπεγνω-
κέναι τοῦ μάχεσθαι· ὥστε τῇ ὑστεραίᾳ Κῦρος ἐπο-
20 ρεύετο ἡμελημένως μᾶλλον. τῇ δὲ τρίτῃ ἐπὶ τε
τοῦ ἄρματος καθήμενος τὴν πορείαν ἐποιεῖτο καὶ

---

15 Ἐνθα αἱ διώρυχες, ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ
ρέουσαι· εἰσὶ δὲ τέτταρες, τὸ μὲν εὖρος πλεθριαῖαι, βα-
θαεῖαι δὲ ἰσχυρῶς, καὶ πλοῖα πλεῖ ἐν αὐταῖς σιταγωγὰ·
εἰσβάλλουσι δὲ εἰς τὸν Εὐφράτην, διαλείπουσι δ' ἐκάστη
παρασάγγην, γέφυρα δ' ἔπεισιν.

ὀλίγους ἐν τάξει ἔχων πρὸ αὐτοῦ, τὸ δὲ πολὺ αὐτῶ ἀνατεταραγμένον ἐπορεύετο καὶ τῶν ὄπλων τοῖς στρατιώταις πολλὰ ἐφ' ἀμαξῶν ἤγετο καὶ ὑποζυγίων.

VIII. Καὶ ἦδη τ' ἦν ἀμφὶ ἀγορὰν πλήθουσαν καὶ πλησίον ἦν ὁ σταθμὸς ἐνθ' ἔμελλε καταλύειν, ἤνικα Πατηγύας ἀνὴρ Πέρσης τῶν ἀμφὶ Κῦρον πιστῶν προφαίνεται ἐλαύνων ἀνὰ κράτος ἰδροῦντι τῷ ἵππῳ, καὶ εὐθὺς πᾶσιν οἷς ἐνετύγγαθεν ἐβόα καὶ βαρβαρικῶς καὶ ἑλληνικῶς ὅτι βασιλεὺς σὺν στρατεύματι πολλῷ προσέροχεται ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένος. ἐνθα δὴ πολὺς ταραχος ἐγένετο· αὐτίκα γὰρ ἐδόκουν οἱ Ἕλληνες καὶ πάντες δὲ ἀτάκ- 2 τοις σφίσι ἐπιπεσεῖσθαι· Κῦρός τε καταπηδήσας 3 ἀπὸ τοῦ ἄρματος τὸν θώρακα ἐνέθυ καὶ ἀναβάς ἐπὶ τὸν ἵππον τὰ παλτὰ εἰς τὰς χεῖρας ἔλαβε, τοῖς τ' ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλεν ἐξοπλιζέσθαι καὶ καθίστασθαι εἰς τὴν ἑαυτοῦ τάξιν ἕκαστον. ἐνθα δὴ 4 σὺν πολλῇ σπουδῇ καθίσταντο, Κλέαρχος μὲν τὰ δεξιὰ ἔχων πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ, Πρόξενος δ' ἐχόμενος, οἱ δ' ἄλλοι μετὰ τοῦτον, Μένων δὲ τὸ εὐώνυμον κέρας ἔσχε τοῦ Ἑλληνικοῦ. τοῦ δὲ 5 βαρβαρικοῦ ἵππης μὲν Παφλαγόνες εἰς χιλίους παρὰ Κλέαρχον ἔστησαν ἐν τῷ δεξιῷ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν πελαστικόν, ἐν δὲ τῷ εὐωνύμῳ Ἀριαῖός τε ὁ Κῦρον ὑπαρχος καὶ τὸ ἄλλο βαρβαρικόν, Κῦρος δὲ καὶ οἱ 6 ἵππης τούτου ὅσον ἑξακόσιοι κατὰ τὸ μέσον, ὀπλισμένοι θώραξι μὲν αὐτοὶ καὶ παραμηριδίοις καὶ κράνεσι πάντες πλὴν Κύρου· Κῦρος δὲ ψιλὴν ἔχων τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν μάχην καθίστατο. οἱ δ' ἵπποι 7

πάντες εἶχον καὶ προμετωπίδια καὶ προστερνίδια· εἶχον δὲ καὶ μαχαίρας οἱ ἱππῆς Ἑλληνικάς.

- 8 Καὶ ἤδη τ' ἦν μέσον ἡμέρας καὶ οὐπω καταφανεῖς ἦσαν οἱ πολέμοι· ἠνίκα δὲ δεῖλη ἐγίγνετο, ἐφάνη κονιορτὸς ὡσπερ νεφέλη λευκή, χρόνῳ δὲ συχνῶ ὕστερον ὡσπερ μελανία τις ἐν τῷ πεδίῳ ἐπὶ πολὺ. ὅτε δ' ἐγγύτερον ἐγίγνοντο, τάχα δὴ καὶ χαλκός τις ἦστραπτε καὶ αἱ λόγχαι καὶ αἱ τάξεις
- 9 καταφανεῖς ἐγίγνοντο. καὶ ἦσαν ἱππῆς μὲν λευκοθώρακες ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου τῶν πολεμίων· Τισσαφέρνης ἐλέγετο τούτων ἄρχειν· ἐχόμενοι δὲ γεροφόροι, ἐχόμενοι δ' ὀπίσθαι σὺν ποθήρεσι ξυλίνας ἀσπίσιν. Αἰγύπτιοι δ' οὗτοι ἐλέγοντο εἶναι· ἄλλοι δ' ἱππῆς, ἄλλοι τοξόται. πάντες δ' οὗτοι κατὰ ἔθνη ἐν πλαισίῳ πλήρει ἀνθρώπων ἕκαστον τὸ ἔθνος ἐπο
- 10 ρεύοντο. πρὸ δ' αὐτῶν ἄρματα διαλείποντα συχνὸν ἀπ' ἀλλήλων, τὰ δὴ δρεπανηφόρα καλούμενα· εἶχον δὲ τὰ δρέπανα ἐκ τῶν ἀξόνων εἰς πλάγιον ἀποτεταμένα καὶ ὑπὸ τοῖς δίφροις εἰς γῆν βλέποντα, ὡς διακόπτειν ὅτῳ ἐντυγχάνοιεν. ἡ δὲ γνώμη ἦν ὡς εἰς τὰς τάξεις τῶν Ἑλλήνων ἐλῶντα καὶ διακόποντα.
- 11 ὁ μὲντοι Κῦρος εἶπεν, ὅτε καλέσας παρεκελεύετο τοῖς Ἑλλήσι τὴν κραυγὴν τῶν βαρβάρων ἀνέχεσθαι, ἐπεύσθη τοῦτο· οὐ γὰρ κραυγῇ ἀλλὰ σιγῇ ὡς ἀνυστὸν καὶ ἡσυχῇ ἐν ἴσῳ καὶ βραδέως προσῆσαν.
- 12 Καὶ ἐν τούτῳ Κῦρος παρελαύνων αὐτὸς σὺν Πίργρητι τῷ ἐρμηνεῖ καὶ ἄλλοις τρισὶν ἢ τέτταρσι τῷ Κλεάρχῳ ἐβόα ἄγειν τὸ στράτευμα κατὰ μέσον τὸ τῶν πολεμίων, ὅτι ἐκεῖ βασιλεὺς εἶη· κὰν τοῦτ',

ἔφη, νικῶμεν, πάνθ' ἡμῖν πεποιήται. ὁρῶν δ' ὁ 13
 Κλέαρχος τὸ μέσον στῖφος καὶ ἀκούων Κύρου ἔξω
 ὄντα τοῦ εὐωνύμου βασιλέα — τοσοῦτον γὰρ πλη-
 θει περιῆν βασιλεύς, ὥστε μέσον τῶν ἑαυτοῦ ἔχων
 τοῦ Κύρου εὐωνύμου ἔξω ἦν — ἀλλ' ὁμοῦς ὁ
 Κλέαρχος οὐκ ἤθελεν ἀποσπᾶσαι ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ
 τὸ δεξιὸν κέρασ, φοβούμενος μὴ κυκλωθεῖη ἐκατέ-
 ρωθεν, τῷ δὲ Κύρῳ ἀπεκρίνατο ὅτι αὐτῷ μελήσει
 ὅπως καλῶς ἔχοι. καὶ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ τὸ μὲν 14
 βαρβαρικὸν στρατεύμα ὁμαλῶς προῆει, τὸ δ' Ἑλλη-
 νικὸν ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ μένον συνετάττετο ἐκ τῶν
 ἐπιπαριόντων. καὶ ὁ Κύρος παρελεύνων οὐ πάνυ
 πρὸς αὐτῷ τῷ στρατεύματι κατεθεᾶτο ἐκατέρωσ'
 ἀποβλέπων εἰς τε τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς φίλους.
 ἰδὼν δ' αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ξενοφῶν Ἀθη- 15
 ναῖος, πελάσας ὡς συναντῆσαι, ἤρετο εἴ τι παραγ-
 γέλλοι· ὁ δ' ἐπιστήσας εἶπε καὶ λέγειν ἐκέλευε πᾶσιν
 ὅτι καὶ τὰ ἱερὰ καλὰ καὶ τὰ σφάγια καλὰ. ταῦτα 16
 δὲ λέγων Θορύβου ἤκουσε διὰ τῶν τάξεων ἰόντος,
 καὶ ἤρετο τίς ὁ Θόρυβος εἶη. ὁ δ' εἶπεν ὅτι σύν-
 θημα παρέρχεται τὸ δεύτερον ἤδη. καὶ ὅς ἐθαύ-
 μασε τίς παραγγέλλει καὶ ἤρετο ὃ τι εἶη τὸ σύν-
 θημα. ὁ δ' ἀπεκρίνατο· Ζεὺς σωτὴρ καὶ νίκη. ὁ 17
 δὲ Κύρος ἀκούσας Ἀλλὰ δέχομαί τε, ἔφη, καὶ τοῦτο
 ἔστω. ταῦτα δ' εἰπὼν εἰς τὴν αὐτοῦ χώραν ἀπή-
 λανε.

Καὶ οὐκέτι τρία ἢ τέτταρα στάδια διειχέτην
 τῷ φάλαγγε ἀπ' ἀλλήλων, ἤνικ' ἐπαιάνιζόν θ' οἱ
 Ἑλληνες καὶ ἤρχοντο ἀντίοι ἰέναι τοῖς πολεμίοις.

18 ὡς δὲ πορευομένων ἐξεκύμαινέ τι τῆς φάλαγγος,
 τὸ ὑπολειπόμενον ἤρξατο δρόμῳ θεῖν· καὶ ἅμ' ἐφ-
 θέγγαντο πάντες οἷον τῷ Ἐνυαλίῳ ἐλεμίζουσι, καὶ
 19 πάντες δ' ἔθρον. πρὶν δὲ τόξενμα ἐξικνεῖσθαι, ἐγ-
 κλίνουσιν οἱ βάρβαροι καὶ φεύγουσι. καὶ ἐνταῦθα
 δὴ ἐδίωκον μὲν κατὰ κράτος οἱ Ἕλληρες, ἐβίων δ'
 20 ἀλλήλοις μὴ θεῖν δρόμῳ, ἀλλ' ἐν τάξει ἐπισθαι. τὰ
 δ' ἄρματα ἐφέρετο τὰ μὲν δι' αὐτῶν τῶν πολεμίων,
 τὰ δὲ καὶ διὰ τῶν Ἑλλήνων κενὰ ἠνιόχων. οἱ δ'
 ἐπεὶ προΐδοιεν, δίσταντο· ἔστι δ' ὅστις καὶ κατε-
 λήφθη ὥσπερ ἐν ἵπποδρόμῳ ἐκπλαγείς· καὶ οὐδὲν
 μέντοι οὐδὲ τοῦτον παθεῖν ἔφασαν, οὐδ' ἄλλος δὲ
 τῶν Ἑλλήνων ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἔταθεν οὐδεὶς οὐ-
 δέν, πλὴν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοξευθῆναι τις ἐλέγετο.
 21 Κῦρος δ' ὄρων τοὺς Ἕλληρας νικῶντας τὸ
 καθ' αἰτούς καὶ διώκοντας, ἠδόμενος καὶ προσκυ-
 ρούμενος ὡς δὴ βασιλεὺς ἐπὶ τῶν ἁμφ' αὐτόν, οὐδ'
 ὡς ἐξίχθη διώκειν, ἀλλὰ συνεσπειραμένην ἔχων
 τὴν τῶν σὺν ἑαυτῷ ἑξακοσίων ἑπτάων τάξιν ἐπε-
 μελίτο ὃ τι ποιήσει βασιλεὺς. καὶ γὰρ ἦδει αὐτόν
 22 ὅτι μέσον ἔχοι τὸ τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος. καὶ
 πάντες δ' οἱ τῶν βαρβάρων ἄρχοντες μέσον ἔχοντες
 τὸ αὐτῶν ἵγούνται, ροιμίζοιτες οὕτω καὶ ἐν ἀσφα-
 λισταῖσι εἶναι, ἢ ἢ ἢ ἰσχύς αὐτῶν ἐκατέρωθεν,
 καὶ εἴ τι παραγγεῖλαι χρήσιον. ἤμισαι ἂν χρόνον
 23 αἰσθάνεσθαι τὸ στρατεύμα. καὶ βασιλεὺς δὴ τότε
 τὸ μέσον ἔχων τῆς αἰτοῦ στρατιᾶς ὁμῶς ἔξω ἐγέ-
 γετο τοῦ Κῦρου εὐωνύμοι κέρματος. ἐπεὶ δ' οὐδεὶς
 αὐτῷ ἐμάχετο ἐκ τοῦ ἀντίου οὐδὲ τοῖς αὐτοῦ τεταγ-

μένοις ἔμπροσθεν, ἐπέκαμπτεν ὡς εἰς κύκλωσιν.
 ἐνθα δὴ Κύρος, δείσας μὴ ὀπισθεν γινόμενος κατα- 24
 κόπη τὸ Ἑλληνικόν, ἐλαύνει ἀντίος· καὶ ἐμβαλὼν
 σὺν τοῖς ἑξακοσίοις νικᾷ τοὺς πρὸ βασιλέως τεταγ-
 μένους καὶ εἰς φυγὴν ἔτρεψε τοὺς ἑξακισχιλίους, καὶ
 ἀποκτεῖναι λέγεται αὐτὸς τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ Ἀρτα-
 γέρσην τὸν ἀρχοντὸν αὐτῶν. ὡς δ' ἡ τροπὴ ἐγένετο, 25
 διασπείρονται καὶ οἱ Κύρου ἑξακόσιοι εἰς τὸ διώκειν
 δομήσαντες, πλὴν πάνυ ὀλίγοι ἀμφ' αὐτὸν κατε-
 λείφθησαν, σχεδὸν οἱ ὁμοτροπέζιοι καλούμενοι. σὺν 26
 τούτοις δ' ὦν καθορᾷ βασιλέα καὶ τὸ ἀμφ' ἐκείνον
 στίφος· καὶ εὐθὺς οὐκ ἠγέσχετο, ἀλλ' εἰπὼν Ἐὐ-
 ἀνδρ' ὄρω ἴετο ἐπ' αὐτὸν καὶ παῖει κατὰ τὸ στέρον
 καὶ τιτρώσκει διὰ τοῦ θώρακος, ὡς φησι Κτησίας ὁ
 ἰατρός, καὶ ἰάσασθαι αὐτὸς τὸ τραῦμά φησι. παῖ- 27
 οντα δ' αὐτὸν ἀκοντίζει τις παλιῶ ὑπὸ τὸν ὀφθαλ-
 μὸν βιαίως· καὶ ἐνταῦθα μαχόμενοι καὶ βασιλεὺς
 καὶ Κύρος καὶ οἱ ἀμφ' αὐτοὺς ὑπὲρ ἑκατέρου, ὁπό-
 σοι μὲν τῶν ἀμφὶ βασιλέα ἀπέθνησκον Κτησίας
 λέγει· παρ' ἐκείνω γὰρ ἦν· Κύρος δὲ αὐτὸς τ' ἀπέ-
 θανε καὶ ὀκτὼ οἱ ἀριστοὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἔκειντο
 ἐπ' αὐτῷ. Ἀρταπάτης δ' ὁ πιστότατος αὐτῷ τῶν 28
 σκηπτούχων λέγεται, ἐπειδὴ πεπτωκὸτα εἶδε Κύρον,
 κατασηθῆσας ἀπὸ τοῦ ἵππου περιπεσεῖν αὐτῷ. καὶ 29
 οἱ μὲν φασὶ βασιλέα κελεῦσαι τινα ἐπισφάξαι αὐτὸν
 Κύρω, οἱ δ' αὐτὸν ἐπισφάξασθαι σπασάμενον τὸν
 ἀκινάκην· εἶχε γὰρ χρυσοῦν· καὶ στρεπτὸν δ' ἐφό-
 ρει καὶ ψέλια καὶ τᾶλλ' ὡσπερ οἱ ἀριστοὶ Περσῶν·
 ἐτετίμητο γὰρ ὑπὸ Κύρου δι' εὐνοίαν τε καὶ πιστότητα.

IX. Κύρος μὲν οὖν οὕτως ἐτελεύτησεν, ἀνὴρ ὢν
 Περσῶν τῶν μετὰ Κύρον τὸν ἀρχαῖον γενομένων
 βασιλικώτατός τε καὶ ἄρχειν ἀξιώτατος, ὡς παρὰ
 πάντων ὁμολογεῖται τῶν Κύρου δοκούντων ἐν πείρᾳ
 2 γενέσθαι. πρῶτον μὲν γὰρ ἔτι παῖς ὢν, ὄτ' ἐπαιδευ-
 ετο καὶ σὺν τῷ ἀδελφῷ καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις παισὶ,
 3 πάντων πάντα κράτιστος ἐνομιζετο. πάντες γὰρ οἱ
 τῶν ἀρίστων Περσῶν παῖδες ἐπὶ ταῖς βασιλέως
 θύραις παιδεύονται· ἐνθα πολλὴν μὲν σωφροσύνην
 καταμάθοι ἂν τις, αἰσχρὸν δ' οὐδὲν οὐτ' ἀκούσαι
 4 οὐτ' ἰδεῖν ἔστι. θεῶνται δ' οἱ παῖδες καὶ τιμω-
 μένους ὑπὸ βασιλέως τοὺς βελτίστους, καὶ ἀκούουσι
 καὶ ἄλλους ἀτιμαζομένους· ὥστ' εὐθύς παῖδες ὄντες
 5 μανθάνουσιν ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι. ἐνθα Κύρος
 αἰδημονέστατος μὲν πρῶτον τῶν ἡλικιωτῶν ἐδόκει
 εἶναι, τοῖς τε πρεσβυτέροις καὶ τῶν ἑαυτοῦ ὑποδε-
 εστέρων μᾶλλον πείθεσθαι, ἔπειτα δὲ φιλιππότατος
 καὶ τοῖς ἵπποις ἀριστα χρῆσθαι· ἔκρινον δ' αὐτὸν
 καὶ τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἔργων, τοξικῆς τε καὶ ἀκον-
 τίσεως, φιλομαθέστατον εἶναι καὶ μελετηρότατον.
 6 ἐπεὶ δὲ τῇ ἡλικίᾳ ἔπρεπε, καὶ φιλοθηρότατος ἦν καὶ
 πρὸς τὰ θηρία μέντοι φιλοκινδυνότατος. καὶ ἄρχτον
 ποτ' ἐπιφερομένην οὐκ ἔτρεσεν, ἀλλὰ συμπεσῶν
 κατεσπιάσθη ἀπὸ τοῦ ἵππου, καὶ τὰ μὲν ἔπαθεν,
 ὢν καὶ τὰς ὠτειλὰς εἶχε, τέλος δὲ κατέκτανε· καὶ
 τὸν πρῶτον μέντοι βοηθήσαντα πολλοῖς μακαριστὸν
 ἐποίησεν.
 7 Ἐπεὶ δὲ κατεπέμφθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς σατρά-
 πης Λυδίας τε καὶ Φρυγίας τῆς μεγάλης καὶ Καπ-

παδοκίας, στρατηγὸς δὲ καὶ πάντων ἀπεδείχθη οἷς
καθήκει εἰς Καστωλοῦ πεδίον ἀθροίζεσθαι, πρῶτον
μὲν ἐπέδειξεν αὐτὸν ὅτι περὶ πλείστον ποιοῖτο, εἶ
τω συνδοῖτο καὶ εἶ τω ὑπόσχοιτό τι, μηδαμῶς
ψεύδεσθαι. καὶ γὰρ οὖν ἐπίστευον μὲν αὐτῷ αἱ 8
πόλεις ἐπιτρεπόμεναι, ἐπίστευον δ' οἱ ἄνδρες· καὶ
εἴ τις πολέμιος ἐγένετο, σπείσαμένου Κύρου ἐπίστευε
μηδὲν ἂν παρὰ τὰς σπονδὰς παθεῖν. τοιγαροῦν 9
ἐπεὶ Τισσαφέρνει ἐπολέμησε, πᾶσαι αἱ πόλεις ἐκοῦσαι
Κῦρον εἶλοντο ἀντὶ Τισσαφέρνους πλὴν Μιλησίων·
οὔτοι δ', ὅτι οὐκ ἤθελε τοὺς φεύγοντας προέσθαι,
ἐφοβοῦντο αὐτόν. καὶ γὰρ ἔργῳ ἐπεδείκνυτο καὶ 10
ἔλεγεν ὅτι οὐκ ἂν ποτε προοῖτο, ἐπεὶ ἄπαξ φίλος
αὐτοῖς ἐγένετο, οὐδ' εἰ ἔτι μὲν μείους γένοιτο, ἔτι
δὲ κάκιον πράξειαν.

Φανερός δ' ἦν καὶ εἰ τις τι ἀγαθὸν ἢ κακὸν 11
ποιήσειεν αὐτόν, νικᾶν πειρώμενος· καὶ εὐχὴν δὲ
τινες αὐτοῦ ἐξέφερον, ὡς εὐχοίτο τοσοῦτον χρόνον
ζῆν, ἔστω νικῆν καὶ τοὺς εὖ καὶ τοὺς κακῶς ποι-
οῦντας ἀλεξόμενος. καὶ γὰρ οὖν πλείστοι δὴ αὐτῷ 12
ἐνὶ γ' ἀνδρὶ τῶν ἐφ' ἡμῶν ἐπεθύμησαν καὶ χρήματα
καὶ πόλεις καὶ τὰ ἐαυτῶν σώματα προέσθαι. οὐ 13
μὲν δὴ οὐδὲ τοῦτ' ἂν τις εἴποι ὡς τοὺς κακούργους
καὶ ἀδίκους εἶα καταγελαῖν, ἀλλὰ ἀφειδέστατα πάντων
ἐτιμωρεῖτο· πολλάκις δ' ἦν ἰδεῖν παρὰ τὰς στειβο-
μένας ὁδοὺς καὶ ποδῶν καὶ χειρῶν καὶ ὀφθαλμῶν
στερομένους ἀνθρώπους· ὥστ' ἐν τῇ Κύρου ἀρχῇ
ἐγένετο καὶ Ἑλληνι καὶ βαρβάρῳ μηδὲν ἀδικοῦντι
ἀδεῶς πορεύεσθαι ὅπη τις ἤθελεν, ἔχοντι δ' τι προ-

- 14 *χωροίη. τούς γε μέντοι ἀγαθούς εἰς πόλεμον ὡμολόγητο διαφερόντως τιμᾶν. καὶ πρῶτον μὲν ἦν αὐτῷ πόλεμος πρὸς Πισίδας καὶ Μυσούς· στρατευόμενος οὖν καὶ αὐτὸς εἰς ταύτας τὰς χώρας οὓς ἑώρα ἐθέλοντας κινδυνεύειν, τούτους καὶ ἄρχοντας ἐποίει ἧς κατεστρέφετο χώρας, ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλοις*
- 15 *δώροις ἐτίμα· ὥστε φαίνεσθαι τοὺς μὲν ἀγαθούς εὐδαιμονεστάτους, τοὺς δὲ κακοὺς δούλους τούτων ἀξιῶν εἶναι. τοιγαροῦν πολλή ἦν ἀφθονία αὐτῶ τῶν ἐθελόντων κινδυνεύειν, ὅπου τις οἴοιτο Κύρον*
- 16 *αἰσθήσεσθαι. εἰς γε μὴν δικαιοσύνην εἴ τις φανερός γένοιτο ἐπιδείκνυσθαι βουλόμενος, περὶ παντὸς ἐποιεῖτο τούτους πλουσιώτερον βιοτεύειν τῶν ἐκ*
- 17 *τοῦ ἀδίκου φιλοκερδούντων. καὶ γὰρ οὖν ἄλλα τε πολλὰ δικαίως αὐτῷ διεχειρίζετο καὶ στρατεύματι ἀληθινῶ ἐχρήσατο. καὶ γὰρ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, οἱ χρημάτων ἕνεκα πρὸς ἐκεῖνον ἐπλευσαν, ἔγνωσαν κερδαλεώτερον εἶναι Κύρῳ καλῶς συμπράττειν ἢ τὸ*
- 18 *κατὰ μῆνα κέρδος. ἀλλὰ μὴν εἴ τις γέ τι αὐτῷ προστάξαντι καλῶς ὑπηρετήσειεν, οὐδενὶ πώποτ' ἀχάριστον εἶασε τὴν προθυμίαν. τοιγαροῦν κράτιστοι δὴ ὑπηρεταὶ παντὸς ἔργου Κύρῳ ἐλέχθησαν γενέσθαι.*
- 19 *εἰ δὲ τιν' ὀρώηθει δεινὸν ὄντα οἰκονόμον ἐκ τοῦ δικαίου καὶ κατασκευάζοντά θ' ἧς ἄρχοι χώρας καὶ προσόδους ποιοῦντα, οὐδέν' ἂν πώποτ' ἀφείλετο, ἀλλ' αἰεὶ πλείω προσεδίδου· ὥστε καὶ ἡδέως ἐπόνουν καὶ θαρραλέως ἐκτῶντο καὶ ὃ τι πεπᾶτό τις ἡκιστα Κύρον ἔκρυπτεν· οὐ γὰρ φθονῶν τοῖς φανερωῶς πλουτοῦσιν ἐφαίνετο, ἀλλὰ πειρώμενος χρῆσθαι τοῖς*

τῶν ἀποκρυπτομένων χρήμασι. φίλους γε μὴν ὄσους 20
 ποιήσαιο καὶ εὐνοὺς γνοίῃ ὄντας καὶ ἱκανοὺς κρίνειε
 συνεργοὺς εἶναι ὃ τι τυγχάνοι βουλόμενος κατεργά-
 ζεσθαι, ὁμολογεῖται πρὸς πάντων κράτιστος δὴ γε-
 νέσθαι θεραπεύειν. καὶ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, οὔπερ 21
 αὐτὸς ἕνεκα φίλων ᾤετο δεῖσθαι, ὡς συνεργοὺς ἔχει,
 καὶ αὐτὸς ἐπειρᾶτο συνεργὸς τοῖς φίλοις κράτιστος
 εἶναι τούτου ὅτου αἰσθάνοιθ' ἕκαστον ἐπιθυμοῦντα.
 δῶρα δὲ πλεῖστα μὲν οἶμαι εἰς γ' ἀνήρ ἐλάμβανε 22
 διὰ πολλά· ταῦτα δὲ πάντων δὴ μάλιστα τοῖς φίλοις
 διεδίδου, πρὸς τοὺς τρόπους ἕκαστου σκοπῶν καὶ 23
 ὅτου μάλισθ' ὄρῳ ἕκαστον δεόμενον. καὶ ὅσα τῶ
 σώματι αὐτοῦ πέμποι τις ἢ ὡς εἰς πόλεμον ἢ ὡς
 καλλωπισμόν, καὶ περὶ τούτων λέγειν αὐτὸν ἔφασαν
 ὅτι τὸ μὲν ἑαυτοῦ σῶμα οὐκ ἂν δύναίτο τούτοις
 πᾶσι κοσμηθῆναι, φίλους δὲ καλῶς κεκοσμημένους
 μέγιστον κόσμον ἄνδρὶ νομίζοι. καὶ τὸ μὲν τὰ 24
 μεγάλα νικᾶν τοὺς φίλους εὖ ποιοῦντα οὐδὲν θαυ-
 μαστόν, ἐπειδὴ γε καὶ δυνατώτερος ἦν· τὸ δὲ τῇ
 ἐπιμελείᾳ περιεῖναι τῶν φίλων καὶ τῶ προθυμεί-
 σθαι χαρίζεσθαι, ταῦτ' ἔμοιγε μᾶλλον δοκεῖ ἀγαστὰ
 εἶναι. Κῦρος γὰρ ἔπεμπε βίκους οἴνου ἡμιδεῖς 25
 πολλάκις, ὁπότε πάνυ ἡδὺν λάβοι, λέγων ὅτι οὔπω
 δὴ πολλοῦ χρόνου τούτου ἡδίονι οἴνω ἐπιτύχοι·
 τοῦτον οὖν σοὶ ἔπεμψε καὶ δεῖται σου τήμερον τοῦ-
 τον ἔκπιεῖν σὺν οἷς μάλιστα φιλεῖς. πολλάκις δὲ 26
 χῆνας ἡμβράτους ἔπεμπε καὶ ἄρτων ἡμίσεια καὶ
 ἄλλα τοιαῦτα, ἐπιλέγειν κελεύων τὸν φέροντα· Τού-
 τοις ἡσθη Κῦρος· βούλεται οὖν καὶ σὲ τούτων γεύ-

27 σασθαι. ὅπου δὲ χιλὸς σπάρμιος πάνυ εἴη, αὐτὸς δὲ
 δύναιτο παρασκευάσασθαι διὰ τὸ πολλοὺς ἔχειν ὑπη-
 ρέτας καὶ διὰ τὴν ἐπιμέλειαν, διαπέμπων ἐκέλευε τοὺς
 φίλους τοῖς τὰ ἑαυτῶν σώματα ἄγουσιν ἵπποις ἐμ-
 28 βάλλειν, ὡς μὴ πεινῶντες τοὺς ἑαυτοῦ φίλους ἄγωσιν
 εἰ δὲ δὴ ποι πορεύοιτο καὶ πλεῖστοι μέλλοιεν ὕψεσθαι,
 προσκαλῶν τοὺς φίλους ἐσπουδαιολογεῖτο, ὡς δηλοίη
 οὐς τιμᾶ. ὥστ' ἐγὼ μὲν γ' ἐξ ὧν ἀκούω οὐδένα
 κρίνω ὑπὸ πλειόνων πεφιλησθαι οὔθ' Ἑλλήνων οὔτε
 29 βαρβάρων. τεκμήριον δὲ τούτου καὶ τόδε. παρὰ
 μὲν Κύρου δούλου ὄντος οὐδεὶς ἀπήει πρὸς βασι-
 λέα, πλὴν Ὀρόντας ἐπεχείρησε· καὶ οὗτος δὴ ὄν
 ᾤετο πιστὸν οἷ εἶναι, ταχὺ αὐτὸν ἤϊρε Κύρω φί-
 τερον ἢ ἑαυτῷ· παρὰ δὲ βασιλέως πολλοὶ πρὸς Κύρον
 ἀπήλθον, ἐπειδὴ πολέμοι ἀλλήλοις ἐγένοντο, καὶ
 οὗτοι μέντοι οἱ μάλιστ' αὐτοῦ ἀγάμενοι, νομίζον-
 τες παρὰ Κύρω ὄντες ἀγαθοὶ ἀξιωτέρας ἂν τιμῆς
 30 τυγχάνειν ἢ παρὰ βασιλεῖ. μέγα δὲ τεκμήριον καὶ
 τὸ ἐν τῇ τελευτῇ τοῦ βίου αὐτῷ γενόμενον, ὅτι καὶ
 αὐτὸς ἦν ἀγαθὸς καὶ κρίνειν ὀρθῶς ἐδύνατο τοὺς
 31 πιστοὺς καὶ εὐνοὺς καὶ βεβαίους. ἀποθνήσκοντος
 γὰρ αὐτοῦ πάντες οἱ περὶ αὐτὸν φίλοι καὶ συντρά-
 πεζοὶ ἀπέθανον μαχόμενοι πλὴν Ἀρσίου· οὗτος δὲ
 τεταγμένος ἐτύγγανεν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοῦ ἱππικοῦ
 ἄρχων· ὡς δ' ἦσθετο Κύρον πεπτωκότα, ἔφυγεν
 ἔχων τὸ στρατεύμα πᾶν οὗ ἡγεῖτο.

X. Ἐνταῦθα δὴ Κύρου ἀποτέμνεται ἡ κεφαλὴ
 καὶ ἡ χεὶρ ἡ δεξιὰ. βασιλεὺς δὲ διώκων εἰσπίπτει
 εἰς τὸ Κύρειον στρατόπεδον· καὶ οἱ μὲν μετ' Ἀρι-

αίου οὐκέτι ἴστανται, ἀλλὰ φεύγουσι διὰ τοῦ αὐτῶν στρατοπέδου εἰς τὸν σταθμὸν ἐνθεν ὠρμηγτο· τέταρες δ' ἐλέγοντο παρασάγγαι εἶναι τῆς ὁδοῦ. βασι- 2
λεὺς δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τὰ τ' ἄλλα πολλὰ δια-
πάζουσι, καὶ τὴν Φωκαΐδα Κύρου παλλακίδα τὴν
σοφὴν καὶ καλὴν λεγομένην εἶναι λαμβάνει. ἡ δὲ 3
Μιλησία ληφθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀμφὶ βασιλεῖα ἐκφεύγει
γυμνὴ πρὸς τὸ τῶν Ἑλλήνων, οἱ ἔτυχον ἐν τοῖς
σκευοφόροις ὅπλα ἔχοντες καὶ ἀντιταχθέντες πολλοὺς
μὲν τῶν ἀρπαζόντων ἀπέκτειναν, οἱ δὲ καὶ αὐτῶν
ἀπέθανον· οὐ μὴν ἔφυγόν γε, ἀλλὰ καὶ ταύτην
ἔσωσαν καὶ τᾶλλα, ὅποσ' ἐντὸς αὐτῶν καὶ χρήματα
καὶ ἄνθρωποι ἐγένοντο, πάντ' ἔσωσαν.

Ἐνταῦθα διέσχον ἀλλήλων βασιλεὺς τε καὶ οἱ 4
Ἕλληνες ὡς τριάκοντα στάδια, οἱ μὲν διώκοντες
τοὺς καθ' αὐτούς, οἱ δ' ἀρπάζοντες ὡς ἤδη πάντα
νικῶντες. ἐπεὶ δ' ἤσθοντο οἱ μὲν Ἕλληνες ὅτι βα- 5
σιλεὺς σὺν τῷ στρατεύματι ἐν τοῖς σκευοφόροις εἶη,
βασιλεὺς δ' αὖ ἤκουσε Τισσαφέρους ὅτι οἱ Ἕλλη-
νες νικῶν τὸ καθ' αὐτούς καὶ εἰς τὸ πρόσθεν οἴ-
χονται διώκοντες, ἐνθα δὴ βασιλεὺς μὲν ἀθροίζεται
τοὺς ἑαυτοῦ καὶ συντάττεται, ὁ δὲ Κλέαρχος ἐβου-
λεύετο Πρόξενον καλέσας, πλησιαίτατος γὰρ ἦν, εἰ
πέμποιεν τινὰς ἢ πάντες ἴοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον
ἀρῆξοντες. ἐν τούτῳ καὶ βασιλεὺς δῆλος ἦν προσ- 6
ῶν πάλιν ὡς ἐδόκει ὀπισθεν. καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες
στραφέντες παρεσκευάζοντο ὡς ταύτῃ προσιόντος καὶ
δεξόμενοι, ὁ δὲ ταύτῃ μὲν οὐκ ἤγεν, ἥ δὲ παρῆλ-
θεν ἔξω τοῦ εὐωνύμου κέρατος, ταύτῃ καὶ ἀπή-

γαγεν, ἀναλαβὼν καὶ τοὺς ἐν τῇ μάχῃ αὐτομολή-
 7 σαντας καὶ Τισσαφέρην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. ὁ
 γὰρ Τισσαφέρης ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ οὐκ ἔφυγεν,
 ἀλλὰ διήλασε παρὰ τὸν ποταμὸν κατὰ τοὺς Ἑλληνας
 πελταστάς· διελαύνων δὲ κατέκανε μὲν οὐδένα, δια-
 στάντες δ' οἱ Ἕλληνες ἔπαιον καὶ ἠκόντιζον αὐτούς·
 Ἐπισθένης δ' ὁ Ἀμφιπολίτης ἤρχε τῶν πελταστῶν
 8 καὶ ἐλέγετο φρόνιμος γενέσθαι. ὁ δ' οὖν Τισσα-
 φέρης ὡς μείον ἔχων ἀτηλλάγη, πάλιν μὲν οὐκ
 ἀναστρέφει, εἰς δὲ τὸ στρατόπεδον ἀφικόμενος τὸ
 τῶν Ἑλλήνων ἐκεῖ συντυγχάνει βασιλεῖ, καὶ ἁμοῦ
 9 δὴ πάλιν συνταξάμενοι ἐπορεύοντο. ἐπεὶ δ' ἦσαν
 κατὰ τὸ εὐώνυμον τῶν Ἑλλήνων κέρας, ἔδεισαν οἱ
 Ἕλληνες μὴ προσάγοιεν πρὸς τὸ κέρας καὶ περιπτύ-
 ξαντες ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς κατακόψειαν· καὶ ἐδό-
 κει αὐτοῖς ἀναπτύσσειν τὸ κέρας καὶ ποιήσασθαι
 ὄπισθεν τὸν ποταμὸν.

10 Ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἐβουλευόντο, καὶ δὴ βασιλεὺς
 παραμειψάμενος εἰς τὸ αὐτὸ σχῆμα κατέστησεν ἀν-
 τίαν τὴν φάλαγγα, ὥσπερ τὸ πρῶτον μαχοῦμενος
 συνῆει. ὡς δ' εἶδον οἱ Ἕλληνες ἐγγὺς τ' ὄντας
 καὶ παρατεταγμένους, αὐθις παιανίσαντες ἐπῆσαν
 11 πολὺ ἔτι προθυμότερον ἢ τὸ πρόσθεν. οἱ δ' αὖ
 βάρβαροι οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' ἐκ πλείονος ἢ τὸ πρό-
 σθεν ἔφευγον· οἱ δ' ἐπεδίωκον μέχρι κώμης τινός·
 12 ἐνταῦθα δ' ἔστησαν οἱ Ἕλληνες· ἕτερόν γὰρ τῆς κώ-
 μης γήλοφος ἦν, ἐφ' οὗ ἀνεστράφησαν οἱ ἀμφὶ
 βασιλέα, πεζοὶ μὲν οὐκέτι, τῶν δ' ἱππέων ὁ λόφος
 ἐνεπλήσθη, ὥστε τὸ κινούμενον γιγνώσκειν καὶ

τὸ βασιλείον σημείον ὁρᾶν ἔφασαν αἰετόν τινα χρυσοῦν ἐπὶ πέλτῃ ἀνατεταμένον. ἐπεὶ δὲ κἀνταῦθ' 13 ἔχώρουν οἱ Ἕλληνες, λείπουσι δὴ καὶ τὸν λόφον οἱ ἱππῆς· οὐ μὴν ἔτι ἀθρόοι ἀλλ' ἄλλοι ἄλλοθεν· ἐπιλοῦτο δ' ὁ λόφος τῶν ἱππέων· τέλος δὲ καὶ πάντες ἀπεχώρησαν. ὁ οὖν Κλέαρχος οὐκ ἀνεβίβαζεν ἐπὶ 14 τὸν λόφον, ἀλλ' ὑπ' αὐτὸν στήσας τὸ στράτευμα πέμπει Λύκιον τὸν Συρακόσιον καὶ ἄλλον ἐπὶ τὸν λόφον καὶ κελεύει κατιθόντας τὰ ὑπὲρ τοῦ λόφου τί ἐστιν ἀπαγγεῖλαι. καὶ ὁ Λύκιος ἤλασέ τε καὶ 15 ἰδὼν ἀπαγγέλλει ὅτι φεύγουσιν ἀνὰ κράτος. σχεδὸν δ' ὅτε ταῦτ' ἦν, καὶ ἥλιος ἐδύετο.

Ἐνταῦθα δ' ἔστησαν οἱ Ἕλληνες καὶ Θέμενοι 16 τὰ ὄπλα ἀνεπαύοντο· καὶ ἅμα μὲν ἐθαύμαζον ὅτι οὐδαμοῦ Κῦρος φαίνοιτο οὐδ' ἄλλος ἀπ' αὐτοῦ οὐδεὶς παρείη· οὐ γὰρ ἤδεσαν αὐτὸν τεθνηκότα, ἀλλ' ἤκαζον ἢ διώκοντ' οἴχεσθαι ἢ καταληψόμενόν τι προεληλακέναι· καὶ αὐτοὶ ἐβουλεύοντο, εἰ αὐτοῦ μεί- 17 ναντες τὰ σκευοφόρα ἐνταῦθ' ἄγοιντο ἢ ἀπίοιεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. ἔδοξεν αὐτοῖς ἀπιέναι· καὶ ἀφικνοῦνται ἀμφὶ δορηστὸν ἐπὶ τὰς σκηνάς. ταύτης 18 μὲν τῆς ἡμέρας τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο. καταλαμβάνουσι δὲ τῶν τ' ἄλλων χρημάτων τὰ πλεῖστα διηρασμένα καὶ εἴ τι σιτίον ἢ ποτὸν ἦν, καὶ τὰς ἀμάξας μεστὰς ἀλεύρων καὶ οἴνου, ὡς παρεσκευάσατο Κῦρος, ἢν' εἴ ποτε σφόδρα τὸ στράτευμα λάβοι τῶν ἐπιτηδείων ἔνδεια, διαδιδοίη τοῖς Ἕλλησιν — ἦσαν δ' αὐταὶ τετρακόσαι ἀμάξαι — καὶ ταύτας τότε οἱ σὺν βασιλεῖ διήρασαν· ὥστ' ἄδειπνοι ἦσαν οἱ 19

πλείστοι τῶν Ἑλλήνων ἦσαν δὲ καὶ ἀνάριστοι· πρὶν γὰρ δὴ καταλῦσαι τὸ στράτευμα πρὸς ἄριστον, βασιλεὺς ἐφάνη. ταύτην μὲν οὖν τὴν νύχθ' οὕτω διεγένοντο.

B.

2 I. Ἄμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ συνελθόντες οἱ στρατηγοὶ ἐθαύμαζον ὅτι Κῦρος οὐτ' ἄλλον πέμπτοι σηματούοντα ὅτι χρὴ ποιεῖν οὐτ' αὐτὸς φαίνοντο. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς συσκευασαμένοις ἅ εἶχον καὶ ἐξοπλισαμένοις
3 προῖεναι εἰς τὸ πρόσθεν, ἕως Κῦρω συμμίξειαν. ἤδη δ' ἐν ὁρμῇ ὄντων ἅμ' ἡλίῳ ἀνέχοντι ἦλθε Προκλῆς ὁ Τευθρακίας ἄρχων, γεγωνὸς ἀπὸ Δαμαράτου τοῦ Λάκωνος, καὶ Γλοῦς ὁ Ταμῶ. οὗτοι ἔλεγον ὅτι Κῦρος μὲν τέθνηκεν, Ἀριαῖος δὲ πεφηνγὼς ἐν τῷ σταθμῷ εἶη μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων, ὅθεν τῇ προτεραίᾳ ὤρμητο, καὶ λέγοι ὅτι ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν περιμενοίη αὐτούς, εἰ μέλλοιεν ἦκειν, τῇ
4 δ' ἄλλῃ ἀπιέναι ἐπ' Ἰωνίας. ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληρες πυνθανόμενοι βαρῆως ἔφερον. Κλέαρχος δὲ τὰδ' εἶπεν· Ἄλλ' ὄφελε μὲν Κῦρος ζῆν· ἐπεὶ δὲ τετελεύτηκεν, ἀπαγγέλλετ' Ἀριαίῳ ὅτι ἡμεῖς νικῶμεν τε βασιλέα καὶ ὡς ὁρᾷτε

B. I. 1. Ὡς μὲν οὖν ἠθροίσθη Κῦρω τὸ Ἑλληνικόν, ὅτε ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀρταξέρξην ἐστρατεύετο, καὶ ὅσα ἐν τῇ ἀνόδῳ ἐπράχθη καὶ ὡς ἡ μάχη ἐγένετο καὶ ὡς Κῦρος ἐτελεύτησε καὶ ὡς ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐλθόντες οἱ Ἕλληρες ἐκοιμήθησαν οἴουνοι τὰ πάντα νικᾶν καὶ Κῦρον ζῆν, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.

οὐδείς ἔτι ἡμῖν μάχεται, καὶ εἰ μὴ ὑμεῖς ἦλθετε, ἐπορευόμεθ' ἂν ἐπὶ βασιλέα. ἐπαγγελλόμεθα δ' Ἀρ- αῖω, ἂν ἐνθάδ' ἔλθῃ, εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλείου καθιεῖν αὐτόν· τῶν γὰρ μάχῃ νικῶντων καὶ τὸ ἄρχειν ἐστί. ταῦτ' εἰπὼν ἀποστέλλει τοὺς ἀγγέλους 5 καὶ σὺν αὐτοῖς Χειρίσοφον τὸν Λάκωνα καὶ Μέ- νωνα τὸν Θετταλόν· καὶ γὰρ αὐτὸς Μένων ἐβού- λετο· ἦν γὰρ φίλος καὶ ξένος Ἀρῑαίου.

Οἱ μὲν ὄχοντο, Κλέαρχος δὲ περιέμενε· τὸ δὲ 6 στράτευμα ἐπορίζετο σίτον, ὅπως ἐδύνατο, ἐκ τῶν ὑπο- ζυγίων κόπτοντες τοὺς βοῦς καὶ ὄνους· ξύλοις δ' ἐχρῶν- το μικρὸν προϊόντες οὗ ἢ μάχῃ ἐγένετο τοῖς τ' οἰστοῖς πολλοῖς οὔσιν, οὓς ἠνάγκαζον οἱ Ἕλληνες ἐβάλλειν τοὺς αὐτομολοῦντας παρὰ βασιλέως, καὶ τοῖς γέροισι καὶ ταῖς ἀσπίσι ταῖς ξυλίναις. πολλαὶ δὲ καὶ πέλται καὶ ἄμαξαι ἦσαν φέρεσθαι ἔρημοι οὔσαι· οἷς πᾶσι χρώμενοι κρέα ἐψοντες ἦσθιον ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

Καὶ ἤδη τ' ἦν περὶ πλήθουσαν ἀγορὰν καὶ ἔρ- 7 χονται παρὰ βασιλέως καὶ Τισσαφέρουσι κήρυκες οἱ μὲν ἄλλοι βάρβαροι, ἦν δ' αὐτῶν Φαλῖνος εἰς τις Ἕλληνας, ὃς ἐτύγχανε παρὰ Τισσαφέρουσι ὦν καὶ ἐν- τίμως ἔχων· καὶ γὰρ προσεποιεῖτο ἐπιστήμων εἶναι τῶν ἀμφὶ τάξεις τε καὶ ὀπλομαχίαν. οὔτοι δὲ προσ- 8 ἐλθόντες καὶ καλέσαντες τοὺς τῶν Ἕλλήνων ἀρχον- τας λέγουσιν ὅτι βασιλεὺς κελεύει τοὺς Ἕλληνας, ἐπεὶ νικῶν τυγχάνει καὶ Κῦρον ἀπέκτονε, παρα- δόντας τὰ ὅπλα ἰόντας ἐπὶ τὰς βασιλέως θύρας εὐρίσκεισθαι ἂν τι δύνωνται ἀγαθόν. ταῦτα μὲν 9 εἶπον οἱ βασιλέως κήρυκες· οἱ δ' Ἕλληνες βαρέως

μὲν ἤκουσαν, ὁμοῦς δὲ Κλέαρχος τοσοῦτον εἶπεν ὅτι οὐ τῶν νικῶντων εἴη τὰ ὄπλα παραδιδόναι· ἀλλ', ἔφη, ὑμεῖς μὲν, ὦ ἄνδρες στρατηγοί, τούτοις ἀποκρίνασθ' ὅ τι κάλλιστόν τε καὶ ἄριστον ἔχετε· ἐγὼ δ' αὐτίκα ἤξω. ἐκάλεσε γάρ τις αὐτὸν τῶν ὑπηρετῶν, ὅπως ἴδοι τὰ ἱερὰ ἐξηρημένα· ἔτυχε γὰρ θνύμενος.

- 10 "Ἐνθα δὴ ἀπεκρίνατο Κλεάνωρ ὁ Ἀρχὰς πρεσβύτατος ὢν ὅτι πρόοθεν ἂν ἀποθάνοιεν ἢ τὰ ὄπλα παραδοῖεν· Πρόξενος δ' ὁ Θηβαῖος, Ἄλλ' ἐγώ, ἔφη, ὦ Φαλίνε, θανυμάζω πότερ' ὡς κρατῶν βασιλεὺς αἰτεῖ τὰ ὄπλα ἢ ὡς διὰ φιλίαν. εἰ μὲν γὰρ ὡς κρατῶν, τί δεῖ αὐτὸν αἰτεῖν καὶ οὐ λαβεῖν ἐλθόντα; εἰ δὲ πείσας βούλεται λαβεῖν, λεγέτω τί ἔσται τοῖς στρατιώταις, ἐὰν αὐτῶ ταῦτα χαρί-
 11 σωνται. πρὸς ταῦτα Φαλῖνος εἶπε· Βασιλεὺς νικῶν ἡγεῖται, ἐπεὶ Κῦρον ἀπέκτονε. τίς γὰρ αὐτῶ ἐτι τῆς ἀρχῆς ἀντιποιεῖται; νομίζει δὲ καὶ ὑμᾶς ἑαυτοῦ εἶναι, ἔχων ἐν μέσῃ τῇ ἑαυτοῦ χώρα καὶ ποταμῶν ἐντὸς ἀδιαβάτων καὶ πληθὸς ἀνθρώπων ἐφ' ὑμᾶς δυνάμενος ἀγαγεῖν, ὅσον οὐδ' εἰ παρέχοιεν ὑμῖν δύ-
 12 ναισθ' ἂν ἀποκτεῖναι. μετὰ τοῦτον Θεόπομπος Ἀθηναῖος εἶπεν· ὦ Φαλίνε, νῦν, ὡς σὺ ὄρας, ἡμῖν οὐδὲν ἔστιν ἀγαθὸν ἀλλ' ἢ ὄπλα καὶ ἀρετῆ. ὄπλα μὲν οὖν ἔχοντες οἴομεθ' ἂν καὶ τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι, παραδόντες δ' ἂν ταῦτα καὶ τῶν σωματῶν στερηθῆναι. μὴ οὖν οἴου τὰ μόνα ἀγαθὰ ἡμῖν ὄνθ' ἡμᾶς ὑμῖν παραδώσειν, ἀλλὰ σὺν τούτοις καὶ περὶ τῶν
 13 ὑμετέρων ἀγαθῶν μαχοῦμεθα. ἀκούσας δὲ ταῦθ'

ὁ Φαλίνοσ ἐγέλασε καὶ εἶπεν· Ἀλλὰ φιλοσόφω μὲν
 ἔοικας, ὦ νεανίσκε, καὶ λέγεις οὐκ ἀχάριτα· ἴσθι
 μέντοι ἀνόητος ὢν, εἰ οἶε τὴν ὑμετέραν ἀρετὴν
 περιγενέσθαι ἂν τῆσ βασιλέωσ δυνάμεωσ. ἄλλουσ 14
 δέ τινασ ἔφασαν λέγειν ἀπομαλακιζομένουσ, ὡσ καὶ
 Κύρω πιστοὶ ἐγένοντο καὶ βασιλεῖ ἂν πολλοῦ ἀξιοὶ
 γένοιτο, εἰ βούλοιτο φίλοσ γενέσθαι· καὶ εἴτ' ἄλλο
 τι ἐθέλοι χρῆσθαι εἴτ' ἐπ' Αἴγυπτον στρατεύειν, συγ-
 καταστρέφαιντ' ἂν αὐτῶ.

Ἐν τούτῳ Κλέαρχοσ ἤκε, καὶ ἠρώτησεν εἰ ἦδη 15
 ἀποκεκριμένοι εἶεν. Φαλίνοσ δ' ὑπολαβὼν εἶπεν,
 Οὗτοι μὲν, ὦ Κλέαρχε, λαλοῦσιν ἄλλοσ ἄλλα λέγων·
 σὺ δ' ἡμῖν ἐπέε τί λέγεις. ὁ δ' εἶπεν, Ἐγὼ σε, ὦ 16
 Φαλίνε, ἄσμενοσ εἴωρακα, οἶμαι δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάν-
 τεσ· σὺ τε γὰρ Ἑλληγ εἶ καὶ ἡμεῖσ τοσοῦτοὶ ὄντεσ,
 ὄσοουσ σὺ ὀρθῶσ· ἐν τοιούτοισ δ' ὄντεσ πράγμασι συμ-
 βουλευόμεθά σοι τί χρῆ ποιεῖν περὶ ὧν λέγεις. σὺ 17
 οὖν πρὸσ θεῶν συμβούλευσον ἡμῖν ὃ τι σοι δοκεῖ
 κάλλιστον καὶ ἀριστον εἶναι, καὶ ὃ σοι τιμὴν οἶσει
 εἰσ τὸν ἔπειτα χρόνον λεγόμενον, ὅτι Φαλίνοσ ποτε
 πεμφθεῖσ παρὰ βασιλέωσ κελύσων τοὺσ Ἑλληγασ
 τὰ ὄπλα παραδοῦναι συμβουλευομένοισ συνεβούλευσεν
 αὐτοῖσ τάδε. οἶσθα δ' ὅτι ἀνάγκη λέγεσθαι ἐν τῇ 18
 Ἑλλάδι ἂν συμβουλεύσῃσ. ὁ δὲ Κλέαρχοσ ταύτη
 ὑπήγετο βουλόμενοσ καὶ αὐτὸν τὸν παρὰ βασιλέωσ
 πρσαβεύοντα συμβουλεῦσαι μὴ παραδοῦναι τὰ ὄπλα,
 ὅπωσ εὐέλπιδεσ μᾶλλον εἶεν οἱ Ἑλληγες. Φαλίνοσ
 δ' ὑποστρέψασ παρὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ εἶπεν· Ἐγὼ, 19
 εἰ μὲν τῶν μυρίων ἐλπίδων μία τις ὑμῖν ἐστι σω-

Θῆναι πολεμοῦντας βασιλεῖ, συμβουλεύω μὴ παρα-
 διδόναι τὰ ὄπλα· εἰ δέ τοι μηδεμία σωτηρίας ἐστὶν
 ἐλπίς ἄκοντος βασιλέως, συμβουλεύω σφῶζεσθαι ὑμῖν
 20 ὅπη δυνατόν. Κλέαρχος δὲ πρὸς ταῦτα εἶπεν· Ἄλλὰ
 ταῦτα μὲν δὴ σὺ λέγεις· παρ' ἡμῶν δ' ἀπάγγελλε
 τάδ', ὅτι ἡμεῖς οἴομεθα, εἰ μὲν δέοι βασιλεῖ φίλους
 εἶναι, πλείονος ἂν ἄξιοι εἶναι φίλοι ἔχοντες τὰ ὄπλα
 ἢ παραδόντες ἄλλω, εἰ δὲ δέοι πολεμεῖν, ἄμεινον
 21 ἂν πολεμεῖν ἔχοντες τὰ ὄπλα ἢ παραδόντες. ὁ δὲ
 Φαλῖνος εἶπε· Ταῦτα μὲν δὴ ἀπαγγελοῦμεν· ἀλλὰ
 καὶ τάδ' ὑμῖν εἰπεῖν ἐκέλευσε βασιλεὺς, ὅτι μένουσι
 μὲν ὑμῖν αὐτοῦ σπονδαὶ εἶεν, προϊοῦσι δὲ καὶ
 ἀπιοῦσι πόλεμος. εἶπατ' οὖν καὶ περὶ τούτου, πό-
 τερα μενεῖτε καὶ σπονδαὶ εἰσιν ἢ ὡς πολέμου ὄντος
 22 παρ' ὑμῶν ἀπαγγελῶ. Κλέαρχος δ' ἔλεξεν· Ἀπάγγ-
 γελλε τοίνυν καὶ περὶ τούτου, ὅτι καὶ ἡμῖν ταῦτά
 δοκεῖ ἄπερ καὶ βασιλεῖ. Τί οὖν ταῦτ' ἐστίν; ἔφη
 ὁ Φαλῖνος. ἀπεκρίνατο Κλέαρχος· Ἦν μὲν μένωμεν,
 23 σπονδαί, ἀπιοῦσι δὲ καὶ προϊοῦσι πόλεμος. ὁ δὲ
 πάλιν ἠρώτησε· Σπονδὰς ἢ πόλεμον ἀπαγγελῶ; Κλέ-
 αρχος δὲ ταῦτά πάλιν ἀπεκρίνατο· Σπονδαὶ μὲν
 μένουσιν, ἀπιοῦσι δὲ καὶ προϊοῦσι πόλεμος. ὁ τι
 δὲ ποιήσοι, οὐ διεσήμηρε.

II. Φαλῖνος μὲν δὴ ᾤχετο καὶ οἱ σὺν αὐτῷ.
 οἱ δὲ παρ' Ἀρδιαίου ἦγον, Προκλῆς καὶ Χειρί-
 σοφος· Μένων δ' αὐτοῦ ἔμενον. οὗτοι δ' ἔλεγον
 ὅτι πολλοὺς φαίη Ἀρδιαῖος εἶναι Πέρσας ἑαυτοῦ βελ-
 τίους, οὓς οὐκ ἂν ἀνασχέσθαι αὐτοῦ βασιλεύοντος·
 ἀλλ' εἰ βούλεσθε συναπιέναι, ἦκειν ἤδη κελεύει τῆς

νυκτός. εἰ δὲ μή, αὐριον πρῶ ἀπιέναι φησίν. ὁ δὲ ²
 Κλέαρχος εἶπεν· Ἄλλ' οὕτω χρή ποιεῖν· ἐὰν μὲν
 ἤκωμεν, ὡσπερ λέγετε· εἰ δὲ μή, πρῶτιτεθ' ὅποιον
 ἂν τι ὑμῖν οἴησθε μάλιστα συμφέρειν. ὅ τι δὲ
 ποιήσοι οὐδὲ τούτοις εἶπε. μετὰ ταῦτ' ἤδη ἡλίου ³
 δύνοντος συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς
 ἔλεξε τοιάδε. Ἐμοί, ὦ ἄνδρες, θυομένῳ ἵεναι ἐπὶ
 βασιλέα οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. καὶ εἰκότως ἄρ' οὐκ
 ἐγίγνετο· ὡς γὰρ ἐγὼ νῦν πυνθάνομαι, ἐν μέσῳ
 ἡμῶν καὶ βασιλέως ὁ Τίγρης ποταμός ἐστι ναυσί-
 πορος, ὃν οὐκ ἂν δυναίμεθ' ἄνευ πλοίων διαβῆναι·
 πλοῖα δ' ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν. οὐ μὲν δὴ αὐτοῦ γε
 μένειν οἷόν τε· τὰ γὰρ ἐπιτήδεια οὐκ ἔστιν ἔχειν·
 ἵεναι δὲ παρὰ τοὺς Κύρου φίλους πάνυ καλὰ ἡμῖν
 τὰ ἱερά ἦν. ὣδε οὖν χρή ποιεῖν· ἀπιόντας δειπνεῖν ⁴
 ὅ τι τις ἔχει· ἐπειδὴν δὲ σημήνη τῷ κέρατι ὡς ἀνα-
 παύεσθαι, συσκευάζεσθε· ἐπειδὴν δὲ τὸ δεύτερον,
 ἀνατίθεσθ' ἐπὶ τὰ ὑποζύγια· ἐπὶ δὲ τῷ τρίτῳ
 ἔπεσθε τῷ ἡγουμένῳ, τὰ μὲν ὑποζύγια ἔχοντες πρὸς
 τοῦ ποταμοῦ, τὰ δ' ὄπλα ἔξω. ταῦτ' ἀκούσαντες ⁵
 οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀπῆλθον καὶ ἐποίησαν οὕτω.
 καὶ τὸ λοιπὸν ὁ μὲν ἤρχεν, οἱ δ' ἐπείθοντο, οὐχ
 ἐλόμενοι, ἀλλ' ὀρῶντες ὅτι μόνος ἐφρόνει οἷα δεῖ
 τὸν ἄρχοντα, οἱ δ' ἄλλοι ἄπειροι ἦσαν.

⁶ Ἀριθμὸς τῆς ὁδοῦ ἦν ἡλθον ἐξ Ἐφέσου τῆς Ἰω-
 νίας μέχρι τῆς μάχης σταθμοὶ τρεῖς καὶ ἐνενηκόντα, παρα-
 σάγγαι πέντε καὶ τριάκοντα καὶ πεντακόσιοι, στάδιοι πενή-
 κοντα καὶ ἑξακισχίλιοι καὶ μύριοι· ἀπὸ δὲ τῆς μάχης ἐλέ-
 γοντο εἶναι εἰς Βαβυλῶνα στάδιοι ἑξήκοντα καὶ τριακόσιοι.

Ἐντεῦθεν ἐπεὶ σκότος ἐγένετο, Μιλτοκύθης μὲν
 ὁ Θραξ ἔχων τοὺς 9 ἑπτά τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ εἰς
 τετραράκοντα καὶ τῶν πεζῶν Θρακῶν ὡς τριακο-
 7 σίους ἠτόμολησε πρὸς βασιλέα. Κλέαρχος δὲ τοῖς
 ἄλλοις ἠγεῖτο κατὰ τὰ παρηγγελμένα, οἱ δ' εἶποντο·
 καὶ ἀφικνοῦνται εἰς τὸν πρῶτον σταθμὸν παρ'
 Ἀριαῖον καὶ τὴν ἐκείνου στρατιὰν ἀμφὶ μέσας νύκτας·
 καὶ ἐν τάξει θέμενοι τὰ ὄπλα συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ
 8 καὶ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων παρ' Ἀριαῖον· καὶ ὤμοσαν
 οἱ τε Ἕλληνας καὶ ὁ Ἀριαῖος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ οἱ
 κράτιστοι μήτε προδώσειν ἀλλήλους σύμμαχοί τ'
 ἔσεσθαι· οἱ δὲ βάρβαροι προσώμοσαν καὶ ἠγγήσεσθαι
 9 ἀδόλως. ταῦτα δ' ὤμοσαν, σφάξαντες ταῦρον καὶ
 κάπρον καὶ κριὸν εἰς ἀσπίδα, οἱ μὲν Ἕλληνας βάρ-
 10 πτοντες ξίφος, οἱ δὲ βάρβαροι λόγχην. ἐπεὶ δὲ τὰ
 πιστὰ ἐγένετο, εἶπεν ὁ Κλέαρχος· Ἄγε δὴ, ὦ Ἀρι-
 αῖε, ἐπέπερ ὁ αὐτὸς ὑμῖν στόλος ἐστὶ καὶ ἡμῖν,
 εἰπέ τίνα γνώμην ἔχεις περὶ τῆς πορείας, πότερον
 ἀπιμεν ἢ περ ἦλθομεν ἢ ἄλλην τιν' ἐννενοηκέναι
 11 δοκεῖς ὁδὸν κρεῖττω. ὁ δ' εἶπεν, Ἦν μὲν ἦλθομεν
 ἀπιόντες παντελῶς ἂν ὑπὸ λιμοῦ ἀπολοίμεθα· ὑπ-
 ἀρχει γὰρ νῦν ἡμῖν οὐδὲν τῶν ἐπιτηδείων. ἑπτακαί-
 δεκα γὰρ σταθμῶν τῶν ἐγγυτάτω οὐδὲ δεῦρο ἰόντες
 ἐκ τῆς χώρας οὐδὲν εἶχομεν λαμβάνειν· ἐνθα δέ
 τι ἦν, ἡμεῖς διαπορευόμενοι κατεδαπανήσαμεν. νῦν
 δ' ἐπινοοῦμεν πορεύεσθαι μακροτέραν μὲν, τῶν δ'
 12 ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορήσομεν. πορευτέον δ' ἡμῖν τοὺς
 πρώτους σταθμοὺς ὡς ἂν δυνώμεθα μακροτάτους,
 ἵν' ὡς πλεῖστον ἀποσπάσωμεν τοῦ βασιλικοῦ στρα-

τεύματος· ἦν γὰρ ἀπαξ δὴ ἢ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπόσχωμεν, οὐκέτι μὴ θυνήσεται βασιλεὺς ἡμᾶς καταλαβεῖν. ὀλίγω μὲν γὰρ στρατεύματι οὐ τολμήσει ἐφέπεσθαι· πολὺν δ' ἔχων στόλον οὐ θυνήσεται ταχέως πορεύεσθαι· ἴσως δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδείων σπανιεῖ. ταύτην, ἔφη, τὴν γνώμην ἔχω ἔγωγε.

³Ἦν δ' αὐτὴ ἡ στρατηγία οὐδὲν ἄλλο δυναμένη ¹³ ἢ ἀποδραῖναι ἢ ὑποφυγεῖν· ἡ δὲ τύχη ἐστρατήγησε κάλλιον. ἐπεὶ γὰρ ἡμέτερα ἐγένετο, ἐπορεύοντο ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν ἥλιον, λογιζόμενοι ἦξειν ἅμ' ἡλίῳ θύνοντι εἰς κώμας τῆς Βαβυλωνίας χώρας· καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἐφρεύθησαν. ἔτι δ' ἀμφὶ δείλην ¹⁴ ἔδοξαν πολεμίους ὄραῖν ἱππέας· καὶ τῶν θ' Ἑλλήνων οἱ μὴ ἔτυχον ἐν ταῖς τάξεσιν ὄντες εἰς τὰς τάξεις ἔθεον, καὶ Ἀριαῖος, ἐτύγχανε γὰρ ἐφ' ἀρμαμάξης πορευόμενος διότι ἐτέρωτο, καταβὰς ἐθωρακίζετο καὶ οἱ σὺν αὐτῷ. ἐν ᾧ δ' ὠπλίζοντο, ἤκον ¹⁵ λέγοντες οἱ προπεμφθέντες σκοποὶ ὅτι οὐχ ἱππῆς εἶεν, ἀλλ' ὑποζύγια νέμοιτο. καὶ εὐθύς ἔγνωσαν πάντες ὅτι ἐγγὺς ποῦ ἐστρατοπεδεύετο βασιλεὺς· καὶ γὰρ καπνὸς ἐφαίνετο ἐν κώμας οὐ πρόσω. Κλέ- ¹⁶ αρχος δ' ἐπὶ μὲν τοὺς πολεμίους οὐκ ἤγεν· ἦδει γὰρ καὶ ἐπειρηκὸς τοὺς στρατιώτας καὶ ἀσίτους ὄντας· ἦδη δὲ καὶ ὄψε ἦν· οὐ μέντοι οὐδ' ἀπέκλινε, φυλαττόμενος μὴ δοκοίη φεύγειν, ἀλλ' εὐθύρρον ἄγων ἅμα τῷ ἡλίῳ θυομένῳ εἰς τὰς ἐγγυτάτω κώμας τοὺς πρώτους ἔχων κατεσκήνωσεν, ἐξ ὧν διήρπαστο ὑπὸ τοῦ βασιλικῆς στρατεύματος καὶ αὐτὰ

17 τὰ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ξύλα. οἱ μὲν οὖν πρῶτοι δμῶς
 τρόπῳ τινὶ ἐστρατοπεδεύσαντο, οἱ δ' ὕστεροι σκο-
 ταῖοι προσιόντες ὡς ἐτύγγανον ἕκαστοι ἠϋλίξοντο,
 καὶ κραυγὴν πολλὴν ἐποίουν καλοῦντες ἀλλήλους,
 ὥστε καὶ τοὺς πολεμίους ἀκούειν· ὡςθ' οἱ μὲν ἐγγύ-
 18 μάτων. δῆλον δὲ τοῦτο τῇ ὕστεραίᾳ ἐγένετο· οὔτε
 γὰρ ὑποζύγιον ἔτ' οὐδὲν ἐφάνη οὔτε στρατόπεδον
 οὔτε καπνὸς οὐδαμοῦ πλησίον. ἐξεπλάγη δ', ὡς
 ἔοικε, καὶ βασιλεὺς τῇ ἐφόδῳ τοῦ στρατεύματος.
 ἐδήλωσε δὲ τοῦτο οἷς τῇ ὕστεραίᾳ ἔπραττε.

19 Προϊούσης μέντοι τῆς νυκτὸς ταύτης καὶ τοῖς
 "Ελλησι φόβος ἐμπίπτει, καὶ θόρυβος καὶ δοῦπος
 20 ἦν, οἷον εἰκὸς φόβου ἐμπεσόντος γίγνεσθαι. Κλέ-
 αρχος δὲ Τολμίδην Ἠλεῖον, ὃν ἐτύγγανεν ἔχων παρ'
 ἑαυτῷ κήρυκα ἀριστον τῶν τότε, ἀνειπεῖν ἐκέλευσε
 σιγῇν κηρύξανθ' ὅτι προαγορεύουσιν οἱ ἄρχοντες,
 ὃς ἂν τὸν ἀφέντα τὸν ὄνον εἰς τὰ ὄπλα μνηύσῃ,
 21 ὅτι λήφεται μισθὸν τάλαντον. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐκη-
 ρύχθη, ἔγνωσαν οἱ στρατιῶται ὅτι κενὸς ὁ φόβος
 εἶη καὶ οἱ ἄρχοντες σῶ. ἅμα δ' ὄρθρῳ παρήγ-
 γειλεν ὁ Κλέαρχος εἰς τάξιν τὰ δπλα τίθεσθαι τοὺς
 "Ελληνας, ἥπερ εἶχον ὅτ' ἦν ἡ μάχη.

III. "Ο δὲ δὴ ἔγραψα ὅτι βασιλεὺς ἐξεπλάγη
 τῇ ἐφόδῳ, τῷδε δῆλον ἦν. τῇ μὲν γὰρ πρόσθεν
 ἡμέρᾳ πέμπων τὰ ὄπλα παραδιδόναι ἐκέλευε, τότε
 δ' ἅμ' ἠλίῳ ἀνατέλλοντι κήρυκας ἔπεμψε περὶ σπον-
 2 δῶν. οἱ δ' ἐπεὶ ἦλθον πρὸς τοὺς προφύλακας,
 ἐζήτουν τοὺς ἄρχοντας. ἐπειδὴ δ' ἀπήγγελλον οἱ

προφύλακες, Κλέαρχος τυχὼν τότε τὰς τάξεις ἐπι-
 σκοπῶν εἶπε τοῖς προφύλαξι κελεύειν τοὺς κήρυκας
 περιμένειν, ἄχρι ἂν σχολάσῃ. ἐπεὶ δὲ κατέστησε τὸ 3
 στρατεύμα, ὥστε καλῶς ἔχειν ὁρᾶσθαι πάντη φά-
 λαγγα πυκνήν, ἔξωθεν δὲ τῶν ὅπλων μηδένα κατα-
 φανῆ εἶναι, ἐκάλεσε τοὺς ἀγγέλους, καὶ αὐτὸς τε
 προῆλθε τοὺς τ' εὐοπλοτάτους ἔχων καὶ εὐειδεστά-
 τους τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν καὶ τοῖς ἄλλοις στρα- 4
 τηγοῖς ταῦτ' ἔφρασεν. ἐπεὶ δ' ἦν πρὸς τοῖς ἀγ-
 γέλοις, ἀνηρώτα τί βούλοιντο. οἱ δ' ἔλεγον ὅτι
 περὶ σπονδῶν ἤκοιεν ἄνδρες οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται
 τὰ τε παρὰ βασιλέως τοῖς Ἑλλησιν ἀπαγγεῖλαι καὶ
 τὰ παρὰ τῶν Ἑλλήνων βασιλεῖ. ὁ δ' ἀπεκρίνατο· 5
 Ἀπαγγέλλετε τοίνυν αὐτῷ ὅτι μάχης δεῖ πρῶτον·
 ἄριστον γὰρ οὐκ ἔστιν, οὐδ' ὁ τολμήσων ἔσται περὶ
 σπονδῶν λέγειν τοῖς Ἑλλησι μὴ πορίσας ἄριστον.
 ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι ἀπήλαυνον, καὶ ἦκον 6
 ταχύ· ᾧ καὶ δῆλον ἦν ὅτι ἐγγύς που βασιλεὺς ἦν
 ἢ ἄλλος τις ᾧ ἐπετέτακτο ταῦτα πράττειν· ἔλεγον
 δ' ὅτι εἰκότα δοκοῖεν λέγειν βασιλεῖ, καὶ ἦκοιεν ἡγε-
 μόνας ἔχοντες οἱ αὐτούς, ἐὰν σπονδαὶ γένωνται,
 ἄξουσιν ἐνθεν ἔξουσι τάπιτήδεια. ὁ δ' ἠρώτα εἰ 7
 αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσι σπένδοιτο προσιοῦσι καὶ ἀπιοῦσιν,
 ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔσονται αἱ σπονδαί. οἱ δ', Ἀπα-
 σιν, ἔφρασαν, μέχρι ἂν βασιλεῖ τὰ παρ' ὑμῶν διαγ-
 γελθῇ. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' εἶπον, μεταστησάμενος αὐ- 8
 τοὺς ὁ Κλέαρχος ἐβουλεύετο· καὶ ἐδόκει τὰς σπον-
 δὰς ποιῆσθαι ταχύ, ὥστε καθ' ἡσυχίαν εἰσελθῆναι
 τ' ἐπὶ τάπιτήδεια καὶ λαβεῖν. ὁ δὲ Κλέαρχος εἶπε, 9

Δοκεῖ μὲν κάμοι ταῦτα· οὐ μέντοι ταχύ γ' ἀπαγγεῶ, ἀλλὰ διατρίψω, ἔστ' ἂν ὀκνήσωσιν οἱ ἀγγελοι, μὴ ἀποδόξῃ ἡμῖν τὰς σπονδὰς ποιήσασθαι· οἶμαί γε μέντοι, ἔφη, καὶ τοῖς ἡμετέροις στρατιώταις τὸν αὐτὸν φόβον παρέσεσθαι. ἐπεὶ δ' ἐδόκει καιρὸς εἶναι, ἀπήγγελλεν ὅτι σπένδοιτο, καὶ εὐθὺς ἠγεισθαι ἐκέλευε πρὸς τὰπιτήδεια.

- 10 Καὶ οἱ μὲν ἠγοῦντο, Κλέαρχος μέντοι ἐπορεύετο τὰς μὲν σπονδὰς ποιησάμενος, τὸ δὲ στράτευμα ἔχων ἐν τάξει, καὶ αὐτὸς ὠπισθοφυλάκει. καὶ ἐνετύγχανον τάφρους καὶ αὐλῶσιν ὕδατος πλήρεις, ὥστε μὴ δύνασθαι διαβαίνειν ἀνευ γεφυρῶν· ἀλλ' ἐποιοῦντο ἐκ τῶν φοινίκων οἱ ἐτύγχανον ἐκπεπτω-
- 11 κότες, τοὺς δὲ καὶ ἐξέκοπτον. καὶ ἑνταῦθ' ἦν Κλέαρχον καταμαθεῖν ὡς ἐπεστάται, ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ τὸ δόρυ ἔχων, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ βακτηρίαν· καὶ εἴ τις αὐτῷ δοκοίη τῶν πρὸς τοῦτο τεταγμένων βλακεύειν, ἐκλεγόμενος τὸν ἐπιτήδειον ἔπαισεν ἂν, καὶ ἅμ' αὐτὸς προσελάμβανεν εἰς τὸν πηλὸν ἐμβαίνων· ὥστε πᾶσιν αἰσχύνην εἶναι μὴ οὐ συσπουδάξαι.
- 12 καὶ ἐτάχθησαν πρῶτον οἱ μέχρι τριάκοντ' ἔτη γεγονότες· ἐπεὶ δὲ καὶ Κλέαρχον ἐώρων σπουδάζοντα,
- 13 προσελάμβανον καὶ οἱ πρεσβύτεροι. πολὺ δὲ μᾶλλον ὁ Κλέαρχος ἔσπευδεν, ὑποπτέων τότε πλήρεις εἶναι τὰς τάφρους ὕδατος· οὐ γὰρ ἦν ὥρα οἷα τὸ πεδῖον ἄρδειν· ἀλλ' ἵνα δὴ πολλὰ προφαίνοιτο τοῖς Ἑλλησι δεινὰ εἰς τὴν πορείαν, τούτου ἕνεκα βασιλέα ὑπόπτειν ἐπὶ τὸ πεδῖον τὸ ὕδωρ ἀφεικέναι.
- 14 πορευόμενοι δ' ἀφίκοντο εἰς κώμας, ὅθεν ἀπέδειξαν

οἱ ἡγεμόνες λαμβάνειν τάπιτήθεια. ἐνὴν δὲ σῖτος
 πολὺς καὶ οἶνος φοινίκων καὶ ὄξος ἐψητὸν ἀπὸ τῶν
 αὐτῶν. αὐταὶ δ' αἱ βάλανοι τῶν φοινίκων, οἷας 15
 μὲν ἐν τοῖς Ἑλλησιν ἔστιν ἰδεῖν, τοῖς οἰκέταις ἀπέ-
 κειντο, αἱ δὲ τοῖς δεσπόταις ἀποκείμεναι ἦσαν ἀπό-
 λεκτοὶ, θαυμασῖαι τοῦ κάλλους καὶ μεγέθους, ἡ δ'
 ὄψις ἠλέκτρου οὐδὲν διέφερε· τὰς δὲ τινὰς ξηραί-
 νοντες τραγῆματ' ἀπετίθεισαν. καὶ ἦν παρὰ πότον
 ἡδὺ μὲν, κεφαλαλγὲς δέ. ἐνταῦθα καὶ τὸν ἐγκέ- 16
 φαλον τοῦ φοίνικος πρῶτον ἔφαγον οἱ στρατιῶται,
 καὶ οἱ πολλοὶ ἐθαύμαζον τό τ' εἶδος καὶ τὴν ιδιό-
 τητα τῆς ἡδονῆς. ἦν δὲ σφόδρα καὶ τοῦτο κεφαλα-
 λγὲς. ὁ δὲ φοῖνιξ, ὅθεν ἐξαιρεθεῖται ὁ ἐγκέφαλος,
 ὄλος ἐξηναίνεται.

Ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· καὶ παρὰ με- 17
 γάλου βασιλέως ἦκε Τισσαφέρνης καὶ ὁ τῆς βασιλέως
 γυναικὸς ἀδελφὸς καὶ ἄλλοι Πέρσαι τρεῖς· δοῦλοι
 δὲ πολλοὶ εἶποντο. ἐπεὶ δ' ἀπήντησαν αὐτοῖς οἱ
 τῶν Ἑλλήνων στρατηγοί, ἔλεγε πρῶτος Τισσαφέρνης
 δι' ἑρμηνέως τοιάδε. Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Ἑλληνες, γεί- 18
 των οἰκῷ τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐπεὶ ὑμᾶς εἶδον εἰς πολλὰ
 κάμηχάνα πεπτωκότας, εὖρημ' ἐποίησάμην εἰ πως
 δυναίμην παρὰ βασιλέως αἰτήσασθαι δοῦναι ἐμοὶ
 ἀποσῶσαι ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα. οἶμαι γὰρ ἂν οὐκ
 ἀχαρίστως μοι ἔχειν οὔτε πρὸς ὑμῶν οὔτε πρὸς
 τῆς πάσης Ἑλλάδος. ταῦτα δὲ γνοὺς ἡτούμην 19
 βασιλέα, λέγων αὐτῷ ὅτι δικαίως ἂν μοι χαρίζοιτο,
 ὅτι αὐτῷ Κῦρόν τ' ἐπιστρατεύοντα πρῶτος ἠγγεῖλα
 καὶ βοήθειαν ἔχων ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ ἀφικόμην, καὶ

μόνος τῶν κατὰ τοὺς Ἑλληνας τεταγμένων οὐκ
 ἔρυγον, ἀλλὰ διήλασα καὶ συνέμιξα βασιλεῖ ἐν τῷ
 ὑμετέρῳ στρατοπέδῳ, ἐνθα βασιλεὺς ἀφίκετο, ἐπεὶ
 Κῦρον ἀπέκτεινε καὶ τοὺς σὺν Κύρῳ βαρβάρους
 ἐδίωξε, σὺν τοῖσδε τοῖς παροῦσι νῦν μετ' ἐμοῦ, οὐ-
 20 περ αὐτῷ εἰσι πιστότατοι. καὶ περὶ μὲν τούτων
 ὑπέσχετό μοι βουλευέσθαι· ἐρέσθαι δέ μ' ὑμᾶς
 ἐκέλευεν ἐλθόντα τίνος ἕνεκεν ἐστρατεύσασθαι ἐπ' αὐτόν.
 καὶ συμβουλεύω ὑμῖν μετρίως ἀποκρίνασθαι, ἵνα
 μοι εὐπρακίωτερον ᾦ, ἂν τι δύναμαι ἀγαθὸν ὑμῖν
 21 παρ' αὐτοῦ διακρίξασθαι. πρὸς ταῦτα μεταστάντες
 οἱ Ἕλληνες ἐβουλεύοντο· καὶ ἀπεκρίναντο, Κλέαρχος
 δ' ἔλεγεν· Ἡμεῖς οὔτε συνήλθομεν ὡς βασιλεῖ πολε-
 μήσοντες οὔτ' ἐπορευόμεθα ἐπὶ βασιλέα, ἀλλὰ πολλὰς
 προσφάσεις Κῦρος ἤρρισκεν, ὡς καὶ σὺ εὖ οἶσθα, ἵν'
 ὑμᾶς τ' ἀπαρασκευάτους λάβοι καὶ ἡμᾶς ἄκοντας ἐν-
 22 θᾶδ' ἀγάγοι. ἐπεὶ μέντοι ἤδη αὐτὸν ἐωρῶμεν ἐν
 δεινῷ ὄντα, ἡσχύνθημεν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους
 προδοῦναι αὐτόν, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ παρέχοντες
 23 ἡμᾶς αὐτοὺς εὖ ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ Κῦρος τέθνηκεν,
 οὔτε βασιλεῖ ἀντιποιοῦμεθα τῆς ἀρχῆς οὔτ' ἔστιν
 οὔτου ἕνεκα βουλοίμεθ' ἂν τὴν βασιλείως χώραν κα-
 κῶς ποιεῖν, πορευοίμεθα δ' ἂν οἴκαδ', εἴ τις ἡμᾶς
 μὴ λυποίῃ· ἀδικοῦντα μέντοι πειρασόμεθα σὺν τοῖς
 θεοῖς ἀμύνασθαι· ἂν μέντοι τις ἡμᾶς καὶ εὖ ποιῶν
 ὑπάρχῃ, καὶ τούτου εἰς γε δύναμιν οὐχ ἡτησό-
 24 μεθα εὖ ποιοῦντες. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· ἀκούσας
 δ' ὁ Τισσαφέρνης Ταῦτ', ἔφη, ἐγὼ ἀπαγγεῖλῶ βασι-
 λεῖ καὶ ὑμῖν πάλιν τὰ παρ' ἐκείνου· μέγρι δ' ἂν

ἐγὼ ἤκω, αἱ σπονδαὶ μενόντων· ἀγορὰν δ' ἡμεῖς
παρέξομεν.

Καὶ εἰς μὲν τὴν ὑστεραίαν οὐχ ἤκεν· ὡςθ' οἱ ²⁵
Ἕλληνες ἐφρόντιζον· τῇ δὲ τρίτῃ ἡκων ἔλεγεν ὅτι
διαπεπραγμένος ἦκοι παρὰ βασιλέως δοθῆναι αὐτῷ
σώζειν τοὺς Ἕλληνας, καίπερ πολλῶν ἀντιλεγόντων
ὡς οὐκ ἄξιον εἶη βασιλεῖ ἀφείναι τοὺς ἐφ' ἑαυτὸν
στρατευσαμένους. τέλος δ' εἶπε· Καὶ νῦν ἔξεστιν ὑμῖν ²⁶
πιστὰ λαβεῖν παρ' ἡμῶν ἢ μὴν φιλίαν παρέξειν
ὑμῖν τὴν χώραν καὶ ἀδόλως ἀπάξειν εἰς τὴν Ἑλλάδα
ἀγορὰν παρέχοντας· ὅπου δ' ἂν μὴ ἦ πρίασθαι, λαμ-
βάνειν ὑμᾶς ἐκ τῆς χώρας ἐάσομεν τάπιτήδεια. ὑμᾶς
δ' αὐτὸ ἡμῖν δεήσει ὁμόσαι ἢ μὴν πορεύεσθαι ὡς ²⁷
διὰ φιλίας ἀσινῶς σῖτα καὶ ποτὰ λαμβάνοντας, ὅπο-
ταν μὴ ἀγορὰν παρέχωμεν, ἣν δὲ παρέχωμεν ἀγορὰν,
ὠνούμενους ἔξειν τάπιτήδεια. ταῦτ' ἔδοξε, καὶ ὠμο- ²⁸
σαν καὶ δεξιὰς ἔδοσαν Τισσαφέρους καὶ ὁ τῆς βασι-
λέως γυναικὸς ἀδελφὸς τοῖς τῶν Ἑλλήνων στρατη-
γοῖς καὶ λοχαγοῖς καὶ ἔλαβον παρὰ τῶν Ἑλλήνων.
μετὰ δὲ ταῦτα Τισσαφέρους εἶπε· Νῦν μὲν δὴ ἄπ- ²⁹
εἰμι ὡς βασιλέα· ἐπειδὴν δὲ διαπράξωμαι ἢ δέομαι,
ἤξω συσκευασάμενος ὡς ἀπάξων ὑμᾶς εἰς τὴν Ἑλ-
λάδα καὶ αὐτὸς ἀπιὼν ἐπὶ τὴν ἑμαυτοῦ ἀρχήν.

IV. Μετὰ ταῦτα περιέμενον Τισσαφέρουην οἱ
θ' Ἕλληνες καὶ ὁ Ἀρδιαῖος ἐγγυὸς ἀλλήλων ἐστρατοπε-
δευμένοι ἡμέρας πλείους ἢ εἴκοσιν. ἐν δὲ ταύταις
ἀφικνοῦνται πρὸς Ἀρδιαῖον καὶ οἱ ἀδελφοὶ καὶ οἱ
ἄλλοι ἀναγκαῖοι καὶ πρὸς τοὺς σὺν ἐκείνῳ Περσῶν
τινες, οἱ παρεθάρουνόν τε καὶ δεξιὰς ἐνίοις παρὰ

βασιλέως ἔφερον, μὴ μνησικακήσειν βασιλέα αὐτοῖς
 τῆς σὺν Κύρῳ ἐπιστρατείας μηδ' ἄλλου μηθενὸς τῶν
 2 παροιχομένων. τούτων δὲ γιγνομένων ἔνδηλοι ἦσαν
 οἱ περὶ Ἀριαῖον ἦττον προσέχοντες τοῖς Ἑλλησι τὸν
 νοῦν· ὥστε καὶ διὰ τοῦτο τοῖς μὲν πολλοῖς τῶν
 Ἑλλήνων οὐκ ἤρεσκον, ἀλλὰ προσιόντες τῷ Κλε-
 ἀρχῳ ἔλεγον καὶ τοῖς ἄλλοις στρατηγοῖς· Τί μένο-
 3 μεν; ἢ οὐκ ἐπιστάμεθ' ὅτι βασιλεὺς ἡμᾶς ἀπολέσαι
 ἂν περὶ παντὸς ποιήσαιτο, ἵνα καὶ τοῖς ἄλλοις Ἑλ-
 λησι φόβος εἴη ἐπὶ βασιλέα μέγαν στρατεύειν; καὶ
 νῦν μὲν ἡμᾶς ὑπάγεται μένειν διὰ τὸ διεσπάρθαι
 αὐτῷ τὸ σιράτευμα· ἐπὶ δὲ πάλιν ἀλυσθῆ αὐτῷ
 ἡ στρατιά, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἐπιθήσεται ἡμῖν.
 4 ἴσως δὲ που ἢ ἀποσκάπτει τι ἢ ἀποτευχίζει, ὡς
 ἀπορος ἢ ἡ ὁδός. οὐ γὰρ ποθ' ἐκὼν γε βουλή-
 σεται ἡμᾶς ἐλθόντας εἰς τὴν Ἑλλάδ' ἀπαγγεῖλαι,
 ὡς ἡμεῖς τοσοῖδ' ὄντες ἐνικῶμεν ἐπὶ ταῖς θύραις
 5 αὐτοῦ καὶ καταγελάσαντες ἀπήλθομεν. Κλέαρχος
 δ' ἀπεκρίνατο τοῖς ταῦτα λέγουσιν· Ἐγὼ ἐνθυμοῦ-
 μαι μὲν καὶ ταῦτα πάντα, ἐννοῶ δ' ὅτι, εἰ νῦν
 ἀπιμεν, δόξομεν ἐπὶ πολέμῳ ἀπιέναι καὶ παρὰ τὰς
 σπονδὰς ποιεῖν. ἔπειτα πρῶτον μὲν ἀγορὰν οὐδεὶς
 παρέξει ἡμῖν οὐδ' ἔξομεν ὅθεν ἐπιστιούμεθα· αὐ-
 θις δ' ὁ ἡγησόμενος οὐδεὶς ἔσται· καὶ ἅμα ταῦτα
 ποιούντων ἡμῶν εὐθύς ἂν Ἀριαῖος ἀποσταίῃ· ὥστε
 φίλος ἡμῖν οὐδεὶς λελείπεται, ἀλλὰ καὶ οἱ πρόσθεν
 6 ὄντες πολέμιοι ἡμῖν ἔσονται. ποταμὸς δ' εἰ μὲν
 τις καὶ ἄλλος ἄρ' ἡμῖν ἔστι διαβατέος οὐκ οἶδά·
 τὸν δ' οὖν Εὐφράτην ἴσμεν ὅτι ἀδύνατον διαβῆναι

κωλυόντων τῶν πολεμίων. οὐ μὲν δὴ, ἂν μάχεσθαι γε δέη, ἑπιπῆς εἰσιν ἡμῖν σύμμαχοι, τῶν δὲ πολεμίων ἑπιπῆς εἰσιν οἱ πλείστοι καὶ πλείστου ἄξιοι· ὥστε νικῶντες μὲν τίν' ἂν ἀποκτείναιμεν; ἠττωμένων δ' οὐδέν' οἶόν τε σωθῆναι. ἐγὼ μὲν οὖν βασιλέα, 7 ᾧ οὕτω πολλά ἐστι τὰ σύμμαχα, εἶπερ προθυμεῖται ἡμᾶς ἀπολέσαι, οὐκ οἶδ' ἃ τι δεῖ αὐτὸν ὁμόσαι καὶ δεξιὰν δοῦναι καὶ θεοὺς ἐπιροκῆσαι καὶ τὰ ἑαυτοῦ πιστὰ ἄπιστα ποιῆσαι Ἑλλησί τε καὶ βαρβάροις. τοιαῦτα πόλλ' ἔλεγεν.

Ἐν δὲ τούτῳ ἦκε Τισσαφέρνης ἔχων τὴν ἑαυ- 8 τοῦ δύναμιν ὡς εἰς οἶκον ἀπιῶν καὶ Ὀρόντας τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν· ἦγε δὲ καὶ τὴν θυγατέρα τὴν βασιλέως ὡς ἐπὶ γάμῳ. ἐντεῦθεν δ' ἤδη Τισσα- 9 φέρνους ἠγουμένου καὶ ἀγορὰν παρέχοντος ἐπορεύοντο· ἐπορεύετο δὲ καὶ Ἀριαῖος τὸ Κύρου βαρβαρικὸν ἔχων ἅμα Τισσαφέρνει καὶ Ὀρόντα καὶ 10 συνεστρατοπεδεύετο σὺν ἐκείνοις. οἱ δ' Ἑλληνες ὑφορῶντες τούτους αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτῶν ἐχώρουν ἡγεμόνας ἔχοντες. ἐστρατοπεδεύοντο δ' ἐκάστοτ' ἀπέχοντες ἀλλήλων παρασάγγην καὶ πλεῖον· ἐφυλάττοντο δ' ἀμφότεροι ὥσπερ πολεμίους ἀλλήλους, καὶ εὐθὺς τοῦθ' ὑποψίαν παρεῖχεν. ἐνίστε δὲ καὶ ξυλιζόμενοι 11 ἐκ τοῦ αὐτοῦ καὶ χόρτον καὶ ἄλλα τοιαῦτα συλλέγοντες πληγὰς ἐνέτεινον ἀλλήλοις· ὥστε καὶ τοῦτ' 12 ἔχθραν παρεῖχε. διελθόντες δὲ τρεῖς σταθμούς ἀφίκοντο πρὸς τὸ Μηθίας καλούμενον τεῖχος, καὶ παρήλθον εἴσω αὐτοῦ. ἦν δ' ὠκοδομημένον πλινθοῖς ὀπταῖς ἐν ἀσφάλτῳ κειμέναις, εὖρος εἴκοσι ποδῶν,

ὑψος δ' ἑκατόν· μῆκος δ' ἔλεγετ' εἶναι εἴκοσι παρα-
σαγγῶν· ἀπέχει δὲ Βαβυλῶνος οὐ πολὺ.

- 13 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμούς δύο παρα-
σάγγας ὀκτώ· καὶ διέβησαν διώρυγας δύο, τὴν μὲν
ἐπὶ γεφύρας, τὴν δ' ἕξενυμένην πλοίοις ἑπτὰ· αὗται
δ' ἦσαν ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ· κατετέμνητο
δ' ἕξ αὐτῶν καὶ τάφροι ἐπὶ τὴν χώραν, αἱ μὲν
πρῶται μεγάλαι, ἔπειτα δ' ἐλάττους· τέλος δὲ καὶ
μικροὶ ὀχετοί, ὥσπερ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπὶ τὰς μελίνας·
καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν· πρὸς ᾧ
πόλις ἦν μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, ὄνομα Σιτ-
τάκη, ἀπέχουσα τοῦ ποταμοῦ σταδίους πεντεκαίδεκα.
- 14 οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες παρ' αὐτὴν ἐσκήνησαν ἐγγὺς
παραδείσου μεγάλου καὶ καλοῦ καὶ δασέος παντοίων
πλήθει δένδρων, οἱ δὲ βάρβαροι διαβεβηκότες τὸν
Τίγρητα· οὐ μέντοι καταφανεῖς ἦσαν.
- 15 Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἔτυχον ἐν περιπάτῳ ὄντες
πρὸ τῶν δπλων Πρόξενος καὶ Ξενοφῶν· καὶ προσ-
ελθὼν ἀνθρωπὸς τις ἠρώτησε τοὺς προφύλακας ποῦ
ἂν ἴδοι Πρόξενον ἢ Κλέαρχον· Μένωνα δ' οὐκ ἐζή-
τει, καὶ ταῦτα παρ' Ἀριαίου ὦν τοῦ Μένωνος ξέ-
16 νου. ἐπεὶ δὲ Πρόξενος εἶπεν ὅτι αὐτὸς εἰμι ὄν
ζητεῖς, εἶπεν ἀνθρωπος τάδε. "Ἐπεμμένε μ' ὁ Ἀρι-
αῖος καὶ Ἀρτάοζος, πιστοὶ ὄντες Κύρω καὶ ὑμῖν
εὖνοι, καὶ κελεύουσι φυλάττεσθαι, μὴ ὑμῖν ἐπιθῶν-
ται τῆς νυκτὸς οἱ βάρβαροι· ἔστι δὲ στρατεύμα
17 πολὺ ἐν τῷ πλησίον παραδείσῳ. καὶ παρὰ τὴν γέ-
φυραν τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ πέμψαι κελεύουσι
φυλακὴν, ὡς διανοεῖται αὐτὴν λῦσαι Τισσαφέρνης

τῆς νυκτός, ἐὰν δύνηται, ὡς μὴ διαβῆτε ἀλλ' ἐν
 μέσῳ ἀποληφθῆτε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς διώρυχος.
 ἀκούσαντες ταῦτ' ἄγουσιν αὐτὸν παρὰ τὸν Κλέαρχον 18
 καὶ φράζουσιν ἃ λέγει. ὁ δὲ Κλέαρχος ἀκούσας
 ἐταράχθη σφόδρα καὶ ἐφοβεῖτο. νεανίσκος δὲ τις 19
 τῶν παρόντων ἐννοήσας εἶπεν ὡς οὐκ ἀκόλουθα
 εἶη τό τ' ἐπιθῆσθαι καὶ λύσειν τὴν γέφυραν.
 δῆλον γὰρ ὅτι ἐπιθεμένους ἢ νικᾶν δεήσει ἢ ἡτ-
 τᾶσθαι. ἐὰν μὲν οὖν νικῶσι, τί δεῖ λύειν αὐ-
 τοὺς τὴν γέφυραν; οὐδὲ γὰρ ἂν πολλαὶ γέφυραι
 ᾧσιν, ἔχοιμεν ἂν ὅποι φυγόντες ἡμεῖς σωθῶμεν.
 ἐὰν δ' ἡμεῖς νικῶμεν, λελυμένης τῆς γεφύρας οὐχ 20
 ἔξουσιν ἐκεῖνοι ὅποι φύγωσιν· οὐδὲ μὴν βοθηθῆσαι
 πολλῶν ὄντων πέραν οὐδεὶς αὐτοῖς δυνήσεται λελυ-
 μένης τῆς γεφύρας. ἀκούσας δ' ὁ Κλέαρχος ταῦτα 21
 ἤρετο τὸν ἄγγελον, πόση τις εἶη χώρα ἢ ἐν μέσῳ
 τοῦ Τίγρητος καὶ τῆς διώρυχος. ὁ δ' εἶπεν ὅτι
 πολλή καὶ κῶμαι ἔνεισι καὶ πόλεις πολλαὶ καὶ με-
 γάλαι. τότε δὴ καὶ ἐγνώσθη ὅτι οἱ βάρβαροι τὸν 22
 ἀνθρωπον ὑποπέμψειαν, ὀκνοῦντες μὴ οἱ Ἕλληνες
 διελόντες τὴν γέφυραν μείνειαν ἐν τῇ νήσῳ ἐρύματ'
 ἔχοντες ἔνθεν μὲν τὸν Τίγρητα, ἔνθεν δὲ τὴν διώ-
 ρυχα· τὰ δ' ἐπιτήδεια ἔχοιεν ἐκ τῆς ἐν μέσῳ χώρας
 πολλῆς καὶ ἀγαθῆς οὔσης καὶ τῶν ἐργασομένων
 ἐνότων· εἶτα δὲ καὶ ἀποστροφή γένοιτ' εἴ τις βού-
 λοιτο βασιλέα κακῶς ποιεῖν. μετὰ δὲ ταῦτ' ἀνε- 23
 παύοντο· ἐπὶ μέντοι τὴν γέφυραν ὁμῶς φυλακὴν
 ἐπεμψαν· καὶ οὗτ' ἐπέθετο οὐδεὶς οὐδαμῶθεν οὔτε
 πρὸς τὴν γέφυραν οὐδεὶς ἦλθε τῶν πολεμίων, ὡς

ὕψος δ' ἑκατόν· μῆκος δ' ἔλεγεν εἶναι εἴκοσι παρασαγγῶν· ἀπέχει δὲ Βαβυλῶνος οὐ πολὺ.

- 13 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο παρασάγγας ὀκτώ· καὶ διέβησαν διώρυχας δύο, τὴν μὲν ἐπὶ γεφύρας, τὴν δ' ἔξευγμένην πλοίοις ἑπτὰ· αὗται δ' ἦσαν ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ· κατετέμνητο δ' ἔξ αὐτῶν καὶ τάφροι ἐπὶ τὴν χώραν, αἱ μὲν πρῶται μεγάλαι, ἔπειτα δ' ἐλάττους· τέλος δὲ καὶ μικροὶ ὀχετοί, ὥσπερ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπὶ τὰς μελίνας· καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν· πρὸς ᾧ πόλις ἦν μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, ὄνομα Σιττάκη, ἀπέχουσα τοῦ ποταμοῦ σταδίου πεντεκαίδεκα.
- 14 οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες παρ' αὐτὴν ἐσκήνησαν ἐγγὺς παραδείσου μεγάλου καὶ καλοῦ καὶ δασέος παντοίων πλήθει δένδρων, οἱ δὲ βάρβαροι διαβεβηκότες τὸν Τίγρητα· οὐ μέντοι καταφανεῖς ἦσαν.
- 15 Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἔτυχον ἐν περιπάτῳ ὄντες πρὸ τῶν ὄπλων Πρόξενος καὶ Ξενοφῶν· καὶ προσελθὼν ἄνθρωπός τις ἠρώτησε τοὺς προφύλακας ποῦ ἂν ἴδοι Πρόξενον ἢ Κλέαρχον· Μένωνα δ' οὐκ ἐζήτει, καὶ ταῦτα παρ' Ἀριαίου ὧν τοῦ Μένωνος ξένου.
- 16 ἐπεὶ δὲ Πρόξενος εἶπεν ὅτι αὐτός εἰμι ὄν ζητεῖς, εἶπεν ἄνθρωπος τάδε· Ἐπεμψέ μ' ὁ Ἀριαῖος καὶ Ἀρτάοζος, πιστοὶ ὄντες Κύρω καὶ ὑμῶν εὖνοι, καὶ κελεύουσι φυλάττεσθαι, μὴ ὑμῶν ἐπιθῶνται τῆς νυκτὸς οἱ βάρβαροι· ἔστι δὲ στρατεύματα
- 17 πολὺ ἐν τῷ πλησίον παραδείσῳ. καὶ παρὰ τὴν γεφυραν τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ πέμψαι κελεύουσι φυλακὴν, ὡς διανοεῖται αὐτὴν λῦσαι Τισσαφέρνης

Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμούς ἐρήμους 28
τέτταρας παρασάγγας εἴκοσι τὸν Τίγρητα ποταμὸν
ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ σταθμῷ
πέραν τοῦ ποταμοῦ πόλις ᾤκειτο μεγάλη καὶ εὐ-
δαίμων ὄνομα Καιαί, ἐξ ἧς οἱ βάρβαροι διήγον
ἐπὶ σχεδίαῖς διφθερίναις ἄρτους, τυρούς, οἶνον.

V. Μετὰ ταῦτ' ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Ζαπάταν
ποταμὸν, τὸ εὖρος τετάρων πλέθρων. κἀνταῦθ'
ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· ἐν δὲ ταύταις ὑποψία μὲν
ἦσαν, φανερὰ δ' οὐδεμία ἐφαίνετο ἐπιβουλή. ἔδοξεν 2
οὖν τῷ Κλέαρχῳ συγγενέσθαι τῷ Τισσαφέρνει, εἰ
πως δύναίτο παῦσαι τὰς ὑποψίας, πρὶν ἐξ αὐτῶν
πόλεμον γενέσθαι· καὶ ἔπεμψε τιν' ἔροῦνθ' ὅτι συγ-
γενέσθαι αὐτῷ χρήζει. ὁ δ' ἐτοίμως ἐκέλευεν ἤκειν. 3
ἐπειδὴ δὲ συνῆλθον, λέγει ὁ Κλέαρχος τάδε.

Ἐγώ, ὦ Τισσαφέρνη, οἶδα μὲν ἡμῖν ὄρκους
γεγενημένους καὶ δεξιὰς δεδομένας μὴ ἀδικήσειν ἀλ-
λήλους· φυλαττόμενον δὲ σέ θ' ὄρω ὡς πολεμίους
ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὄρωντες ταῦτ' ἀντιφυλαττόμεθα.
ἐπεὶ δὲ σκοπῶν οὐ δύναμαι οὔτε σὲ αἰσθῆσθαι πει- 4
ρώμενον ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν, ἐγώ τε σαφῶς οἶδ' ὅτι
ἡμεῖς γ' οὐδ' ἐπινοοῦμεν τοιοῦτον οὐδέν, ἔδοξέ μοι
εἰς λόγους σοι ἔλθεῖν, ὅπως εἰ δυναίμεθ' ἐξέλοιμεν
ἀλλήλων τὴν ἀπιστίαν. καὶ γὰρ οἶδ' ἀνθρώπους 5
ἤδη τοὺς μὲν ἐκ διαβολῆς τοὺς δὲ καὶ ἐξ ὑποψίας,
ὅτι φοβηθέντες ἀλλήλους φθάσαι βουλόμενοι πρὶν
παθεῖν ἐποίησαν ἀνήκεστα κακὰ τοὺς οὔτε μέλλοντας
οὔτ' ἂν βουλομένους τοιοῦτον οὐδέν. τὰς οὖν τοι- 6
αύτας ἀγνωμοσύνας νομίζων συνουσίαις μάλιστα

- 24 οἱ φυλάττοντες ἀπήγγελλον. ἐπειδὴ δ' ἕως ἐγένετο, διέβαινον τὴν γέφυραν ἕξευγμένην πλοίοις τριάκοντα καὶ ἑπτὰ ὡς οἶόν τε μάλιστα πεφυλαγμένως· ἐξήγγελλον γάρ τινες τῶν παρὰ Τισσαφέρους Ἑλλήνων, ὡς διαβαινόντων μέλλοιεν ἐπιθήσεσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ψευδῆ ἦν· διαβαινόντων μέντοι ὁ Γλοῦς ἐπεφάνη μετ' ἄλλων σκοπῶν εἰ διαβαίνοιεν τὸν ποταμόν· ἐπειδὴ δ' εἶδεν, ὄχρετ' ἀπελαύνων.
- 25 Ἀπὸ δὲ τοῦ Τύρητος ἐπορεύθησαν σταθμούςς τετταρας παρασάγγας εἰκοσιν ἐπὶ τὸν Φύσκον ποταμόν, τὸ εὖρος πλέθρου· ἐπὶν δὲ γέφυρα. κἀνταῦθ' ὤκειτο πόλις μεγάλη ὄνομα ὼπις· πρὸς ἣν ἀπήντησε τοῖς Ἑλλησιν ὁ Κύρου καὶ Ἀρταξέρξου νόθος ἀδελφὸς ἀπὸ Σούσων καὶ Ἐκβατάνων στρατιὰν πολλὴν ἄγων ὡς βοηθήσων βασιλεῖ· καὶ ἐπιστήσας τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα παρερχομένους τοὺς Ἑλληνας
- 26 ἐθεώρει. ὁ δὲ Κλέαρχος ἠγεῖτο μὲν εἰς δύο, ἐπορεύετο δ' ἄλλοτε καὶ ἄλλοτ' ἐφιστάμενος· ὅσον δὲ δὴ χρόνον τὸ ἠγούμενον τοῦ στρατεύματος ἐπιστήσσειε, τοσοῦτον ἦν ἀνάγκη χρόνον δι' ὄλου τοῦ στρατεύματος γίγνεσθαι τὴν ἐπίστασιν· ὥστε τὸ στράτευμα καὶ αὐτοῖς τοῖς Ἑλλησι δόξαι πάμπολυ εἶναι, καὶ τὸν Πέρσῃν ἐκπεπλήχθαι θεωροῦντα.
- 27 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Μηδίας σταθμούςς ἐρήμους ἕξ παρασάγγας τριάκοντα εἰς τὰς Παρυσάτιδος κώμας τῆς Κύρου καὶ βασιλέως μητροῦς. ταύτας Τισσαφέρους Κύρω ἐπεγγελῶν διαρπάσαι τοῖς Ἑλλησιν ἐπέτρεψε πλὴν ἀνδραπόδων. ἐνῆν δὲ σῖτος πολὺς καὶ πρόβατα καὶ ἄλλα χρήματα.

Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμούς ἐρήμους 28
 τέτταρας παρασάγγας εἴκοσι τὸν Τίγρητα ποταμὸν
 ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ σταθμῷ
 πέραν τοῦ ποταμοῦ πόλις ᾤκειτο μεγάλη καὶ εὐ-
 δαίμων ὄνομα Καιναί, ἐξ ἧς οἱ βάρβαροι διήγον
 ἐπὶ σχεδίαις διφθερίναις ἄρτους, τυρούς, οἶνον.

V. Μετὰ ταῦτ' ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Ζαπάταν
 ποταμὸν, τὸ εὖρος τεττάρων πλέθρων. κἀνταῦθ'
 ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς· ἐν δὲ ταύταις ὑποψίαί μὲν
 ἦσαν, φανερά δ' οὐδεμία ἐφαίνετο ἐπιβουλή. ἔδοξεν 2
 οὖν τῷ Κλέαρχῳ συγγενέσθαι τῷ Τισσαφέρνει, εἴ-
 πως δύναιτο παῦσαι τὰς ὑποψίας, πρὶν ἐξ αὐτῶν
 πόλεμον γενέσθαι· καὶ ἔπεμπε τιν' ἔρουσθ' ὅτι συγ-
 γενέσθαι αὐτῷ χρήζει. ὁ δ' ἐτοίμως ἐκέλευεν ἔρκειν. 3
 ἐπειδὴ δὲ συνήλθον, λέγει ὁ Κλέαρχος τάδε.

Ἐγώ, ὦ Τισσαφέρνη, οἶδα μὲν ἡμῖν δοκούς
 γεγενημένους καὶ δεξιὰς δεδομένας μὴ ἀδικήσειν ἀλ-
 λήλους· φυλαττόμενον δὲ σέ θ' ὄρω ὡς πολεμίους
 ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὄρωντες ταῦτ' ἀντιφυλαττόμεθα.
 ἐπεὶ δὲ σκοπῶν οὐ δύναμαι οὔτε σὲ αἰσθέσθαι πει- 4
 ρώμενον ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν, ἐγώ τε σαφῶς οἶδ' ὅτι
 ἡμεῖς γ' οὐδ' ἐπινοοῦμεν τοιοῦτον οὐδέν, ἔδοξέ μοι
 εἰς λόγους σοι ἔλθειν, ὅπως εἰ δυναίμεθ' ἐξέλοιμεν
 ἀλλήλων τὴν ἀπιστίαν. καὶ γὰρ οἶδ' ἀνθρώπους 5
 ἦδη τοὺς μὲν ἐκ διαβολῆς τοὺς δὲ καὶ ἐξ ὑποψίας,
 ὅτι φοβηθέντες ἀλλήλους φθάσαι βουλόμενοι πρὶν
 παθεῖν ἐποίησαν ἀνήκεστα κακὰ τοὺς οὔτε μέλλοντας
 οὔτ' ἂν βουλομένους τοιοῦτον οὐδέν. τὰς οὖν τοι- 6
 αῦτας ἀγνωμοσύνας νομίζων συνουσίαις μάλιστ'

ἂν παύεσθαι ἤζω καὶ διδάσκειν σε βούλομαι ὡς σὺ
 7 ἡμῖν οὐκ ὀρθῶς ἀπιστεῖς. πρῶτον μὲν γὰρ καὶ
 μέγιστον οἱ θεῶν ἡμᾶς ὄρκοι κωλύουσι πολεμίους
 εἶναι ἀλλήλοις· ὅστις δὲ τούτων σύνοιδεν αὐτῶ παρη-
 μεληκῶς, τοῦτον ἐγὼ οὔποτ' ἂν εὐδαιμονίσαιμι.
 τὸν γὰρ θεῶν πόλεμον οὐκ οἶδ' οὔτ' ἀπὸ ποίου ἂν
 τάχους φεύγων τις ἀποφύγοι οὔτ' εἰς ποῖον ἂν
 σκότος ἀποδραίῃ οὔθ' ὅπως ἂν εἰς ἐχυρὸν χωρίον
 ἀποσταίῃ. πάντη γὰρ πάντα τοῖς θεοῖς ὑποχείρια
 8 καὶ πανταχῆ πάντων ἴσον οἱ θεοὶ κρατοῦσι. περὶ
 μὲν δὴ τῶν θεῶν γε, παρ' οὓς ἡμεῖς τὴν φιλίαν
 συνθέμενοι κατεθέμεθα, οὕτω γιγνώσκω· τῶν δ'
 ἀνθρωπίνων σὲ ἐγὼ ἐν τῶ παρόντι νομίζω μέ-
 9 γιστον εἶναι ἡμῖν ἀγαθόν. σὺν μὲν γὰρ σοὶ πᾶσα
 μὲν ὁδὸς εὐπορος, πᾶς δὲ ποταμὸς διαβατός, τῶν
 τ' ἐπιτηδείων οὐκ ἀπορία· ἄνευ δὲ σοῦ πᾶσα μὲν
 διὰ σκότους ἢ ὁδός· οὐδὲν γὰρ αὐτῆς ἐπιστά-
 μεθα· πᾶς δὲ ποταμὸς δύσπορος, πᾶς δ' ὄχλος
 φοβερός, φοβερῶτατον δ' ἐρημία· μεστὴ γὰρ πολ-
 10 λῆς ἀπορίας ἐστίν. εἰ δὲ δὴ καὶ μανέντες σ' ἀπο-
 κτείναιμεν, ἄλλο τι ἂν ἢ τὸν εὐεργέτην ἀποκτεί-
 ναντες πρὸς βασιλέα τὸν μέγιστον ἔφεδρον ἀγωνι-
 ζοίμεθα; ὅσων δὲ δὴ καὶ οἴων ἂν ἐλπίδων ἐμαυτὸν
 στερήσαιμι, εἰ σέ τι κακὸν ἐπιχειρήσαιμι ποιεῖν,
 11 ταῦτα λέξω. ἐγὼ γὰρ Κύρον ἐπεθύμησά μοι φί-
 λον γενέσθαι, νομίζω τῶν τότε ἰκανώτατον εἶναι
 εὖ ποιεῖν ὃν βούλοιο· σὲ δὲ νῦν ὀρῶ τὴν τε Κύρου
 δύναμιν καὶ χώραν ἔχοντα καὶ τὴν σαυτοῦ σφύ-
 ζοντα, τὴν δὲ βασιλείως δύναμιν, ἧὶ Κύρος πολεμία

ἐχρηῆτο, σοὶ ταύτην σύμμαχον οὖσαν. τούτων δὲ 12
 τοιούτων ὄντων τίς οὕτω μαινεται, ὅστις οὐ βού-
 λεται σοὶ φίλος εἶναι; ἀλλὰ μὴν ἐρῶ γε καὶ ταῦτ'
 ἐξ ὧν ἔχω ἐλπίδας καὶ σὲ βουλήσεσθαι φίλον ἡμῶν
 εἶναι. οἶδα μὲν γὰρ ὑμῖν Μυσοὺς λυπηροὺς ὄντας, 13
 οὓς νομίζω ἂν σὺν τῇ παρουσίᾳ δυνάμει ταπεινοὺς
 ὑμῖν παρασχεῖν· οἶδα δὲ καὶ Πισίδας· ἀκούω δὲ
 καὶ ἄλλ' ἔθνη πολλὰ τοιαῦτ' εἶναι, ἃ οἶμαι ἂν παύ-
 σαι ἐνοχλοῦντ' ἀεὶ τῇ ὑμετέρᾳ εὐδαιμονίᾳ. Αἰγυ-
 πτίους δ', οἷς μάλιστα ὑμᾶς πυνθάνομαι τεθυμω-
 μένους, οὐχ ὄρω ποία δυνάμει συμμάχῳ χρησάμενοι
 μᾶλλον ἂν κολάσαισθε τῆς νῦν σὺν ἐμοὶ οὔσης.
 ἀλλὰ μὴν ἔν γε τοῖς πέριξ οἰκοῦσι σὺ εἰ μὲν βού- 14
 λού τω φίλος εἶναι, ὡς μέγιστος ἂν εἴης, εἰ δὲ τίς
 σε λυποίῃ, ὡς δεσπότης ἂν ἀναστρέφοιο ἔχων ἡμᾶς
 ὑπηρέτας, οἱ σοὶ οὐκ ἂν τοῦ μισθοῦ ἕνεκα μόνον
 ὑπηρετοῖμεν, ἀλλὰ καὶ τῆς χάριτος ἦν σωθέντες ὑπὸ
 σοῦ σοὶ ἂν ἔχοιμεν δικαίως. ἐμοὶ μὲν ταῦτα πάντ' 15
 ἐνθυμουμένῳ οὕτω δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι τὸ σὲ
 ἡμῖν ἀπιστεῖν, ὥστε καὶ ἥδιστ' ἂν ἀκούσασαιμὶ τίς οὐ-
 τως ἐστὶ δεινὸς λέγειν, ὥστε σε πείσαι λέγων ὡς
 ἡμεῖς σοὶ ἐπιβουλεύομεν. Κλέαρχος μὲν οὖν τοσαῦτ'
 εἶπε· Τισσαφέρους δ' ὧδ' ἀπημείφθη.

Ἄλλ' ἠδομαι μὲν, ὦ Κλέαρχε, ἀκούων σου φρο- 16
 νίμους λόγους· ταῦτα γὰρ γιγνώσκων εἴ τι ἐμοὶ
 κακὸν βουλευοίς, ἅμ' ἂν μοι δοκεῖς καὶ σαυτῷ κα-
 κόνους εἶναι. ὡς δ' ἂν μάθης ὅτι οὐδ' ἂν ὑμεῖς
 δικαίως οὔτε βασιλεῖ οὔτ' ἐμοὶ ἀπιστοῖτ', ἀντά-
 κουσον. εἰ γὰρ ὑμᾶς ἐβουλόμεθ' ἀπολέσαι, πότερ' 17

ἂν σοι δοκοῦμεν ἰππέων πλήθους ἀπορεῖν ἢ πεζῶν
 ἢ ὀπλίσεως ἐν ἧ ὑμᾶς μὲν βλάπτειν ἱκανοὶ εἴημεν
 18 ἂν, ἀντιπάσχειν δ' οὐδεὶς κίνδυνος; ἀλλὰ χωρίων
 ἐπιτηδεῖων ὑμῖν ἐπιτίθεσθαι ἀπορεῖν ἂν σοι δοκοῦ-
 μεν; οὐ τοσαῦτα μὲν πεδία ὑμεῖς φίλια ὄντα σὺν
 πολλῶ πόνῳ διαπορεύεσθε, τοσαῦτα δ' ὄρη ὄραθ'
 ὑμῖν ὄντα ὑπερβατέα, ἃ ἡμῖν ἕξεστι προκατα-
 βοῦσιν ἄπορα ὑμῖν παρέχειν, τοσοῦτοι δ' εἰσὶ πο-
 ταμοὶ ἐφ' ὧν ἕξεστιν ἡμῖν ταμιεύεσθαι, ὁπόσοις ἂν
 ὑμῶν βουλώμεθα μάχεσθαι; εἰσὶ δ' αὐτῶν οὐς
 οὐδ' ἂν παντάπασι διαβαίητε, εἰ μὴ ἡμεῖς ὑμᾶς
 19 διαπορούμεν. εἰ δ' ἐν πᾶσι τούτοις ἠττώμεθα,
 ἀλλὰ τό γέ τοι πῦρ κρεῖττον τοῦ καρποῦ ἐστίν, ὃν
 ἡμεῖς δυναίμεθ' ἂν κατακαύσαντες λιμὸν ὑμῖν ἀντι-
 τάξαι, ᾧ ὑμεῖς οὐδ' εἰ πάνυ ἀγαθοὶ εἴητε μάχεσθαι
 20 ἂν δύναισθε. πῶς ἂν οὖν ἔχοντες τοσοῦτους πό-
 ρους πρὸς τὸ ὑμῖν πολεμεῖν, καὶ τούτων μηθὲν
 ἡμῖν ἐπικίνδυνον, ἔπειτ' ἐκ τούτων πάντων τοῦτον
 ἂν τὸν τρόπον ἐξελοίμεθ' ὅς μόνος μὲν πρὸς θεῶν
 21 ἀσεβής, μόνος δὲ πρὸς ἀνθρώπων αἰσχρός; παντά-
 πασι δ' ἀπόρων ἐστὶ καὶ ἀμηχάνων καὶ ἐν ἀνάγκῃ
 ἐχομένων, καὶ τούτων πονηρῶν, οἵτινες ἐθέλουσι
 δι' ἐπιπορκίας τε πρὸς θεοὺς καὶ ἀπιστίας πρὸς ἀν-
 θρώπους πράττειν τι. οὐχ οὕτως ἡμεῖς, ὧ Κλέ-
 22 αρχε, οὐτ' ἀλόγιστοι οὐτ' ἠλίθιοί ἐσμεν. ἀλλὰ τί
 δὴ ὑμᾶς ἐξὸν ἀπολέσαι οὐκ ἐπὶ τοῦτ' ἠλθομεν; εὖ
 ἴσθ' ὅτι ὁ ἐμὸς ἔρωσ τούτου αἴτιος τοῦ τε τοῖς
 Ἑλλήσιν ἐμὲ πιστὸν γενέσθαι, καὶ ᾧ Κῦρος ἀνέβη
 ξενικῶ διὰ μισθοδοσίας πιστεῦων, τούτῳ ἐμὲ κατα-

βῆραι δι' εὐεργεσίας ἰσχυρόν. ὅσα δ' ἔμοι χρήσιμοι 23
 ὑμεῖς ἔστε, τὰ μὲν καὶ σὺ εἶπας, τὸ δὲ μέγιστον ἐγὼ
 οἶδα· τὴν μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τιάραν βασιλεῖ
 μόνῳ ἔξεστιν ὀρθῆν ἔχειν, τὴν δ' ἐπὶ τῇ καρδίᾳ
 ἴσως ἂν ὑμῶν παρόντων καὶ ἕτερος εὐπειῶς ἔχοι.

Ταῦτ' εἰπὼν ἔδοξε τῷ Κλέαρχῳ ἀληθῆ λέγειν· 24
 καὶ εἶπεν· Οὐκ οὖν, ἔφη, οὔτινες τοιούτων ἡμῖν εἰς
 φιλίαν ὑπαρχόντων πειρῶνται διαβάλλοντες ποιῆσαι
 πολεμίους ἡμᾶς, ἀξιοὶ εἰσι τὰ ἔσχατα παθεῖν; Κἀγὼ 25
 μὲν γ', ἔφη ὁ Τισσαφέρνης, εἰ βούλεσθ' ἔμοι οἷ τε
 στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ συνελθεῖν, ἐν τῷ ἐμφανεῖ
 λέξω τοὺς πρὸς ἐμὲ λέγοντας ὡς σὺ ἔμοι ἐπιβου-
 λεύεις καὶ τῇ σὺν ἔμοι στρατιᾷ. Ἐγὼ δ', ἔφη ὁ 26
 Κλέαρχος, ἀξίω πάντας, καὶ σοὶ αὖθις δηλώσω ὅθεν
 ἐγὼ περὶ σοῦ ἀκούω. ἐκ τούτων δὴ τῶν λόγων 27
 ὁ Τισσαφέρνης φιλοφρονούμενος τότε μὲν μένειν
 τ' αὐτὸν ἐκέλευσε καὶ σύνδειπνον ἐποίησατο.

Τῇ δ' ὑστεραία ὁ Κλέαρχος ἐλθὼν ἐπὶ τὸ στρα-
 τόπεδον δηλὸς τ' ἦν πάνυ φιλικῶς οἰόμενος δια-
 κείσθαι τῷ Τισσαφέρνει καὶ ἃ ἔλεγεν ἐκεῖνος ἀπήγ-
 γελλεν, ἔφη τε χρῆναι ἵεναι παρὰ Τισσαφέρνην οὐς
 ἐκέλευσε, καὶ οἱ ἂν ἐλεγχθῶσι διαβάλλοντες τῶν
 Ἑλλήνων, ὡς προδότας αὐτοὺς καὶ κακόνους τοῖς
 Ἑλλήσιν ὄντας τιμωρηθῆναι. ὑπώπτευε δ' εἶναι 28
 τὸν διαβάλλοντα Μένωνα, εἰδὼς αὐτὸν καὶ λάθρα
 συγγεγεννημένον Τισσαφέρνει μετ' Ἀριαίου καὶ στα-
 σιάζοντ' αὐτῷ καὶ ἐπιβουλεύοντα, ὅπως τὸ στρα-
 τευμα πᾶν πρὸς αὐτὸν λαβὼν φίλος ἢ Τισσαφέρνει.
 ἐβούλετο δὲ καὶ ὁ Κλέαρχος ἅπαν τὸ στρατευμα 29·

ὕψος δ' ἑκατόν· μῆκος δ' ἔλεγει εἶναι εἴκοσι παρα-
σαγγῶν· ἀπέχει δὲ Βαβυλῶνος οὐ πολὺ.

- 13 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο παρα-
σάγγας ὀκτώ· καὶ διέβησαν διώρυγας δύο, τὴν μὲν
ἐπὶ γεφύρας, τὴν δ' ἔξενυγμένην πλοίοις ἐπτά· αὗται
δ' ἦσαν ἀπὸ τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ· κατετέμνητο
δ' ἔξ αὐτῶν καὶ τάφροι ἐπὶ τὴν χώραν, αἱ μὲν
πρῶται μεγάλαι, ἔπειτα δ' ἐλάττους· τέλος δὲ καὶ
μικροὶ ὀχετοί, ὥσπερ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐπὶ τὰς μελίνας·
καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν· πρὸς ᾧ
πόλις ἦν μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, ὄνομα Σι-
τάκη, ἀπέχουσα τοῦ ποταμοῦ σταδίους πεντεκαίδεκα.
- 14 οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες παρ' αὐτὴν ἐσκήνησαν ἐγγὺς
παραδείσου μεγάλου καὶ καλοῦ καὶ δασέος παντοίων
πλήθει δένδρων, οἱ δὲ βάρβαροι διαβεβηκότες τὸν
Τίγρητα· οὐ μέντοι καταφανεῖς ἦσαν.
- 15 Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον ἔτυχον ἐν περιπάτῳ ὄντες
πρὸ τῶν ὄπλων Πρόξενος καὶ Ξενοφῶν· καὶ προσ-
ελθὼν ἄνθρωπός τις ἠρώτησε τοὺς προφύλακας ποῦ
ἂν ἴδοι Πρόξενον ἢ Κλέαρχον· Μένωνα δ' οὐκ ἔζη-
τει, καὶ ταῦτα παρ' Ἀρταίου ὄν τοῦ Μένωνος ξέ-
16 νου. ἐπεὶ δὲ Πρόξενος εἶπεν ὅτι αὐτὸς εἴμι ὄν
ζητεῖς, εἶπεν ἄνθρωπος τάδε. Ἔπεμψέ μ' ὁ Ἀρι-
αῖος καὶ Ἀρτάοζος, πιστοὶ ὄντες Κύρω καὶ ὑμῖν
εἶνοι, καὶ κελεύουσι φυλάττεσθαι, μὴ ὑμῖν ἐπιθῶν-
ται τῆς νυκτὸς οἱ βάρβαροι· ἔστι δὲ στρατεύμα
17 πολὺ ἐν τῷ πλησίον παραδείσῳ. καὶ παρὰ τὴν γέ-
φυραν τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ πέμψαι κελεύουσι
φυλακὴν, ὡς διανοεῖται αὐτὴν λῦσαι Τισσαφέρνης

τῆς νυκτός, ἐὰν δύνηται, ὡς μὴ διαβῆτε ἀλλ' ἐν
 μέσῳ ἀποληφθῆτε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς διώρυχος.
 ἀκούσαντες ταῦτ' ἄγουσιν αὐτὸν παρὰ τὸν Κλέαρχον 18
 καὶ φράζουσιν ἃ λέγει. ὁ δὲ Κλέαρχος ἀκούσας
 ἐταράχθη σφόδρα καὶ ἐφοβεῖτο. νεανίσκος δὲ τις 19
 τῶν παρόντων ἐννοήσας εἶπεν ὡς οὐκ ἀκόλουθα
 εἶη τό τ' ἐπιθῆσεσθαι καὶ λύσειν τὴν γέφυραν.
 δῆλον γὰρ ὅτι ἐπιθεμένους ἢ νικᾶν δεήσει ἢ ἡτ-
 τᾶσθαι. ἐὰν μὲν οὖν νικῶσι, τί δεῖ λύειν αὐ-
 τοὺς τὴν γέφυραν; οὐδὲ γὰρ ἂν πολλαὶ γέφυραι
 ὦσιν, ἔχοιμεν ἂν ὅποι φυγόντες ἡμεῖς σωθῶμεν.
 ἐὰν δ' ἡμεῖς νικῶμεν, λελυμένης τῆς γεφύρας οὐχ 20
 ἔξουσιν ἐκεῖνοι ὅποι φύγωσιν· οὐδὲ μὴν βοηθῆσαι
 πολλῶν ὄντων πέραν οὐδεὶς αὐτοῖς δυνήσεται λελυ-
 μένης τῆς γεφύρας. ἀκούσας δ' ὁ Κλέαρχος ταῦτα 21
 ἤρετο τὸν ἄγγελον, πόση τις εἶη χώρα ἢ ἐν μέσῳ
 τοῦ Τίγρητος καὶ τῆς διώρυχος. ὁ δ' εἶπεν ὅτι
 πολλή καὶ κῶμαι ἔνεισι καὶ πόλεις πολλαὶ καὶ με-
 γάλαι. τότε δὴ καὶ ἐγνώσθη ὅτι οἱ βάρβαροι τὸν 22
 ἀνθρωπον ὑποπέμψειαν, ὀκνοῦντες μὴ οἱ Ἕλληνες
 διελόντες τὴν γέφυραν μείνειαν ἐν τῇ νήσῳ ἐρύματ'
 ἔχοντες ἐνθεν μὲν τὸν Τίγρητα, ἐνθεν δὲ τὴν διώ-
 ρυχα· τὰ δ' ἐπιτήδεια ἔχοιεν ἐκ τῆς ἐν μέσῳ χώρας
 πολλῆς καὶ ἀγαθῆς οὔσης καὶ τῶν ἐργασομένων
 ἐνότων· εἶτα δὲ καὶ ἀποστροφὴ γένοιτ' εἰ τις βού-
 λοιτο βασιλέα κακῶς ποιεῖν. μετὰ δὲ ταῦτ' ἀνε- 23
 παύοντο· ἐπὶ μέντοι τὴν γέφυραν ὄμως φυλακὴν
 ἐπεμψαν· καὶ οὐτ' ἐπέθετο οὐδεὶς οὐδαμῶθεν οὔτε
 πρὸς τὴν γέφυραν οὐδεὶς ἦλθε τῶν πολεμίων, ὡς

ἀπόλλυσθαι τοὺς ἐπιπορευομένους· Πρόξενος δὲ καὶ Μένων ἐπέπερ εἶσιν ὑμέτεροι μὲν εὐεργέται, ἡμέτεροι δὲ στρατηγοί, πέμψατ' αὐτοὺς δεῦρο· δῆλον γὰρ ὅτι φίλοι γ' ὄντες ἀμφοτέροις πειράσσονται καὶ 42 ὑμῖν καὶ ἡμῖν τὰ βέλτιστα συμβουλευῶσαι. πρὸς ταῦθ' οἱ βάρβαροι πολὺν χρόνον διαλεχθέντες ἀλλήλοις ἀπῆλθον οὐδὲν ἀποκρινάμενοι.

VI. Οἱ μὲν δὴ στρατηγοὶ οὕτω ληφθέντες ἀνήχθησαν ὡς βασιλέα καὶ ἀποτμηθέντες τὰς κεφαλὰς ἐτελεύτησαν, εἷς μὲν αὐτῶν Κλέαρχος ὁμολογουμένως ἐκ πάντων τῶν ἐμπείρους αὐτοῦ ἐχόντων δόξας γενέσθαι ἀνὴρ καὶ πολεμικὸς καὶ φιλοπόλεμος 2 ἐσχάτως. καὶ γὰρ δὴ ἕως μὲν πόλεμος ἦν τοῖς Λακεδαιμονίοις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους παρέμενεν, ἐπειδὴ δ' εἰρήνη ἐγένετο, ἀναπέισας τὴν αὐτοῦ πόλιν ὡς οἱ Θραῖκες ἀδικοῦσι τοὺς Ἑλληνας καὶ διαπραξάμενος ὡς ἐδύνατο παρὰ τῶν ἐφόρων ἐξέπλει ὡς πολεμήσων τοῖς ὑπὲρ Χερρονήσου καὶ Περίνθου 3 Θραξίν. ἐπεὶ δὲ μεταγρόντες πως οἱ ἔφοροι ἤδη ἔξω ὄντος ἀποστρέφειν αὐτὸν ἐπειρῶντο ἐξ Ἴσθμοῦ, ἐνταῦθ' οὐκέτι πείθεται, ἀλλ' ὤχετο πλέων εἰς Ἑλλάσ- 4 ποντον. ἐκ τούτου καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν ἐν Σπάρτῃ τελῶν ὡς ἀπειθῶν. ἤδη δὲ φυγὰς ὦν ἔρχεται πρὸς Κύρον, καὶ ὁποίοις μὲν λόγοις ἔπεισε Κύρον ἄλλη γέγραπται, δίδωσι δ' αὐτῷ Κύρος μύ- 5 ριους δαρεικούς· ὁ δὲ λαβὼν οὐκ ἐπὶ ῥαθυμίᾳ ἐτρέπετο, ἀλλ' ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων συλλέξας στρατεύματα ἐπολέμει τοῖς Θραξί, καὶ μάχῃ τ' ἐνίκησε καὶ ἀπὸ τούτου δὴ ἔφερε καὶ ἤγε τούτους καὶ πο-

λεμῶν διεγένετο, μέχρι Κῦρος ἐδεήθη τοῦ στρατεύ-
 ματος· τότε δ' ἀπῆλθεν ὡς σὺν ἐκείνῳ αὐτὸν πολεμήσων.
 ταῦτ' οὖν φολοπολέμου μοι δοκεῖ ἀνδρὸς ἔργα εἶναι, 6
 ὅστις ἐξὸν μὲν εἰρήνην ἄγειν ἀνευ αἰσχύνης καὶ
 βλάβης αἰρεῖται πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ φραθυμεῖν βού-
 λεται πονεῖν ὥστε πολεμεῖν, ἐξὸν δὲ χρήματ' ἔχειν
 ἀκινδύνως αἰρεῖται πολεμῶν μείονα ταῦτα ποιεῖν·
 ἐκείνος δ' ὡσπερ τινὲς εἰς ἵπποτροφίαν ἢ εἰς ἄλλην
 τιν' ἡδονήν ἤθελε δαπανᾶν εἰς πόλεμον. οὕτω μὲν 7
 φιλοπόλεμος ἦν· πολεμικὸς δ' αὐτὸν ταύτῃ ἐδόκει εἶναι
 ὅτι φιλοκίνδυνός τ' ἦν καὶ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἄγων
 ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς φρόνιμος,
 ὡς οἱ παρόντες πανταχοῦ πάντες ὠμολόγουν. καὶ 8
 ἀρχικὸς δ' ἐλέγετο εἶναι ὡς δυνατόν ἐκ τοῦ τοιοῦτου
 τρόπου οἷον κάκεινος εἶχεν. ἱκανὸς μὲν γὰρ ὡς τις
 καὶ ἄλλος φροντίζειν ἦν, ὅπως ἔχοι ἢ στρατιὰ αὐτῷ
 τάπιτήδεια, καὶ παρασκευάζειν ταῦτα, ἱκανὸς δὲ καὶ
 ἐμποιεῖσθαι τοῖς παροῦσιν ὡς πειστέον εἶη Κλεάρχῳ.
 τοῦτο δ' ἐποίησε ἐκ τοῦ χαλεπὸς εἶναι· καὶ γὰρ ὄραν 9
 στυγνὸς ἦν καὶ τῇ φωνῇ τραχὺς, ἐκόλαζε τ' ἰσχυ-
 ρῶς, καὶ ὀργῇ ἐνίοτε, ὥστε καὶ αὐτῷ μεταμέλειν
 ἔσθ' ὅτε. καὶ γνώμη δ' ἐκόλαζεν· ἀκολάστου γὰρ 10
 στρατεύματος οὐδὲν ἡγεῖτ' ὄφελος εἶναι, ἀλλὰ καὶ
 λέγειν αὐτὸν ἔφασαν, ὡς δεοὶ τὸν στρατιώτην φο-
 βεῖσθαι μᾶλλον τὸν ἄρχοντα ἢ τοὺς πολεμίους, εἰ
 μέλλοι ἢ φυλακὰς φυλάξειν ἢ φίλων ἀφἑξέσθαι ἢ
 ἀπροφασίστως ἰέναι πρὸς τοὺς πολεμίους. ἐν μὲν 11
 οὖν τοῖς δεινοῖς ἤθελον αὐτοῦ ἀκούειν σφόδρα καὶ
 οὐκ ἂν ἄλλον ἠροῦνθ' οἱ στρατιῶται· καὶ γὰρ τὸ

- στυγνὸν τότε φαιδρὸν ἐν αὐτοῦ κἂν τοῖς ἄλλοις
 προσώποις ἔφασαν φαίνεσθαι καὶ τὸ χαλεπὸν ἐρω-
 μένον πρὸς τοὺς πολεμίους ἐδόκει εἶναι, ὥστε σωτή-
 12 ριον, οὐκέτι χαλεπὸν ἐφαίνετο· ὅτε δ' ἔξω τοῦ δεινοῦ
 γένοιτο καὶ ἐξείη πρὸς ἄλλον ἀρξομένους ἀπιέναι,
 πολλοὶ αὐτὸν ἀπέλειπον· τὸ γὰρ ἐπίχαρι οὐκ εἶχεν,
 ἀλλ' αἰεὶ χαλεπὸς ἦν καὶ ὠμός· ὥστε διέκειντο πρὸς
 αὐτὸν οἱ στρατιῶται ὥσπερ παῖδες πρὸς διδάσκαλον.
 13 καὶ γὰρ οὐκ φίλια μὲν καὶ εὐνοία ἐπομένους οὐδέ-
 ποι' εἶχεν· οἵτινες δ' ἢ ὑπὸ πόλεως τεταγμένοι ἢ
 ὑπὸ τοῦ δεῖσθαι ἢ ἄλλῃ τινὶ ἀνάγκῃ κατεχόμενοι
 14 παρεῖεν αὐτῷ, σφόδρα πειθομένοις ἐχρήτο. ἐπεὶ
 δ' ἀρξάντο νικᾶν σὺν αὐτῷ τοὺς πολεμίους, ἤδη
 μεγάλα ἦν τὰ χρησίμους ποιοῦντα εἶναι τοὺς σὺν
 αὐτῷ στρατιώτας· τό τε γὰρ πρὸς τοὺς πολεμίους
 θαρραλέως ἔχειν παρῆν καὶ τὸ τὴν παρ' ἐκείνου τι-
 15 μωρίαν φοβεῖσθαι εὐτάκτους ἐποίει. τοιοῦτος μὲν
 δὴ ἄρχων ἦν· ἄρχεσθαι δ' ὑπ' ἄλλων οὐ μάλ' ἐθέ-
 λειν ἐλέγετο. ἦν δ' ὅτ' ἐτελεύτα ἀμφὶ τὰ πεντή-
 κοντ' ἔτη.
 16 Πρόξενος δ' ὁ Βοιωτίας εὐθύς μὲν μειράκιον
 ὢν ἐπεθύμει γενέσθαι ἀνὴρ τὰ μεγάλα πράττειν
 ἱκανός· καὶ διὰ ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν ἔδωκε Γοργία
 17 ἀργύριον τῷ Λεοντίῳ. ἐπεὶ δὲ συνεγένετ' ἐκείνῳ,
 ἱκανὸς νομίσας ἤδη εἶναι καὶ ἄρχειν καὶ φίλος ὢν
 τοῖς πρώτοις μὴ ἠτᾶσθαι εὐεργετῶν, ἦλθεν εἰς
 ταύτας τὰς σὺν Κύρῳ πράξεις· καὶ ᾤετο κτήσεσθαι
 ἐκ τούτων ὄνομα μέγα καὶ δύναμιν μεγάλην καὶ
 18 χρήματα πολλὰ· τοσούτων δ' ἐπιθυμῶν σφόδρα

ἐνδηλον αὐτῷ καὶ τοῦτο εἶχεν, ὅτι τούτων οὐδὲν ἂν ἐθέλοι κτᾶσθαι μετ' ἀδικίας, ἀλλὰ σὺν τῷ δικαίῳ καὶ καλῷ ὤφειτο δεῖν τούτων τυγχάνειν, ἄνευ δὲ τούτων μή. ἄρχειν δὲ καλῶν μὲν κάγαθῶν δυνατὸς 19 ἦν, οὐ μέντοι οὐτ' αἰδῶ τοῖς στρατιώταις ἑαυτοῦ οὔτε φόβον ἱκανὸς ἐμποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ ἠσχύνετο μᾶλλον τοὺς στρατιώτας ἢ οἱ ἀρχόμενοι ἐκείνων· καὶ φοβούμενος μᾶλλον ἦν φανερός τὸ ἀπεχθάνεσθαι τοῖς στρατιώταις ἢ οἱ στρατιῶται τὸ ἀπιστεῖν ἐκείνῳ. ὤφειτο δ' ἀρκεῖν πρὸς τὸ ἀρχικὸν εἶναι καὶ δοκεῖν τὸν 20 μὲν καλῶς ποιοῦντα ἐπαινεῖν, τὸν δ' ἀδικοῦντα μὴ ἐπαινεῖν. τοιγαροῦν αὐτῷ οἱ μὲν καλοὶ τε κάγαθοὶ τῶν συνόντων εὖνοι ἦσαν, οἱ δ' ἀδικοὶ ἐπεβούλευον ὡς εὐμεταχειρίστῳ ὄντι. ὅτε δ' ἀπέθνησκεν ἦν ἐτῶν ὡς τριάκοντα.

Μένων δ' ὁ Θετταλὸς δῆλος ἦν ἐπιθυμῶν μὲν 21 πλουτεῖν ἰσχυρῶς, ἐπιθυμῶν δ' ἀρχειν, ὅπως πλείω λαμβάνοι, ἐπιθυμῶν δὲ τιμᾶσθαι, ἵνα πλείω κερδαίνοι· φίλος τ' ἐβούλετο εἶναι τοῖς μέγιστον δυναμένοις, ἵν' ἀδικῶν μὴ διδοίη δίκην. ἐπὶ δὲ τὸ 22 κατεργάζεσθαι ὧν ἐπιθυμοίη συντομωτάτην ὤφειτο ὁδὸν εἶναι διὰ τοῦ ἐπιπορκεῖν τε καὶ ψεύδεσθαι καὶ ἐξαπατᾶν, τὸ δ' ἀπλοῦν καὶ ἀληθὲς ταῦτόν τῳ ἡλίθιῳ εἶναι. στέργων δὲ φανερός μὲν ἦν οὐδένα, 23 ὅτῳ δὲ φαίη φίλος εἶναι, τούτῳ ἐνδηλος ἐγίγνετο ἐπιβουλεύων. καὶ πολεμίου μὲν οὐθενὸς κατεγέλα, τῶν δὲ συνόντων πάντων ὡς καταγελαῶν ἀεὶ διελέγετο. καὶ τοῖς μὲν τῶν πολεμίων κτήμασιν οὐκ 24 ἐπεβούλευε· χαλεπὸν γὰρ ὤφειτο εἶναι τὰ τῶν φυ-

λαττομένων λαμβάνειν· τὰ δὲ τῶν φίλων μόνος ᾤετ'
 25 εἰδέναι ῥᾶστον ὃν ἀφύλακτα λαμβάνειν. καὶ ὅσους
 μὲν αἰσθάνοιτο ἐπιόρκους καὶ ἀδίκους, ὡς εὖ ὠπλι-
 σμένους ἐφοβεῖτο, τοῖς δ' ὁσίοις καὶ ἀλήθειαν ἀσκοῦσιν
 26 ὡς ἀνάνδροις ἐπειρᾶτο χρῆσθαι. ὡσπερ δὲ τις
 ἀγάλλεται ἐπὶ θεοσεβείᾳ καὶ ἀληθείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ,
 οὕτω Μένων ἠγάλλετο τῷ ἐξαπατᾶν δύνασθαι, τῷ
 πλάσασθαι ψεύδη, τῷ φίλους διαγελᾶν· τὸν δὲ
 μὴ πανοῦργον τῶν ἀπαιδευτῶν ἀεὶ ἐνόμιζεν εἶναι.
 καὶ παρ' οἷς μὲν ἐπεχείρει πρωτεύειν φιλίᾳ, δια-
 βάλλων τοὺς πρώτους τοῦτ' ᾤετο δεῖν κτήσασθαι.
 27 τὸ δὲ πειθομένους τοὺς στρατιώτας παρέχεσθαι ἐκ
 τοῦ συναδικεῖν αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο. τιμᾶσθαι δὲ καὶ
 θεραπεύεσθαι ἡξίου ἐπιδεικνύμενος ὅτι πλεῖστα δύ-
 ναιτο καὶ ἐθέλοι συναδικεῖν. εὐεργεσίαν δὲ κατέλεγεν,
 ὁπότε τις αὐτοῦ ἀφίστατο, ὅτι χρώμενος αὐτῷ οὐκ
 29 ἀπώλεσεν αὐτόν. ἀποθνησκόντων δὲ τῶν συστρα-
 τήγων ὅτι ἐστράτευσαν ἐπὶ βασιλέα σὺν Κύρῳ,
 ταῦτα πεπονηκῶς οὐκ ἀπέθανε, μετὰ δὲ τὸν τῶν
 ἄλλων θάνατον τιμωρηθεὶς ὑπὸ βασιλέως ἀπέθανε,
 οὐχ ὡσπερ Κλέαρχος καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἀπο-
 τμηθέντες τὰς κεφαλὰς, ὅσπερ τάχιστος θάνατος

---

28 καὶ τὰ μὲν δὴ ἀφανῆ ἔξεστι περὶ αὐτοῦ ψεύ-
 δεσθαι, ἃ δὲ πάντες ἴσασι τὰδ' ἐστί. παρ' Ἀριστίππου
 μὲν ἔτι ὥρατος ὢν στρατηγεῖν διεπράξατο τῶν ξένων,
 Ἀριαίῳ δὲ βαρβάρῳ ὄντι, ὅτι μειρακίους καλοῖς ἤδετο,
 οἰκειότατος ἐγένετο, αὐτὸς δὲ παιδικὰ εἶχε Θαρύπαν ἀγέ-
 νειος ὢν γενειῶντα.

δοκεῖ εἶναι, ἀλλὰ ζῶν αἰκισθεῖς ἐνιαυτὸν ὡς πονηρὸς λέγεται τῆς τελευτῆς τυχεῖν.

Ἄγιας δ' ὁ Ἀρκὰς καὶ Σωκράτης ὁ Ἀχαιὸς 30 καὶ τούτῳ ἀπεθανέτην. τούτων δ' οὐθ' ὡς ἐν πολέμῳ κακῶν οὐδεὶς κατεγέλα οὔτ' εἰς φίλιαν αὐτοῦς ἐμέμφετο. ἦστην δ' ἄμφω ἀμφὶ τὰ πέντε καὶ τριάκοντ' ἔτη ἀπὸ γενεᾶς.

Γ.

I. Ἐπεὶ δ' οἱ στρατηγοὶ συνειλημμένοι ἦσαν 2 καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ συνεπισπόμενοι ἀπωλώλεσαν, ἐν πολλῇ δὴ ἀπορία ἦσαν οἱ Ἕλληρες, ἐννοοῦμενοι μὲν ὅτι ἐπὶ ταῖς βασιλέως θύραις ἦσαν, κύκλῳ δ' αὐτοῖς πάντῃ πολλὰ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις πολέμια ἦσαν, ἀγορὰν δ' οὐδεὶς ἔτι παρέξειν ἐμελλεν, ἀπειχόν δὲ τῆς Ἑλλάδος οὐ μείον ἢ μύρια στάδια, ἡγεμῶν δ' οὐδεὶς τῆς ὁδοῦ ἦν, ποταμοὶ δὲ διεῖργον ἀδιάβατοι ἐν μέσῳ τῆς οἰκαδ' ὁδοῦ, προυδεδώκεσαν δ' αὐτοῦς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες βάρβαροι, μόνοι δὲ καταλειμμένοι ἦσαν οὐδ' ἰππέα οὐδένα σύμμαχον ἔχοντες, ὥστ' εὐθελον ἦν ὅτι νικῶντες μὲν οὐδέν' ἂν κατακάνοιεν, ἠττηθέντων δ' αὐτῶν οὐδεὶς ἂν λειφθείη· ταῦτ' 3

1 Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ Κύρου ἀναβάσει οἱ Ἕλληρες ἔπραξαν μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα ἐπεὶ Κύρος ἐτελεύτησεν ἐγένετο ἀπιόντων τῶν Ἑλλήνων σὺν Τισσαφέρει ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.

ἐννοούμενοι καὶ ἀθύμως ἔχοντες ὀλίγοι μὲν αὐτῶν εἰς τὴν ἐσπέραν σίτου ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πῦρ ἀνέκαυσαν, ἐπὶ δὲ τὰ ὄπλα πολλοὶ οὐκ ἦλθον ταύτην τὴν νύκτα, ἀνεπαύοντο δ' ὅπου ἐτύγγανεν ἕκαστος, οὐ δυνάμενοι καθεύδειν ὑπὸ λύπης καὶ πόθου πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, παιδῶν, οὓς οὐποτ' ἐνόμιζον ἔτι ὄψεσθαι. οὕτω μὲν δὴ διακείμενοι πάντες ἀνεπαύοντο.

4 Ἦν δὲ τις ἐν τῇ στρατιᾷ Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὃς οὔτε στρατηγὸς οὔτε λοχαγὸς οὔτε στρατιώτης ὦν συνηκολούθει, ἀλλὰ Πρόξενος αὐτὸν μετεπέμψατο ὄκοθεν ξένος ὦν ἀρχαῖος· ὑπισχεῖτο δ' αὐτῷ, εἰ ἔλθοι, φίλον αὐτὸν Κύρω ποιήσῃν, ὃν αὐτὸς ἔφη κρείττω
5 ἑαυτῷ νομίζειν τῆς πατρίδος. ὁ μὲντοι Ξενοφῶν ἀναγνούς τὴν ἐπιστολὴν ἀνακοινοῦται Σωκράτει τῷ Ἀθηναίῳ περὶ τῆς πορείας. καὶ ὁ Σωκράτης ὑποπτεύσας, μὴ τι πρὸς τῆς πόλεως ὑπαίτιον εἴη Κύρω φίλον γενέσθαι, ὅτι ἐδόκει ὁ Κύρος προθύμως τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ τὰς Ἀθήνας συμπολεμῆσαι, συμβουλεύει τῷ Ξενοφῶντι ἐλθόντ' εἰς Δελφοὺς ἀνακοινῶσαι
6 τῷ θεῷ περὶ τῆς πορείας. ἐλθὼν δ' ὁ Ξενοφῶν ἐπήρετο τὸν Ἀπόλλω τίνι ἂν θεῶν θύων καὶ εὐχόμενος κάλλιστα καὶ ἄριστ' ἔλθοι τὴν ὁδὸν ἣν ἐπινοεῖ καὶ καλῶς πράξας σωθείη. καὶ ἀνεῖλεν αὐτῷ
7 ὁ Ἀπόλλων θεοῖς οἷς ἔδει θύειν. ἐπεὶ δὲ πάλιν ἦλθε, λέγει τὴν μαντείαν τῷ Σωκράτει. ὁ δ' ἀκούσας ἡϊατ' αὐτόν, ὅτι οὐ τοῦτο πρῶτον ἠρώτα πότερον λῶον εἴη αὐτῷ πορεύεσθαι ἢ μένειν, ἀλλ' αὐτὸς κρίνας ἴτεον εἶναι τοῦτ' ἐπυθάνετο, πῶς ἂν

κάλλιστα πορευθείη. ἐπεὶ μέντοι οὕτως ἦρον, ταῦτ',
 ἔφη, χρὴ ποιεῖν, ὅσα ὁ θεὸς ἐκέλευσεν. ὁ μὲν δὴ 8
 Ξενοφῶν οὕτω θυσάμενος οἷς ἀνεῖλεν ὁ θεὸς ἐξ-
 ἔπλει, καὶ καταλαμβάνει ἐν Σάρδεσι Προξένον καὶ
 Κῦρον μέλλοντας ἤδη ὁρμᾶν τὴν ἄνω ὁδόν. προ- 9
 θυμουμένου δὲ τοῦ Προξένου καὶ ὁ Κῦρος συμ-
 προθυμεῖτο μείναι αὐτόν, εἶπε δ' ὅτι ἐπειδὴν τά-
 χισθ' ἢ στρατεία λήξῃ, εὐθύς ἀποπέμψει αὐτόν.
 ἐλέγετο δ' ὁ στόλος εἶναι εἰς Πισίδας. ἐστρατεύετο 10
 μὲν δὴ οὕτως ἐξαπατηθεὶς — οὐχ ὑπὸ Προξένου·
 οὐ γὰρ ἦδει τὴν ἐπὶ βασιλέα ὁρμὴν οὐδ' ἄλλος
 οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων πλὴν Κλεάρχου· ἐπεὶ μέντοι
 εἰς Κιλικίαν ἦλθον, σαφὲς πᾶσιν ἤδη ἐδόκει εἶναι
 ὅτι ὁ στόλος εἴη ἐπὶ βασιλέα. φοβούμενοι δὲ τὴν
 ὁδὸν καὶ ἄκοντες ὁμῶς οἱ πολλοὶ δι' αἰσχύνην καὶ
 ἀλλήλων καὶ Κύρου συνηκολούθησαν· ὧν εἰς καὶ
 Ξενοφῶν ἦν.

Ἐπεὶ δ' οὖν ἀπορία ἦν, ἐλπείτο μὲν σὺν τοῖς 11
 ἄλλοις καὶ οὐκ ἐδύνατο καθεύδειν· μικρὸν δ' ὑπνου
 λαχὼν εἶδεν ὄναρ. ἔδοξεν αὐτῷ βροντῆς γενομένης
 σκηπτὸς ἐμπεσεῖν εἰς τὴν πατρῴαν οἰκίαν, καὶ ἐκ
 τούτου λάμπεσθαι πᾶσα. περίφοβος δ' εὐθύς ἀν- 12
 ηγέρθη, καὶ τὸ ὄναρ τῇ μὲν ἔκρινεν ἀγαθόν, ὅτι ἐν
 πόνοις ὦν καὶ κινδύνοις φῶς μέγα ἐκ Διὸς ἰδεῖν
 ἔδοξε· τῇ δὲ καὶ ἐφοβεῖτο, ὅτι ἀπὸ Διὸς μὲν βασι-
 λέως τὸ ὄναρ ἐδόκει αὐτῷ εἶναι, κύκλω δ' ἐδόκει
 λάμπεσθαι τὸ πῦρ, μὴ οὐ δύναίτο ἐκ τῆς χώρας
 ἐξελθεῖν τῆς βασιλείας, ἀλλ' εἴργοιτο πάντοθεν ὑπὸ
 τινῶν ἀποριῶν. ὁποῖόν τι μὲν δὴ ἐστὶ τὸ τοιοῦτον 13

- ἰδεῖν, ἔξεστι σκοπεῖν ἐκ τῶν συμβάντων μετὰ τὸ
 ὄναρ. γίγνεται γὰρ τάδε. εὐθύς ἐπειδὴ ἀνηγέρθη,
 πρῶτον μὲν ἔννοια αὐτῷ ἐμπίπτει· τί κατάκειμαι,
 ἢ δὲ νῦξ προβαίνει; ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ εἰκὸς τοῦς
 πολεμίους ἦκειν. εἰ δὲ γενησόμεθ' ὑπὸ βασιλεῖ, τί
 ἐμποδῶν μὴ οὐχὶ πάντα μὲν τὰ χαλεπώτατ' ἐπι-
 14 δόντας, πάντα δὲ τὰ δεινότατα παθόντας ὑβρίζο-
 μένους ἀποθανεῖν; ὅπως δ' ἀμυνόμεθ' οὐδεὶς παρα-
 σκευάζεται οὐδ' ἐπιμελεῖται, ἀλλὰ κατακείμεθα ὡς-
 περ ἔξὸν ἡσυχίαν ἄγειν. ἐγὼ οὖν τὸν ἐκ ποίας
 πόλεως στρατηγὸν προσδοκῶ ταῦτα πράξειν; ποίαν
 δ' ἡλικίαν ἐμαυτῷ ἐλθεῖν ἀναμένω; οὐ γὰρ ἔγωγ'
 ἔτι πρεσβύτερος ἔσομαι, ἐὰν τήμερον προδῶ ἐμαυτὸν
 τοῖς πολεμίοις.
- 15 Ἐκ τούτου ἀνίσταται καὶ συγκαλεῖ τοὺς Προ-
 ξένου πρῶτον λοχαγούς. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξεν·
 Ἐγώ, ὧ ἄνδρες λοχαγοί, οὔτε καθεύδειν δύναμαι,
 ὡςπερ οἶμαι οὐδ' ὑμεῖς, οὔτε κατακεῖσθαι ἔτι, ὄρων
 16 ἐν οἴοις ἐσμέν. οἱ μὲν γὰρ πολέμοιοι δῆλον ὅτι οὐ
 πρότερον πρὸς ἡμᾶς τὸν πόλεμον ἐξέφηραν πρὶν
 ἐνόμισαν καλῶς τὰ ἑαυτῶν παρασκευάσασθαι, ἡμῶν
 δ' οὐδεὶς οὐδὲν ἀντεπιμελεῖται ὅπως ὡς κάλλιστ'
 17 ἀγωνιούμεθα. καὶ μὴν εἰ ὑφησόμεθα καὶ ὑπὸ βα-
 σιλεῖ γενησόμεθα, τί οἰόμεθα πείσεσθαι; ὅς καὶ τοῦ
 ὁμοπατρῖου καὶ ὁμομητρῖου ἀδελφοῦ καὶ τεθνηκότος
 ἤδη ἀποτεμῶν τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα ἀνεσταύ-
 ρωσεν· ἡμᾶς δέ, οἷς κηδεμῶν μὲν οὐδεὶς πάρεστιν,
 ἔστρατεύσαμεν δ' ἐπ' αὐτὸν ὡς δοῦλον ἀντὶ βασιλέως
 ποιήσοντες καὶ ἀποκτενοῦντες εἰ δυναίμεθα, τί ἂν

οιόμεθα παθεῖν; ἄρ' οὐκ ἐπὶ πᾶν ἂν ἔλθειν, ὡς 18
 ἡμᾶς τὰ ἔσχατ' αἰκισάμενος πᾶσιν ἀνθρώποις φόβον
 παράσχοι τοῦ στρατεῦσαι ποτ' ἐπ' αὐτόν; ἀλλ' ὅπως
 τοι μὴ ὑπ' ἐκείνῳ γενησόμεθα πάντα ποιητέον. ἐγὼ 19
 μὲν οὖν, ἔστε μὲν αἱ σπονδαὶ ἦσαν, οὐποτ' ἐπανόμην
 ἡμᾶς μὲν οἰκτίρων, βασιλέα δὲ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ
 μακαρίζων, διαθεώμενος αὐτῶν ὄσσην μὲν χώραν
 καὶ οἶαν ἔχοιεν, ὡς δ' ἄφθονα τὰπιτήθεια, δαούς
 δὲ θεράποντας, ὅσα δὲ κτήνη, χρυσὸν δέ, ἐσθῆτα
 δέ· τὰ δ' αὖ τῶν στρατιωτῶν ὀπότ' ἐνθυμοίμην, 20
 ὅτι τῶν μὲν ἀγαθῶν τούτων οὐδενὸς ἡμῖν μετεῖη,
 εἰ μὴ πριαίμεθα, ὅτου δ' ὠνησόμεθ' ἦδειν ἔτι ὀλί-
 γους ἔχοντας, ἄλλως δὲ πως πορίζεσθαι τὰπιτήθεια
 ἢ ὠνουμένους ὄρκους ἤδη κατέχοντας ἡμᾶς· ταῦτ'
 οὖν λογιζόμενος ἐνίστε τὰς σπονδὰς μᾶλλον ἐφο-
 βούμην ἢ νῦν τὸν πόλεμον. ἐπεὶ μέντοι ἐκείνοι 21
 ἔλυσαν τὰς σπονδὰς, λελύσθαι μοι δοκεῖ καὶ ἡ ἐκεί-
 νων ὕβρις καὶ ἡ ἡμετέρα ἀσάφεια. ἐν μέσῳ γὰρ
 ἤδη κεῖται ταῦτ' ἄθλα, ὀπότεροι ἂν ἡμῶν ἄνδρες
 ἀμείνονες ὦσιν, ἀγωνοθέται δ' οἱ θεοὶ εἰσιν, οἳ σὺν
 ἡμῖν, ὡς τὸ εἰκός, ἔσονται. οὗτοι μὲν γὰρ αὐτοὶ 22
 ἐπιωροκήκασιν· ἡμεῖς δὲ πόλλ' ὀρῶντες ἀγαθὰ στερ-
 ρῶς αὐτῶν ἀπειχόμεθα διὰ τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους·
 ὥστ' ἐξεῖναι ἡμῖν δοκεῖ ἵνα ἐπὶ τὸν ἀγῶνα πολὺ
 σὺν φρονήματι μείζονι ἢ τούτοις. ἔτι δ' ἔχομεν 23
 σώμαθ' ἰκανώτερα τούτων καὶ ψύχην καὶ θάλην
 καὶ πόρους φέρειν· ἔχομεν δὲ καὶ ψυχὰς σὺν τοῖς
 θεοῖς ἀμείνονας· οἳ δ' ἄνδρες καὶ τρωτοὶ καὶ θνητοὶ
 μᾶλλον ἡμῶν, ἦν οἱ θεοὶ ὥσπερ τὸ πρόσθεν νίκη

- 24 ἡμῖν διδώσιν. ἀλλ' ἴσως γὰρ καὶ ἄλλοι ταῦτ' ἐν-
 θυμοῦνται, πρὸς θεῶν μὴ ἀναμένωμεν ἄλλους ἐφ'
 ἡμᾶς ἐλθεῖν παρακαλοῦντας ἐπὶ τὰ κάλλιστ' ἔργα,
 ἀλλ' ἡμεῖς ἄρξωμεν τοῦ ἐξορμῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους
 ἐπὶ τὴν ἀρετὴν. φάνητε τῶν λοχαγῶν ἀριστοὶ καὶ
 25 τῶν στρατηγῶν ἀξιοστρατηγότεροι. καὶ γὰρ δέ, εἰ μὲν
 ὑμεῖς ἐθέλετ' ἐξορμᾶν ἐπὶ ταῦτα, ἐπεσθαι ὑμῖν βού-
 λομαι, εἰ δ' ὑμεῖς τάττετ' ἐμ' ἡγεῖσθαι, οὐδὲν προ-
 φασίζομαι τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀκμᾶζειν ἡγοῦμαι
 ἐρύκειν ἀπ' ἐμαντοῦ τὰ κακά.
- 26 Ὁ μὲν ταῦτ' ἔλεξεν, οἱ δ' ἀκούσαντες ἡγεῖσθαι
 ἐκέλευον πάντες, πλὴν Ἀπολλωνίδης τις ἦν βουλευτι-
 λῶν τῇ φωνῇ· οὗτος δ' εἶπεν ὅτι φλυαροῖη ὅστας
 λέγοι ἄλλως πως σωτηρίας ἂν τυχεῖν ἢ βασιλέα
 πείσας, εἰ δύναίτο, καὶ ἅμ' ἤρχετο λέγειν τὰς ἀπο-
 27 ρίας. ὁ μέντοι Ξενοφῶν μεταξὺ ὑπολαβὼν ἔλεξεν
 ὡδε· Ὡ θαυμασιώτατ' ἀνθρώπε, σὺ δ' οὐδ' ὄρων
 γιγνώσκεις, οὐδ' ἀκούων μέμνησαι. ἐν ταῦτῳ γε
 μέντοι ἦσθα τούτοις ὅτε βασιλεύς, ἐπεὶ Κῦρος ἀπ-
 28 παραδιδόναί τὰ ὅπλα. ἐπεὶ δ' ἡμεῖς οὐ παραδόντες,
 ἀλλ' ἐξοπλισάμενοι ἐλθόντες παρεσκηνήσαμεν αὐτῷ,
 τί οὐκ ἐποίησε πρέσβεις πέμπων καὶ προσαιτῶν καὶ
 29 παρέχων ἀπιτήδεια, ἔσπε σπονδῶν ἔτυχεν; ἐπεὶ δ'
 αὐτὸ οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, ὡσπερ δὴ σὺ κελεύεις,
 εἰς λόγους αὐτοῖς ἀνευ ὅπλων ἦλθον πιστεύσαντες
 ταῖς σπονδαῖς, οὐ νῦν ἐκείνοι παιόμενοι, κεντού-
 μενοι, ὑβριζόμενοι οὐδ' ἀποθανεῖν οἱ τλήμονες δύ-
 νανται, καὶ μάλ' οἶμαι ἐρῶντες τούτου; ἢ σὺ πάντ'

εἰδὼς τοὺς μὲν ἀμύνεσθαι κελεύοντας φλυαρεῖν φῆς, πείθειν δὲ πάλιν κελεύεις ἰόντας; ἐμοί, ὦ ἄνδρες, 30 δοκεῖ τὸν ἀνθρωπὸν τοῦτον μήτε προσίεσθαι εἰς ταῦτόν ἡμῖν αὐθις ἀφελομένους τε τὴν λοχαγίαν σκευὴ ἀναθέντας ὡς τοιοῦτω χρῆσθαι. οὗτος γὰρ καὶ τὴν πατρίδα καταισχύνει καὶ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ὅτι Ἑλλην ὢν τοιοῦτός ἐστιν.

Ἐντεῦθεν ὑπολαβὼν Ἀγασίας Στυμφάλιος εἶπεν· 31 Ἄλλὰ τοῦτω γ' οὔτε τῆς Βοιωτίας προσήκει οὐδὲν οὔτε τῆς Ἑλλάδος παντάπασιν, ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον ὡσπερ Λυδὸν ἀμφοτέρω τὰ ὄτα τετραυτημένον. καὶ εἶχεν οὐτως. τοῦτον μὲν οὖν ἀπήλασαν. οἱ δ' ἄλλοι παρὰ τὰς 32 τάξεις ἰόντες, ὅπου μὲν στρατηγὸς σῶς εἴη, τὸν στρατηγὸν παρεκάλουν, ὅπου δ' οἴχοιτο, τὸν ὑποστράτηγον, ὅπου δ' αὖ λοχαγὸς σῶς εἴη, λοχαγόν. ἐπεὶ 33 δὲ πάντες συνῆλθον, εἰς τὸ πρόσθεν τῶν ὅπλων ἐκαθέζοντο· καὶ ἐγένονθ' οἱ συνελθόντες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀμφὶ τοὺς ἑκατόν. ὅτε δὲ ταῦτ' ἦν, σχεδὸν μέσαι ἦσαν νύκτες.

Ἐνταῦθ' Ἰερώνυμος Ἠλείος πρεσβύτατος ὢν 34 τῶν Προξένου λοχαγῶν ἤρχετο λέγειν ὧδε· Ἡμῖν, ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, ὁρῶσι τὰ παρόντα ἔδοξε καὶ αὐτοὺς συνελθεῖν καὶ ὑμᾶς παρακαλέσαι, ὅπως βουλευσάμεθ' εἴ τι δυναίμεθ' ἀγαθόν. λέξον δ', ἔφη, καὶ νῦν, ὦ Ξενοφῶν, ἀπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς. ἐκ τούτου λέγει τάδ' ὁ Ξενοφῶν· 35

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν δὴ πάντες ἐπιστάμεθα, ὅτι βασιλεὺς καὶ Τισσαφέρνης οὓς μὲν ἐδυνήθησαν συνειλήφασιν ἡμῶν, τοῖς δ' ἄλλοις δῆλον ὅτι ἐπιβου-

λεύουσιν, ὡς ἦν δύνωνται ἀπολέσωσιν. ἡμῖν δὲ γ' οἶμαι πάντα ποιητέα, ὡς μήποθ' ὑπὸ τοῖς βαρβάροις
 36 γενώμεθα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνοι ὑφ' ἡμῖν. εὗ τοίνυν ἐπίστασθ' ὅτι ὑμεῖς τοσοῦτοι ὄντες, ὅσοι νῦν συνεληλύθατε, μέγιστον ἔχετε καιρόν. οἱ γὰρ στρατιῶται οὗτοι πάντες πρὸς ὑμᾶς βλέπουσι, κὰν μὲν ὑμᾶς ὀρώσιν ἀθυμοῦντας, πάντες κακοὶ ἔσονται, ἦν δ' ὑμεῖς αὐτοὶ τε παρασκευαζόμενοι φανεροὶ ἦτ' ἐπὶ τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλήτε, εὗ ἴσθ'

37 ὅτι ἔρονται ὑμῖν καὶ πειράσσονται μιμεῖσθαι. ἴσως δὲ τοι καὶ δίκαιόν ἐστιν ὑμᾶς διαφέρειν τι τούτων. ὑμεῖς γὰρ ἐστε στρατηγοί, ὑμεῖς ταξίαρχοι καὶ λοχαγοί· καὶ ὅτ' εἰρήνη ἦν, ὑμεῖς καὶ χρήμασι καὶ τιμαῖς τούτων ἐπλεονεκτεῖτε· καὶ νῦν τοίνυν ἐπεὶ πόλεμός ἐστιν, ἀξιοῦν δεῖ ὑμᾶς αὐτοὺς ἀμείνους τε τοῦ πλήθους εἶναι καὶ προβουλεύειν τούτων καὶ

38 προπονεῖν, ἦν που δέη. καὶ νῦν πρῶτον μὲν οἶμαι

- ἂν ὑμᾶς μέγα ὠφελῆσαι τὸ στρατεύμα, εἰ ἐπιμεληθεῖηθ' ὅπως ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων ὡς τάχιστα στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀντικατασταθῶσιν. ἄνευ γὰρ ἀρχόντων οὐδὲν ἂν οὔτε καλὸν οὔτ' ἀγαθὸν γένοιτο, ὡς μὲν συνελόντι εἰπεῖν οὐδαμοῦ, ἐν δὲ δὴ τοῖς πολεμικοῖς παντάπασιν. ἢ μὲν γὰρ εὐταξία σώζειν δοκεῖ,

39 ἢ δ' ἀταξία πολλοὺς ἤδη ἀπολώλεκεν. ἐπειδὰν δὲ καταστήσῃσθε τοὺς ἀρχοντας ὅσους δεῖ, ἦν καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας συλλέγητε καὶ παραθαρρύνητε,

40 οἶμαι ἂν ὑμᾶς πάνυ ἐν καιρῷ ποιῆσαι. νῦν γὰρ ἴσως καὶ ὑμεῖς αἰσθάνεσθ' ὡς ἀθύμως μὲν ἦλθον ἐπὶ τὰ ὄπλα, ἀθύμως δὲ πρὸς τὰς φυλακὰς· ὥσθ'

οὕτω γ' ἐχόντων οὐκ οἶδ' ὅ τι ἂν τις χρήσαιτ' αὐτοῖς, εἴτε νυκτὸς δέοι εἴτε καὶ ἡμέρας. ἦν δέ τις 41 αὐτῶν τρέψῃ τὰς γνώμας, ὡς μὴ τοῦτο μόνον ἐννοῶνται τί πείσονται ἀλλὰ καὶ τί ποιήσουσι, πολὺ εὐθυμότεροι ἔσονται. ἐπίστασθε γὰρ δὴ ὅτι οὔτε 42 πληθὸς ἐστὶν οὔτ' ἰσχύς ἢ ἐν τῷ πολέμῳ τὰς νίκας ποιοῦσα, ἀλλ' ὀπότεροι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ταῖς ψυχαῖς ἐρωωμενέστεροι ἴωσιν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, τούτους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ ἀντίοι οὐ δέχονται. ἐντεθύμημαι 43 δ' ἔγωγε, ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦθ' ὅτι ὀπόσοι μὲν μαστεύουσι ζῆν ἐκ παντὸς τρόπου ἐν τοῖς πολέμοις, οὗτοι μὲν κακῶς τε καὶ αἰσχυρῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποθνήσκουσιν, ὀπόσοι δὲ τὸν μὲν θάνατον ἐγνώκασι πᾶσι κοινὸν εἶναι κἀναγκαῖον ἀνθρώποις, περὶ δὲ τοῦ καλῶς ἀποθνήσκειν ἀγωνίζονται, τούτους δ' ὀρῶ μᾶλλον τ' εἰς τὸ γῆρας ἀφικνουμένους καὶ ἕως ἂν ζῶσιν εὐδαιμονέστερον διάγοντας. ἀ καὶ 44 ἡμᾶς δεῖ νῦν καταμαθόντας, ἐν τοιούτῳ γὰρ καιρῷ ἔσμεν, αὐτούς τ' ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλεῖν. ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἐπαύσατο. 45

Μετὰ δὲ τοῦτον εἶπε Χειρίσοφος· Ἀλλὰ πρόσθεν μὲν, ὦ Ξενοφῶν, τοσοῦτον μόνον σ' ἐγίνωσκον ὅσον ἤκουον Ἀθηναῖον εἶναι, νῦν δὲ καὶ ἐπαινώ σ' ἐφ' οἷς λέγεις τε καὶ πράττεις, καὶ βουλομένην ἂν ὅτι πλείστους εἶναι τοιούτους· κοινὸν γὰρ ἂν εἴη τὰγαθόν. καὶ νῦν, ἔφη, μὴ μέλλωμεν, 46 ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἀπελθόντες ἤδη αἰρεῖσθ' οἱ δεόμενοι ἄρχοντας, καὶ ἐλόμενοι ἤκετ' εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου καὶ τοὺς αἰρεθέντας ἄγετε· ἔπειτ' ἐκεῖ συγ-

47 καλοῦμεν τοὺς ἄλλους στρατιώτας. παρέστω δ' ἡμῖν, ἔφη, καὶ Τολμίδης ὁ κῆρυξ. καὶ ἅμα ταῦτ' εἰπὼν ἀνέστη, ὡς μὴ μέλλοιτο, ἀλλὰ περαίνοιτο τὰ δέοντα.

Ἐκ τούτου ἠρέθησαν ἄρχοντες ἀντὶ μὲν Κλεάρχου Τιμασίων Δαρδανεύς, ἀντὶ δὲ Σωκράτους Ξανθικλῆς Ἀχαιοὺς, ἀντὶ δὲ Ἀγίου Κλεάνωρ Ἀρκάς, ἀντὶ δὲ Μένωνος Φιλῆσιος Ἀχαιοὺς, ἀντὶ δὲ Προξένου Ξενοφῶν Ἀθηναῖος.

II. Ἐπεὶ δ' ἤρηντο, ἡμέρα τε σχεδὸν ὑπέφαινε καὶ εἰς τὸ μέσον ἦκον οἱ ἄρχοντες· ἔδοξε δ' αὐτοῖς προφυλακὰς καταστήσαντας συγκαλεῖν τοὺς στρατιώτας. ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶται συνήλθον, ἀνέστη πρῶτος μὲν Χειρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος καὶ ἔλεξεν
 2 ὧδε· Ἄνδρες στρατιῶται, χαλεπὰ μὲν τὰ παρόντα, δπότ' ἀνδρῶν στρατηγῶν τοιούτων στερόμεθα καὶ λοχαγῶν καὶ στρατιωτῶν, πρὸς δ' ἔτι καὶ οἱ ἄμφ' Ἀριαῖον οἱ πρόσθεν σύμμαχοι ὄντες προδεδώκασιν
 3 ἡμᾶς· ὁμοῦς δὲ δεῖ ἐκ τῶν παρόντων ἀνδρας ἀγαθοὺς τελέθειν καὶ μὴ ὑφίεσθαι, ἀλλὰ πειρᾶσθαι ὅπως ἦν μὲν δυνώμεθα καλῶς νικῶντες σωζώμεθα· εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ καλῶς γ' ἀποθνήσκωμεν, ὑποχείριοι δὲ μηδέποτε γενώμεθα ζῶντες τοῖς πολεμίοις. οἶμαι γὰρ ἂν ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν, οἷα τοὺς ἐχθροὺς οἱ θεοὶ ποιήσειαν.

4 Ἐπὶ τούτῳ Κλεάνωρ δ' Ὀρχομένιος ἀνέστη καὶ ἔλεξεν ὧδε· Ἄλλ' ὁρᾶτε μὲν, ὧ ἄνδρες, τὴν βασιλέως ἐπιτοκίαν καὶ ἀσέβειαν, ὁρᾶτε δὲ τὴν Τισσαφρόνους ἀπιστίαν, ὅστις λέγων ὡς γείτων τ' εἶη τῆς

Ἑλλάδος καὶ περὶ πλείστου ἂν ποιήσαιτο σῶσαι ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τούτοις αὐτὸς ὁμόσας ἡμῖν, αὐτὸς δεξιὰς δούς, αὐτὸς ἔξαπατήσας συνέλαβε τοὺς στρατηγούς, καὶ οὐδὲ Δία ξένιον ἠδέσθη, ἀλλὰ Κλεάρχῳ καὶ ὁμοτράπεζος γενόμενος αὐτῷ τούτῳ γ' ἔξαπατήσας τοὺς ἄνδρας ἀπολώλεκεν. Ἀρκαῖος δ', ὃν ἡμεῖς ἠθέλομεν βασιλέα καθιστάναι, καὶ ἔδωκε καὶ ἔλαβε πιστὰ μὴ προδώσειν ἀλλήλους, καὶ οὗτος οὔτε τοὺς θεοὺς δείσας οὔτε Κύρον τεθνηκότα αἰδεσθεῖς, τιμώμενος μάλισθ' ὑπὸ Κύρου ζῶντος νῦν πρὸς τοὺς ἐκείνου ἐχθίστους ἀποστάς ἡμᾶς τοὺς Κύρου φίλους κακῶς ποιεῖν πειρᾶται. ἀλλὰ τούτους μὲν οἱ θεοὶ ἀποτίσαιντο· ἡμᾶς δὲ δεῖ ταῦθ' ὀρῶντας μήποτ' ἔξαπατηθῆναι ἔτι ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ μαχομένους ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα τοῦθ' ὃ τι ἂν δοκῇ τοῖς θεοῖς πάσχειν.

Ἐκ τούτου Ξενοφῶν ἀνίσταται ἐσταλμένος ἐπὶ πόλεμον ὡς ἐδύνατο κάλλιστα, νομίζων, εἴτε νίκην διδοῖεν οἱ θεοί, τὸν κάλλιστον κόσμον τῷ νικᾶν πρόπειν, εἴτε τελευτᾶν δέοι, ὀρθῶς ἔχειν τῶν καλλίστων ἑαυτὸν ἀξιώσαντ' ἐν τούτοις τῆς τελευτῆς τυγχάνειν· τοῦ λόγου δ' ἤρχετο ὧδε· Τὴν μὲν τῶν βαρβάρων ἐπιπορκίαν τε καὶ ἀπιστίαν λέγει μὲν Κλεάρχῳ, ἐπίστασθε δὲ καὶ ὑμεῖς οἶμαι. εἰ μὲν οὖν βουλοίμεθα πάλιν αὐτοῖς διὰ φιλίας ἵεναι, ἀνάγκη ἡμᾶς πολλὴν ἀθυμίαν ἔχειν, ὀρῶντας καὶ τοὺς στρατηγούς, οἱ διὰ πίστεως αὐτοῖς ἑαυτοὺς ἐνεχείρισαν, οἷα πεπόνθασιν· εἰ μὲντοι διανοούμεθα σὺν τοῖς ὅπλοις ὧν τε πεποιθήμασι δίκην

ἐπιθεῖναι αὐτοῖς καὶ τὸ λοιπὸν διὰ παντὸς πολέμου αὐτοῖς ἰέναι, σὺν τοῖς θεοῖς πολλαὶ ἡμῖν καὶ καλαὶ ἐλπίδες εἰσὶ σωτηρίας.

9 Τοῦτο δὲ λέγοντος αὐτοῦ πτόρνυται τις· ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται πάντες μιᾷ ὁρμῇ προσεκύνησαν τὸν θεόν, καὶ ὁ Ξενοφῶν εἶπε· Δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες, ἐπεὶ περὶ σωτηρίας ἡμῶν λεγόντων οἰωνὸς τοῦ Διὸς τοῦ σωτήρος ἐφάνη, εὐξασθαι τῷ θεῷ τούτῳ θύσειν σωτήρια, ὅπου ἂν πρῶτον εἰς φιλίαν χώραν ἀφικώμεθα, συνεπέξασθαι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς θύσειν κατὰ δύναμιν. καὶ ὅτῳ δοκεῖ ταῦτ', ἔφη, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. καὶ ἀνέτειναν ἅπαντες. ἐκ τούτου ἤβξαντο καὶ ἐπαιάνισαν. ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς εἶχεν, ἤρχετο πάλιν ὧδε·

10 Ἐτύγχανον λέγων ὅτι πολλαὶ καὶ καλαὶ ἐλπίδες ἡμῖν εἶεν σωτηρίας. πρῶτον μὲν γὰρ ἡμεῖς μὲν ἐμπεδοῦμεν τοὺς τῶν θεῶν ὄρκους, οἱ δὲ πολέμιοι ἐπιωρκήκασί τε καὶ τὰς σπονδὰς αὐτοὶ παρὰ τοὺς ὄρκους λελύκασιν. οὕτω δ' ἐχόντων εἰκὸς τοῖς μὲν πολεμίοις ἐναντίους εἶναι τοὺς θεούς, ἡμῖν δὲ συμμάχους, οἵπερ ἱκανοὶ εἰσὶ καὶ τοὺς μεγάλους ταχὺ μικροὺς ποιεῖν καὶ τοὺς μικροὺς, κἂν ἐν δεινοῖς ᾧσι, σφῆξιν εὐπετῶς, ὅταν βούλωνται.

11 ἔπειτα δ' ἀναμνήσω γὰρ ὑμᾶς καὶ τοὺς τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους, ἵν' εἰδῆθ' ὡς ἀγαθοῖς θ' ὑμῖν προσήκει εἶναι σφῆζονται τε σὺν τοῖς θεοῖς καὶ ἐκ πάνυ δεινῶν οἱ ἀγαθοί. ἐλθόντων μὲν γὰρ Περσῶν καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς παμ-

πληθεῖ στόλῳ ὡς ἀφανιούντων τὰς Ἀθήνας, ὑπο-
 στῆναι αὐτοὶ Ἀθηναῖοι τολμήσαντες ἐνίκησαν αὐτούς. 12
 καὶ εὐξάμενοι τῇ Ἀρτέμιδι, ὀπόσους κατακάνοιεν τῶν
 πολεμίων, τοσαύτας χιμαῖρας καταθύσειν τῇ θεῷ,
 ἐπεὶ οὐκ εἶχον ἰκανὰς εὐρεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς κατ'
 ἐνιαυτὸν πεντακοσίας θύειν, καὶ ἔτι νῦν ἀποθύ-
 ουσιν. ἐπειθ' ὅτε Ξέρξης ὕστερον ἀγείρας τὴν 13
 ἀναρίθμητον στρατιὰν ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ
 τότε ἐνίκων οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι τοὺς τούτων
 προγόνους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. ὦν
 ἔστι μὲν τεκμήρια δοῶν τὰ τρόπαια, μέγιστον δὲ
 μνημεῖον ἡ ἐλευθερία τῶν πόλεων, ἐν αἷς ὑμεῖς
 ἐγένεσθε καὶ ἐτράφητε· οὐδένα γὰρ ἀνθρώπον δε-
 σπότην ἀλλὰ τοὺς θεοὺς προσκυνεῖτε. τοιούτων
 μὲν ἔστε προγόνων. οὐ μὲν δὴ τοῦτό γ' ἐρῶ ὡς 14
 ὑμεῖς καταισχύνετ' αὐτούς· ἀλλ' οὐπω πολλὰ ἡμέ-
 ραι ἀφ' οὗ ἀντιταξάμενοι τούτοις τοῖς ἐκείνων ἐκ-
 γόνοις πολλαπλασίοις ὑμῶν ἐνικᾶτε σὺν τοῖς θεοῖς.
 καὶ τότε μὲν δὴ περὶ τῆς Κύρου βασιλείας ἄνδρες 15
 ἦτ' ἀγαθοί· νῦν δ' ὁπότε περὶ τῆς ὑμετέρας σω-
 τηρίας ὁ ἀγὼν ἔστι, πολὺ δῆριου ὑμᾶς προσήκει
 καὶ ἀμείνους καὶ προθυμότερους εἶναι. ἀλλὰ μὴν 16
 καὶ θαρραλεωτέρους νῦν πρέπει εἶναι πρὸς τοὺς
 πολεμίους. τότε μὲν γὰρ ἄπειροι ὄντες αὐτῶν τό-
 τε πληθος ἀμετρον δοῶντες, ὁμως ἐτολμήσατε σὺν
 τῷ πατρίῳ φρονήματι ἰέναι εἰς αὐτούς· νῦν δ'
 ὁπότε καὶ πείραν ἤδη ἔχει αὐτῶν ὅτι ἐκκλίνουσι
 καὶ πολλαπλάσιοι ὄντες ὑμᾶς, τί ἔτι ὑμῖν προσήκει
 τούτους φοβεῖσθαι; μὴδὲ μέντοι τοῦτο μείον δόξῃτ' 17

ἔχειν, ὅτι οἱ ἀμφ' Ἀριαῖον πρόσθεν σὺν ἡμῖν τατ-
 τόμενοι νῦν ἀφροστήκασιν. ἔτι γὰρ οὗτοι κακίονές
 εἰσι τῶν ὑφ' ἡμῶν ἠττημένων· ἐφυγον γοῦν, πρὶν
 προσιέναι ἐκείνους, καταλιπόντες ἡμᾶς. τοὺς δ' ἐθέ-
 λοντας φυγῆς ἀρχειν πολὺ κρεῖττον σὺν τοῖς πολε-
 μίοις ταττομένους ἢ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τάξει δοῦναι.
 18 εἰ δὲ τις ὑμῶν ἀθυμεῖ ὅτι ἡμῶν μὲν οὐκ εἰσὶν
 ἵππῆς, τοῖς δὲ πολεμίοις πολλοὶ πάρεισιν, ἐνθυμή-
 θητε ὅτι οἱ μύριοι ἵππῆς οὐδὲν ἄλλ' ἢ μύριοι
 εἰσὶν ἄνθρωποι· ὑπὸ μὲν γὰρ ἵππου οὐδεὶς πώ-
 ποτ' οὔτε δηχθεὶς οὔτε λακτισθεὶς ἀπέθανεν, οἱ
 δ' ἄνδρες εἰσὶν οἱ ποιοῦντες ὃ τι ἂν ἐν ταῖς μά-
 19 χαις γίγνηται. οὐκοῦν τῶν ἵππέων πολὺ ἡμεῖς ἐπ'
 ἀσφαλεστέρου ὀχήματός ἐσμεν· οἱ μὲν γὰρ ἐξ
 ἵππων κρέμανται φοβούμενοι οὐχ ἡμᾶς μόνον
 ἀλλὰ καὶ τὸ καταπεσεῖν· ἡμεῖς δ' ἐπὶ γῆς βεβη-
 κότες πολὺ μὲν ἰσχυρότερον παίσομεν, ἢν τις
 προσίῃ, πολὺ δὲ μᾶλλον, ὅτου ἂν βουλώμεθα, τευ-
 ξόμεθα. ἐνὶ δὲ μόνῳ προέχουσιν οἱ ἵππῆς τὸ ἐφ'
 ἡμᾶς· φεύγειν αὐτοῖς ἀσφαλέστερόν ἐστιν ἢ ἡμῶν.
 εἰ δὲ δὴ τὰς μὲν μάχας θαρρεῖτε, ὅτι δ' οὐκέθ'
 20 ἡμῶν Τισσαφέρνης ἡγήσεται οὐδὲ βασιλεὺς ἀγορᾶν
 παρέξει, τοῦτ' ἄχθεσθε, σκέψασθε πότερον κρεῖτ-
 τον Τισσαφέρνην ἡγεμόνα ἔχειν, ὃς ἐπιβουλεύων
 ἡμῶν φανερός ἐστιν, ἢ οὓς ἂν ἡμεῖς ἄνδρας
 λαβόντες ἡγεῖσθαι κελεύωμεν, οἱ εἴσονται ὅτι ἢ
 τι περὶ ἡμᾶς ἀμαρτάνωσι, περὶ τὰς ἑαυτῶν
 21 ψυχὰς ἀμαρτήσονται. τὰ δ' ἐπιτήδεια πότερον
 ὠνεῖσθαι κρεῖττον ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἢς οὗτοι παρ-

εἶχον, μικρὰ μέτρα πολλοῦ ἀργυρίου, μηδὲ τοῦτ' ἐτι ἔχοντας, ἢ αὐτοὺς λαμβάνειν, ἢ ἡπερ κρατῶμεν, μέτρῳ χρωμένους ὀπόσω ἂν ἕκαστος βούληται. εἰ 22 δὲ ταῦτα μὲν γιννώσκεθ' ὅτι κρείττονα, τοὺς δὲ ποταμοὺς ἄπορον νομίζετ' εἶναι καὶ μεγάλως ἡγεῖσθ' ἐξαπατηθῆναι διαβάντες, σκέψασθ' εἰ ἄρα τοῦτο καὶ μωρότατον πεποιήκασιν οἱ βάρβαροι. πάντες γὰρ ποταμοί, κὰν πρόσω τῶν πηγῶν ἄποροι ὦσι, προῖοῦσι πρὸς τὰς πηγὰς διαβατοὶ γίνονται οὐδὲ τὸ γόνυ βρέχοντες. εἰ δὲ μήθ' οἱ ποταμοὶ διή- 23 σουσιν ἡγεμῶν τε μηδεὶς ἡμῖν φανεῖται, οὐδ' ὡς ἡμῖν γ' ἀθυμητέον. ἐπιστάμεθα μὲν γὰρ Μυσοῦς, οὓς οὐκ ἂν ἡμῶν φαίημεν βελτίους εἶναι, ὅτι ἐν τῇ βασιλέως χώρα πολλὰς τε καὶ εὐδαίμονας καὶ μεγάλας πόλεις οἰκοῦσιν, ἐπιστάμεθα δὲ Πισίδας ὡσαύτως, Λυκάονας δὲ καὶ αὐτοὶ εἶδομεν, ὅτι ἐν τοῖς πεδίοις τὰ ἐρυμνὰ καταλαβόντες τὴν τούτων χώραν καρποῦνται· καὶ ἡμᾶς δ' ἂν ἔφην ἔγωγε 24 χρῆναι μήπω φανεροὺς εἶναι οἴκαδ' ὠρμημένους, ἀλλὰ κατασκευάζεσθαι ὡς αὐτοῦ που οἰκήσοντας. οἶδα γὰρ ὅτι καὶ Μυσοῖς βασιλεὺς πολλοὺς μὲν ἡγεμόνας ἂν δοίη, πολλοὺς δ' ἂν ὀμήρους τοῦ ἀδόλως ἐκπέμψειν, καὶ ὁδοποιήσειέ γ' ἂν ὁδοὺς, καὶ εἰ σὺν τεθρότοις βούλονται ἀπιέναι. καὶ ἡμῖν γ' ἂν οἶδ' ὅτι τρισάσμενος ταῦτ' ἐποίει, εἰ ἑώρα ἡμᾶς μένειν κατασκευαζομένους. ἀλλὰ γὰρ δέδοικα μή, 25 ἂν ἀπαξ μάθωμεν ἀργοὶ ζῆν καὶ ἐν ἀφθόνοις βιοτεύειν, καὶ Μήδων δὲ καὶ Περσῶν καλαῖς καὶ μεγάλαις γυναιξὶ καὶ παρθένους ὀμιλεῖν, μὴ ὡσπερ

- 26 οἱ λωτοφάγοι ἐπιλαθώμεθα τῆς οἴκαδ' ὁδοῦ. δοκεῖ οὖν μοι εἰκὸς καὶ δίκαιον εἶναι πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους πειραῖσθαι ἀφικνεῖσθαι καὶ ἐπιδειξαι τοῖς Ἑλλησιν ὅτι ἐκόντες πένονται, ἔξὸν αὐτοῖς τοὺς νῦν σκληρῶς ἐκεῖ βιοτεύοντας ἐνθάδε κομισαμένους πλουσίους ὄραν. ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄνδρες, πάντα ταῦτα τὰγαθὰ δῆλον
- 27 ὅτι τῶν κρατούντων ἐστὶ, τοῦτο δεῖ λέγειν, πῶς ἂν πορευοίμεθά θ' ὡς ἀσφαλέστατα καὶ, εἰ μάχεσθαι θεοί, ὡς κράτιστα μαχοίμεθα. πρῶτον μὲν τοίνυν, ἔφη, δοκεῖ μοι κατακαῦσαι τὰς ἀμάξας ὡς ἔχομεν, ἵνα μὴ τὰ Ξεύγη ἡμῶν στρατηγῆ, ἀλλὰ πορευώμεθα ὅπη ἂν τῇ στρατιᾷ συμφέρη· ἔπειτα καὶ τὰς σκηνὰς συγκατακαῦσαι. αὗται γὰρ αὐτὸ ὄχλον μὲν παρέχουσιν ἄγειν, συνωφελοῦσι δ' οὐδὲν οὐτ' εἰς τὸ μάχεσθαι οὐτ' εἰς τὸ τάπιτήθεια ἔχειν.
- 28 ἔτι δὲ καὶ τῶν ἄλλων σκευῶν τὰ περιττὰ ἀπαλλάξωμεν πλὴν ὅσα πολέμου ἔνεκεν ἢ σίτων ἢ ποτῶν ἔχομεν, ἵν' ὡς πλεῖστοι μὲν ἡμῶν ἐν τοῖς ὅπλοις ᾧσιν, ὡς ἐλάχιστοι δὲ σκευοφορῶσι. κρατουμένων μὲν γὰρ ἐπίστασθ' ὅτι πάντ' ἀλλότρια· ἦν δὲ κρατῶμεν, καὶ τοὺς πολεμίους δεῖ σκευοφόρους ἡμε-
- 29 τέρους νομίζειν. λοιπὸν μοι εἰπεῖν ὄπερ καὶ μέγιστον νομίζω εἶναι. ὄρατε γὰρ καὶ τοὺς πολεμίους ὅτι οὐ πρόσθεν ἐξενεγκεῖν ἐτόλμησαν πρὸς ἡμᾶς πόλεμον, πρὶν τοὺς στρατηγοὺς ἡμῶν συνέλαβον, νομίζοντες ὄντων μὲν τῶν ἀρχόντων καὶ ἡμῶν πειθομένων ἱκανοὺς εἶναι ἡμᾶς περιγενέσθαι τῷ πολέμῳ, λαβόντες δὲ τοὺς ἀρχοντας ἀναρχία ἂν

καὶ ἀταξία ἐνόμιζον ἡμᾶς ἀπολέσθαι. δεῖ οὖν 30
πολὺ μὲν τοὺς ἄρχοντας ἐπιμελεστέρους γενέσθαι
τοὺς νῦν τῶν πρόσθεν, πολὺ δὲ τοὺς ἀρχομένους
εὐτακτοτέρους καὶ πειθομένους μᾶλλον τοῖς ἀρχου-
σι νῦν ἢ πρόσθεν· ἦν δὲ τις ἀπειθῆ, ἤδη ψηφί- 31
σασθαι τὸν αἰὶ ὑμῶν ἐντυγχάνοντα σὺν τῷ ἀρ-
χοντι κολάζειν· οὕτως οἱ πολέμοι πλεῖστον ἐψευ-
σμένοι ἔσονται· τῆδε γὰρ τῇ ἡμέρα μυρίουσ ὄνον-
ται ἀνθ' ἑνὸς Κλεάρχους τοὺς οὐδενὶ ἐπιτρέποντας
κακῶ εἶναι. ἀλλὰ γὰρ καὶ περαίνειν ἤδη ὥρα· 32
ἴσως γὰρ οἱ πολέμοι αὐτίκα παρέσονται. ὅτω οὖν
ταῦτα δοκεῖ καλῶς ἔχειν, ἐπικυρωσάτω ὡς τάχιστα,
ἵν' ἔργῳ περαίνηται. εἰ δ' ἔχει τι ἄλλο βέλτιον ἢ
ταύτη, τολμάτω καὶ ὁ ἰδιώτης διδάσκειν· πάντες
γὰρ κοινῆς σωτηρίας δεόμεθα.

Μετὰ ταῦτα Χειρίσοφος εἶπεν· Ἄλλ' εἰ μὲν τινος 33
ἄλλου δεῖ πρὸς τούτοις οἷς λέγει Ξενοφῶν, καὶ
αὐτίκα ἐξέσται εἰπεῖν· ἃ δὲ νῦν εἴρηκε δοκεῖ μοι
ὡς τάχιστα ψηφίσασθαι ἀριστον εἶναι· καὶ ὅτω
δοκεῖ ταῦτα, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. ἀνέτειναν πάντες.

Ἀναστάς δὲ πάλιν εἶπε Ξενοφῶν· ὦ ἄνδρες, 34
ἀκούσαθ' ὧν προσδοκεῖ μοι. δῆλον ὅτι πορεύεσθαι
ἡμᾶς δεῖ ὅπου ἔξομεν τάπιτήδεια· ἀκούω δὲ
κώμας εἶναι καλὰς οὐ πλέον εἴκοσι σταδίων ἀπε-
χούσας· οὐκ ἂν οὖν θαυμάζοιμι εἰ οἱ πολέμοι, 35
ὥσπερ οἱ δειλοὶ κύνες τοὺς μὲν παριόντας καὶ
δάκνουσιν, ἢν δύνωνται, τοὺς δὲ διώκοντας φεύ-
γουσιν, οὕτω καὶ αὐτοὶ ἡμῖν ἀπιούσιν ἐπακολου-
θοῦεν. ἴσως οὖν ἀσφαλέστερον ἡμῖν πορεύεσθαι 36

πλαίσιον ποιησαμένους τῶν ὄπλων, ἵνα τὰ σκευο-
φώρα καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἐν ἀσφαλεστέρω ἦ. εἰ
οὖν νῦν ἀποδειχθεῖη, τίνα καὶ χρῆ ἡγεῖσθαι τοῦ
πλαισίου καὶ τὰ πρόσθεν κοσμεῖν καὶ τίνας ἐπὶ
τῶν πλευρῶν ἑκατέρων εἶναι, τίνας δ' ὀπισθοφυ-
λακεῖν, οὐκ ἂν ὀπόθ' οἱ πολέμιοι ἔλθοιεν βουλευ-
εσθαι ἡμᾶς δεοί, ἀλλὰ χρώμεθ' ἂν εὐθύς τοῖς
37 τεταγμένοις. εἰ μὲν οὖν ἄλλο τις βέλτιον ὄρα,
ἄλλως ἐχέτω· εἰ δέ, Χειρῖσοφος μὲν ἡγοῖτο, ἐπειδὴ
καὶ Λακεδαιμόνιός ἐστι· τῶν δὲ πλευρῶν ἑκατέρων
δύο τῶ πρεσβυτάτῳ στρατηγῷ ἐπιμελοῖσθην· ὀπι-
σθοφυλακοῖμεν δ' ἡμεῖς οἱ νεώτατοι ἐγὼ καὶ Τι-
38 μασίων τὸ νῦν εἶναι. τὸ δὲ λοιπὸν πειρώμενοι
ταύτης τῆς τάξεως βουλευσόμεθ' ὅ τι ἂν αἰε κρᾶ-
τιστον δοκῆ εἶναι. εἰ δέ τις ἄλλο ὄρα βέλτιον,
λεξάτω. ἐπεὶ δ' οὐδεὶς ἀντέλεγεν, εἶπεν· "Ὅτω
δοκεῖ ταῦτα, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. ἔδοξε ταῦτα.
39 Νῦν τοίνυν, ἔφη, ἀπιόντας ποιεῖν δεῖ τὰ δεδογ-
μένα. καὶ ὅστις θ' ὑμῶν τοὺς οἰκείους ἐπιθυ-
μεῖ ἰδεῖν, μεμνήσθω ἀνὴρ ἀγαθὸς εἶναι· οὐ γὰρ
ἔστιν ἄλλως τούτου τυχεῖν· ὅστις τε ζῆν ἐπιθυμεῖ,
πειράσθω νικᾶν· τῶν μὲν γὰρ νικῶντων τὸ κατα-
καίνειν, τῶν δὲ ἠττωμένων τὸ ἀποθνήσκειν ἐστὶ·
καὶ εἴ τις δὲ χρημάτων ἐπιθυμεῖ, κρατεῖν πειρά-
σθω· τῶν γὰρ νικῶντων ἐστὶ καὶ τὰ ἑαυτῶν σφί-
ζειν καὶ τὰ τῶν ἠττωμένων λαμβάνειν.

III. Τούτων λεχθέντων ἀνέστησαν καὶ ἀπεί-
θοντες κατέκαον τὰς ἀμάξας καὶ τὰς σκηνάς, τῶν
δὲ περιττῶν, ὅτου μὲν δέοιτό τις, μετεδίδοσαν ἀλλή-

λοις, τὰ δ' ἄλλ' εἰς τὸ πῦρ ἐρρίπτουν. ταῦτα ποιήσαντες ἠριστοποιοῦντο. ἀριστοποιούμενων δ' αὐτῶν ἔρχεται Μιθραδάτης σὺν ἱππεῦσιν ὡς τριάκοντα, καὶ καλεσάμενος τοὺς στρατηγοὺς εἰς ἐπήκοον λέγει ὧδε. Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, καὶ 2 Κύρω πιστὸς ἦν, ὡς ὑμεῖς ἐπίστασθε, καὶ νῦν ὑμῖν εὐνοῦς· καὶ ἐνθάδε δ' εἰμι σὺν πολλῶν φόβῳ διάγων. εἰ οὖν δρόφῃν ὑμᾶς σωτήριόν τι βουλευομένους, ἔλθοιμ' ἂν πρὸς ὑμᾶς καὶ τοὺς θεράποντας πάντας ἔχων. λέξατ' οὖν πρὸς με τί ἐν νῶ ἔχετε, ὡς φίλον τε καὶ εὐνοῦν καὶ βουλούμενον κοινῇ σὺν ὑμῖν τὸν στόλον ποιεῖσθαι. βουλευο- 3 μένοις τοῖς στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀποκρίνασθαι τάδε· καὶ ἔλεγε Χειρίσοφος· Ἡμῖν δοκεῖ, εἰ μὲν τις ἐᾷ ἡμᾶς ἀπιέναι οἴκαδε, διαπορεύεσθαι τὴν χώραν ὡς ἂν δυνώμεθ' ἀσυνέστατα· ἦν δέ τις ἡμᾶς τῆς ὁδοῦ ἀποκαλύψῃ, διαπολεμῆν τούτῳ ὡς ἂν δυνώμεθα κράτιστα. ἐκ τούτου ἐπειρᾶτο Μιθραδάτης διδά- 4 σκειν ὡς ἄπορον εἶη βασιλέως ἄκοντος σωθῆναι. ἐνθα δὴ ἐγγινώσκετο ὅτι ὑπόπεμπτος ἦν· καὶ γὰρ τῶν Τισσαφέρους τις οἰκείων παρηκολουθήκει πίστεως ἕνεκα. καὶ ἐκ τούτου ἐδόκει τοῖς στρατηγοῖς 5 βέλτιον εἶναι δόγμα ποιήσασθαι τὸν πόλεμον ἀκήρυκτον εἶναι, ἔστ' ἐν τῇ πολεμίᾳ εἶεν· διέφθειρον γὰρ προσιώντες τοὺς στρατιώτας, καὶ ἕνα γε λοχαγὸν διέφθειραν Νίκαρχον Ἀρκάδα· καὶ ὧχετ' ἀπιὼν νυκτὸς σὺν ἀνθρώποις ὡς εἴκοσι.

Μετὰ ταῦτ' ἀριστήσαντες καὶ διαβάντες τὸν 6 Ζαπάταν ποταμὸν ἐπορεύοντο τεταγμένοι τὰ ὑπο-

ζύγια καὶ τὸν ὄχλον ἐν μέσῳ ἔχοντες. οὐ πολὺ
 δὲ προεληλυθότων αὐτῶν ἐπιφαίνεται πάλιν ὁ Μι-
 θραδάτης, ἰππίας ἔχων ὡς διακοσίους καὶ τοξότας
 καὶ σφενδονήτας εἰς τετρακοσίους μάλ' ἐλαφροὺς
 7 καὶ εὐζώνους. καὶ προσήει μὲν ὡς φίλος ὢν πρὸς
 τοὺς Ἕλληνας· ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένετο, ἑξαπίνης οἱ
 μὲν αὐτῶν ἐτόξευον καὶ ἰππῆς καὶ πεζοί, οἱ δ'
 ἐσφενδόνων καὶ ἐτίρωσκον. οἱ δ' ὀπισθοφύλακες
 τῶν Ἑλλήνων ἔπασχον μὲν κακῶς, ἀντεποιοῦν δ'
 οὐθέν· οἱ τε γὰρ Κρηῆτες βραχύτερα τῶν Περσῶν
 ἐτόξευον καὶ ἅμα ψιλοὶ ὄντες εἴσω τῶν ὀπλων
 κατεκέληντο, οἱ τ' ἀκοντισταὶ βραχύτερα ἠκόντιζον
 8 ἢ ὡς ἐξικνεῖσθαι τῶν σφενδονητῶν. ἐκ τούτου
 Ξενοφῶντι ἐδόκει διωκτέον εἶναι· καὶ ἐδίωκον τῶν
 ὀπιλιτῶν καὶ τῶν πελιαστῶν οἱ ἔτυχον σὺν αὐτῷ
 ὀπισθοφυλακοῦντες· διώκοντες δ' οὐδένα κατελάμ-
 9 βανον τῶν πολεμίων. οὔτε γὰρ ἰππῆς ἦσαν τοῖς
 Ἕλλησιν οὔθ' οἱ πεζοὶ τοὺς πεζοὺς φεύγοντας
 ἐδύναντο καταλαμβάνειν ἐν ὀλίγῳ χωρίῳ· πολὺ
 γὰρ οὐχ οἶόν τ' ἦν ἀπὸ τοῦ ἄλλου στρατεύ-
 10 ματος διώκειν· οἱ δὲ βάρβαροι ἰππῆς καὶ φεύ-
 γοντες ἅμ' ἐτίρωσκον εἰς τοῦπισθεν τοξεύοντες
 ἀπὸ τῶν ἵππων, ὀπόσον δὲ διώξειαν οἱ Ἕλληνες,
 11 τοσοῦτον πάλιν ἐπαναχωρεῖν μαχομένους ἔδει. ὥστε
 τῆς ἡμέρας ὄλης διήλθον οὐ πλεον πέντε καὶ
 εἴκοσι σταδίων, ἀλλὰ δείλης ἀφίκοντο εἰς τὰς
 κόμας.

Ἐνθα δὴ πάλιν ἀθυμία ἦν. καὶ Χειρίσοφος
 καὶ οἱ πρεσβύτατοι τῶν στρατηγῶν Ξενοφῶντα

ἡτιῶνθ' ὅτι ἐδίωκεν ἀπὸ τῆς φάλαγγος καὶ αὐτὸς
 τ' ἐκινδύνευε καὶ τοὺς πολεμίους οὐδὲν μᾶλλον
 ἐδύνατο βλάπτειν. ἀκούσας δὲ Ξενοφῶν ἔλεγεν 12
 ὅτι ὀρθῶς αἰτιῶντο καὐτὸ τὸ ἔργον αὐτοῖς μαρ-
 τυροίη. ἀλλ' ἐγὼ, ἔφη, ἡγαγκάσθη διώκειν, ἐπει-
 δὴ ἐώρων ἡμᾶς ἐν τῷ μένειν κακῶς μὲν πάσχον-
 τας, ἀντιποιεῖν δ' οὐδὲν δυναμένους. ἐπειδὴ δ' 13
 ἐδιώκομεν, ἀληθῆ, ἔφη, ὑμεῖς λέγετε· κακῶς μὲν
 γὰρ ποιεῖν οὐδὲν μᾶλλον ἐδυνάμεθα τοὺς πολεμί-
 ους, ἀνεχωροῦμεν δὲ πάνυ χαλεπῶς. τοῖς οὖν 14
 θεοῖς χάρις ὅτι οὐ σὺν πολλῇ φώμῃ ἀλλὰ σὺν ὀλί-
 γοις ἦλθον, ὥστε βλάψαι μὲν μὴ μεγάλα, δηλῶσαι
 δ' ὧν δεόμεθα. νῦν γὰρ οἱ μὲν πολέμιοι τοξεύ-
 ουσι καὶ σφενδονῶσιν ὅσον οὐθ' οἱ Κρηῆτες ἀντι-
 τοξεύειν δύνανται οὐθ' οἱ ἐκ χειρὸς βάλλοντες ἐξι-
 κνεῖσθαι· ὅταν δ' αὐτοὺς διώκωμεν, πολὺ μὲν
 οὐχ οἶόν τε χωρίον ἀπὸ τοῦ στρατεύματος διώκειν,
 ἐν ὀλίγῳ δ' οὐδ' εἰ ταχὺς εἴη πεζὸς πεζὸν ἢ δι-
 ῶκων καταλαμβάνοι ἐκ τόξου ῥύματος. ἡμεῖς οὖν 16
 εἰ μέλλομεν τούτους εἰργεῖν ὥστε μὴ δύνασθαι
 βλάπτειν ἡμᾶς πορευομένους, σφενδονητῶν τὴν
 ταχίστην δεῖ καὶ ἱππέων. ἀκούω δ' εἶναι ἐν τῷ
 στρατεύματι ἡμῶν Ῥοδίους, ὧν τοὺς πολλοὺς φα-
 σιν ἐπίστασθαι σφενδονᾶν, καὶ τὸ βέλος αὐτῶν
 καὶ διπλάσιον φέρεσθαι τῶν Περσικῶν σφενδονῶν.
 ἐκῆνοι γὰρ διὰ τὸ χειροπληθέσι τοῖς λίθοις σφεν- 17
 δονᾶν ἐπὶ βραχὺ ἐξικνοῦνται, οἱ δὲ Ῥόδιοι καὶ
 ταῖς μολυβδίσι ἐπίστανται χρῆσθαι. ἦν οὖν αὐ- 18
 τῶν ἐπισκεψάμεθα τίνες πέπανται σφενδόνας, καὶ

τούτων μὲν δῶμεν τακτὸν ἀργύριον, τῷ δὲ ἄλλας
 πλέκειν ἐθέλοντι ἄλλ' ἀργύριον τελῶμεν, καὶ τῷ σφεν-
 δονᾶν ἐν τῷ τεταγμένῳ ἐθέλοντι ἄλλην τιν' ἀτέλειαν
 εὐρίσκωμεν, ἴσως τινὲς φανοῦνται ἱκανοὶ ἡμᾶς ὠφε-
 19 λεῖν. ὄρω δ' ἵππους ὄντας ἐν τῷ στρατεύματι,
 τοὺς μὲν τινὰς παρ' ἐμοί, τοὺς δὲ τῶν Κλεάρχου
 καταλειμμένους, πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους αἰχμαλώ-
 τούς σκευοφοροῦντας. ἂν οὖν τούτους πάντας ἐκ-
 λέξαντες σκευοφόρα μὲν ἀντιδῶμεν, τοὺς δ' ἵππους
 εἰς ἱπτεᾶς κατασκευάσωμεν, ἴσως καὶ οὗτοί τι τοὺς
 20 φεύγοντας ἀνάσουσιν. ἔδοξε καὶ ταῦτα. καὶ ταύ-
 τῃς τῆς νυκτὸς σφενδονῆται μὲν εἰς διακοσίους
 ἐγένοντο, ἵπποι δὲ καὶ ἱππῆς ἐδοκιμάσθησαν τῇ
 ὑστεραία εἰς πεντήκοντα, καὶ σπολάδες αὐτοῖς ἐπο-
 ρίσθησαν, καὶ ἵππαρχος ἐπεστάθη Λύκιος ὁ Πολυ-
 στρατοῦ Ἀθηναῖος.

IV. Μείναντες δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν τῇ ἄλλῃ
 ἐπορεύοντο πρωαίτερον ἀναστάντες· χαράδραν γὰρ
 ἔδει διαβῆναι ἐφ' ἣ ἐφοβοῦντο μὴ ἐπιθοῖντ' αὐτοῖς
 2 διαβαίνουσιν οἱ πολέμιοι. διαβεβηκόσι δ' αὐτοῖς
 πάλιν ἐπιφαίνεται ὁ Μιθραδάτης, ἔχων ἱπτεᾶς
 χιλίους, τοξότας δὲ καὶ σφενδονήτας εἰς τετρα-
 κισχιλίους· τοσοῦτους γὰρ ἤτησε Τισσαφέρην, καὶ
 ἔλαβεν ὑποσχόμενος, ἂν τούτους λάβῃ, παραδώ-
 σαι αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας, καταφρονήσας ὅτι ἐν
 τῇ πρόσθεν προσβολῇ ὀλίγους ἔπαθε μὲν
 3 οὐδέν, πολλὰ δὲ κακὰ ἐνόμιζε ποιῆσαι. ἐπεὶ δ' οἱ
 Ἕλληνες διαβεβηκότες ἀπεῖχον τῆς χαράδρας ὅσον
 ὀκτὼ σταδίου, διέβαινε καὶ ὁ Μιθραδάτης ἔχων

τὴν δύναμιν. παρήγγελο δὲ τῶν τε πελταστῶν οὓς ἔδει διώκειν καὶ τῶν ὀπλιτῶν, καὶ τοῖς ἵππεύσιν εἶρητο θαρροῦσι διώκειν ὡς ἐφευρομένης ἱκανῆς δυνάμεως. ἐπεὶ δ' ὁ Μιθραδάτης κατειλήφει, καὶ ἤδη σφενδόναι καὶ τοξεύματ' ἐξικνούντο, ἐσήμηνε τοῖς Ἑλλησι τῇ σάλπιγγι, καὶ εὐθύς ἔθεον ὁμός οἷς εἶρητο καὶ οἱ ἱππῆς ἤλαυνον· οἱ δ' οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἐφευγον ἐπὶ τὴν χαράδραν. ἐν ταύτῃ τῇ διώξει τοῖς βαρβάροις τῶν τε πεζῶν ἀπέθανον πολλοὶ καὶ τῶν ἱππέων ἐν τῇ χαράδρᾳ ζῶοι ἐλήφθησαν εἰς ὀκτωκαίδεκα. τοὺς δ' ἀποθανόντας αὐτοκέλευστοι οἱ Ἕλληγες ἠκίσαντο, ὡς ὅτι φοβερώτατοι τοῖς πολεμίοις εἶεν ὄραν.

Καὶ οἱ μὲν πολέμιοι οὕτω πράξαντες ἀπῆλθον, οἱ δ' Ἕλληγες ἀσφαλῶς πορευόμενοι τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Τίγρητα ποταμόν. ἐνταῦθα πόλις ἦν ἐρήμη μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ Λάρισσα· ὤκουν δ' αὐτὴν τὸ παλαιὸν Μῆδοι. τοῦ δὲ τείχους αὐτῆς ἦν τὸ εὖρος πέντε καὶ εἴκοσι πόδες, ὕψος δ' ἑκατόν· τοῦ δὲ κύκλου ἡ περίοδος δύο παρασάγγαι· ὤκοδόμητο δὲ πλίνθοις κεραμεαῖς· κρητὶς δ' ὑπὴν λιθίνη τὸ ὕψος εἴκοσι ποδῶν. ταύτην βασιλεὺς ὁ Περσῶν, ὅτε παρὰ Μήδων τὴν ἀρχὴν ἐλάμβανον Πέρσαι, πολιορκῶν οὐδενὶ τρόπῳ ἐδύναθ' ελεῖν· ἤμιον δὲ νεφέλη προκαλύψασα ἠφάνισε, μέχρι ἐξέλιπον οἱ ἄνθρωποι, καὶ οὕτως ἐάλω. παρὰ ταύτην τὴν πόλιν ἦν πυραμὶς λιθίνη, τὸ μὲν εὖρος ἐνὸς πλέθρου, τὸ δ' ὕψος δύο πλέθρων. ἐπὶ ταύτης πολλοὶ τῶν βαρ-

- βάρων ἦσαν ἐκ τῶν πλησίον κωμῶν πεφευγότες.
- 10 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἓνα παρα-
 σάγγας ἕξ πρὸς τεῖχος ἔρημον μεγάλη πόλει προσκεί-
 μενον, ἧ ὄνομα ἦν Μέσπιλα· Μῆδοι δ' αὐτήν ποτ'
 ᾤκουν· ἦν δ' ἡ μὲν κρητὶς λίθου ξεστοῦ κογχυλιάτου,
 τὸ εὖρος πεντήκοντα ποδῶν καὶ τὸ ὕψος πεντή-
- 11 κοντα. ἐπὶ δὲ ταύτῃ ἐπωκοδόμητο πλίνθινον τεῖχος,
 τὸ μὲν εὖρος πεντήκοντα ποδῶν, τὸ δ' ὕψος ἑκατόν·
 τοῦ δὲ τεῖχους ἡ περίοδος ἕξ παρασάγγαι. ἐνταῦ-
 θα λέγεται Μήθεια γυνὴ βασιλέως καταφυγεῖν, ὅτ'
- 12 ἀπώλλυσαν τὴν ἀρχὴν ὑπὸ Περσῶν Μῆδοι. ταύ-
 την δὲ τὴν πόλιν πολιορκῶν ὁ Περσῶν βασιλεὺς
 οὐκ ἐδύνατο οὔτε χρόνω εἰλεῖν οὔτε βίᾳ· Ζεὺς δὲ
 βροντῇ κατέπληξε τοὺς ἐνοικοῦντας, καὶ οὕτως ἐάλω.
- 13 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἓνα παρα-
 σάγγας τέτταρας. εἰς τοῦτον δὲ τὸν σταθμὸν
 Τισσαφέρνης ἐπεφάνη, οὗς τ' αὐτὸς ἱππέας ἤλθεν
 ἔχων καὶ τὴν Ὀρόντα δύναμιν τοῦ τὴν βασιλέως
 θυγατέρα ἔχοντος καὶ οὗς Κῦρος ἔχων ἀνέβη βαρ-
 βάρους καὶ οὗς ὁ βασιλέως ἀδελφὸς ἔχων βασιλεῖ
 ἐβοήθει, καὶ πρὸς τούτοις ὄσους βασιλεὺς ἔδωκεν
- 14 αὐτῷ, ὥστε τὸ στράτευμα πάμπολυ ἐφάνη. ἐπεὶ
 δ' ἐγγὺς ἐγένετο, τὰς μὲν τῶν τάξεων ὀπισθεν κατα-
 στήσας, τὰς δ' εἰς τὰ πλάγια παραγαγὼν ἐμβαλεῖν
 μὲν οὐκ ἐτόλμησεν οὐδ' ἐβούλετο διακινδυνεύειν,
- 15 σφενδονᾶν δὲ παρήγγειλε καὶ τοξεύειν. ἐπεὶ δὲ δια-
 ταχθέντες οἱ Ῥόδιοι ἐσφενδόνησαν καὶ οἱ τοξόται
 ἐτόξευσαν καὶ οὐδεὶς ἡμάρτανεν ἀνδρός, οὐδὲ γὰρ
 εἰ πάνυ προθυμεῖτο ῥάδιον ἦν, καὶ ὁ Τισσαφέρνης

μάλα ταχέως ἕξω βελῶν ἀπεχώρει καὶ ἄμ' αἱ τάξεις ,
ἀπεχώρησαν. καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας οἱ μὲν ἐπο- 16
ρεύοντο, οἱ δ' εἶποντο· καὶ οὐκέτι ἐσίνοντο οἱ βάρ-
βαροι τῇ τότε ἀκροβολίσει· μακρότερον γὰρ οἶ τε
Ῥόδιοι τῶν Περσῶν ἐσφενδόνων καὶ τῶν τοξοτῶν
οἱ πολλοὶ ἐτόξευον. μεγάλα δὲ καὶ τὰ τόξα τὰ 17
Περσικά ἐστιν· ὥστε χρήσιμα ἦν ὅπόσα ἀλλοκοῦτο τοῖς
Κρησί, καὶ διετέλουν χρώμενοι τοῖς τῶν πολεμίων
τοξεύμασι, καὶ ἐμελέτων τοξεύειν ἄνω ἰέντες μακράν.
ἠύρισκετο δὲ καὶ νεῦρα πολλὰ ἐν ταῖς κόμαις καὶ
μόλυβδος, ὥστε χρῆσθαι εἰς τὰς σφενδόνας. καὶ 18
ταύτη μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ἐπεὶ κατεστρατοπεδεύοντο οἱ
Ἕλληες κόμαις ἐπιτυχόντες, ἀπῆλθον οἱ βάρβαροι
μείον ἔχοντες τῇ ἀκροβολίσει· τὴν δ' ἐπιούσαν ἡμέ-
ραν ἔμειναν οἱ Ἕλληες καὶ ἐπεσιτίσαντο· ἦν γὰρ
πολύς σίτος ἐν ταῖς κόμαις. τῇ δ' ὑστεραία ἐπο-
ρεύοντο διὰ τοῦ πεδίου, καὶ Τισσαφέρνης εἶπετο
ἀκροβολιζόμενος.

Ἐνθα δὲ οἱ Ἕλληες ἔγνωσαν πλαίσιον ἰσό- 19
πλευρον ὅτι πονηρὰ τάξις εἴη πολεμίων ἐπομένων.
ἀνάγκη γάρ ἐστιν, ἦν μὲν συγκύπτῃ τὰ κέρατα τοῦ
πλαίσιου ἢ ὁδοῦ στενοτέρας οὔσης ἢ ὁρέων ἀναγκα-
ζόντων ἢ γεφύρας, ἐκθλίβεσθαι τοὺς ὀπίστας καὶ
πορεύεσθαι πονήρως ἅμα μὲν πιεζομένους, ἅμα δὲ
καὶ ταραττομένους, ὥστε δυσχρήστους εἶναι ἀτά-
κτους ὄντας· ὅταν δ' αὖ διάσχη τὰ κέρατα, ἀνάγκη 20
διασπᾶσθαι τοὺς τότε ἐκθλιβομένους καὶ κενὸν γί-
γνεσθαι τὸ μέσον τῶν κεράτων, καὶ ἀθυμεῖν τοὺς
ταῦτα πάσχοντας πολεμίων ἐπομένων. καὶ ὁπότε

δέοι γέφυραν διαβαίνειν ἢ ἄλλην τινὰ διάβασιν,
 ἔσπευδεν ἕκαστος βουλόμενος φθάσαι πρῶτος· καὶ
 21 εὐεπίθετον ἦν ἐνταῦθα τοῖς πολεμίοις. ἐπεὶ δὲ ταῦτ'
 ἔγνωσαν οἱ στρατηγοί, ἐποίησαν ἕξ λόχους ἀν' ἕκα-
 τὸν ἄνδρας, καὶ λοχαγοὺς ἐπέστησαν καὶ ἄλλους
 πεντηκοντῆρας καὶ ἄλλους ἐνωμοτάρχους. οὗτοι δὲ
 πορευόμενοι ὁπότε μὲν συγκύπτει τὰ κέρατα ὑπ-
 ἔμενον οἱ ἕτεροι, ὥστε μὴ ἐνοχλεῖν τοῖς κέρασι, τοὺς
 22 δὲ παρῆγον ἔξωθεν τῶν κερμάτων. ὁπότε δὲ διά-
 σχοιεν αἱ πλευραὶ τοῦ πλαισίου, τὸ μέσον ἂν ἐξε-
 πίμπλασαν, εἰ μὲν στενότερον εἴη τὸ διέχον, κατὰ
 λόχους, εἰ δὲ πλατύτερον, κατὰ πεντηκοστῆς, εἰ δὲ
 πάνυ πλατύ, κατ' ἐνωμοτίας· ὥστ' αἰεὶ ἔκλειον εἶναι
 23 τὸ μέσον. εἰ δὲ καὶ διαβαίνειν τινὰ δέοι διάβασιν,
 οὐκ ἐταράττοντο, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει οἱ λοχαγοὶ διέ-
 βαινον· καὶ ὅπου δέοι τι τῆς φάλαγγος, ἐπιπαρῆσαν
 οὗτοι.

Τοῦτω τῷ τρόπῳ ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τέτ-
 24 ταρας. ἡνίκα δὲ τὸν πέμπτον ἐπορεύοντο, εἶδον
 βασιλείον τι καὶ περὶ αὐτὸ κόμας πολλὰς, τὴν δ'
 ὁδὸν πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο διὰ γηλόφων ὑψηλῶν
 γιγνομένην, οἱ καθῆκον ἀπὸ τοῦ ὄρους, ὑφ' ᾧ ἦν
 ἡ κόμη. καὶ εἶδον μὲν τοὺς λόφους ἄσμενοι οἱ
 Ἕλληνες, ὡς εἰκὸς τῶν πολεμίων ὄντων ἰπέων·
 25 ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἐκ τοῦ πεδίου ἀνέβησαν ἐπὶ
 τὸν πρῶτον γήλοφον καὶ κατέβαινον, ὡς ἐπὶ τὸν
 ἕτερον ἀναβαίνειν, ἐνταῦθ' ἐπιγίγνονται οἱ βάρβαροι
 καὶ ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ εἰς τὸ πρηνὲς ἔβαλλον, ἐσφεν-
 26 δόνων, ἐτόξευον ὑπὸ μαστίγων, καὶ πολλοὺς ἐτί-

τρωσκον και ἐκράτησαν τῶν Ἑλλήνων γυμνήτων
 και κατέκλησαν αὐτοὺς εἰσω τῶν ὄπλων· ὥστε παν-
 τάπασι ταύτην τὴν ἡμέραν ἄχρηστοι ἦσαν ἐν τῷ
 ὄχλῳ ὄντες και οἱ σφενδονῆται και οἱ τοξόται. ἐπεὶ 27
 δὲ πιεζόμενοι οἱ Ἕλληνες ἐπεχείρησαν διώκειν, σχολῆ
 μὲν ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀφικνοῦνται ὀπλιται ὄντες, οἱ δὲ
 πολέμιοι ταχὺ ἀπεπήδων. πάλιν δ' ὀπίοτε ἀπίοιεν 28
 πρὸς τὸ ἄλλο στρατεύμα ταῦτ' ἐπασχον, και ἐπὶ τοῦ
 δευτέρου γηλόφου ταῦτ' ἐγένετο, ὥστ' ἀπὸ τοῦ
 τρίτου γηλόφου ἔδοξεν αὐτοῖς μὴ κινεῖν τοὺς στρα-
 τιώτας, πρὶν ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ πλαισίου
 ἀνήγαγον πελασταῖς πρὸς τὸ ὄρος. ἐπεὶ δ' οὗτοι 29
 ἐγένοντο ὑπὲρ τῶν ἐπομένων πολεμίων, οὐκέτι ἐπ-
 τίθεντο οἱ πολέμιοι τοῖς καταβαίνουσι, δεδιότες μὴ
 ἀποτμηθείησαν και ἀμφοτέρωθεν αὐτῶν γένοιεν· οἱ
 πολέμιοι. οὕτω τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας πορευόμενοι, 30
 οἱ μὲν τῇ ὁδῷ κατὰ τοὺς γηλόφους, οἱ δὲ κατὰ τὸ
 ὄρος ἐπιπαριόντες, ἀφίκοντο εἰς τὰς κώμας· και ἰα-
 τροὺς κατέστησαν ὀκτώ· πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ τετρω-
 μένοι. ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς και τῶν τε- 31
 τρωμένων ἕνεκα και ἅμα τὰπιτήδεια πολλὰ εἶχον,
 ἄλευρα, οἶνον, κριθὰς ἵπποις συμβεβλημένας πολλὰς.
 ταῦτα δὲ συνενηγεμένα ἦν τῷ σατραπεύοντι τῆς
 χώρας.

Τετάρτη δ' ἡμέρα καταβαίνουσιν εἰς τὸ πεδίον.
 ἐπεὶ δὲ κατέλαβεν αὐτοὺς Τισσαφέρνης σὺν τῇ δυνά- 32
 μει, ἐδίδαξεν αὐτοὺς ἢ ἀνάγκη κατασκηνηῆσαι, οὐ
 πρῶτον εἶδον κώμην, και μὴ πορευέσθαι ἔτι μαχο-
 μένους· πολλοὶ γὰρ ἦσαν οἱ ἀπόμαχοι, οἱ τε τετρω-

μένοι καὶ οἱ ἐκείνους φέροντες καὶ οἱ τῶν φερόν-
 33 των τὰ ὄπλα δεξάμενοι. ἐπεὶ δὲ κατεσκήνησαν καὶ
 ἐπεχείρησαν αὐτοῖς ἀκροβολῆσαι οἱ βάρβαροι πρὸς
 τὴν κώμην προσιώντες, πολὺ περιῆσαν οἱ Ἕλληνες·
 πολὺ γὰρ διέφερεν ἐκ χώρας ὀρμῶντας ἀλέξασθαι
 ἢ πορευομένους ἐπιούσι τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι.
 34 ἤνικα δ' ἦν ἤδη δαίλη, ὥρα ἦν ἀπιέναι τοῖς πολε-
 μίοις· οὐποτε γὰρ μείον ἀπεστρατοπεδεύοντο οἱ βάρ-
 βαροι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐξήκοντα σταδίων, φοβού-
 μενοι μὴ τῆς νυκτὸς οἱ Ἕλληνες ἐπιθῶνται αὐτοῖς.
 35 πονηρὸν γὰρ νυκτὸς ἐστὶ στρατεύματα Περσικόν. οἱ
 τε γὰρ ἵπποι αὐτοῖς δέδονται καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
 πεποδισμένοι εἰσὶ τοῦ μὴ φεύγειν ἕνεκα εἰ λυθείησαν,
 ἐὰν τὲ τις θόρυβος γίγνηται, δεῖ ἐπισάξαι τὸν ἵππον
 Πέρσῃ ἀνδρὶ καὶ χαλινῶσαι, δεῖ καὶ θωρακισθέντα
 ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν ἵππον. ταῦτα δὲ πάντα χαλεπὰ
 νύκτωρ καὶ θορύβου ὄντος. τούτου ἕνεκα πόρρω
 36 ἀπεσκήνουν τῶν Ἑλλήνων. ἐπεὶ δ' ἐγίνωσκον αὐ-
 τοὺς οἱ Ἕλληνες βουλομένους ἀπιέναι καὶ διαγγελλο-
 μένους, ἐκήρυξε τοῖς Ἕλλησι συσκευάζεσθαι ἀκου-
 ὄντων τῶν πολεμίων. καὶ χρόνον μὲν τιν' ἐπέσχον
 τῆς πορείας οἱ βάρβαροι, ἐπειδὴ δ' ὄψε ἐγίνετο,
 ἀπῆσαν· οὐ γὰρ ἐδόκει λύειν αὐτοὺς νυκτὸς πορευ-
 37 εσθαι καὶ κατάγεσθαι ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. ἐπειδὴ
 δὲ σαφῶς ἀπιόντας ἤδη εἴρων οἱ Ἕλληνες, ἐπορεύ-
 οντο καὶ αὐτοὶ ἀναξεύξαντες καὶ διήλθον ὅσον ἐξή-
 κοντα σταδίους. καὶ γίγνεται τοσοῦτον μεταξύ τῶν
 στρατευμάτων ὥστε τῇ ὑστεραίᾳ οὐκ ἐφάνησαν οἱ
 πολέμιοι οὐδὲ τῇ τρίτῃ· τῇ δὲ τετάρτῃ νυκτὸς προ-

ελθόντες καταλαμβάνουσι χωρίον ὑπερδέξιον οἱ βάρ-
 βαροι, ἧ ἔμελλον οἱ Ἕλληνες παριέναι, ἀκρωνυχίαν
 ὄρους, ὑφ' ἣν ἡ κατάβασις ἦν εἰς τὸ πεδίον. ἐπει- 38
 δὴ δ' ἑώρα Χειρίσοφος προκατειλημμένην τὴν ἀκρω-
 νυχίαν, καλεῖ Ξενοφῶντ' ἀπὸ τῆς οὐράς καὶ κελεύει
 λαβόντα τοὺς πελταστὰς παραγενέσθαι εἰς τὸ πρό-
 σθεν. ὁ δὲ Ξενοφῶν τοὺς μὲν πελταστὰς οὐκ ἤγεν· 39
 ἐπιφαινόμενον γὰρ ἑώρα Τισσαφέρην καὶ τὸ στρα-
 τευμα πᾶν· αὐτὸς δὲ προσελάσας ἠρώτα Τί καλεῖς;
 ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· "Ἐξεστὶν ὄρεᾶν· προκατείληπται γὰρ
 ἡμῶν ὁ ὑπὲρ τῆς καταβάσεως λόφος, καὶ οὐκ ἔστι
 παρελθεῖν, εἰ μὴ τούτους ἀποκόψομεν. ἀλλὰ τί 40
 οὐκ ἤγες τοὺς πελταστὰς; ὁ δὲ λέγει ὅτι οὐκ ἐδόκει
 αὐτῷ ἔρημα καταλιπεῖν τὰ ὀπισθεν πολεμίων ἐπι-
 φαινόμενων. Ἄλλὰ μὴν ὥρα γ', ἔφη, βουλεύεσθαι,
 πῶς τις τοὺς ἄνδρας ἀπελᾶ ἀπὸ τοῦ λόφου. ἐν- 41
 ταῦθα Ξενοφῶν ὄρεᾶ τοῦ ὄρους τὴν κορυφὴν ὑπὲρ
 αὐτοῦ τοῦ ἑαυτῶν στρατεύματος οὔσαν, καὶ ἀπὸ
 ταύτης ἔφοδον ἐπὶ τὸν λόφον ἐνθ' ἦσαν οἱ πολέμιοι,
 καὶ λέγει· Κράτιστον, ὦ Χειρίσοφε, ἡμῶν ἴεσθαι ὡς
 τάχιστ' ἐπὶ τὸ ἄκρον· ἦν γὰρ τοῦτο λάβωμεν, οὐ
 δυναθήσονται μένειν οἱ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ. ἀλλ', εἰ βού-
 λει, μένε ἐπὶ τῷ στρατεύματι, ἐγὼ δ' ἐθέλω πο-
 ρεύεσθαι· εἰ δὲ χρήζεις, πορεύου ἐπὶ τὸ ὄρος, ἐγὼ
 δὲ μεῖω αὐτοῦ. Ἄλλὰ δίδωμί σοι, ἔφη ὁ Χειρί- 42
 σοφος, ὀπότερον βούλει ἐλέσθαι. καὶ εἰπὼν ὁ Ξε-
 νοφῶν ὅτι νεώτερός ἐστιν αἰρεῖται πορεύεσθαι, κε-
 λεύει δ' οἱ συμπέμψαι ἀπὸ τοῦ στόματος ἄνδρας·
 μακρὸν γὰρ ἦν ἀπὸ τῆς οὐράς λαβεῖν. καὶ ὁ Χει- 43

ρίσοφος συμπέμπει τοὺς ἀπὸ τοῦ στόματος πελτα-
 στάς, ἔλαβε δὲ τοὺς κατὰ μέσον τοῦ πλαισίου. συν-
 ἐπεσθαι δ' ἐκέλευσεν αὐτῷ καὶ τοὺς τριακοσίους οὓς
 αὐτὸς εἶχε τῶν ἐπιλέκτων ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ πλαι-
 44 σίου. ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο ὡς ἐδύνατο τάχιστα.
 οἱ δ' ἐπὶ τοῦ λόφου πολέμοι ὡς ἐνόησαν αὐτῶν
 τὴν πορείαν ἐπὶ τὸ ἄκρον, εὐθὺς καὶ αὐτοὶ ὤρμη-
 45 σαν ἀμιλλᾶσθαι ἐπὶ τὸ ἄκρον. καὶ ἐνταῦθα πολλή
 μὲν κραυγὴ ἦν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος δια-
 κελευομένων τοῖς ἑαυτῶν, πολλή δὲ καὶ τῶν ἀμφὶ
 46 Τισσαφέρνην τοῖς ἑαυτῶν διακελευομένων. Ξενοφῶν
 δὲ παρελάνων ἐπὶ τοῦ ἵππου παρεκελεύετο· Ἄνδρες,
 νῦν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα νομίζεσθ' ἀμιλλᾶσθαι, νῦν πρὸς
 τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας, νῦν ὀλίγον πονή-
 47 σαντες ἀμαχεὶ τὴν λοιπὴν πορευσόμεθα. Σωτηρίδας
 δ' ὁ Σικυώνιος εἶπεν· Οὐκ ἐξ ἴσου, ὦ Ξενοφῶν,
 ἐσμέν· σὺ μὲν γὰρ ἐφ' ἵππου ὀχεῖ, ἐγὼ δὲ χαλεπῶς
 48 κάμνω τὴν ἀσπίδα φέρων. καὶ ὃς ἀκούσας ταῦτα
 καταπηθήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου ὠθεῖται αὐτὸν ἐκ τῆς
 τάξεως καὶ τὴν ἀσπίδα ἀφελόμενος ὡς ἐδύνατο τά-
 χιστα ἔχων ἐπορεύετο· ἐτύγχανε δὲ καὶ θώρακα
 ἔχων τὸν ἱππικόν· ὥστ' ἐπιέζετο. καὶ τοῖς μὲν ἐμ-
 προσθεν ὑπάγειν παρεκελεύετο, τοῖς δ' ὀπισθεν παρ-
 49 ἑναι μόλις ἐπόμενος. οἱ δ' ἄλλοι στρατιῶται παίουσι
 καὶ βάλλουσι καὶ λοιδοροῦσι τὸν Σωτηρίδα, ἔστ' ἠνάγκασαν ἀναλαβόντα τὴν ἀσπίδα πορεύεσθαι. ὁ δ' ἀνα-
 βάς, ἕως μὲν βάσιμα ἦν, ἐπὶ τοῦ ἵππου ἤγεν, ἐπεὶ
 δ' ἄβατα ἦν, καταλιπὼν τὸν ἵππον ἔσπευδε πεζῇ.
 καὶ φθάνουσιν ἐπὶ τῷ ἄκρῳ γενόμενοι τοὺς πολεμίους.

V. Ἐνθα δὴ οἱ μὲν βάρβαροι στραφέντες ἔφρουγον ἢ ἕκαστος ἐδύνατο, οἱ δ' Ἕλληνες εἶχον τὸ ἄκρον. οἱ δ' ἀμφὶ Τισσαφέρην καὶ Ἀριαῖον ἀποτραπόμενοι ἄλλην ὁδὸν ὤχοντο. οἱ δ' ἀμφὶ Χειρίσοφον καταβάντες ἐστρατοπεδεύοντο ἐν κώμῃ μεστῇ πολλῶν ἀγαθῶν. ἦσαν δὲ καὶ ἄλλαι κῶμαι πολλαὶ πλήρεις πολλῶν ἀγαθῶν ἐν τούτῳ τῷ πεδίῳ παρὰ τὸν Τύγρητα ποταμόν. ἠνίκα δ' ἦν δείλη, ἑξαπίνης 2 οἱ πολέμιοι ἐπιφαίνονται ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ τῶν Ἑλλήνων κατέκοψάν τινες τῶν ἐσκεδασμένων καθ' ἀρπαγὴν· καὶ γὰρ νομαὶ πολλαὶ βοσκημάτων διαβιβαζόμεναι εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ κατελήφθησαν. ἐνταῦθα Τισσαφέρης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ 3 κάειν ἐπεχείρησαν τὰς κώμας. καὶ τῶν Ἑλλήνων μάλ' ἠθύμησάν τινες, ἐννοούμενοι μὴ τάπιτήδεια οὐκ ἔχοιεν ὀπόθεν λαμβάνοιεν. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ 4 Χειρίσοφον ἀπῆσαν· ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐπεὶ κατέβη, παρελαύνων τὰς τάξεις ἔλεγεν· Ὅρατ', ὦ ἄνδρες, 5 ὑφιέντας τὴν χώραν ἤδη ἡμετέραν εἶναι; οἱ γ' ὅτ' ἐσπένδοντο διεπράττοντο, μὴ κάειν τὴν βασιλείως χώραν, νῦν αὐτοὶ κάουσι ὡς ἄλλοτριαν. ἀλλ' ἐάν που καταλίπωσί γ' ἑαυτοῖς τάπιτήδεια, ὄγονται καὶ ἡμᾶς ἐνταῦθα πορευομένους. ἀλλ', ὦ Χειρίσοφε, 6 ἔφη, δοκεῖ μοι βοηθεῖν ἐπὶ τοὺς κάοντας ὡς ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας. ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπεν· Οὐκὸν ἔμοιγε δοκεῖ· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, ἔφη, κάωμεν, καὶ οὕτω θάττον παύσονται.

Ἐπεὶ δ' ἐπὶ τὰς σκηνὰς ἀπῆλθον, οἱ μὲν ἄλλοι 7 περὶ τάπιτήδεια ἦσαν, οἱ στρατηγοὶ δὲ καὶ λοχαγοὶ

συνησαν. και ενταυθα πολλή απορία ην. ενθεν
 μὲν γὰρ ὄρη ην ὑπερύψηλα, ενθεν δ' ο ποταμὸς
 τοσοῦτος τὸ βάθος ὡστε μηδὲ τὰ δόρατα ὑπερέχειν
 8 πειρωμένοις τοῦ βάθους. ἀπορουμένοις δ' αὐτοῖς
 προσελθὼν τις ἀνὴρ Ῥόδιος εἶπεν· Ἐγὼ ἐθέλω, ὦ
 ἄνδρες, διαβιβάσαι ὑμᾶς κατὰ τετρακισχιλλοὺς ὀπλί-
 τας, ἐάν μοι ὦν δέομαι ὑπηρετήσητε και τάλαντον
 9 μισθὸν πορίσητε. ἐρωτώμενος δ' ὅτου δέοιτο Ἀσκῶν,
 ἔφη, δισχιλίων δεήσομαι· πολλὰ δ' ὄρω πρόβατα
 και αἴγας και βοῦς και ὄνους, ἃ ἀποδαρέντα και
 10 φουσηθέντα ῥαδίως ἂν παρέχοι τὴν διάβασιν. δε-
 ἦσομαι δὲ και τῶν δεσμῶν οἷς χρῆσθε περὶ τὰ
 ὑποζύγια· τούτοις ζεύξας τοὺς ἀσκὸς πρὸς ἀλλή-
 λους, ὀρμίσας ἕκαστον ἀσκὸν λίθους ἀρτήσας και
 ἀφείς ὡσπερ ἀγκύρας εἰς τὸ ὕδωρ, διαγαγὼν και
 ἀμφοτέρωθεν δῆσας ἐπιβαλῶ ὕλην και γῆν ἐπιφο-
 11 ρήσω· ὅτι μὲν οὖν οὐ καταδύσεσθ' αὐτίκα μάλ'
 εἴσεσθε· πᾶς γὰρ ἀσκὸς δύο ἀνδρας ἔξει τοῦ μὴ
 καταδῦναι. ὡστε δὲ μὴ ὀλισθάνειν, ἡ ὕλη και ἡ
 12 γῆ σχήσει. ἀκούσασι ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς τὸ μὲν
 ἐνθύμημα χαρίεν ἐδόκει εἶναι, τὸ δ' ἔργον ἀδύνα-
 τον· ἦσαν γὰρ οἱ κωλύσοντες πέραν πολλοὶ ἑπιτηῆς,
 οἱ εὐθύς τοῖς πρώτοις οὐδὲν ἂν ἐπέτρεπον τούτων
 ποιεῖν.
 13 Ἐνταυθα τὴν μὲν ὑστεραίαν ἐπανεχώρουν εἰς
 τοῦμπάλιν εἰς τὰς ἀκαύστους κώμας, κατακαύσαν-
 τες ενθεν ἐξῆσαν· ὡσθ' οἱ πολέμοιοι οὐ προσήλαννον,
 ἀλλ' ἐθεῶντο και ὅμοιοι ἦσαν θαυμαζουσιν, ὅποιοι
 ποτὲ τρέπονται οἱ Ἕλληρες και τί ἐν νῶ ἔχοιεν.

ἑνταῦθ' οἱ μὲν ἄλλοι ἐπὶ τὰπιτήδεια ἦσαν· οἱ δὲ 14
 στρατηγοὶ πάλιν συνῆλθον, καὶ συναγαγόντες τοὺς
 ἑαλωκότας ἤλεγχον τὴν κύκλω πᾶσαν χώραν τίς
 ἐκάστη εἶη. οἱ δ' ἔλεγον ὅτι τὰ μὲν πρὸς μεσημ- 15
 βρίαν τῆς ἐπὶ Βαβυλῶνα εἶη καὶ Μηδίαν, δι' ἧσ-
 περ ἦκοιεν, ἡ δὲ πρὸς ἕω ἐπὶ Σοῦσά τε καὶ Ἐκ-
 βάτανα φέροι, ἐνθ' ἐαρίζειν λέγεται βασιλεύς, ἡ
 δὲ διαβάντι τὸν ποταμὸν πρὸς ἐσπέραν ἐπὶ Λυδίαν
 καὶ Ἰωνίαν φέροι, ἡ δὲ διὰ τῶν ὀρέων καὶ πρὸς
 ἄρκτον τετραμμένη ὅτι εἰς Καρδούχους ἄγοι. τού- 16
 τους δ' ἔφασαν οἰκεῖν ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ πολεμικοὺς
 εἶναι, καὶ βασιλέως οὐκ ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ ἐμβολεῖν
 ποτ' εἰς αὐτοὺς βασιλικὴν στρατιὰν δώδεκα μυρι-
 άδας· τούτων δ' οὐδέν' ἀπονοστήσαι διὰ τὴν δυσ-
 χωρίαν. ὁπότε μέντοι πρὸς τὸν σατράπην τὸν ἐν
 τῷ πεδίῳ σπείσαιντο, καὶ ἐπιμιγνύναι σφῶν τε πρὸς
 ἐκείνους καὶ ἐκείνων πρὸς ἑαυτούς. ἀκούσαντες ταῦθ' 17
 οἱ στρατηγοὶ ἐκάθισαν χωρὶς τοὺς ἑασταχόσε φά-
 σκοντας εἰδέναι, οὐδὲν δῆλον ποιήσαντες ὅποι πορεύ-
 εσθαι ἐμελλον. ἐδόκει δὲ τοῖς στρατηγοῖς ἀναγκαῖον
 εἶναι διὰ τῶν ὀρέων εἰς Καρδούχους ἐμβάλλειν· τού-
 τους γὰρ διελθόντας ἔφασαν εἰς Ἀρμενίαν ἦξειν, ἧς
 Ὀρόντας ἦρχε πολλῆς καὶ εὐδαίμονος. ἐντεῦθεν δ' εὐ-
 πορον ἔφασαν εἶναι ὅποι τις ἐθέλοι πορεύεσθαι. ἐπὶ 18
 τούτοις ἐθύσαντο, ὅπως ἦνίκα καὶ δοκοίη τῆς ὥρας
 τὴν πορείαν ποιοῖντο· τὴν γὰρ ὑπερβολὴν τῶν ὀρέων
 ἐδέδισαν μὴ προκαταληφθεῖη· καὶ παρήγγειλαν, ἐπει-
 δὴ δειπνήσειαν, συσκευασαμένους πάντας ἀναπαύ-
 εσθαι, καὶ ἐπεσθαι ἦνίκα ἂν τις παραγγέλλῃ.

Δ.

5 I. Ἦνίκα δ' ἦν ἀμφὶ τὴν τελευταίαν φυλακὴν
 καὶ ἐλείπετο τῆς νυκτὸς ὅσον σκοταίους διελθεῖν τὸ
 πεδίον, τηγικαῦτ' ἀνασιάντες ἀπὸ παραγγέλλεως
 πορευόμενοι ἀφικνοῦνται ἅμα τῇ ἡμέρᾳ πρὸς τὸ
 6 ὄρος. ἔνθα δὴ Χειρίσοφος μὲν ἠγεῖτο τοῦ στρα-
 τεύματος λαβὼν τὸ ἀμφ' αὐτὸν καὶ τοὺς γυμνήτας
 πάντας, Ξενοφῶν δὲ σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξιν ὀπίσταις
 εἶπετο οὐδένα ἔχων γυμνήτα· οὐδεὶς γὰρ κίνδυνος
 ἐδόκει εἶναι, μὴ τις ἄνω πορευομένων ἐκ τοῦ ὄρυ-
 7 σθεν ἐπίσπουτο. καὶ ἐπὶ μὲν τὸ ἄκρον ἀναβαίνει
 Χειρίσοφος, πρὶν τινὰς αἰσθῆσθαι τῶν πολεμίων·
 ἔπειτα δ' ὑψηγεῖτο· ἐφείπετο δ' αἰεὶ τὸ ὑπερβάλλον
 τοῦ στρατεύματος εἰς τὰς κόμας τὰς ἐν τοῖς ἀγχεσί
 8 τε καὶ μυχοῖς τῶν ὀρέων. ἔνθα δὴ οἱ μὲν Καρ-
 δοῦχοι ἐκλιπόντες τὰς οἰκίας ἔχοντες καὶ γυναῖκας καὶ
 παῖδας ἔφευγον ἐπὶ τὰ ὄρη. τὰ δ' ἐπιτήθια πολλὰ
 ἦν λαμβάνειν, ἦσαν δὲ καὶ χαλκώμασι παμπόλλοις
 κατεσκευασμένοι αἱ οἰκίαι, ὧν οὐδὲν ἔφερον οἱ Ἕλ-
 ληνες, οὐδὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐδίωκον, ὑποφειδόμενοι,
 εἴ πως ἐθελήσειαν οἱ Καρδοῦχοι διέναι αὐτοὺς ὡς

1 Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει ἐγένετο μέχρι τῆς
 μάχης, καὶ ὅσα μετὰ τὴν μάχην ἐν ταῖς σπονδαῖς δις βα-
 σιλεὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβάντες Ἕλληνες ἐποίησαντο,
 καὶ ὅσα παραβάντος τὰς σπονδὰς βασιλέως καὶ Τισσα-
 φέρουτος ἐπολεμήθη πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐπακολουθοῦντος
 τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδή-
 λωται.

διὰ φιλίας τῆς χώρας, ἐπέπερ βασιλεῖ πολέμιοι ἦσαν· τὰ μέντοι ἐπιτήδεια ὅπου τις ἐπιτυγχάνοι 9 ἐλάμβανον· ἀνάγκη γὰρ ἦν. οἱ δὲ Καρδοῦχοι οὔτε καλούντων ὑπήκουον οὔτ' ἄλλο φιλικὸν οὐδὲν ἐποίουν. ἐπεὶ δ' οἱ τελευταῖοι τῶν Ἑλλήνων κατέβαινον εἰς 10 τὰς κώμας ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἤδη σκοταῖοι — διὰ γὰρ τὸ στενὴν εἶναι τὴν ὁδὸν ὕλην τὴν ἡμέραν ἢ ἀνάβασις αὐτοῖς ἐγένετο — τότε δὴ συλλεγέτες τινὲς τῶν Καρδούχων τοῖς τελευταίοις ἐπέθεντο, καὶ ἀπέκτεινάν τινας καὶ λίθοις καὶ τοξεύμασι κατέρωσαν, ὀλίγοι ὄντες· ἐξ ἀπροσδοκίτου γὰρ αὐτοῖς ἐπέπεσε τὸ Ἑλληνικόν. εἰ μέντοι τότε 11 πλείους συνελέγησαν, ἐκινδύνευσεν ἂν διαφραῆναι πολὺ τοῦ στρατεύματος. καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκτα οὕτως ἐν ταῖς κώμας ἠϋλίσθησαν· οἱ δὲ Καρδοῦχοι πυρὰ πόλλ' ἔκαον κύκλω ἐπὶ τῶν ὁρέων καὶ συν-εβίων ἀλλήλους.

Ἄμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ συνελθοῦσι τοῖς στρατηγοῖς 12 καὶ λοχαγοῖς τῶν Ἑλλήνων ἔδοξε τῶν τε ὑποζυγίων τὰναγκαῖα καὶ δυνατώτατα ἔχοντας πορεύεσθαι, καταλιπόντας τὰλλα, καὶ ὄσ' ἦν νεωστὶ αἰχμάλωτα ἐν τῇ στρατιᾷ, πάντ' ἀφεῖναι. σχολαίαν γὰρ ἐποί- 13 ουν τὴν πορείαν πολλὰ ὄντα τὰ ὑποζύγια καὶ τὰ αἰχμάλωτα, πολλοὶ δ' οἱ ἐπὶ τούτοις ὄντες ἀπό-μαχοι ἦσαν, διπλάσιά τε τὰπιτήδεια ἔδει πορίζεσθαι καὶ φέρεσθαι πολλῶν τῶν ἀνθρώπων ὄντων. δό-ξαν δὲ ταῦτα ἐκήρυξαν οὕτω ποιεῖν.

Ἐπεὶ δ' ἀριστήσαντες ἐπορεύοντο, ἐπιστήσαντες 14 ἐν τῷ στενῷ οἱ στρατηγοί, εἴ τι εὐρίσκοιεν τῶν

ειρημένων μὴ ἀφειμένον, ἀφηροῦντο, οἱ δ' ἐπέ-
θοντο, πλὴν εἴ τις τι ἔκλειπεν, οἷον ἢ παιδὸς ἐπι-
θυμήσας ἢ γυναικὸς τῶν εὐπρεπῶν. καὶ ταύτην
μὲν τὴν ἡμέραν οὕτως ἐπορεύθησαν, τὰ μὲν τι
μαχόμενοι τὰ δὲ καὶ ἀναπαυόμενοι.

- 15 Εἰς δὲ τὴν ὑστεραίαν γίγνεται χειμῶν πολὺς,
ἀναγκαῖον δ' ἦν πορεύεσθαι· οὐ γὰρ ἦν ἱκανὰ τὰπι-
τήδεια. καὶ ἤγετο μὲν Χειρίσοφος, ὠπισθοφυλάκει
16 δὲ Ξενοφῶν. καὶ οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς ἐπετίθεντο,
καὶ στενῶν ὄντων τῶν χωρίων ἐγγὺς προσιώντες
ἐτόξευον καὶ ἐσπενδόνων· ὥστ' ἠναγκάζονθ' οἱ Ἑλ-
ληνες ἐπιδιώκοντες καὶ πάλιν ἀναχάζοντες σχολῇ πο-
ρεύεσθαι· καὶ θαμινὰ παρήγγελλεν ὁ Ξενοφῶν ὑπο-
17 μένειν, ὅθ' οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς ἐπικέοντο. ἐνταῦθ'
ὁ Χειρίσοφος ἄλλοτε μὲν ὅτε παρεγγυῶτο ὑπέμενε,
τότε δ' οὐχ ὑπέμενε, ἀλλ' ἤγε ταχέως καὶ παρηγ-
γύα ἐπεσθαι, ὥστε δῆλον ἦν ὅτι πρᾶγμα τι εἶη·
σχολῇ δ' οὐκ ἦν ἰδεῖν παρελθόντι τὸ αἴτιον τῆς
σπουδῆς· ὥσθ' ἡ πορεία ὁμοία φυγῇ ἐγίνετο τοῖς
18 ὠπισθοφύλαξι. καὶ ἐνταῦθ' ἀποθνήσκει ἀνὴρ ἀγα-
θὸς Λακωνικὸς Κλεώνυμος τοξευθεὶς διὰ τῆς ἀ-
σπίδος καὶ τῆς σπολάδος εἰς τὰς πλευράς, καὶ Βα-
19 σίας Ἀρκὰς διαμπερὲς τὴν κεφαλὴν. ἐπεὶ δ' ἀφί-
κοντο ἐπὶ σταθμόν, εὐθύς ὥσπερ εἶχεν ὁ Ξενοφῶν
ἔλθων πρὸς τὸν Χειρίσοφον ἤτιατ' αὐτὸν ὅτι οὐχ ὑπέ-
μενε, ἀλλ' ἠναγκάζοντο φεύγοντες ἅμα μάχεσθαι.
καὶ νῦν δύο καλῶ τε κάγαθῶ ἀνδρὲ τέθνατον καὶ
20 οὐτ' ἀνελεσθαι οὔτε θάψαι ἐδυνάμεθα. ἀποκρι-
νεται ὁ Χειρίσοφος· Βλέπον, ἔφη, πρὸς τὰ ὄρη καὶ

ιδὲ ὡς ἄβρατα πάντ' ἐστί· μία δ' αὐτῆ ὁδὸς ἦν ὁρᾶς
 ὁρθία, καὶ ἐπὶ ταύτῃ ἀνθρώπων ὁρᾶν ἕξεστί σοι
 ὄχλον τοσοῦτον, οἱ κατειληφότες φυλάττουσι τὴν
 ἔκβασιν. ταῦτ' ἐγὼ ἔσπευδον καὶ διὰ τοῦτό σ' οὐχ 21
 ὑπέμενον, εἴ πως δυναίμην φθάσαι, πρὶν κατειλη-
 φθαι τὴν ὑπερβολὴν· οἱ δ' ἡγεμόνες οὐς ἔχομεν οὐ
 φασιν εἶναι ἄλλην ὁδόν. ὁ δὲ Ξενοφῶν λέγει· Ἄλλ' 22
 ἐγὼ ἔχω δύο ἀνδρας. ἐπεὶ γὰρ ἡμῖν πράγματα
 παρεῖχον, ἐνηδρεύσαμεν, ὅπερ καὶ ἡμᾶς ἀναπνεῦσαι
 ἐποίησε, καὶ ἀπεκτείναμέν τινας αὐτῶν, καὶ ζῶντάς
 τινας προουθυμήθημεν λαβεῖν αὐτοῦ τούτου ἕνεκα,
 ὅπως ἡγεμόσιν εἰδῶσι τὴν χώραν χρῆσαιμεθα.

Καὶ εὐθὺς ἀγαγόντες τοὺς ἀνθρώπους ἤλεγχον 23
 διαλαβόντες, εἴ τιν' εἰδείεν ἄλλην ὁδὸν ἢ τὴν φανε-
 ράν. ὁ μὲν οὖν ἕτερος οὐκ ἔφη μάλα πολλῶν φό-
 βων προσαγομένων· ἐπεὶ δ' οὐδὲν ὠφέλιμον ἔλεγεν,
 ὁρῶντος τοῦ ἐτέρου κατεσφάγη. ὁ δὲ λοιπὸς ἔλεξεν 24
 ὅτι οὗτος μὲν οὐ φαίη ὁδὸν ἄλλην εἰδέναι, ὅτι αὐ-
 τῷ ἐτύγχανε θυγάτηρ ἐκεῖ παρ' ἀνδρὶ ἐκδεδομένη·
 αὐτὸς δ' ἔφη ἡγήσεσθαι δυνατὴν καὶ ὑποζυγίοις
 πορεύεσθαι ὁδόν. ἐρωτώμενος δ' εἰ εἴη τι ἐν αὐτῇ 25
 δυσπάρητον χωρίον, ἔφη εἶναι ἄκρον ὃ εἰ μὴ τις
 προκαταλήποιτο, ἀδύνατον ἔσεσθαι παρελθεῖν. ἐν- 26
 ταῦθα δ' ἐδόκει συγκαλέσαντας λοχαγούς, καὶ πελ-
 ταστὰς καὶ τῶν ὀπλιτῶν, λέγειν τε τὰ παρόντα καὶ
 ἐρωτᾶν εἴ τις αὐτῶν ἔστιν ὅστις ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐθέ-
 λει ἂν γενέσθαι καὶ ὑποστὰς ἐθελοντῆς πορεύεσθαι.
 ὑφίσταται τῶν μὲν ὀπλιτῶν Ἀριστιώνυμος Μεθυ- 27
 δριεὺς καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος, ἀντιστασιάζων δ'

αὐτοῖς *Καλλίμαχος Παροράσιος* ἔφη ἐθέλειν πορεύεσθαι προσλαβὼν ἐθέλοντάς ἐκ παντός τοῦ στρατεύματος· ἐγὼ γάρ, ἔφη, οἶδ' ὅτι ἔμπονται πολλοὶ
 28 τῶν νέων ἐμοῦ ἡγουμένου. ἐκ τούτου ἐρωτῶσιν εἴ τις καὶ τῶν γυμνήτων ταξίαρχος ἐθέλοι συμπορεύεσθαι. ὑφίσταται Ἀριστέας Χῖος, ὃς πολλαχοῦ πολλοῦ ἄξιος τῇ στρατιᾷ εἰς τὰ τοιαῦτα ἐγένετο.

II. Καὶ ἦν μὲν δαίλη, οἱ δ' ἐκέλευον αὐτοὺς ἐμφαγόντας πορεύεσθαι. καὶ τὸν ἡγεμόνα δῆσαντες παραδιδόασιν αὐτοῖς, καὶ συντίθενται τὴν μὲν νύκτα, ἣν λάβωσι τὸ ἄκρον, τὸ χωρίον φυλάττειν, ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ σάλπιγγι σημαίνειν, καὶ τοὺς μὲν ἄνω ὄντας ἰεναὶ ἐπὶ τοὺς κατέχοντας τὴν φανεράν ἐκβασιν, αὐτοὶ δὲ συμβοηθήσειν ἐκβαίνοντες
 2 ὡς ἂν δύνωνται τάχιστα. ταῦτα συνθέμενοι οἱ μὲν ἐπορεύοντο πλῆθος ὡς δισχίλιοι· καὶ ὕδωρ πολὺ ἦν ἐξ οὐρανοῦ· Ξενοφῶν δ' ἔχων τοὺς ὀπισθοφυλάκας ἡγεῖτο πρὸς τὴν φανεράν ἐκβασιν, ὅπως ταύτη οἱ πολέμιοι προσέχοιεν τὸν νοῦν καὶ ὡς μάλιστα
 3 λάθοιεν οἱ περιόντες. ἐπεὶ δ' ἦσαν ἐπὶ χαράδρᾳ οἱ ὀπισθοφυλάκες ἦν ἔδει διαβάντας πρὸς τὸ ὄρθιον ἐκβαίνειν, τηρικαῦτ' ἐκύλινδον οἱ βάρβαροι ὀλοιστρόχους ἀμαξιαίους, οἱ φερόμενοι πρὸς τὰς πέτρας πταίοντες διεσφενδονῶντο· καὶ παντάπασιν οὐδὲ
 4 πελάσαι οἶόν τ' ἦν τῇ εἰσόδῳ. ἔνιοι δὲ τῶν λοχαγῶν, εἰ μὴ ταύτη δύναιντο, ἄλλη ἐπειρῶντο· καὶ ταῦτ' ἐποίουν μέχρι σκότος ἐγένετο· ἐπεὶ δ' ᾤοντο ἀφανεῖς εἶναι ἀπιόντες, τότε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ δεῖπνον· ἐτύχανον δὲ καὶ ἀνάριστοι ὄντες αὐτῶν οἱ ὀπισθο-

φυλακήσαντες. οἱ μέντοι πολέμοιο οὐδὲν ἐπαύσαντο δι' ὄλης τῆς νυκτὸς κυλίνδοντες τοὺς λίθους· τεκμαίρεσθαι δ' ἦν τῷ ψόφῳ.

Οἱ δ' ἔχοντες τὸν ἡγεμόνα κύκλω περιμόντες 5 καταλαμβάνουσι τοὺς φύλακας ἀμφὶ πῦρ καθημένους· καὶ τοὺς μὲν κατακάνοντες, τοὺς δὲ καταδιώξαντες αὐτοὶ ἐνταῦθ' ἔμενον ὡς τὸ ἄκρον κατέχοντες. οἱ δ' οὐ κατεῖχον, ἀλλὰ μαστὸς ἦν ὑπὲρ αὐτῶν, παρ' 6 οὐδ' ἦν ἡ στενὴ αὐτῆ ὁδὸς, ἐφ' ἧ ἐκάθηντο οἱ φύλακες. ἔφοδος μέντοι αὐτόθεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἦν, οἱ ἐπὶ τῇ φανερᾷ ὁδῷ ἐκάθηντο.

Καὶ τὴν μὲν νύκτα ἐνταῦθα διήγαγον· ἐπεὶ δ' 7 ἡμέρα ὑπέβαινε, ἐπορεύοντο σιγῇ συντεταγμένοι ἐπὶ τοὺς πολεμίους· καὶ γὰρ ὁμίχλη ἐγένετο, ὥστ' ἔλαθον ἐγγύς προσελθόντες. ἐπεὶ δ' εἶδον ἀλλήλους, ἡ τε σάλπιγξ ἐφθέγγετο καὶ ἀλαλάξαντες ἔεντο ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους· οἱ δ' οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλὰ λιπόντες τὴν ὁδὸν φεύγοντες ὀλίγοι ἀπέθνησκον· εὗζωνοὶ γὰρ ἦσαν. οἱ δ' ἀμφὶ Χειρίσοφον ἀκούσαντες τῆς σάλ- 8 πιγγος εὐθὺς ἔεντο ἄνω κατὰ τὴν φανερὰν ὁδόν· ἄλλοι δὲ τῶν στρατηγῶν κατ' ἀτριβεῖς ὁδοὺς ἐπορεύοντο, ἧ ἔτυχον ἕκαστοι ὄντες, καὶ ἀναβάντες ὡς ἐδύνατο ἀνίμων ἀλλήλους τοῖς δόρασι. καὶ οὗτοι πρῶ- 9 τοι συνέμιξαν τοῖς προκαταλαβοῦσι τὸ χωρίον.

Ξενοφῶν δ' ἔχων τῶν ὀπισθοφυλάκων τοὺς ἡμίσεις ἐπορεύετο, ἥπερ οἱ τὸν ἡγεμόνα ἔχοντες· εὐοδωτάτη γὰρ ἦν τοῖς ὑποζυγίοις· τοὺς δ' ἡμίσεις ὀπισθεν τῶν ὑποζυγίων ἔταξε. πορευόμενοι δ' ἐν- 10 τυγχάνουσι λόφῳ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ κατειλημμένῳ ὑπὸ

τῶν πολεμίων, οὓς δὴ ἀποκόψαι ἦν ἀνάγκη ἢ διε-
 ζεῦχθαι ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. καὶ αὐτοὶ μὲν
 ἂν ἐπορεύθησαν ἥπερ οἱ ἄλλοι, τὰ δ' ὑποζύγια οὐκ
 11 ἦν ἄλλη ἢ ταύτη ἐκβῆναι. ἐνθα δὴ παρακελευσά-
 μενοι ἀλλήλοις προσβάλλουσι πρὸς τὸν λόφον ὀρ-
 θίοις τοῖς λόχοις, οὐ κύκλω ἀλλὰ καταλιπόντες ἀφ-
 12 ὄδον τοῖς πολεμίοις, εἰ βούλοιντο φεύγειν. καὶ τέως
 μὲν αὐτοὺς ἀναβαίνοντας, ὅπη ἐδύνατο ἕκαστος, οἱ
 βάρβαροι ἐτόξευον καὶ ἔβαλλον, ἐγγὺς δ' οὐ προσί-
 εντο, ἀλλὰ φυγῆ λείπουσι τὸ χωρίον. καὶ τοῦτόν
 τε παρεληλύθεσαν οἱ Ἕλληνες καὶ ἕτερον ὁρῶσιν
 ἔμπροσθεν λόφον κατεχόμενον ἐπὶ τοῦτον αὐθις ἐδό-
 13 κει πορεύεσθαι. ἐννοήσας δ' ὁ Ξενοφῶν μὴ, εἰ
 ἔρημον καταλείπει τὸν ἠλωκότα λόφον, αὐτὸν πάλιν
 λαβόντες οἱ πολέμιοι ἐπιθοῖντο τοῖς ὑποζυγίοις παρ-
 οῦσιν — ἐπὶ πολὺ δ' ἦν τὰ ὑποζύγια ἅτε διὰ στε-
 νῆς τῆς ὁδοῦ πορευόμενα — καταλείπει ἐπὶ τοῦ
 λόφου λοχαγοὺς Κηφισόδοτον Κηφισοφῶντος Ἀθη-
 ναῖον καὶ Ἀμφικράτην Ἀμφιδήμου Ἀθηναῖον καὶ
 Ἀρχαγόραν Ἀργεῖον φυγάδα, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς λοι-
 ποῖς ἐπορεύετο ἐπὶ τὸν δεύτερον λόφον, καὶ τῷ αὐτῷ
 14 τρόπῳ καὶ τοῦτον αἰροῦσιν. ἔτι δ' αὐτοῖς τρίτος
 μαστὸς λοιπὸς ἦν πολὺ ὀρθιώτατος ὁ ὑπὲρ τῆς ἐπὶ
 τῷ πυρὶ καταληφθείσης φυλακῆς τῆς νυκτὸς ὑπὸ
 15 τῶν ἐθελοντῶν. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένοντο οἱ Ἕλληνες,
 λείπουσιν οἱ βάρβαροι ἀμαχητὶ τὸν μαστόν, ὥστε
 θαυμαστὸν πᾶσι γενέσθαι καὶ ὑπώπτευν δείσαντας
 αὐτοὺς, μὴ κυκλωθέντες πολιορκοῖντο, ἀπολιπεῖν. οἱ
 δ' ἄρα ἀπὸ τοῦ ἄκρου καθορῶντες τὰ ὄπισθεν γι-

γνόμενα πάντες ἐπὶ τοὺς ὀπισθοφύλακας ἐχώρουν.
 καὶ Ξενοφῶν μὲν σὺν τοῖς νεωτάτοις ἀνέβαινεν ἐπὶ 16
 τὸ ἄκρον, τοὺς δ' ἄλλους ἐκέλευσεν ὑπάγειν, ὅπως
 οἱ τελευταῖοι λόχοι προσμίξειαν, καὶ προελθόντας
 κατὰ τὴν ὁδὸν ἐν τῷ ὀμαλῷ θέσθαι τὰ ὄπλα. καὶ 17
 ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἦλθεν Ἀρχαγόρας ὁ Ἀργεῖος πε-
 φευγῶς καὶ λέγει ὡς ἀπεκόπησαν ἀπὸ τοῦ λόφου
 καὶ ὅτι τεθνήασι Κηφισόδωρος καὶ Ἀμφικράτης καὶ
 ἄλλοι ὄσοι μὴ ἀλάμενοι κατὰ τῆς πέτρας πρὸς τοὺς
 ὀπισθοφύλακας ἀφίκοντο. ταῦτα δὲ διαπραξάμενοι οἱ 18
 βάρβαροι ἦκον ἐπ' ἀντίπορον λόφον τῷ μαστιῷ· καὶ
 Ξενοφῶν διελέγετο αὐτοῖς δι' ἑρμηνέως περὶ σπον-
 δῶν καὶ τοὺς νεκροὺς ἀπῆται. οἱ δ' ἔφασαν ἀπο- 19
 δώσειν ἐφ' ᾧ μὴ κάειν τὰς οἰκίας. συνωμολόγει
 ταῦθ' ὁ Ξενοφῶν. ἐν ᾧ δὲ τὸ μὲν ἄλλο στρα-
 τευμα παρήει, οἱ δὲ ταῦτα διελέγοντο, πάντες οἱ
 ἐκ τούτου τοῦ τόπου συνερρύησαν ἐνταῦθα πολέ-
 μιοι. καὶ ἐπεὶ ἤρξαντο καταβαίνειν ἀπὸ τοῦ μα- 20
 στοῦ πρὸς τοὺς ἄλλους ἐνθα τὰ ὄπλα ἔκειτο, ἵεντο
 δὴ οἱ πολέμιοι πολλῷ πλήθει καὶ θορύβῳ· καὶ ἐπεὶ
 ἐγένοντο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ μαστοῦ, ἀφ' οὗ Ξε-
 νοφῶν κατέβαινεν, ἐκύλινδον πέτρους· καὶ ἐνὸς μὲν
 κατέαξαν τὸ σκέλος, Ξενοφῶντα δ' ὁ ὑπασπιστῆς 21
 ἔχων τὴν ἀσπίδα ἀπέλιπεν· Εὐρύλοχος δὲ Λουσιεύς
 προσέδραμεν αὐτῷ ὀπλίτης, καὶ πρὸ ἀμφοῖν προ-
 βεβλημένος ἀπεχώρει, καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς τοὺς συν-
 τεταγμένους ἀπῆλθον.

Ἐκ δὲ τούτου πᾶν ἑμοῦ ἐγένετο τὸ Ἑλληνι- 22
 κόν, καὶ ἐσκήρησαν αὐτοῦ ἐν πολλαῖς καὶ καλαῖς

οικίαις καὶ ἐπιτηδείοις δαυιλέσι· καὶ γὰρ οἶνος πολὺς
 23 ἦν, ὥστ' ἐν λάκκοις κονιατοῖς εἶχον. Ξενοφῶν δὲ
 καὶ Χειρίσοφος διεπράξαντο ὥστε λαβόντες τοὺς
 νεκροὺς ἀπέδωσαν τὸν ἡγεμόνα· καὶ πάντ' ἐποίησαν
 τοῖς ἀποθανοῦσιν ἐκ τῶν δυνατῶν, ὅσα περ νομίζεται
 ἀνδράσιν ἀγαθοῖς.

24 Τῇ δ' ὕστεραία ἀνευ ἡγεμόνος ἐπορεύοντο· μα-
 χόμενοι δ' οἱ πολέμιοι καὶ ὄπη εἴη στενὸν χωρίον
 25 προκαταλαμβάνοντες ἐκώλουν τὰς παρόδους. ὁπότε
 μὲν οὖν τοὺς πρώτους κωλύειν, Ξενοφῶν ὀπισθεν
 ἐκβαίνων πρὸς τὰ ὄρη ἔλυε τὴν ἀπόφραξιν τῆς πα-
 ὄδου τοῖς πρώτοις ἀνωτέρω πειρώμενος γίνεσθαι
 26 τῶν κωλυόντων, ὁπότε δὲ τοῖς ὀπισθεν ἐπιθοῖντο,
 Χειρίσοφος ἐκβαίνων καὶ πειρώμενος ἀνωτέρω γί-
 γνεσθαι τῶν κωλυόντων ἔλυε τὴν ἀπόφραξιν τῆς
 παρόδου τοῖς ὀπισθεν· καὶ αἰεὶ οὕτως ἐβοήθουν ἀλ-
 27 λήλοις καὶ ἰσχυρῶς ἀλλήλων ἐπεμέλοντο. ἦν δὲ καὶ
 δὲ αὐτοῖς ἀναβάσι πολλὰ πράγματα παρεῖχον οἱ
 βάρβαροι πάλιν καταβαίνουσιν· ἑλαφροὶ γὰρ ἦσαν
 ὥστε καὶ ἐγγύθεν φεύγοντες ἀποφεύγειν· οὐδὲν γὰρ
 28 εἶχον ἄλλ' ἢ τόξα καὶ σφενδόνας. ἀριστοὶ δὲ καὶ
 τοξόται ἦσαν· εἶχον δὲ τόξα ἐγγὺς τριπήχη, τὰ δὲ
 τοξεύματα πλέον ἢ διπήχη· εἰλον δὲ τὰς νευρὰς ὁπότε
 τοξεύειεν πρὸς τὸ κάτω τοῦ τόξου τῷ ἀριστερῷ
 ποδὶ προσβαίνοντες. τὰ δὲ τοξεύματα ἐχώρει διὰ
 τῶν ἀσπίδων καὶ διὰ τῶν θωράκων. ἐχρῶντο δ'
 αὐτοῖς οἱ Ἕλληνες, ἐπεὶ λάβοιεν, ἀκοντίους ἐναγκυ-
 λῶντες. ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις οἱ Κρητῆτες χρησι-
 μώτατοι ἐγένοντο. ἦρχε δ' αὐτῶν Στρατοκλῆς Κρήσιος.

III. Ταύτην δ' αὖ τὴν ἡμέραν ἠῤῥίσθησαν ἐν ταῖς κώμαις ταῖς ὑπὲρ τοῦ πεδίου τοῦ παρὰ τὸν Κεντρίτην ποταμόν, εὖρος ὡς δίπλεθρον, ὃς ὀρίζει τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν τῶν Καρδούχων χώραν. καὶ οἱ Ἕλληνες ἐνταῦθ' ἀνέπνευσαν ἄσμενοι ἰδόντες πεδῖον· ἀπείχε δὲ τῶν ὀρέων ὁ ποταμὸς ἕξ ἢ ἐπτὰ στάδια. τότε μὲν οὖν ἠῤῥίσθησαν μάλ' ἠδέως καὶ τὰ πυτῆδεια ἔχοντες καὶ πολλὰ τῶν παρεληλυθότων πόνων μνημονεύοντες. ἐπτὰ γὰρ ἡμέρας, ὄσασπερ ἐπορεύθησαν διὰ τῶν Καρδούχων, πάσας μαχόμενοι διετέλεσαν, καὶ ἔπαθον κακὰ ὄσ' οὐδὲ τὰ σύμπαντα ὑπὸ βασιλέως καὶ Τισσαφέρους. ὡς οὖν ἀπηλλαγμένοι τούτων ἠδέως ἐκοιμήθησαν.

Ἄμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ὀρῶσιν ἱππέας που πέραν 3 τοῦ ποταμοῦ ἔξωπλισμένους ὡς κωλύσοντας διαβαίνειν, πῆζους δ' ἐπὶ ταῖς ὄχθαις παρατεταγμένους ἄνω τῶν ἱππέων ὡς κωλύσοντας εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἐκβαίνειν. ἦσαν δ' οὗτοι Ὀρόντα καὶ Ἀρτούχα 4 Ἀρμένιοι καὶ Μάρδοι καὶ Χαλδαῖοι μισθοφόροι. ἐλέγοντο δ' οἱ Χαλδαῖοι ἐλεύθεροί τε καὶ ἄλκιμοι εἶναι· ὄπλα δ' εἶχον γέγραφα μακρὰ καὶ λόγχας. αἱ δ' ὄχθαι 5 αὐταί, ἐφ' ὧν παρατεταγμένοι οὗτοι ἦσαν, τρία ἢ τέτταρα πλέθρα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀπείχον· ὁδὸς δ' ἢ μία ὀρωμένη ἦν, ἄγουσ' ἄνω ὡσπερ χειροποιήτος, ταύτῃ ἐπειρῶντο διαβαίνειν οἱ Ἕλληνες. ἐπεὶ 6 δὲ πειρωμένοις τό τε ὕδωρ ὑπὲρ τῶν μαστῶν ἐφαινετο, καὶ τραχὺς ἦν ὁ ποταμὸς μεγάλοις λίθοις καὶ ὀλισθηροῖς, καὶ οὐτ' ἐν τῷ ὕδατι τὰ ὄπλα ἦν ἔχειν· εἰ δὲ μή, ἤρπαζεν ὁ ποταμὸς· ἐπὶ τε τῆς κεφαλῆς

τὰ δπλα εἴ τις φέροι, γυμνοὶ ἐγίγνοντο πρὸς τὰ τοξεύματα καὶ τἄλλα βέλη, ἀνεχώρησαν καὶ αὐτοῦ 7 ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ τὸν ποταμόν. ἔνθα δ' αὐτοὶ τὴν πρόσθεν νύκτα ἦσαν, ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐώρων τοὺς Καρδούχους πολλοὺς συνειλεγμένους ἐν τοῖς δπλοῖς. ἐνταῦθα δὴ πολλὴ ἀθυμία ἦν τοῖς Ἕλλησιν, ὁρῶσι μὲν τοῦ ποταμοῦ τὴν δυσπορίαν, ὁρῶσι δὲ τοὺς διαβαίνειν κωλύοντας, ὁρῶσι δὲ τοῖς διαβαίνουσιν ἐπικεισομένους τοὺς Καρδούχους ὀπισθεν.

8 Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἔμειναν ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ὄντες. Ξενοφῶν δ' ὄναρ εἶδεν· ἔδοξεν ἐν πέδαις δεδέσθαι, αὐταὶ δ' αὐτῶ αὐτόμαται περιρρυῆναι, ὥστε καὶ διαβαίνειν ὀπίσον ἐβούλετο. ἐπεὶ δ' ὄρθρος ἦν, ἔρχεται πρὸς τὸν Χειρίσοφον καὶ λέγει ὅτι ἐλπίδας ἔχει καλῶς 9 ἔσεσθαι, καὶ διηγεῖται αὐτῶ τὸ ὄναρ. ὁ δ' ἤδετό τε καὶ ὡς τάχισθ' ἕως ὑπέφαιναν ἐθύοντο πάντες παρόντες οἱ στρατηγοί· καὶ τὰ ἱερὰ καλὰ ἦν εὐθύς ἐπὶ τοῦ πρώτου. καὶ ἀπιόντες ἀπὸ τῶν ἱερῶν οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ παρήγγελλον τῇ 10 στρατιᾷ ἀριστοποιεῖσθαι. καὶ ἀριστῶντι τῶ Ξενοφῶντι προσέτρεχον δύο νεανίσκω· ἤδεσαν γὰρ πάντες ὅτι ἐξείη αὐτῶ καὶ ἀριστῶντι καὶ δειπνοῦντι προσελθεῖν καὶ εἰ καθεύδοι ἐπεγείραντ' εἰπεῖν, εἴ τίς τι 11 ἔχοι τῶν πρὸς τὸν πόλεμον. καὶ τότε ἔλεγον ὅτι τυγχάνοιεν φρύγανα συλλέγοντες ὡς ἐπὶ πῦρ, κἄπειτα κατίδοιεν ἐν τῶ πέραν ἐν πέτραις καθηκούσαις ἐπ' αὐτὸν τὸν ποταμόν γέροντά τε καὶ γυναῖκα

καὶ παιδίσκας ὡσπερ μαρσίπους ἱματίων κατατιθε-
 μένους ἐν πέτρᾳ ἀνθρώδει. ἰδοῦσι δὲ σφίσι δόξαι 12
 ἀσφαλὲς εἶναι διαβῆναι· οὐδὲ γὰρ τοῖς πολεμίοις
 ἱππεῦσι προσβατὸν εἶναι κατὰ τοῦτο. ἐκδύντες δ'
 ἔφασαν ἔχοντες τὰ χειρίδια γυμνοὶ ὡς νευσόμενοι
 διαβαίνειν· πορευόμενοι δὲ πρόσθεν διαβῆναι, πρὶν
 βρέξαι τὰ αἰδοῖα· καὶ διαβάντες, λαβόντες τὰ ἱμά-
 τια πάλιν ἤκειν. εὐθύς οὖν ὁ Ξενοφῶν αὐτοὺς τ' 13
 ἔσπευθε καὶ τοῖς νεανίσκοις ἐγγεῖν ἐκέλευε καὶ εὐ-
 χεσθαι τοῖς φήνασι θεοῖς τὰ τ' ὄνειρα καὶ τὸν
 πόρον καὶ τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ ἐπιτελέσαι. σπείσας δ'
 εὐθύς ἤγε τοὺς νεανίσκους παρὰ τὸν Χειρίσοφον,
 καὶ διηγοῦνται ταῦτά. ἀκούσας δὲ καὶ ὁ Χειρί-
 σοφος σπονδὰς ἐποίη. σπείσαντες δὲ τοῖς μὲν ἄλ- 14
 λοις παρήγγελλον συσκευάζεσθαι, αὐτοὶ δὲ συγκα-
 λέσαντες τοὺς στρατηγούς ἐβουλευόντο, πῶς ἂν κάλ-
 λιστα διαβαῖεν καὶ τοὺς τ' ἐμπροσθεν νικῶεν καὶ
 ὑπὸ τῶν ὀπισθεν μηδὲν πάσχοιεν κακόν. καὶ ἔδοξεν 15
 αὐτοῖς Χειρίσοφον μὲν ἡγεῖσθαι καὶ διαβαίνειν
 ἔχοντα τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος, τὸ δ' ἥμισυ
 ἔτι ὑπομένειν σὺν Ξενοφῶντι, τὰ δὲ ὑποζύγια καὶ
 τὸν ὄχλον ἐν μέσῳ τούτων διαβαίνειν.

Ἐπεὶ δ' αὐτοῖς καλῶς εἶχεν, ἐπορεύοντο· ἡγοῦντο 16
 δ' οἱ νεανίσκοι ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὸν ποταμόν·
 ὁδὸς δ' ἦν ἐπὶ τὴν διάβασιν ὡς τέτταρες στάδιοι.
 πορευομένων δ' αὐτῶν ἀντιπαρήσαν αἱ τάξεις τῶν 17
 ἱππέων. ἐπειδὴ δ' ἦσαν κατὰ τὴν διάβασιν καὶ τὰς
 ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, ἔθεντο τὰ ὄπλα, καὶ αὐτὸς
 πρῶτος Χειρίσοφος στεφανωσάμενος καὶ ἀποδύς

ἐλάμβανε τὰ ὄπλα καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι παρήγγελλε,
 καὶ τοὺς λοχαγοὺς ἐκέλευεν ἄγειν τοὺς λόχους ὀρ-
 θίους, τοὺς μὲν ἐν ἀριστερᾷ, τοὺς δ' ἐν δεξιᾷ ἑαυ-
 18 τοῦ. καὶ οἱ μὲν μάντις ἐσφαγιάζοντο εἰς τὸν πο-
 ταμόν· οἱ δὲ πολέμοι ἐτόξευον καὶ ἐσφενδόνων·
 19 ἀλλ' οὐπω ἐξικνούντο· ἐπεὶ δὲ καλὰ ἦν τὰ σφάγια,
 ἐπαιάνιζον πάντες οἱ στρατιῶται καὶ ἀνηλάλαζον,
 συνωλόλυζον δὲ καὶ αἱ γυναῖκες ἅπασαι. πολλὰ
 20 γὰρ ἦσαν ἑταῖροι ἐν τῷ στρατεύματι. καὶ Χειρί-
 σοφος μὲν ἐνέβαινε καὶ οἱ σὺν ἐκείνῳ· ὁ δὲ Ξενο-
 φῶν τῶν ὀπισθοφυλάκων λαβὼν τοὺς εὐζωνοτά-
 τους ἔθει ἀνὰ κράτος πάλιν ἐπὶ τὸν πόρον τὸν
 κατὰ τὴν ἔκβασιν τὴν εἰς τὰ τῶν Ἀρμενίων ὄρη,
 προσποιούμενος ταύτῃ διαβὰς ἀποκλήσειν τοὺς παρὰ
 21 τὸν ποταμόν ἱππέας. οἱ δὲ πολέμοι ὀρῶντες μὲν
 τοὺς ἀμφὶ Χειρίσοφον εὐπετῶς τὸ ὕδωρ περῶντας,
 ὀρῶντες δὲ τοὺς ἀμφὶ Ξενοφῶντα θέοντας εἰς τοῦμ-
 παλιν, δεισαντες μὴ ἀποληφθῆσαν φεύγουσιν ἀνὰ
 κράτος ὡς πρὸς τὴν τοῦ ποταμοῦ ἄνω ἔκβασιν.
 ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐγένοντο, ἔτεινον ἄνω πρὸς
 22 τὸ ὄρος. Λύκιος δ' ὁ τὴν τάξιν ἔχων τῶν ἱππέων
 καὶ Αἰσχίνης ὁ τὴν τάξιν τῶν πελταστῶν τῶν ἀμφὶ
 Χειρίσοφον, ἐπεὶ ἐώρων ἀνὰ κράτος φεύγοντας, εἶ-
 ποντο· οἱ δὲ στρατιῶται ἐβόων μὴ ἀπολείπεσθαι,
 23 ἀλλὰ συνεκβαίνειν ἐπὶ τὸ ὄρος. Χειρίσοφος δ' αὖ
 ἐπεὶ διέβη, τοὺς μὲν ἱππέας οὐκ ἐδίωκεν, εὐθύς
 δὲ κατὰ τὰς προσηκούσας ὄχθας ἐπὶ τὸν ποταμόν
 ἐξέβαινε ἐπὶ τοὺς ἄνω πολεμίους. οἱ δ' ἄνω,
 ὀρῶντες μὲν τοὺς ἑαυτῶν ἱππέας φεύγοντας, ὀρῶν-

τες δ' ὀπλίτας σφίσιν ἐπιόντας, ἐκλείπουσι τὰ ὑπὲρ τοῦ ποταμοῦ ἄκρα. Ξενοφῶν δ' ἐπεὶ τὰ πέραν 24 ἑώρα καλῶς γιγνόμενα, ἀπεχώρει τὴν ταχίστην πρὸς τὸ διαβαῖνον στράτευμα· καὶ γὰρ οἱ Καρδοῦχοι φανεροὶ ἤδη ἦσαν εἰς τὸ πεδίον καταβαίνοντες ὡς ἐπιθησόμενοι τοῖς τελευταίοις. καὶ Χειρίσοφος μὲν 25 τὰ ἄνω κατεῖχε, Λύκιος δὲ σὺν ὀλίγοις ἐπιχειρήσας ἐπιδιῶξαι ἔλαβε τῶν σκευοφόρων τὰ ὑπολειπόμενα καὶ μετὰ τούτων ἐσθῆτά τε καλὴν καὶ ἐκπώματα. καὶ τὰ μὲν σκευοφόρα τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ ὄχλος 26 ἄκμην διέβαινε, Ξενοφῶν δὲ στρέψας πρὸς τοὺς Καρδούχους ἀντία τὰ ὄπλα ἔθετο, καὶ παρήγγειλε τοῖς λοχαγοῖς κατ' ἐνωμοτίας ποιήσασθαι ἕκαστον τὸν ἑαυτοῦ λόχον, παρ' ἀσπίδα παραγαγόντας τὴν ἐνωμοτίαν ἐπὶ φάλαγγος· καὶ τοὺς μὲν λοχαγοὺς καὶ τοὺς ἐνωμοτάρχους πρὸς τῶν Καρδούχων ἵεναι, οὐραγοὺς δὲ καταστήσασθαι πρὸς τοῦ ποταμοῦ.

Οἱ δὲ Καρδοῦχοι ὡς ἑώρων τοὺς ὀπισθοφύ- 27 λακας τοῦ ὄχλου ψιλουμένους καὶ ὀλίγους ἤδη φαινομένους, θᾶττον δὴ ἐπῆσαν ψδᾶς τινὰς ἄδοντες. ὁ δὲ Χειρίσοφος, ἐπεὶ τὰ παρ' αὐτῷ ἀσφαλῶς εἶχε, πέμπει παρὰ Ξενοφῶντα τοὺς πελταστὰς καὶ σφενδονήτας καὶ τοξότας καὶ κελεύει ποιεῖν ὃ τι ἂν παραγγέλλῃ. ἰδὼν δ' αὐτοὺς διαβαίνοντας ὁ Ξε- 28 νοφῶν πέμπας ἄγγελον κελεύει αὐτοῦ μέναι ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ μὴ διαβάντας· ὅταν δ' ἄρξωνται αὐτοὶ διαβαίνειν, ἐναντίους ἐνθεν καὶ ἐνθεν σφῶν ἐμβαίνειν ὡς διαβησομένους, διηγκυλωμένους τοὺς ἀκοντιστὰς καὶ ἐπιβεβλημένους τοὺς τοξότας· μὴ πρὸ-

29 σω δὲ τοῦ ποταμοῦ προβαίνειν. τοῖς δὲ παρ' ἑαυ-
 τῷ παρήγγειλεν, ἐπειδὴν σφενδόνῃ ἐξικνήται καὶ
 ἀσπίς ψοφῇ, παιανίσαντας θεῖν εἰς τοὺς πολεμίους,
 ἐπειδὴν δ' ἀναστρέψωσιν οἱ πολέμοι καὶ ἐκ τοῦ πο-
 ταμοῦ ὁ σαλπικτῆς σημήνη τὸ πολεμικόν, ἀναστρέ-
 ψαντας ἐπὶ δόρυ ἠγειῖσθαι μὲν τοὺς οὐραγούς, θεῖν
 δὲ πάντας καὶ διαβαίνειν ὅτι τάχισθ' ἢ ἕκαστος
 τὴν τάξιν εἶχεν, ὡς μὴ ἐμποδίζῃν ἀλλήλους· ὅτι
 οὗτος ἄριστος ἔσοιτο, ὃς ἂν πρῶτος ἐν τῷ πέραν
 30 γένηται. οἱ δὲ Καρδοῦχοι δρωῶντες ὀλίγους ἤδη
 τοὺς λοιποὺς — πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν μένειν τεταγ-
 μένων ἄρχοντ' ἐπιμελόμενοι οἱ μὲν ὑπόζυγιον, οἱ
 δὲ σκευῶν, οἱ δ' ἑταιρῶν — ἐνταῦθα δὴ ἐπέκειντο
 31 θρασέως καὶ ἤρχοντο σφενδονᾶν καὶ τοξεῖν. οἱ
 δ' Ἕλληνες παιανίσαντες ὠρμησαν δρόμῳ ἐπ' αὐτούς·
 οἱ δ' οὐκ ἐδέξαντο· καὶ γὰρ ἦσαν ὀπλισμένοι ὡς
 μὲν ἐν τοῖς ὕρεσιν ἰκανῶς πρὸς τὸ ἐπιδραμεῖν καὶ
 φεύγειν, πρὸς δὲ τὸ εἰς χεῖρας δέχεσθαι οὐχ ἰκανῶς.
 32 ἐν τούτῳ σημαίνει ὁ σαλπικτῆς· καὶ οἱ μὲν πολέ-
 μοι ἔφευγον πολὺ ἔτι θάττον, οἱ δ' Ἕλληνες τά-
 ναντία στρέφαντες ἔφευγον διὰ τοῦ ποταμοῦ ὅτι
 33 τάχιστα. τῶν δὲ πολεμίῳν οἱ μὲν τινες αἰσθόμενοι
 πάλιν ἔδραμον ἐπὶ τὸν ποταμὸν καὶ τοξεύοντες ὀλί-
 γους ἔτρωσαν, οἱ δὲ πολλοὶ καὶ πέραν ὄντων τῶν
 34 Ἑλλήνων ἔτι φανεροὶ ἦσαν φεύγοντες. οἱ δ' ὑπ-
 ἀντήσαντες ἀνδριζόμενοι καὶ προσωτέρω τοῦ καιροῦ
 προϊόντες ὕστερον τῶν μετὰ Ξενοφῶντος διέβησαν
 πάλιν· καὶ ἐτρώθησάν τινες καὶ τούτων.

IV. Ἐπει δὲ διέβησαν, συνταξάμενοι ἀμφὶ μέσον ἡμέρας ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Ἀρμενίας πεδίον ἅπαν καὶ λείους γηλόφους οὐ μείον ἢ πέντε παρασάγγας· οὐ γὰρ ἦσαν ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ κῶμαι διὰ τοὺς πολέμους τοὺς πρὸς τοὺς Καρδούχους. εἰς δ' ἦν 2 ἀφίκοντο κώμην, μεγάλη τ' ἦν καὶ βασιλείον εἶχε τῷ σατραπῇ καὶ ἐπὶ ταῖς πλείσταῖς οἰκίαις τύρσεις ἐπῆσαν· τάπιτῆδεα δ' ἦν δαυιλῆ.

Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο παρα- 3 σάγγας δέκα, μέχρι ὑπερῆλθον τὰς πηγὰς τοῦ Τιγρητος ποταμοῦ.

Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τρεῖς παρα- σάγγας πεντεκαίδεκα ἐπὶ τὸν Τηλεβόαν ποταμόν. οὗτος δ' ἦν καλὸς μὲν, μέγας δ' οὐ· κῶμαι δὲ πολλαὶ περὶ τὸν ποταμόν ἦσαν. ὁ δὲ τόπος οὗτος 4 Ἀρμενία ἐκαλεῖτο ἢ πρὸς ἐσπέραν. ὑπαρχος δ' ἦν αὐτῆς Τιρίβαζος, ὁ καὶ βασιλεῖ φίλος γενόμενος, καὶ ὁπότε παρείη, οὐδεὶς ἄλλος βασιλέα ἐπὶ τὸν ἵππον ἀνέβαλλεν. οὗτος προσήλασεν ἱππέας ἔχων, καὶ προπέμψας ἐρμηνέα εἶπεν ὅτι βούλοιο διαλε- 5 χθῆναι τοῖς ἀρχουσι. τοῖς δὲ στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀκοῦσαι· καὶ προσελθόντες εἰς ἐπήκοον ἠρώτων τί ἐθέλοι. ὁ δ' εἶπεν ὅτι σπείσασθαι βούλοιο ἐφ' ᾧ 6 μῆτ' αὐτὸς τοὺς Ἕλληνας ἀδικεῖν μῆτ' ἐκείνους κάειν τὰς οἰκίας, λαμβάνειν τε τάπιτῆδεα ὄσων δέοιεν. ἔδοξε ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς καὶ ἐσπείσαντο ἐπὶ τούτοις.

Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τρεῖς διὰ 7 πεδίου παρασάγγας πεντεκαίδεκα· καὶ Τιρίβαζος

παρηκολούθει ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἀπέχων ὡς
 δέκα σταδίους· καὶ ἀφίκοντ' εἰς βασιλεία καὶ κώμας
 8 περίξ πολλὰς πολλῶν τῶν ἐπιτηδείων μεστὰς. στρα-
 τοπεδευομένων δ' αὐτῶν γίγνεται τῆς νυκτὸς χιῶν
 πολλή· καὶ ἔωθεν ἔδοξε διασκηῆσαι τὰς τάξεις καὶ
 τοὺς στρατηγούς κατὰ τὰς κώμας· οὐ γὰρ ἐύρων
 πολέμιον οὐδένα καὶ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶναι διὰ τὸ
 9 πλῆθος τῆς χιῶνος. ἐνταῦθ' εἶχον δσ' ἐστὶν ἀγαθά,
 ἰερεῖα, σῖτον, οἴνους παλαιούς εὐώδεις, ἀσταφίδας,
 ὄσπρια παντοδαπά. τῶν δ' ἀποσκεδαννυμένων τινὲς
 ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἔλεγον ὅτι κατίδοιεν νύκτωρ
 10 πολλὰ πυρὰ φαίνοντα. ἐδόκει δὴ τοῖς στρατηγοῖς
 οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι διασκηροῦν, ἀλλὰ συνάγειν
 τὸ στράτευμα πάλιν. ἐντεῦθεν συνῆλθον· καὶ γὰρ
 11 ἐδόκει δὴ αἰθριάζειν. νυκτερευόντων δ' αὐτῶν ἐν-
 ταῦθ' ἐπιπίπτει χιῶν ἄπλετος, ὥστ' ἀποκρῦψαι καὶ
 τὰ ὄπλα καὶ τοὺς ἀνθρώπους κατακειμένους· καὶ
 τὰ ὑποζύγια συνεπόδισεν ἡ χιῶν· καὶ πολλὸς ὄκνος
 ἦν ἀνίστασθαι· κατακειμένον γὰρ ἀλεινὸν ἦν ἡ
 12 χιῶν ἐπιπεπωκυῖα, ὅτι μὴ παραρροεῖη. ἐπεὶ δὲ
 Ξενοφῶν ἐτόλμησε γυμνὸς ἀναστὰς σχίζειν ξύλα, τάχ'
 ἀναστὰς τις καὶ ἄλλος ἐκείνου ἀφελόμενος ἔσχιζεν.
 ἐκ δὲ τούτου καὶ ἄλλοι ἀναστάντες πῦρ ἔκαον καὶ
 13 ἐχρίοντο· πολὺ γὰρ ἐνταῦθ' ἠύρισκετο χρῆμα, ᾧ
 ἐχρῶντ' ἀντ' ἐλαίου, σύειον καὶ σησάμινον καὶ
 ἀμυγδάλινον ἐκ τῶν πικρῶν καὶ τερμίνθινον. ἐκ
 δὲ τῶν αὐτῶν τούτων καὶ μύρον ἠύρισκετο.
 14 Μετὰ ταῦτ' ἐδόκει πάλιν διασκηνητέον εἶναι.
 ἐνθα δὴ οἱ στρατιῶται σὺν πολλῇ κραυγῇ καὶ

ἡδονῇ ἦσαν ἐπὶ τὰς στέγας καὶ τὰπιτήθεια· ὅσοι δὲ
 ὅτε τὸ πρότερον ἀπῆσαν τὰς οἰκίας ἐνέπηρσαν ὑπ'
 ἀτασθαλίας, δίκην ἐδίδοσαν κακῶς σκηροῦντες. ἐν- 15
 τεῦθεν ἐπεμψαν νυκτὸς Δημοκράτη Τημνίτην ἄν-
 δρας δόντες ἐπὶ τὰ ὄρη, ἐνθ' ἔφρασαν οἱ ἀποσκε-
 δαννύμενοι καθορᾶν τὰ πυρὰ· οὗτος γὰρ ἐδόκει
 καὶ πρότερον πόλλ' ἤδη ἀληθεῦσαι τοιαῦτα, τὰ ὄντα
 θ' ὡς ὄντα καὶ τὰ μὴ ὄντα ὡς οὐκ ὄντα. πορευ- 16
 θείς δὲ τὰ μὲν πυρὰ οὐκ ἔφη ἰδεῖν, ἄνδρα δὲ συλ-
 λαβῶν ἦκεν ἄγων ἔχοντα τόξον Περσικὸν καὶ φα-
 ρέτραν καὶ σάγαριν, οἴαντες καὶ αἱ Ἀμαζόνες ἔχουσιν.
 ἐρωτώμενος δὲ ποδαπὸς εἶη, Πέρσης μὲν ἔφη εἶναι, 17
 πορεύεσθαι δ' ἀπὸ τοῦ Τιριβάζου στρατοπέδου, δι-
 πως τὰπιτήθεια λάβοι. οἱ δ' ἠρώτων αὐτὸν τὸ
 στρατεύμα ὅποσον τ' εἶη καὶ ἐπὶ τίνι συνειλεγμένον.
 ὁ δ' εἶπεν ὅτι Τιριβάζος εἶη ἔχων τήν θ' ἑαυτοῦ 18
 δύναμιν καὶ μισθοφόρους Χάλυβας καὶ Ταόχους·
 παρεσκευάσθαι δ' αὐτὸν ἔφη ὡς ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ
 τοῦ ὄρους ἐν τοῖς στενοῖς, ἥτις μοναχῇ εἶη πορεία,
 ἐνταῦθ' ἐπιθησόμενον τοῖς Ἕλλησιν. ἀκούσασι τοῖς 19
 στρατηγοῖς ταῦτα ἔδοξε τὸ στρατεύμα συναγαγεῖν·
 καὶ εὐθὺς φύλακας καταλιπόντες καὶ στρατηγὸν
 ἐπὶ τοῖς μένουσι Σοφαίνετον Στυμφάλιον ἐπορεύ-
 οντο ἔχοντες ἡγεμόνα τὸν ἀλόντ' ἄνθρωπον. ἐπειδὴ 20
 δ' ὑπερέβαλλον τὰ ὄρη, οἱ πελτασταὶ προϊόντες καὶ
 κατιδόντες τὸ στρατόπεδον οὐκ ἔμειναν τοὺς ὀπλί-
 τας, ἀλλ' ἀνακραγόντες ἔθεον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.
 οἱ δὲ βάρβαροι ἀκούσαντες τὸν θόρυβον οὐχ ὑπ- 21
 ἔμειναν, ἀλλ' ἔφευγον· ὁμοῦ δὲ καὶ ἀπέθανόν τινες

παρηκολούθει ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἀπέχων ὡς
 δέκα σταδίους· καὶ ἀφίκοντ' εἰς βασιλεία καὶ κόμας
 8 περίξ πολλὰς πολλῶν τῶν ἐπιτηδείων μεστὰς. στρα-
 τοπεδευομένων δ' αὐτῶν γίγνεται τῆς νυκτὸς χιῶν
 πολλή· καὶ ἔωθεν ἔδοξε διασκηρῆσαι τὰς τάξεις καὶ
 τοὺς στρατηγοὺς κατὰ τὰς κόμας· οὐ γὰρ ἐώρων
 πολέμιον οὐδένα καὶ ἀσφαλὲς ἔδοκει εἶναι διὰ τὸ
 9 πλῆθος τῆς χιῶνος. ἔνταυθ' εἶχον δσ' ἐστὶν ἀγαθά,
 ἰερεῖα, σῖτον, οἴνους παλαιοὺς εὐώδεις, ἀσταφίδας,
 ὄσπρια παντοδαπά. τῶν δ' ἀποσκεδαννυμένων τινὲς
 ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἔλεγον ὅτι κατίδοιεν νύκτωρ
 10 πολλὰ πυρὰ φαίνοντα. ἔδοκει δὴ τοῖς στρατηγοῖς
 οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι διασκηροῦν, ἀλλὰ συνάγειν
 τὸ στράτευμα πάλιν. ἔντεῦθεν συνῆλθον· καὶ γὰρ
 11 ἔδοκει δὴ αἰθριαῖξιν. νυκτερευόντων δ' αὐτῶν ἐν-
 ταῦθ' ἐπιπίπτει χιῶν ἄπλετος, ὥστ' ἀποκρῦψαι καὶ
 τὰ ὄπλα καὶ τοὺς ἀνθρώπους κατακειμένους· καὶ
 τὰ ὑποζύγια συνεπόδισεν ἡ χιῶν· καὶ πολλὸς ὄκνος
 ἦν ἀνίστασθαι· κατακειμένον γὰρ ἀλεινὸν ἦν ἡ
 12 χιῶν ἐπιπεπτωκυῖα, ὅτι μὴ παραρροεῖη. ἐπεὶ δὲ
 Ξενοφῶν ἐτόλμησε γυμνὸς ἀναστὰς σχίξιν ξύλα, τάχ'
 ἀναστὰς τις καὶ ἄλλος ἐκείνου ἀφελόμενος ἔσχιξεν.
 ἐκ δὲ τούτου καὶ ἄλλοι ἀναστάντες πῦρ ἔκαον καὶ
 13 ἐχρίοντο· πολὺ γὰρ ἔνταυθ' ἠύρισκετο χρῆμα, ᾧ
 ἐχρῶντ' ἀντ' ἐλαίου, σύειον καὶ σησάμινον καὶ
 ἀμυγδάλινον ἐκ τῶν πικρῶν καὶ τερμίνθινον. ἐκ
 δὲ τῶν αὐτῶν τούτων καὶ μύρον ἠύρισκετο.
 14 Μετὰ ταῦτ' ἔδοκει πάλιν διασκηρῆτέον εἶναι.
 ἔνθα δὴ οἱ στρατιῶται σὺν πολλῇ κραυγῇ καὶ

ώλετο και τῶν στρατιωτῶν ὡς τριάκοντα. διεγέ- 5
 νοντο δὲ τὴν νύκτα πῦρ κάοντες· ξύλα δ' ἦν ἐν
 τῷ σταθμῷ πολλά· οἱ δ' ὄψε προσιώντες ξύλα οὐκ
 εἶχον. οἱ οὖν πάλαι ἤκοντες και πῦρ κάοντες οὐ
 προσέισαν πρὸς τὸ πῦρ τοὺς ὀψίζοντας, εἰ μὴ ἀντι-
 δοῖεν αὐτοῖς πυροὺς ἢ ἄλλ' ὅ τι ἔχοιεν βρωτόν. ἐν- 6
 θα δὴ μετεδίδοσαν ἀλλήλοις ὧν εἶχον ἕκαστοι. ἐνθα 6
 δὲ τὸ πῦρ ἐκάετο, διατηρομένης τῆς χιόνος βόθροι
 ἐγίγνοντο μεγάλοι ἔστ' ἐπὶ τὸ δάπεδον· οὐ δὴ πα-
 ρῆν μετρεῖν τὸ βάθος τῆς χιόνος.

Ἐντεῦθεν δὲ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ὄλην ἐπο- 7
 ρεύοντο διὰ χιόνος, και πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐβου-
 λιμίασαν. Ξενοφῶν δ' ὀπισθοφυλακῶν και κατα-
 λαμβάνων τοὺς πίπτοντας τῶν ἀνθρώπων ἠγγόει
 ὅ τι τὸ πάθος εἶη. ἐπειδὴ δ' εἶπέ τις αὐτῷ τῶν 8
 ἐμπείρων ὅτι σαφῶς βουλιμιῶσι, κὰν τι φάγωσιν
 ἀναστήσονται, περιῶν περι τὰ ὑποζύγια, εἴ πού τι
 ὀρώη βρωτόν, διεδίδου και διέπεμπε διδόντας τοὺς
 δυναμένους περιτρέχειν τοῖς βουλιμιῶσιν. ἐπειδὴ 9
 δὲ τι ἐμφάγοιεν, ἀνίσταντο και ἐπορεύοντο. πορευο-
 μένων δὲ Χειρίσοφος μὲν ἀμφὶ κνέφας πρὸς κώ-
 μην ἀφικνεῖται, και ὑδροφορούσας ἐκ τῆς κώμης
 πρὸς τῆ κρήνη γυναῖκας και κόρας καταλαμβάνει
 ἐμπροσθεν τοῦ ἐρύματος. αὐται ἠρώτων αὐτοὺς, 10
 τίνας εἶεν. ὁ δ' ἐρμηνεὺς εἶπε περσισι, ὅτι παρὰ
 βασιλέως πορεύονται πρὸς τὸν σατράπην. αἱ δ' ἀπε-
 κρίναντο ὅτι οὐκ ἐνταῦθ' εἶη, ἀλλ' ἀπέχει ὅσον παρα-
 σάγγην. οἱ δ', ἐπεὶ ὄψε ἦν, πρὸς τὸν κωμάρχην
 συνεισέρχονται εἰς τὸ ἔρυμα σὺν ταῖς ὑδροφόροις.

τῶν βαρβάρων καὶ ἵπποι ἤλωσαν εἰς εἴκοσι καὶ ἡ σκηνὴ ἢ Τριβάζου καὶ ἐν αὐτῇ κλῖναι ἀργυρόποδες καὶ ἐκπώματα καὶ οἱ ἀρτοκόποι καὶ οἱ οἰνοχόοι 22 φάσκοντες εἶναι. ἐπειδὴ δ' ἐπύθοντο ταῦτα οἱ τῶν δπλιτῶν στρατηγοί, ἐδόκει αὐτοῖς ἀπιέναι τὴν ταχίστην ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, μὴ τις ἐπίθεσις γένοιτο τοῖς καταλελειμμένοις. καὶ εὐθὺς ἀνακαλεσάμενοι τῇ σάλπιγγι ἀπῆσαν, καὶ ἀφίκοντ' αὐθήμερον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.

V. Τῇ δ' ὑστεραία ἐδόκει πορευτέον εἶναι ὄπη δύναντο τάχιστα, πρὶν συλλεγῆναι τὸ στρατεύμα πάλιν καὶ καταλαβεῖν τὰ στενά. συσκευασάμενοι δ' εὐθὺς ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς ἡγεμόνας ἔχοντες πολλούς· καὶ αὐθήμερον ὑπερβαλόντες τὸ ἄκρον, ἐφ' ᾧ ἔμελλεν ἐπιτίθεσθαι Τριβάζος, κατε- στρατοπεδεύσαντο.

2 Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν σταθμούς ἐρήμους τρεῖς παρασάγγας πεντεκαίδεκα ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, καὶ διέβαινον αὐτὸν βρεχόμενοι πρὸς τὸν ὀμφαλόν. ἔλεγοντο δ' οὐδ' αἱ πηγαὶ πρόσω εἶναι.

3 Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς καὶ πεδίου σταθμούς τρεῖς παρασάγγας δέκα. ὁ δὲ τρίτος ἐγένετο χαλεπὸς καὶ ἄνεμος βορρᾶς ἐναντίος ἔπνει παντάπασιν ἀποκάων πάντα καὶ πηγνὺς τοὺς 4 ἀνθρώπους. ἔνθα δὴ τῶν μάντεων τις εἶπε σφαγιασέσθαι τῷ ἀνέμῳ, καὶ σφαγιαῖζεται· καὶ πᾶσι δὴ περιφανῶς ἔδοξεν ἀνεῖναι τὸ χαλεπὸν τοῦ πνεύματος. ἦν δὲ τῆς χιόνος τὸ βάθος ὀργυρία· ὥστε καὶ τῶν ὑποζυγίων καὶ τῶν ἀνδραπόδων πόλλ' ἀπ-

ώλετο καὶ τῶν στρατιωτῶν ὡς τριάκοντα. διεγέ- 5
 νοντο δὲ τὴν νύκτα πῦρ κάοντες· ξύλα δ' ἦν ἐν
 τῷ σταθμῷ πολλά· οἱ δ' ὄψε προσιόντες ξύλα οὐκ
 εἶχον. οἱ οὖν πάλαι ἦγοντες καὶ πῦρ κάοντες οὐ
 προσίεσαν πρὸς τὸ πῦρ τοὺς ὀψίζοντας, εἰ μὴ ἀντι-
 δοῖεν αὐτοῖς πυροὺς ἢ ἄλλ' ὅ τι ἔχοιεν βρωτόν. ἐν-
 θα δὴ μετεδίδοσαν ἀλλήλοις ὧν εἶχον ἕκαστοι. ἐνθα 6
 δὲ τὸ πῦρ ἐκάετο, διατηρομένης τῆς χιόνος βόθροι
 ἐγίγνοντο μεγάλοι ἕστ' ἐπὶ τὸ δάπεδον· οὗ δὴ πα-
 ρῆν μετρῆν τὸ βάθος τῆς χιόνος.

Ἐντεῦθεν δὲ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ὄλην ἐπο- 7
 ρεύοντο διὰ χιόνος, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐβου-
 λιμίασαν. Ξενοφῶν δ' ὀπισθοφυλακῶν καὶ κατα-
 λαμβάνων τοὺς πίπτοντας τῶν ἀνθρώπων ἠγνόει
 ὅ τι τὸ πάθος εἴη. ἐπειδὴ δ' εἶπέ τις αὐτῷ τῶν 8
 ἐμπείρων ὅτι σαφῶς βουλιμιῶσι, κἂν τι φάγωσιν
 ἀναστήσονται, περιῶν περὶ τὰ ὑποζύγια, εἴ ποῦ τι
 δροφή βρωτόν, διεδίδου καὶ διέπεμπε διδόντας τοὺς
 δυναμένους περιτρέχειν τοῖς βουλιμιῶσιν. ἐπειδὴ 9
 δὲ τι ἐμφάγοιεν, ἀνίσταντο καὶ ἐπορεύοντο. πορευο-
 μένων δὲ Χειρίσοφος μὲν ἀμφὶ κνέφας πρὸς κώ-
 μην ἀφικνεῖται, καὶ ὑδροφορούσας ἐκ τῆς κώμης
 πρὸς τῆ κρήνη γυναικας καὶ κόρας καταλαμβάνει
 ἐμπροσθεν τοῦ ἔρύματος. αὗται ἠρώτων αὐτούς, 10
 τίνας εἶεν. ὁ δ' ἑρμηνεύς εἶπε περσισι, ὅτι παρὰ
 βασιλέως πορεύονται πρὸς τὸν σατράπην. αἱ δ' ἀπε-
 κρίναντο ὅτι οὐκ ἐνταῦθ' εἴη, ἀλλ' ἀπέχει ὄσον παρα-
 σάγγην. οἱ δ', ἐπεὶ ὄψε ἦν, πρὸς τὸν κωμάροχην
 συνεισέρχονται εἰς τὸ ἔρυμα σὺν ταῖς ὑδροφόροις.

11 Χειρίσοφος μὲν οὖν καὶ ὄσοι ἐδυνήθησαν τοῦ
 στρατεύματος ἐνταῦθ' ἐστρατοπεδεύσαντο, τῶν δ'
 ἄλλων στρατιωτῶν οἱ μὴ δυνάμενοι διατελέσαι τὴν
 ὁδὸν ἐνυκτέρευσαν ἄσιτοι καὶ ἄνευ πυρός· καὶ ἐν-
 12 ταῦθά τινες ἀπώλοντο τῶν στρατιωτῶν. ἐφείποντο
 δὲ τῶν πολεμίων συνειλεγμένοι τινὲς καὶ τὰ μὴ
 δυνάμενα τῶν ὑποζυγίων ἤρπαζον καὶ ἀλλήλοις ἐμά-
 χοντο περὶ αὐτῶν. ἐλείποντο δὲ τῶν στρατιωτῶν
 οἱ τε διεφθαρμένοι ὑπὸ τῆς χιόνος τοὺς ὀφθαλμοὺς
 οἱ τε ὑπὸ τοῦ ψύχους τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν
 18 ἀποσσεσηπότες. ἦν δὲ τοῖς μὲν ὀφθαλμοῖς ἐπικου-
 ρημα τῆς χιόνος, εἴ τις μέλαν τι ἔχων πρὸ τῶν
 ὀφθαλμῶν ἐπορεύετο, τῶν δὲ ποδῶν, εἴ τις κινοῖτο
 καὶ μηδέποθ' ἡσυχίαν ἔχοι καὶ εἰς τὴν νύκτα ὑπο-
 14 λύοιτο· ὄσοι δ' ὑποδεδεμένοι ἐκοιμῶντο, εἰσεδύοντο
 εἰς τοὺς πόδας οἱ ἱμάντες καὶ τὰ ὑποδήματα περιε-
 πήγγνυτο· καὶ γὰρ ἦσαν, ἐπειδὴ ἐπέλιπε τὰρχαῖα
 ὑποδήματα, καρβάτιναι πεποιημέναι ἐκ τῶν νεο-
 15 θάρτων βοῶν. διὰ τὰς τοιαύτας οὖν ἀνάγκας ὑπε-
 λείποντό τινες τῶν στρατιωτῶν· καὶ ἰδόντες μέλαν
 τι χωρίον διὰ τὸ ἐκλειοιπέναι αὐτόθι τὴν χιόνα
 ἤκαζον τετηκέναι· καὶ ἐτετήκει διὰ κρήνην τινὰ, ἣ
 πλησίον ἦν ἀτμίζουσα ἐν νάπη. ἐνταῦθ' ἐκτραπό-
 16 μνοι ἐκάθηντο καὶ οὐκ ἔφασαν πορεύεσθαι. ὁ
 δὲ Ξενοφῶν ὡς ἤσθετο, ἐδεῖτο αὐτῶν πάσῃ τέχνῃ
 καὶ μηχανῇ μὴ ἀπολείπεσθαι, λέγων ὅτι ἐπονται
 πολλοὶ πολέμιοι συνειλεγμένοι, καὶ τελευτῶν ἐχαλέ-
 παινευ. οἱ δὲ σφάττειν ἐκέλευον· οὐ γὰρ ἂν δὴ-
 17 νασθαι πορευθῆναι. ἐνταῦθ' ἔδοξε κράτιστον εἶναι

τοὺς ἐπομένους πολεμίους φοβῆσαι, ὅτι καὶ δύναίτο, μὴ ἐπίοιεν τοῖς κάμνουσι. καὶ ἦν μὲν σκότος ἤδη, οἱ δὲ προσῆσαν πολλῶν θορύβῳ ἀμφὶ ὧν εἶχον δια- 18 φερόμενοι. ἔνθα δὴ οἱ ὀπισθοφύλακες ἐξαναστάν- τες ἔδραμον εἰς τοὺς πολεμίους· οἱ δὲ κάμνοντες ἀνακραγόντες ὅσον ἐδύναντο μέγιστον τὰς ἀσπίδας πρὸς τὰ δόρατ' ἔκρουσαν. οἱ δὲ πολέμιοι δεισάντες ἤκαν ἑαυτοὺς κατὰ τῆς χιόνος εἰς τὴν νάπην, καὶ οὐδεὶς ἔτι οὐδαμοῦ ἐφθέγγετο. καὶ Ξενοφῶν μὲν 19 καὶ οἱ σὺν αὐτῷ εἰπόντες τοῖς ἀσθενούσιν, ὅτι τῇ ὑστεραῖα ἤξουσί τινες ἐπ' αὐτούς, πορευόμενοι, πρὶν τέτταρα στάδια διελθεῖν, ἐντυγχάνουσιν ἐν τῇ ὁδῷ ἀναπαυομένοις ἐπὶ τῆς χιόνος τοῖς στρα- τιώταις ἐγκεκαλυμμένοις, καὶ οὐδὲ φυλακῇ οὐδε- μία καθειστήκει· καὶ ἀνίστασαν αὐτούς. οἱ δ' ἔλε- γον ὅτι οἱ ἔμπροσθεν οὐχ ὑποχωροῖεν. ὁ δὲ παριῶν 20 καὶ παραπέμπων τῶν πελταστῶν τοὺς ἰσχυρο- τάτους ἐκέλευε σκέπασθαι, τί εἴη τὸ κωλύον. οἱ δ' ἀπήγγελλον ὅτι ὄλον οὕτως ἀναπαύοιτο τὸ στρα- τευμα. ἐνταῦθα καὶ οἱ περὶ Ξενοφῶντα ἠγλίσθησαν 21 αὐτοῦ ἄνευ πυρὸς καὶ ἄδειπνοι, φυλακὰς οἷας ἐδύ- ναντο καταστησάμενοι.

Ἐπεὶ δὲ πρὸς ἡμέραν ἦν, ὁ μὲν Ξενοφῶν πέμπρας πρὸς τοὺς ἀσθενοῦντας τοὺς νεωτάτους ἀναστήσαντας ἐκέλευεν ἀναγκάζειν προῖεναι. ἐν δὲ 22 τούτῳ Χειρίσοφος πέμπει τῶν ἐκ τῆς κώμης σκε- πομένους, πῶς ἔχοιεν οἱ τελευταῖοι. οἱ δ' ἄσμενοι ἰδόντες τοὺς μὲν ἀσθενοῦντας τούτοις παρέδοσαν κομίζειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, αὐτοὶ δ' ἐπορεύοντο,

και πριν εἴκοσι στάδια διεληλυθῆναι ἦσαν πρὸς τῇ
 23 κώμῃ, ἐνθα Χειρίσοφος ἠϋλίζετο. ἐπεὶ δὲ συνεγέ-
 νοντο ἀλλήλοις, ἔδοξε κατὰ τὰς κώμας ἀσφαλῆς
 εἶναι τὰς τάξεις σκηνοῦν. καὶ Χειρίσοφος μὲν αὐ-
 τοῦ ἔμενεν, οἱ δ' ἄλλοι διαλαχόντες ὡς ἐώρων κώ-
 24 μας ἐπορεύονθ' ἕκαστοι τοὺς ἑαυτῶν ἔχοντες. ἐνθα
 δὴ Πολυκράτης Ἀθηναῖος λοχαγὸς ἐκέλευσεν ἀφιέναι
 ἑαυτόν· καὶ λαβὼν τοὺς εὐζώνους, θείων ἐπὶ τὴν
 κώμην, ἦν εἰλήχει Ξενοφῶν, καταλαμβάνει πάντας
 ἔνδον τοὺς κωμήτας καὶ τὸν κωμάρχην, καὶ πώ-
 λους εἰς δασμὸν βασιλεῖ τρεφομένους ἑπτακαίδεκα,
 καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ κωμάρχου ἐνάτην ἡμέραν
 γεγαμημένην· ὁ δ' ἀνὴρ αὐτῆς λαγῶς ᾤχετο θη-
 25 ράσων καὶ οὐχ ἦλω ἐν τῇ κώμῃ. αἱ δ' οἰκίαι ἦσαν
 κατὰγειοι, τὸ μὲν στόμα ὡσπερ φρέατος, κάτω δ'
 εὐρεῖαι· αἱ δ' εἰσοδοὶ τοῖς μὲν ὑποζυγίοις ὄρυκται,
 οἱ δ' ἀνθρώποι κατέβαινον ἐπὶ κλίμακος. ἐν δὲ
 ταῖς οἰκίαις ἦσαν αἶγες, οἶες, βόες, ὄρνιθες, καὶ τὰ
 ἔκγονα τούτων· τὰ δὲ κτήνη πάντα χιλῶ ἔνδον
 26 ἔτρεφον. ἦσαν δὲ καὶ πυροὶ καὶ κριθαὶ καὶ ὄσπρια
 καὶ οἶνος κριθινὸς ἐν κρατῆρσιν. ἐνήσαν δὲ καὶ
 αὐταὶ αἱ κριθαὶ ἰσοχειλεῖς, καὶ κάλαμοι ἐνέκειντο,
 οἱ μὲν μείζους οἱ δ' ἐλάττους, γόνατ' οὐκ ἔχοντες·
 27 τούτους ἔδει, ὁπότε τις διαψῆη, λαβόντα εἰς τὸ στόμα
 μύζειν. καὶ πάνυ ἄκρατος ἦν, εἰ μὴ τις ὕδωρ ἐπι-
 28 χέοι· καὶ πάνυ ἠδὺ συμμαθόντι τὸ πῶμα ἦν. ὁ
 δὲ Ξενοφῶν τὸν ἀρχοντα τῆς κώμης ταύτης σύν-
 δειπνον ἐποίησατο καὶ θαρρεῖν ἐκέλευε, λέγων ὅτι
 οὔτε τῶν τέκνων στερήσοιτο τὴν τ' οἰκίαν αὐτοῦ

ἀντεμπλήσαντες τῶν ἐπιτηδείων ἀπίαςιν, ἦν ἀγαθόν
 τι τῷ στρατεύματι ἐξεργασάμενος φαίνεται, ἔστ' ἂν
 ἐν ἄλλῳ ἔθνει γένωνται. ὁ δὲ ταῦθ' ὑπισχνεῖτο, 29
 καὶ φιλοφρονούμενος οἶνον ἔφρασεν ἔνθ' ἦν κατορω-
 ρυγμένος. καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκτα διασηνή-
 σαντες οὕτως ἐκοιμήθησαν ἐν πᾶσιν ἀφθόνοις πάντες
 οἱ στρατιῶται, ἐν φυλακῇ ἔχοντες τὸν κωμάρχην
 καὶ τὰ τέκν' αὐτοῦ ὁμοῦ ἐν ὀφθαλμοῖς.

Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ Ξενοφῶν λαβὼν τὸν κω- 30
 μάρχην πρὸς Χειρίσοφον ἐπορεύετο· ὅπου δὲ πα-
 ριοί, ἐτρέπετο πρὸς τοὺς ἐν ταῖς κώμαις καὶ
 κατελάμβανε πανταχοῦ εὐωχομένους καὶ εὐθυμου-
 μένους, καὶ οὐδαμῶθεν ἀφίεσαν, πρὶν παραθεῖναι
 αὐτοῖς ἄριστον· οὐκ ἦν δ' ὅπου οὐ παρετίθεσαν 31
 ἐπὶ τὴν αὐτὴν τράπεζαν κρέα ἄρνια, ἐρίφεια, χοί-
 ρεια, μόσχεια, ὀρνίθια, σὺν πολλοῖς ἄρτοις τοῖς
 μὲν πυρίνοις, τοῖς δὲ κριθίνοις. ὅπότε δὲ τις φιλο- 32
 φρονούμενός τῳ βούλοιο προπιεῖν, εἴλεκε ἐπὶ τὸν
 κρατῆρα, ἔνθεν ἐπικύψαντ' ἔδει φοφοῦντα πίνειν
 ὥσπερ βοῦν. καὶ τῷ κωμάρχη ἐδίδοσαν λαμβάνειν
 ὃ τι βούλοιο. ὁ δ' ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐδέχετο, ὅπου
 δὲ τινα τῶν συγγενῶν ἴδοι, πρὸς ἑαυτὸν αἰεὶ ἐλάμ-
 βανεν. ἐπεὶ δ' ἦλθον πρὸς Χειρίσοφον, κατελάμ- 33
 βανον κάκείνους σκηνοῦντας ἐστεφανωμένους τοῦ
 ξηροῦ χιλοῦ στεφάνοις, καὶ διακονοῦντας Ἀρμενίους
 παῖδας σὺν ταῖς βαρβαρικαῖς στολαῖς· τοῖς παισὶν
 ἐδείκνυσαν ὥσπερ ἔνεοις ὃ τι δέοι ποιεῖν. ἐπεὶ δ' 34
 ἀλλήλους ἐφιλοφρονήσαντο Χειρίσοφος καὶ Ξενοφῶν,
 κοινῇ δὴ ἀνηρώτων τὸν κωμάρχην διὰ τοῦ περσί-

ζοντος ἐρμηνέως, τίς εἴη ἡ χώρα. ὁ δ' ἔλεγεν ὅτι Ἀρμενία. καὶ πάλιν ἠρώτων, τίνοι οἱ ἵπποι τρέφονται. ὁ δ' ἔλεγεν ὅτι βασιλεῖ δασμός· τὴν δὲ πλησίον χώραν ἔφη εἶναι Χάλυβας, καὶ τὴν ὁδὸν ἔφραζεν ἢ εἶη.
 35 καὶ αὐτὸν τότε μὲν ὄχρετ' ἄγων Ξενοφῶν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ οἰκέτας, καὶ ἵππον ὃν εἰλήφει παλαιότερον, δίδωσι τῷ κωμάρχη ἀναθρόεραντι καταθῦσαι, ὅτι ἤκουσεν αὐτὸν ἱερὸν εἶναι τοῦ Ἥλιου, δεδιώς μὴ ἀποθάνῃ· ἐκεκάκωτο γὰρ ὑπὸ τῆς πορείας· αὐτὸς δὲ τῶν πύλων λαμβάνει, καὶ τῶν ἄλλων στρατηγῶν ἔδωκεν
 36 ἐκάστω. ἦσαν δ' οἱ ταύτη ἵπποι μείονες μὲν τῶν Περσικῶν, θυμοειδέστεροι δὲ πολὺ. ἐνταῦθα δὴ καὶ διδάσκει ὁ κωμάρχης περὶ τοὺς πόδας τῶν ἵππων καὶ τῶν ὑποζυγίων σακία περιειλεῖν, ὅταν διὰ τῆς χιόνος ἄγωσιν· ἄνευ γὰρ τῶν σακίων κατεδύοντο μέχρι τῆς γαστροῦς.

VI. Ἐπεὶ δ' ἡμέρα ἦν οὐρανὸς, τὸν μὲν ἡγεμόνα παραδίδωσι Χειρισόφω, τοὺς δ' οἰκέτας καταλείπει τῷ κωμάρχη, πλὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἄρτι ἠβάσκοτος· τοῦτον δ' Ἐπισθένει Ἀμφιπολίτη παραδίδωσι φυλάττειν, ὅπως εἰ καλῶς ἡγήσαιο, ἔχων καὶ τοῦτον ἀπίοι. καὶ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ εἰσεφύρησαν ὡς ἐδύναντο πλεῖστα, καὶ ἀναζεύξαντες ἐπο-
 2 ρεύοντο. ἡγεῖτο δ' αὐτοῖς ὁ κωμάρχης λελυμένος διὰ χιόνος· καὶ ἤδη τ' ἦν ἐν τῷ τρίτῳ σταθμῷ, καὶ Χειρισόφος αὐτῷ ἐχαλεπάνθη, ὅτι οὐκ εἰς κόμας ἤγαγεν. ὁ δ' ἔλεγεν ὅτι οὐκ εἶεν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. ὁ δὲ Χειρισόφος αὐτὸν ἔπαισε μὲν,
 3 ἔδησε δ' οὐ. ἐκ δὲ τούτου ἐκεῖνος τῆς νυκτὸς ἀπο-

δράς ὄχετο καταλιπὼν τὸν υἱόν. τοῦτό γε δὴ Χειρισόφῳ καὶ Ξενοφῶντι μόνον διάφορον ἐν τῇ πορείᾳ ἐγένετο, ἢ τοῦ ἡγεμόνος κάκωσις καὶ ἀμέλεια. Ἐπισθένης δ' ἠράσθη τοῦ παιδὸς καὶ οἴκαδε κομίσας πιστοτάτῳ ἐχρῆτο.

Μετὰ τοῦτ' ἐπορεύθησαν ἑπτὰ σταθμούς ἀνά 4 πέντε παρασάγγας τῆς ἡμέρας παρὰ τὸν Φᾶσιν ποταμόν, εὖρος πλεθριαῖον.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμούς δύο παρα- 5 σάγγας δέκα· ἐπὶ δὲ τῇ εἰς τὸ πεδίον ὑπερβολῇ ἀπήτησαν αὐτοῖς Χάλυβες καὶ Τάοχοι καὶ Φασιανοί. Χειρισόφος δ' ἐπεὶ κατείδε τοὺς πολεμίους ἐπὶ 6 τῇ ὑπερβολῇ, ἐπαύσατο πορευόμενος, ἀπέχων εἰς τριάκοντα σταδίους, ἵνα μὴ κατὰ κέρας ἄγων πλησιάζῃ τοῖς πολεμίσι· παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις παράγειν τοὺς λόχους, ὅπως ἐπὶ φάλαγγος γένοιτο τὸ στράτευμα. ἐπεὶ δ' ἦλθον οἱ ὀπισθοφυλάκες, 7 συνεκάλεσε τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς, καὶ ἔλεξεν ὧδε. Οἱ μὲν πολέμοι, ὡς ὁρᾶτε, κατέχουσι τὰς ὑπερβολὰς τοῦ ὄρους· ὥρα δὲ βουλευέσθαι, ὅπως ὡς κάλλιστ' ἀγωνιούμεθα. ἐμοὶ μὲν οὖν δο- 8 κεῖ παραγγεῖλαι μὲν ἀριστοποιεῖσθαι τοῖς στρατιώταις, ἡμᾶς δὲ βουλευέσθαι, εἴτε τήμερον εἴτ' αὖριον δοκεῖ ὑπερβάλλειν τὸ ὄρος. Ἐμοὶ δὲ γ', ἔφη ὁ Κλε- 9 ἄνωρ, δοκεῖ, ἐπὰν τάχιστ' ἀριστήσωμεν, ἐξοπλισμένους ὡς τάχιστ' ἵναι ἐπὶ τοὺς ἀνδρας. εἰ γὰρ διατρίψομεν τὴν τήμερον ἡμέραν, οἱ τε νῦν ἡμᾶς ὀρῶντες πολέμοι θαρραλέωτεροι ἔσονται καὶ ἄλλους εἰκὸς τούτων θαρρούντων πλείους προσγενέσθαι.

10 μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν εἶπεν· Ἐγὼ δ' οὕτω γι-
 γνώσκω. εἰ μὲν ἀνάγκη ἐστὶ μάχεσθαι, τοῦτο δεῖ
 παρασκευάσασθαι, ὅπως ὡς κράτιστα μαχοῦμεθα· εἰ
 δὲ βουλόμεθ' ὡς ῥᾶσθ' ὑπερβάλλειν, τοῦτό μοι δο-
 κεῖ σκεπτέον εἶναι, ὅπως ὡς ἐλάχιστα μὲν τραύματα
 λάβωμεν, ὡς ἐλάχιστα δὲ σώματ' ἀνδρῶν ἀποβά-
 11 λωμεν. τὸ μὲν οὖν ὄρος ἐστὶ τὸ δρώμενον πλεόν
 ἢ ἐφ' ἐξήκοντα στάδια, ἄνδρες δ' οὐδαμοῦ φυλάτ-
 τοντες ἡμᾶς φανεροί εἰσιν ἀλλ' ἢ κατ' αὐτὴν τὴν
 ὁδόν· πολὺ οὖν κρεῖττον τοῦ ἐρήμου ὄρους καὶ
 κλέψαι πῃ πειρᾶσθαι λαθόντας καὶ ἀρπάσαι φθά-
 σαντας, ἢ ἀμυναίμεθ' ἂν μᾶλλον, ἢ πρὸς ἰσχυρὰ
 χωρία καὶ ἀνθρώπους παρεσκευασμένους μάχεσθαι.
 12 πολὺ γὰρ ῥᾶον ὄρθιον ἀμαχεῖ ἵεναι ἢ ὁμαλὲς ἐν-
 θεν καὶ ἐνθεν πολεμίων ὄντων, καὶ νύκτωρ ἀμα-
 χεῖ μᾶλλον ἂν τὰ πρὸ ποδῶν δρόφῃ τις ἢ μεθ' ἡ-
 μέραν μαχόμενος, καὶ ἡ τραχεῖα τοῖς ἀμαχεῖ ἰοῦσιν
 εὐμενεστέρα ἢ ἡ ὁμαλὴ τοῖς κεφαλὰς βαλλομένοις.
 13 καὶ κλέψαι δ' οὐκ ἀδύνατόν μοι δοκεῖ εἶναι, ἐξὸν
 μὲν νυκτὸς ἵεναι, ὡς μὴ ὄρᾶσθαι, ἐξὸν δ' ἀπελ-
 θεῖν τοσοῦτον, ὡς μὴ αἰσθησθῆναι παρέχειν. δοκοῦμεν
 δ' ἂν μοι ταύτῃ προσποιούμενοι προσβαλεῖν ἐρη-
 μοτέρῳ αὐτῷ τῷ ὄρει χρῆσθαι· μένοιεν γὰρ αὐτοῦ
 14 μᾶλλον ἀθρόοι οἱ πολέμοι. ἀτὰρ τί ἐγὼ περὶ κλο-
 πῆς συμβάλλομαι; ὑμᾶς γὰρ ἐγωγ', ὃ Χειρίσοφε,
 ἀκούω τοὺς Λακεδαιμονίους, ὅσοι ἐστὲ τῶν ὁμοίων,
 εὐθύς ἐκ παιδῶν κλέπτειν μελετᾶν, καὶ οὐκ αἰσχρὸν
 εἶναι, ἀλλὰ καλὸν κλέπτειν, ὅσα μὴ κωλύει νόμος.
 15 ὅπως δ' ὡς κράτιστα κλέπτητε καὶ πειρᾶσθε λαν-

θάνειν, νόμιμον παρ' ὑμῖν ἔστιν, ἐὰν ληφθῆτε κλέπτοντες, μαστιγοῦσθαι. νῦν οὖν μάλα σοι καιρός ἔστιν ἐπιδείξασθαι τὴν παιδείαν, καὶ φυλάξασθαι, μὴ ληφθῶμεν κλέπτοντες τοῦ ὄρους, ὡς μὴ πληγὰς λάβωμεν. Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, 16
 κἀγὼ ὑμᾶς τοὺς Ἀθηναίους ἀκούω δεινοὺς εἶναι κλέπτειν τὰ δημόσια, καὶ μάλ' ὄντος δεινοῦ τῷ κλέπτοντι, καὶ τοὺς κρατίστους μέντοι μάλιστα, εἶπερ ὑμῖν οἱ κρατίστοι ἄρχειν ἀξιοῦνται· ὥσθ' ὦρα καὶ σοὶ ἐπιδεικνυσθαι τὴν παιδείαν. Ἐγὼ 17
 μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἔτοιμός εἰμι τοὺς ὀπισθοφυλάκας ἔχων, ἐπειδὰν δειπνήσωμεν, ἵεναι καταληφόμενος τὸ ὄρος. ἔχω δὲ καὶ ἡγεμόνας· οἱ γὰρ γυμνήτες τῶν ἐπομένων ἡμῖν κλωπῶν ἑλαβόν τινας ἐνεδρεύσαντες· τούτων καὶ πυνθάνομαι ὅτι οὐκ ἄβατόν ἐστι τὸ ὄρος, ἀλλὰ νέμεται αἰξί καὶ βουσίην· ὥστ' ἐάνπερ ἄπαξ λάβωμέν τι τοῦ ὄρους, βατὰ καὶ τοῖς ὑποζυγίοις ἔσται. ἐλπίζω δ' οὐδὲ τοὺς 18
 πολεμίους μενεῖν ἔτι, ἐπειδὰν ἴδωσιν ἡμᾶς ἐν τῷ ὁμοίῳ ἐπὶ τῶν ἄκρων· οὐδὲ γὰρ νῦν ἐθέλουσι καταβαίνειν εἰς τὸ ἴσον ἡμῖν. ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπε· 19
 Καὶ τί δεῖ σὲ ἵεναι καὶ λιπεῖν τὴν ὀπισθοφυλακίαν; ἀλλ' ἄλλους πέμπων, ἂν μὴ τινες ἐθελονταὶ σοὶ φαίνωνται. ἐκ τούτου Ἀριστάνυμος Μεθυδριεὺς ἔρχεται 20
 δολίχτας ἔχων καὶ Ἀριστέας Χίος γυμνήτας καὶ Νικόμαχος Οἰταῖος γυμνήτας· καὶ σύνθημ' ἐποίησαντο, ὅσπ' ἔχοιεν τὰ ἄκρα, πυχρὰ κάειν πολλά. ταῦτα συνθέμενοι ἡρίστων· ἐκ δὲ τοῦ ἀρίστου προ- 21
 ἡγαγεν ὁ Χειρίσοφος τὸ στρατεύμα πᾶν ὡς δέκα

σταδίους πρὸς τοὺς πολεμίους, ὅπως ὡς μάλιστα δοκοίη ταύτη προσάξιν.

- 22 Ἐπειδὴ δ' ἐδείπνησαν καὶ νύξ ἐγένετο, οἱ μὲν ταχθέντες ὄχοντο, καὶ καταλαμβάνουσι τὸ ὄρος, οἱ δ' ἄλλοι αὐτοῦ ἀνεπαύοντο. οἱ δὲ πολέμοι ἐπεὶ ᾤσθησαν τὸ ὄρος ἐχόμενον, ἐργηγόρεσαν καὶ ἔκαον
- 23 πυρὰ πολλὰ διὰ νυκτός. ἐπειδὴ δ' ἡμέρα ἐγένετο Χειρίσοφος μὲν θυσάμενος ἤγε κατὰ τὴν ὁδόν, οἱ δὲ τὸ ὄρος καταλαβόντες κατὰ τὰ ἄκρα ἐπῆσαν.
- 24 τῶν δ' αὖ πολεμίων τὸ μὲν πολὺ ἔμενεν ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τοῦ ὄρους, μέρος δ' αὐτῶν ἀπῆντα τοῖς κατὰ τὰ ἄκρα. πρὶν δ' ἁμοῦ εἶναι τοὺς πολλοὺς ἀλλήλοις, συμμιγνύασιν οἱ κατὰ τὰ ἄκρα, καὶ νι-
- 25 κῶσιν οἱ Ἕλληνας καὶ διώκουσιν. ἐν τούτῳ δὲ καὶ οἱ ἐκ τοῦ πεδίου οἱ μὲν πελτασταὶ τῶν Ἑλλήνων δρόμῳ ἔθεον πρὸς τοὺς παρατεταγμένους, Χειρίσοφος δὲ βιάδην ταχὺ ἐφείπετο σὺν τοῖς ὀπλίταις.
- 26 οἱ δὲ πολέμοι οἱ ἐπὶ τῇ ὁδῷ ἐπειδὴ τὸ ἄνω ἐώρων ἠττώμενον, φεύγουσι· καὶ ἀπέθανον μὲν οὐ πολλοὶ αὐτῶν, γέρορα δὲ πάμπολλ' ἐλήφθη· ἃ οἱ Ἕλληνας
- 27 ταῖς μαχαίραις κόπτοντες ἀχορεῖα ἐποίουν. ὡς δ' ἀνέβησαν, θύσαντες καὶ τρόπαιον στησάμενοι κατέβησαν εἰς τὸ πεδῖον, καὶ εἰς κώμας πολλῶν ἀγαθῶν γεμούσας ἦλθον.

VII. Ἐκ δὲ τούτων ἐπορεύθησαν εἰς Ταόχους σταθμοὺς πέντε παρασάγγας τριάκοντα· καὶ τάπιτήδεια ἐπέλιπε· χωρία γὰρ ὄκουν ἰσχυρὰ οἱ Τάοχοι, ἐν οἷς καὶ τάπιτήδεια πάντ' εἶχον ἀνακεκομ-

2 σμένοι. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο πρὸς χωρίον ὃ πόλιν μὲν

οὐκ εἶχεν οὐδ' οἰκίας, συνεληλυθότες δ' ἦσαν αὐ-
 τόσε καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ κτήνη πολλά, Χει-
 ρίσοφος μὲν πρὸς τοῦτο προσέβαλλεν εὐθύς ἤκων·
 ἐπειδὴ δ' ἡ πρώτη τάξις ἀπέκαμνεν, ἄλλη προσήει
 καὶ αὐθις ἄλλη· οὐ γὰρ ἦν ἀθρόοις περιστῆναι,
 ἀλλὰ ποταμὸς ἦν κύκλω. ἐπεὶ δὲ Ξενοφῶν ἦλθε 3
 σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξι καὶ πελτασταῖς καὶ ὀπλίταις,
 ἐνταῦθα δὴ λέγει Χειρίσοφος· Εἰς καλὸν ἦκατε· τὸ
 γὰρ χωρίον αἰρετέον· τῇ γὰρ στρατιᾷ οὐκ ἔστι
 τάπιτήδεια, εἰ μὴ ληψόμεθα τὸ χωρίον. ἐνταῦθα 4
 δὴ κοινῇ ἐβουλευόντο· καὶ τοῦ Ξενοφῶντος ἐρω-
 τῶντος, τί τὸ κωλύον εἴη εἰσελθεῖν, εἶπεν ὁ Χειρί-
 σοφος· Μία αὕτη πάροδος ἔστιν ἣν ὀρέσ· ὅταν δέ
 τις ταύτη πειρᾶται παριέναι, κυλίνδουσι λίθους ὑπὲρ
 ταύτης τῆς ὑπερεχούσης πέτρας· ὅς δ' ἂν κατα-
 ληφθῆ, οὕτω διατίθεται. ἅμα δ' ἔδειξε συντετριμ-
 μένους ἀνθρώπους καὶ σκέλη καὶ πλευράς. Ἦν δὲ 5
 τοὺς λίθους ἀναλώσωσιν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἄλλο τι
 ἢ οὐδὲν κωλύει παριέναι; οὐ γὰρ δὴ ἐκ τοῦ ἐναν-
 τίου ὀρῶμεν εἰ μὴ ὀλίγους τούτους ἀνθρώπους,
 καὶ τούτων δύο ἢ τρεῖς ὀπλισμένους. τὸ δὲ χω- 6
 ρίον, ὡς καὶ σὺ ὀρέσ, σχεδὸν τρία ἡμίπλεθρά ἐστιν,
 ὃ δεῖ βαλλομένους διελθεῖν· τούτου δ' ὅσον πλέ-
 θρον δασὺ πίτυσι διαλειπούσαις μεγάλαις, ἀνθ' ὧν
 ἔστηκότες ἄνδρες τί ἂν πάσχοιεν ἢ ὑπὸ τῶν φερο-
 μένων λίθων ἢ ὑπὸ τῶν κυλινδομένων; τὸ λοιπὸν
 δὴ γίγνεται ὡς ἡμίπλεθρον, ὃ δεῖ, ὅταν λωφῆσωσιν
 οἱ λίθοι, παραδραμεῖν. Ἄλλ' εὐθύς, ἔφη ὁ Χειρί- 7
 σοφος, ἐπειδὴν ἀρξώμεθα εἰς τὸ δασὺ προιέναι, φέ-

ρονται οἱ λίθοι πολλοί. *Αὐτὸ ἄν, ἔφη, τὸ δέον εἶη· θάττον γὰρ ἀναλώσουσι τοὺς λίθους. ἀλλὰ πορευώμεθα, ἔνθεν ἡμῖν μικρόν τι παραδραμεῖν ἔσται, ἣν δυνώμεθα, καὶ ἀπελθεῖν ῥάδιον, ἣν βουλώμεθα.*

8 Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο Χειρίσοφος καὶ Ξενοφῶν καὶ Καλλίμαχος Παρράσιος λοχαγός· τούτου γὰρ ἡ ἡγεμονία ἦν τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγῶν ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ· οἱ δ' ἄλλοι λοχαγοὶ ἔμενον ἐν τῷ ἀσφαλεῖ. μετὰ τούτου οὖν ὑπῆλθον ὑπὸ τὰ δένδρα ἄνθρωποι ὡς ἑβδομήκοντα, οὐχ ἄθροοὶ ἀλλὰ καθ' ἕνα, ἕκαστος φυλαττόμενος ὡς ἐδύνατο. Ἀγασίας δ' ὁ Στυμφάλιος καὶ Ἀριστώνυμος Μεθυδριεύς καὶ οὗτοι τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγοὶ ὄντες, καὶ ἄλλοι δ' ἐφέστασαν ἔξω τῶν δένδρων· οὐ γὰρ ἦν ἀσφαλὲς ἐν τοῖς δένδρεσιν εἶσταναι πλέον ἢ τὸν ἕνα λόχον. ἔνθα δὴ Καλλίμαχος μηχανᾶται τι· προὔτρεχεν ἀπὸ τοῦ δένδρου, ὑφ' ᾧ ἦν αὐτός, δύο ἢ τρία βήματα· ἐπεὶ δ' οἱ λίθοι φέροντο, ἀνέχαζεν εὐπετῶς· ἐφ' ἑκάστης δὲ τῆς προδρομῆς πλέον ἢ δέκα ἄμαξαι πετρῶν ἀνηλίσκοντο. ὁ δ' Ἀγασίας ὡς ὄρᾳ τὸν Καλλίμαχον ἔποιοι, καὶ τὸ στράτευμα πᾶν θεώμενον, δείσας μὴ οὐ πρῶτος παραδράμη εἰς τὸ χωρίον, οὔτε τὸν Ἀριστώνυμον πλησίον ὄντα παρακαλέσας οἷτ' Εὐρύλοχον τὸν Λουσιέα ἐταίρους ὄντας οὔτ' ἄλλον οὐδένα χωρεῖ αὐτός, καὶ παρέρχεται πάντας. ὁ δὲ Καλλίμαχος ὡς ὄρᾳ αὐτὸν παρίοντα, ἐπιλαμβάνεται αὐτοῦ τῆς ἕντος· ἐν δὲ τούτῳ παραθεῖ αὐτοὺς Ἀριστώνυμος Μεθυδριεύς, καὶ μετὰ τούτου Εὐρύλοχος Λουσιεύς· πάντες γὰρ οὗτοι ἀντε-

ποιούντο ἀρετῆς καὶ ἀντηγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους· καὶ οὕτως ἐρίζοντες αἰροῦσι τὸ χωρίον. ὡς γὰρ ἀπαξ εἰσέδραμον, οὐδεὶς πέτρος ἀνωθεν ἠρέχθη. ἐνταῦθα δὴ δεινὸν ἦν θέαμα. αἱ γὰρ γυναῖκες 13 ῥιπτοῦσαι τὰ παιδία εἶθ' ἑαυτὰς ἐπικατερορίττου, καὶ οἱ ἄνδρες ὡσαύτως. ἐνταῦθα δὴ καὶ Αἰνείας Στυμφάλιος λοχαγὸς ἰδὼν τινα θέοντα ὡς ῥίποντα ἑαυτὸν στολὴν ἔχοντα καλὴν ἐπιλαμβάνεται ὡς κωλύσων· ὁ δ' αὐτὸν ἐπισπάται, καὶ ἀμφοτέρω ὄχοντο 14 κατὰ τῶν πετρῶν φερόμενοι καὶ ἀπέθανον. ἐντεῦθεν ἀνθρώποι μὲν πάνυ ὀλίγοι ἐλήφθησαν, βόες δὲ καὶ ὄνοι πολλοὶ καὶ πρόβατα.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Χαλύβων σταθμοὺς 15 ἐπὶ τὰ παρασάγγας πεντήκοντα. οὗτοι ἦσαν ὧν διήληθον ἀλκιμώτατοι, καὶ εἰς χεῖρας ἦσαν. εἶχον δὲ θώρακας λινοῦς μέχρι τοῦ ἤτρου, ἀντὶ δὲ τῶν πτερυγῶν σπάρτα πυκνὰ ἐστραμμένα. εἶχον δὲ καὶ 16 κνημίδας καὶ κράνη καὶ παρὰ τὴν ζώνην μαχαίριον ὅσον ξυλήην Λακωνικὴν, ᾧ ἔσφαττον ὧν κρατεῖν δύναιτο, καὶ ἀποτεμόντες ἂν τὰς κεφαλὰς ἔχοντες ἐπορεύοντο, καὶ ἦδον καὶ ἐχόρευον, ὅποτε οἱ πολέμιοι αὐτοὺς ὄψεσθαι ἔμελλον. εἶχον δὲ καὶ δόρυ ὡς πεντεκαίδεκα πήχεων μίαν λόγχην ἔχον. οὗτοι 17 ἐνέμενον ἐν τοῖς πολίσμασιν· ἐπεὶ δὲ παρέλθοιεν οἱ Ἕλληνας, εἶποντο καὶ μαχοῦμενοι. ὥκουν δ' ἐν τοῖς ὄχυροῖς, καὶ τάπιτῆδια ἐν τούτοις ἀνακεκομίσμενοι εἶχον· ὥστε μηδὲν λαμβάνειν αὐτόθεν τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ διετράφησαν τοῖς κτήρεσιν ἃ ἐκ τῶν Ταόχων ἔλαβον.

- 18 Ἐκ τούτου οἱ Ἕλληνες ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν Ἀρ-
 πασον ποταμόν, εὖρος τεττάρων πλέθρων. ἐντεῦ-
 θεν ἐπορεύθησαν διὰ Σκυθῶν σταθμούς τέτ-
 ταρᾶς παρασάγγας εἴκοσι διὰ πεδίου εἰς κώμας·
 ἐν αἷς ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο.
- 19 Ἐντεῦθεν διήλθον σταθμούς τέτταρας παρα-
 σάγγας εἴκοσι πρὸς πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα
 οἰκουμένην, ἣ ἐκαλεῖτο Γυμνιάς. ὁ δὲ ταύτης ἀρ-
 χων τοῖς Ἕλλησιν ἡγεμόνα πέμπει, ὅπως διὰ τῆς
 20 ἑαυτῷ πολεμίας χώρας ἄγοι αὐτούς. ἐλθὼν δ'
 ἐκεῖνος λέγει, ὅτι ἄξει αὐτοὺς πένθ' ἡμερῶν εἰς χω-
 ρίον, ὅθεν ὕπονται θάλατταν· εἰ δὲ μή, τεθνήσκει
 ἐπηγγεῖλατο. καὶ ἡγούμενος ἐπειδὴ ἐνέβαλεν εἰς τὴν
 πολεμίαν, παρεκελεύετο αἰθεῖν καὶ φθειρεῖν τὴν χώ-
 ραν· ᾧ καὶ δῆλον ἐγένετο ὅτι τούτου ἕνεκεν προσ-
 21 ἔλθοι, οὐ τῇ τῶν Ἑλλήνων εὐνοίᾳ. καὶ ἀφι-
 κνοῦνται ἐπὶ τὸ ὄρος τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ· ὄνομα δὲ
 τῷ ὄρει ἦν Θήχης. ἐπεὶ δ' οἱ πρῶτοι ἐγγίνοντο ἐπὶ
 22 τοῦ ὄρους, κραυγὴ πολλὴ ἐγένετο. ἀκούσας δ' ὁ
 Ξενοφῶν καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες ᾤθησαν ἔμπρο-
 σθεν ἄλλους ἐπιτίθεσθαι πολεμίους· εἶποντο γὰρ
 ὀπισθεν οἱ ἐκ τῆς καομένης χώρας, καὶ αὐτῶν οἱ
 ὀπισθοφύλακες ἀπέκτεινάν τέ τινᾶς καὶ ἔζώγησαν
 ἐνέδραν ποιησάμενοι, καὶ γέροντα ἔλαβον δασειῶν
 23 βοῶν ὠμοβόεια ἀμφὶ τὰ εἴκοσιν. ἐπεὶ δ' ἡ βοή
 πλείων ἔγγινετο καὶ ἐγγύτερον καὶ οἱ αἰεὶ ἐπι-
 όντες ἔθεον δρόμῳ ἐπὶ τοὺς αἰεὶ βοῶντας καὶ πολ-
 λῶ μείζων ἐγγίνετο ἡ βοή ὅσῳ δὴ πλείους ἐγγίνον-
 24 το, ἐδόκει δὴ μείζόν τι εἶναι τῷ Ξενοφῶντι, καὶ

ἀναβὰς ἐφ' ἵππον καὶ Λύκιον καὶ τοὺς ἱππείας ἀνα-
 λαβὼν παρεβοήθει· καὶ τάχα δὴ ἀκούουσι βοῶντων
 τῶν στρατιωτῶν 'θάλαττα θάλαττα' καὶ παρεγγυ-
 ώντων. ἔνθα δὴ ἔθειον πάντες καὶ οἱ ὀπισθοφύ-
 λακες, καὶ τὰ ὑποζύγια ἠλαύνετο καὶ οἱ ἵπποι. ἐπεὶ 25
 δ' ἀφίκοντο πάντες ἐπὶ τὸ ἄκρον, ἐνταῦθα δὴ περι-
 έβαλλον ἀλλήλους καὶ στρατηγούς καὶ λοχαγούς δα-
 κρούοντες. καὶ ἑξαπίνης οὗτου δὴ παρεγγυήσαντος
 οἱ στρατιῶται φέρουσι λίθους καὶ ποιοῦσι κολωνόν
 μέγαν. ἐνταῦθ' ἀνετίθεσαν δερμάτων πλήθος ὠμο- 26
 βοείων καὶ βακτηρίας καὶ ταίχμάλωτα γέρρα, καὶ
 ὁ ἡγεμὼν αὐτός τε κατέτεμνε τὰ γέρρα καὶ τοῖς
 ἄλλοις διεκελεύετο. μετὰ ταῦτα τὸν ἡγεμόνα οἱ 27
 Ἑλληνες ἀποπέμπουσι δῶρα δόντες ἀπὸ κοινοῦ ἵπ-
 πον καὶ φιάλην ἀργυρᾶν καὶ σκευὴν Περσικὴν καὶ
 δαρκικοὺς δέκα· ἤτει δὲ μάλιστα τοὺς δακτυλίους,
 καὶ ἔλαβε πολλοὺς παρὰ τῶν στρατιωτῶν. κώμην
 δὲ δεῖξας αὐτοῖς οὗ σκηνήσουσι καὶ τὴν ὁδὸν ἣν
 πορεύονται εἰς Μάκρωνας, ἐπεὶ ἐσπέρα ἐγένετο,
 ὥχετ' ἀπιών.

VIII. Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύθησαν οἱ Ἑλληνες
 διὰ Μακρώνων σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας δέκα.
 τῇ πρώτῃ δ' ἡμέρᾳ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν ποταμόν, ὃς
 ὠρίζε τὴν τῶν Μακρώνων καὶ τὴν τῶν Σκυθηρῶν.
 εἶχον δ' ὑπὲρ δεξιῶν χωρίον οἷον χαλεπώτατον καὶ 2
 ἐξ ἀριστερᾶς ἄλλον ποταμόν, εἰς ὃν ἐνέβαλλεν ὁ
 ὄριζων, δι' οὗ ἔδει διαβῆναι. ἦν δ' οὗτος δασὺς
 δένδροισι παχέσι μὲν οὐ, πυκνοῖς δέ. ταῦτ' ἐπεὶ
 προσῆλθον οἱ Ἑλληνες ἔκοπτον, σπεύδοντες ἐκ τοῦ

- 3 χωρίου ὡς τάχιστ' ἐξελθεῖν. οἱ δὲ Μάκρωνες ἔχον-
 τες γέροντα καὶ λόγχας καὶ τριχίνους χιτῶνας κατ'
 ἀντιπέραν τῆς διαβάσεως παρατεταγμένοι ἦσαν καὶ
 ἀλλήλοις διεκελεύοντο καὶ λίθους εἰς τὸν ποταμὸν
 ἐρρίπτουν· ἐξικνοῦντο δ' οὐ, οὐδ' ἔβλαπτον οὐδέν.
- 4 Ἐνθα δὴ προσέρχεται Ξενοφῶντι τῶν πελ-
 ταστῶν ἀνὴρ Ἀθήνησι φάσκων δεδουλευκέναι, λέ-
 γων ὅτι γινώσκω τὴν φωνὴν τῶν ἀνθρώπων.
 καὶ οἶμαι, ἔφη, ἐμὴν ταύτην πατρίδ' εἶναι· καὶ εἰ
 5 μὴ τι κωλύει, ἐθέλω αὐτοῖς διαλεχθῆναι. Ἄλλ' οὐ-
 δὲν κωλύει, ἔφη, ἀλλὰ διαλέγου καὶ μάθε πρῶτον,
 τίνες εἰσίν. οἱ δ' εἶπον ἐρωτήσαντος ὅτι Μάκρωνες.
 Ἐρώτα τοίνυν, ἔφη, αὐτούς, τί ἀντιτετάχεται καὶ
 6 χρηῖζουσιν ἡμῖν πολέμοι εἶναι. οἱ δ' ἀπεκρίναντο·
 Ὅτι καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τὴν ἡμετέραν χώραν ἐπιχωρεῖτε.
 λέγειν ἐκέλευον οἱ στρατηγοὶ ὅτι οὐ κακῶς γε ποιή-
 σοντες, ἀλλὰ βασιλεῖ πολεμήσαντες ἀπερχόμεθ' εἰς
 τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπὶ θάλατταν βουλόμεθ' ἀφικέσθαι.
- 7 ἰρώτων ἐκείνοι, εἰ δοῖεν ἂν τούτων τὰ πιστά. οἱ
 δ' ἔφασαν καὶ δοῦναι καὶ λαβεῖν ἐθέλειν. ἐντεῦ-
 θεν διδάσιν οἱ Μάκρωνες βαρβαρικὴν λόγχην τοῖς
 Ἕλλησιν, οἱ δ' Ἕλληνες ἐκείνοις Ἕλληνικὴν· ταῦτα
 γὰρ ἔφασαν πιστὰ εἶναι· θεοὺς δ' ἐπεμαρτύραντ'
 ἀμφοτέρω.
- 8 Μετὰ δὲ τὰ πιστὰ εὐθύς οἱ Μάκρωνες τὰ
 δένδρα συνεξέκοπτον τὴν θ' ὁδὸν ὠδοποιοῦν ὡς δια-
 βιβῶντες ἐν μέσοις ἀναμειγμένοι τοῖς Ἕλλησι,
 καὶ ἀγορὰν οἶαν ἐδύναντο παρεῖχον, καὶ παρήγαγον
 ἐν τρισὶν ἡμέραις, ἕως ἐπὶ τὰ Κόλχων ὄρια κατέ-

στησαν τοὺς Ἕλληνας. ἐνταῦθ' ἦν ὄρος μέγα· καὶ 9
ἐπὶ τούτου οἱ Κόλχοι παρατεταγμένοι ἦσαν. καὶ
τὸ μὲν πρῶτον οἱ Ἕλληνες ἀντιπαρατάξαντο, ὡς
οὕτως ἄξοντες πρὸς τὸ ὄρος· ἔπειτα δ' ἔδοξε τοῖς
στρατηγοῖς βουλεύσασθαι συλλεγεῖσιν, ὅπως ὡς
κάλλιστ' ἀγωνιοῦνται. ἔλεξεν οὖν Ξενοφῶν ὅτι 10
δοκοίη οἱ παύσαντας τὴν φάλαγγα λόχους ὀρθίους
ποιῆσαι· ἡ μὲν γὰρ φάλαγξ διασπασθήσεται εὐ-
θύς· τῇ μὲν γὰρ ἀνοδον, τῇ δ' εὐοδον εὐρήσομεν
τὸ ὄρος· καὶ εὐθύς τοῦτο ἀθυμίαν ποιήσει, ὅταν
τεταγμένοι εἰς φάλαγγα ταύτην διεσπασμένην ὀρθώ- 11
σιν. ἔπειτ' ἦν μὲν ἐπὶ πολλῶν τεταγμένοι προσά-
γωμεν, περιττεύσουσιν ἡμῶν οἱ πολέμιοι καὶ τοῖς
περιττοῖς χρήσονται ὃ τι ἂν βούλωνται· ἐὰν δ' ἐπὶ
ὀλίγων τεταγμένοι ἴωμεν, οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστόν,
εἰ διακοπήη ἡμῶν ἢ φάλαγξ ἀθρόων καὶ βελῶν
καὶ ἀνθρώπων πολλῶν ἐμπεσόντων· εἰ δέ πη τοῦτ'
ἔσται, ὅλη τῇ φάλαγγι κακὸν ἔσται. ἀλλὰ μοι δο- 12
κεῖ ὀρθίους τοὺς λόχους ποιησαμένους· τοσοῦτον χω-
ρίον κατασχεῖν διαλιπόντας τοῖς λόχοις, ὅσον ἔξω τοὺς
ἐσχάτους λόχους γενέσθαι τῶν πολεμίων κεράτων·
καὶ οὕτως ἐσόμεθα τῆς τε τῶν πολεμίων φάλαγγος
ἔξω, καὶ ὀρθίους ἄγοντες οἱ κράτιστοι ἡμῶν πρῶτοι
προσίσαι, ἧ τ' ἂν εὐοδον ἢ ταύτῃ ἕκαστος ἄξει.
καὶ εἰς τε τὸ διαλείπον οὐ ράδιον ἔσται τοῖς πολε- 13
μίοις εἰσελθεῖν ἐνθεν καὶ ἐνθεν λόχων ὄντων, δια-
κόψαι τ' οὐ ράδιον ἔσται λόχον ὀρθιον προσίοντα.
ἐὰν τέ τις πιέζηται τῶν λόχων, ὃ πλησίον βοηθήσει.
ἦν θ' εἰς πη δυνηθῆῃ τῶν λόχων ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀνα-

- 3 χωρίου ὡς τάχιστ' ἐξελθεῖν. οἱ δὲ Μάκρωνες ἔχον-
 τες γέρορα καὶ λόγχας καὶ τριχίνους χιτῶνας κατ'
 ἀντιπέραν τῆς διαβάσεως παρατεταγμένοι ἦσαν καὶ
 ἀλλήλοις διεκελεύοντο καὶ λίθους εἰς τὸν ποταμὸν
 ἐρρίπτουν· ἐξικνοῦντο δ' οὐ, οὐδ' ἔβλαπτον οὐδέν.
- 4 Ἐνθα δὴ προσέρχεται Ξενοφῶντι τῶν πελ-
 ταστῶν ἀνὴρ Ἀθήνησι φάσκων δεδουλευκέναι, λέ-
 γων ὅτι γινώσκω τὴν φωνὴν τῶν ἀνθρώπων.
 καὶ οἶμαι, ἔφη, ἐμὴν ταύτην πατρίδ' εἶναι· καὶ εἰ
 5 μὴ τι κωλύει, ἐθέλω αὐτοῖς διαλεχθῆναι. Ἄλλ' οὐ-
 δὲν κωλύει, ἔφη, ἀλλὰ διαλέγου καὶ μάθε πρῶτον,
 τίνες εἰσίν. οἱ δ' εἶπον ἐρωτήσαντος ὅτι Μάκρωνες.
 Ἐρώτα τοίνυν, ἔφη, αὐτούς, τί ἀντιτετάχεται καὶ
 6 χρῆζουσιν ἡμῖν πολέμοι εἶναι. οἱ δ' ἀπεκρίναντο·
 Ὅτι καὶ ὑμεῖς ἐπὶ τὴν ἡμετέραν χώραν ἐπιχωρεῖτε.
 λέγειν ἐκέλευον οἱ στρατηγοὶ ὅτι οὐ κακῶς γε ποιή-
 σοντες, ἀλλὰ βασιλεῖ πολεμήσαντες ἀπερχόμεθ' εἰς
 τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπὶ θάλατταν βουλόμεθ' ἀφικέσθαι.
- 7 ἤρώτων ἐκείνοι, εἰ δοῖεν ἂν τούτων τὰ πιστά. οἱ
 δ' ἔφασαν καὶ δοῦναι καὶ λαβεῖν ἐθέλειν. ἐντεῦ-
 θεν διδόασιν οἱ Μάκρωνες βαρβαρικὴν λόγχην τοῖς
 Ἕλλησιν, οἱ δ' Ἕλληνες ἐκείνοις Ἑλληνικὴν· ταῦτα
 γὰρ ἔφασαν πιστὰ εἶναι· θεοὺς δ' ἐπεμαρτύραντ'
 ἀμφοτέροι.
- 8 Μετὰ δὲ τὰ πιστὰ εὐθύς οἱ Μάκρωνες τὰ
 δένδρα συνεξέκοπτον τὴν θ' ὁδὸν ὠδοποιοῦν ὡς δια-
 βιβῶντες ἐν μέσοις ἀναμειγμένοι τοῖς Ἕλλησι,
 καὶ ἀγορὰν οἶαν ἐδύναντο παρεῖχον, καὶ παρήγαγον
 ἐν τρισὶν ἡμέραις, ἕως ἐπὶ τὰ Κόλχων ὄρια κατέ-

στησαν τοὺς Ἕλληνας. ἐνταῦθ' ἦν ὄρος μέγα· καὶ 9
ἐπὶ τούτου οἱ Κόλχοι παρατεταγμένοι ἦσαν. καὶ
τὸ μὲν πρῶτον οἱ Ἕλληνες ἀντιπαραετάξαντο, ὡς
οὕτως ἄξοντες πρὸς τὸ ὄρος· ἔπειτα δ' ἔδοξε τοῖς
στρατηγοῖς βουλευσασθαι συλλεγεῖσιν, ὅπως ὡς
κάλλιστ' ἀγωνιοῦνται. ἔλεξεν οὖν Ξενοφῶν ὅτι 10
δοκοίη οἱ παύσαντας τὴν φάλαγγα λόχους ὀρθίους
ποιῆσαι· ἡ μὲν γὰρ φάλαγξ διασπασθήσεται εὐ-
θύς· τῇ μὲν γὰρ ἀνοδον, τῇ δ' εὐοδον εὐρήσομεν
τὸ ὄρος· καὶ εὐθύς τοῦτο ἀθυμίαν ποιήσει, ὅταν
τεταγμένοι εἰς φάλαγγα ταύτην διεσπασμένην ὀρω- 11
σιν. ἔπειτ' ἦν μὲν ἐπὶ πολλῶν τεταγμένοι προσά-
γωμεν, περιττεύουσιν ἡμῶν οἱ πολέμιοι καὶ τοῖς
περιττοῖς χρήσονται ὅ τι ἂν βούλωνται· ἐὰν δ' ἐπ'
ὀλίγων τεταγμένοι ἴωμεν, οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστόν,
εἰ διακοπέη ἡμῶν ἡ φάλαγξ ἀθρόων καὶ βελῶν
καὶ ἀνθρώπων πολλῶν ἐμπροσθέντων· εἰ δέ πη τοῦτ'
ἔσται, ὅλη τῇ φάλαγγι κακὸν ἔσται. ἀλλὰ μοι δο- 12
κεῖ ὀρθίους τοὺς λόχους ποιησαμένους· τοσοῦτον χω-
ρίον κατασχεῖν διαλιπόντας τοῖς λόχοις, ὅσον ἔξω τοὺς
ἐσχάτους λόχους γενέσθαι τῶν πολεμίων κεράτων·
καὶ οὕτως ἐσόμεθα τῆς τε τῶν πολεμίων φάλαγγος
ἔξω, καὶ ὀρθίους ἄγοντες οἱ κρᾶτιστοι ἡμῶν πρῶτοι
προσίσσιν, ἧ τ' ἂν εὐοδον ἢ ταύτη ἕκαστος ἄξει.
καὶ εἰς τε τὸ διαλείπον οὐ ρᾶδιον ἔσται τοῖς πολε- 13
μίοις εἰσελθεῖν ἔνθεν καὶ ἔνθεν λόχων ὄντων, δια-
κόψαι τ' οὐ ρᾶδιον ἔσται λόχον ὀρθιον προσίσντα.
ἐὰν τέ τις πιέξῃται τῶν λόχων, ὁ πλησίον βοηθήσει.
ἦν θ' εἰς πη δυνηθῆι τῶν λόχων ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀνα-

γυμνικὸν ἐν τῷ ὄρει, ἐνθάπερ ἐσκήρουν. εἶλοντο
 δὲ Δρακόντιον Σπαρτιάτην, ὃς ἔφυγε παῖς ἐτι οἴκο-
 φεν, παιδ' ἄκων κατακανὼν ξυήλη πατάξας, δρόμου
 26 τ' ἐπιμεληθῆναι καὶ τοῦ ἀγῶνος προστατῆσαι. ἐπειδὴ
 δ' ἡ θυσία ἐγένετο, τὰ δέρματα παρέδοσαν τῷ Δρα-
 κοντίῳ, καὶ ἡγεῖσθαι ἐκέλευον ὅπου τὸν δρόμον
 πεποιηκὼς εἴη. ὁ δὲ δεῖξας οὐπερ ἐστηκότες ἐτύγ-
 χανον Οὔτος ὁ λόφος, ἔφη, κάλλιστος τρέχειν, ὅπου
 ἂν τις βούληται. Πῶς οὖν, ἔφασαν, θνηθήσεται
 παλαίειν ἐν σκληρῷ καὶ δασεῖ οὕτως; ὁ δ' εἶπε·
 27 Μᾶλλον τι ἀνιάσεται ὁ καταπεσών. ἡγωνίζοντο
 δὲ παῖδες μὲν στάδιον τῶν αἰχμαλώτων οἱ πλεῖστοι,
 δόλιχον δὲ Κρηῆτες πλείους ἢ ἑξήκοντα ἔθειον· πάλιν
 δὲ καὶ πυγμὴν καὶ παγκράτιον ἀσκούντων καλὴ θεία
 ἐγένετο· πολλοὶ γὰρ κατέβησαν καὶ ἅτε θεωμένων
 28 τῶν ἐταίρων πολλὴ φιλονικία ἐγίγνετο. ἔθειον δὲ καὶ
 ἵπποι καὶ ἔδει αὐτοὺς κατὰ τοῦ πρᾶνοῦς ἐλάσαντας
 ἐν τῇ θαλάττῃ ὑποστρέψαντας πάλιν ἄνω πρὸς τὸν
 βωμὸν ἄγειν. καὶ κάτω μὲν οἱ πολλοὶ ἐκαλιν-
 δοῦντο· ἄνω δὲ πρὸς τὸ ἰσχυρῶς ὄρθιον μόλις βά-
 δην ἐπορεύονθ' οἱ ἵπποι· ἐνθα πολλὴ κραυγὴ καὶ
 γέλωσ καὶ παρακείμευσι ἐγίγνετο.

E.

2 Ἐκ δὲ τούτου συνελθόντες ἐβουλεύοντο περὶ
 τῆς λοιπῆς πορείας· ἀνέστη δὲ πρῶτος Λέων Θού-

1 Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου ἔπραξαν
 οἱ Ἕλληνες, καὶ ὅσα ἐν τῇ πορείᾳ τῇ μέχρι ἐπὶ θάλατ-

ριος και ἔλεξεν ὧδε· Ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη, ὦ
 ἄνδρες, ἀπειρηκα ἤδη συσκευαζόμενος και βαδίζων
 και τρέχων και τὰ ὄπλα φέρων και ἐν τάξει ἰὼν
 και φυλακὰς φυλάττων και μαχόμενος, ἐπιθυμῶ
 δ' ἤδη παυσάμενος τούτων τῶν πόνων, ἐπεὶ θά- 8
 λατταν ἔχομεν, πλεῖν τὸ λοιπὸν και ἐκταθεις ὡσερ
 Ὀδυσσεὺς ἀφικέσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα. ταῦτ' ἀκού- 8
 σαντες οἱ στρατιῶται ἀνεθορύβησαν, ὡς εὖ λέγοι·
 και ἄλλος ταῦτ' ἔλεγε, και πάντες οἱ παριόντες. ἔπειτα 4
 δὲ Χειρίσοφος ἀνέστη και εἶπεν ὧδε· Φίλος μοι
 ἐστιν, ὦ ἄνδρες, ἐν Βυζαντίῳ Ἀναξίβιος, ναυαρχῶν
 δ' ἐκεῖ τυγχάνει. ἦν οὖν πέμπητέ με, οἶμαι ἀν ἐλ-
 θεῖν και τριήρεις ἔχων και πλοῖα τὰ ἡμᾶς ἄξοντα·
 ὑμεῖς δ' εἴτερ πλεῖν βούλεσθε, περιμένετ', ἔστ' ἂν ἐγὼ
 ἔλθω· ἤξω δὲ ταχέως. ἀκούσαντες ταῦθ' οἱ στρατι-
 ῶται ἠσθησάν τε κάπηφρίσαντο πλεῖν αὐτὸν ὡς τά-
 χιστα.

Μετὰ τοῦτον Ξενοφῶν ἀνέστη και ἔλεξεν ὧδε· 5
 Χειρίσοφος μὲν δὴ ἐπὶ πλοῖα στέλλεται, ἡμεῖς δ'
 ἀναμενουόμεν. ὅσα μοι οὖν δοκεῖ καιρὸς εἶναι ποι-
 εῖν ἐν τῇ* μονῇ, ταῦτ' ἐρῶ. πρῶτον μὲν τάπιτή- 6
 δεια δεῖ πορίζεσθαι ἐκ τῆς πολεμίας· οὔτε γὰρ ἀγορὰ
 ἔστιν ἰκανὴ οὔθ' ὄτου ὠνησόμεθ' εὐπορία, εἰ μὴ
 ὀλίγοις τισίν, ἢ δὲ χώρα πολεμία· κίνδυνος οὖν
 πολλοὺς ἀπόλλυσθαι, ἦν ἀμελῶς τε ἀφυλάκτως πο-

ταν τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, και ὡς εἰς Τραπεζοῦντα
 πόλιν Ἑλληρίδα ἀφίκοιτο, και ὡς ἀπέθυσαν δ' εὗξαντο
 σωτήρια θύσειν ἔνθα πρῶτον εἰς φιλίαν γῆν ἀφίκοιτο, ἐν
 τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.

7 ρεύσθ' ἐπὶ τὰπιτήδεια. ἀλλὰ μοι δοκεῖ σὺν προ-
 νομαῖς λαμβάνειν τὰπιτήδεια, ἄλλως δὲ μὴ πλα-
 νᾶσθαι, ἡμᾶς δὲ τούτων ἐπιμελεῖσθαι. ἔδοξε ταῦτα.

8 Ἔτι τοίνυν ἀκούσατε καὶ τάδε. ἐπὶ λείαν γὰρ ὑμῶν
 ἐκπορεύονται τινες. οἶμαι οὖν βέλτιον εἶναι ἡμῖν
 εἰπεῖν τὸν μέλλοντ' ἐξιέναι, φράζειν δὲ καὶ ὄποι, ἵνα
 καὶ τὸ πλῆθος εἰδῶμεν τῶν ἐξιόντων καὶ τῶν με-
 νόντων, καὶ συμπαρασκευάζωμεν, ἕαν τι δέη, κἂν
 βοηθῆσαι τισι καιρὸς ᾗ, εἰδῶμεν ὄποι δεήσει βοη-
 θεῖν, κἂν τις τῶν ἀπειροτέρων ἐγχειρῆ ποι, συμ-
 βουλευόμεν πειρώμενοι εἰδέναι τὴν δύναμιν ἐφ' οὓς

9 ἂν ἴωσιν. ἔδοξε καὶ ταῦτα. Ἐννοεῖτε δὲ καὶ τὸδ',
 ἔφη. σχολὴ τοῖς πολεμίοις λήζεσθαι, καὶ δικαίως
 ἡμῖν ἐπιβουλεύουσιν· ἔχομεν γὰρ τὰκείνων· ὑπερ-
 κάθηται δ' ἡμῶν. φυλακὰς δὴ μοι δοκεῖ δεῖν
 περὶ τὸ στρατόπεδον εἶναι· ἕαν οὖν κατὰ μέρος
 φυλάττωμεν καὶ σκοπῶμεν, ἦττον ἂν δύναιτο ἡμᾶς

10 θηρᾶν οἱ πολέμοι. ἔτι τοίνυν τὰδ' ὁρᾶτε. εἰ μὲν
 ἠπιστάμεθα σαφῶς, ὅτι ἦξει πλοῖα Χειρίσοφος ἄγων
 ἱκανά, οὐδὲν ἂν ἔδει ὧν μέλλω λέγειν· νῦν δ' ἐπεὶ
 τοῦτ' ἄδηλον, δοκεῖ μοι πειρᾶσθαι πλοῖα συμπαρα-
 σκευάζειν καὶ αὐτόθεν. ἦν μὲν γὰρ ἔλθῃ ἄγων,
 ὑπαρχόντων ἐνθάδ' ἐν ἀφθονωτέροις πλευσόμεθα·

11 ἦν δὲ μὴ ἄγῃ, τοῖς ἐνθάδε χρησόμεθα. ὁρῶ δ'
 ἐγὼ πλοῖα πολλάκις παραπλέοντα· εἰ οὖν αἰτησά-
 μενοι παρὰ Τραπεζουντίων μακρὰ πλοῖα κατάγοι-
 μεν καὶ φυλάττοιμεν αὐτά, τὰ πηδάλια παραλυό-
 μενοι, ἕως ἂν ἱκανὰ τὰ ἄξοντα γένηται, ἴσως ἂν
 οὐκ ἀπορήσαιμεν κομιδῆς οἷας δεόμεθα. ἔδοξε καὶ

ταῦτα. Ἐννοήσατε δ', ἔφη, εἰ εἰκὸς καὶ τρέφειν 12
ἀπὸ κοινοῦ οὓς ἂν καταγάγωμεν, ὅσον ἂν χρόνον
ἡμῶν ἔνεκεν μένωσι, καὶ ναῦσθλον συνθέσθαι, ὅπως
ὠφελούντες καὶ ὠφελῶνται. ἔδοξε καὶ ταῦτα. Δο- 13
κεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, ἦν ἄρα καὶ ταῦθ' ἡμῖν μὴ ἐκπε-
ραίνηται, ὥστ' ἄρκειν τὰ πλοῖα, τὰς ὁδοὺς, ἃς δυσπό-
ρους ἀκούομεν εἶναι, ταῖς παρὰ θάλατταν οἰκούσαις πό-
λεσιν ἐντείλασθαι ὁδοποιεῖν· πείσονται γὰρ καὶ διὰ τὸ
φοβεῖσθαι καὶ διὰ τὸ βούλεσθαι ἡμῶν ἀπαλλαγῆναι.

Ἐνταῦθα δ' ἀνέκραγον, ὡς οὐ θεοὶ ὁδοιπορεῖν. 14
ὁ δ' ὡς ἔγνω τὴν ἀφροσύνην αὐτῶν, ἐπεηγήφισε
μὲν οὐδέν, τὰς δὲ πόλεις ἐκούσας ἔπεισεν ὁδοποιεῖν,
λέγων ὅτι θᾶττον ἀπαλλάξονται, ἦν εὖποροι γένων-
ται αἱ ὁδοί. ἔλαβον δὲ καὶ πεντηκόντορον παρὰ 15
τῶν Τραπεζουντίων, ἧ ἐπέστησαν Δέξιππον Λάκωνα
περίοικον. καὶ οὗτος ἀμελήσας τοῦ συλλέγειν πλοῖα
ἀποδρᾶς ὄψατο ἔξω τοῦ Πόντου, ἔχων τὴν ναῦν.
οὗτος μὲν οὖν δίκαια ἔπαθεν ὕστερον· ἐν Θράκη
γὰρ παρὰ Σεύθῃ πολυπραγμονῶν τι ἀπέθανεν ὑπὸ
Νικάνδρου τοῦ Λάκωνος. ἔλαβον δὲ καὶ τριακόν- 16
τορον, ἧ ἐπεστάθη Πολυκράτης Ἀθηναῖος, ὃς ὀπόσα
λαμβάνοι πλοῖα κατῆγεν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. καὶ
τὰ μὲν ἀγώγιμα, εἴ τι ἦγον, ἐξαιρούμενοι φύλακας
καθίστασαν, ὅπως σᾶ εἴη, τοῖς δὲ πλοίοις ἐχρήσαντ'
εἰς παραγωγὴν. ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἦν, ἐπὶ λειαν ἐξῆσαν 17
οἱ Ἕλληνες, καὶ οἱ μὲν ἐλάμβανον οἱ δὲ καὶ οὐ.
Κλεινέτος δ' ἐξαγαγὼν καὶ τὸν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλον
λάχον πρὸς χωρίον χαλεπὸν αὐτὸς τ' ἀπέθανε καὶ
ἄλλοι πολλοὶ τῶν σὺν αὐτῷ.

- 7 ρεύθηθ' ἐπὶ τὰπιτήδεια. ἀλλὰ μοι δοκεῖ σὺν προ-
νομαῖς λαμβάνειν τὰπιτήδεια, ἄλλως δὲ μὴ πλα-
νάσθαι, ἡμᾶς δὲ τούτων ἐπιμελεῖσθαι. ἔδοξε ταῦτα.
- 8 Ἔτι τοίνυν ἀκούσατε καὶ τάδε. ἐπὶ λείαν γὰρ ὑμῶν
ἐκπορεύονται τινες. οἶμαι οὖν βέλτιον εἶναι ἡμῖν
εἰπεῖν τὸν μέλλοντ' ἐξιέναι, φράζειν δὲ καὶ ὅποι, ἵνα
καὶ τὸ πλῆθος εἰδῶμεν τῶν ἐξιόντων καὶ τῶν με-
νόντων, καὶ συμπαρασκευάζωμεν, ἐὰν τι δέη, κἂν
βοηθῆσαι τισι καιρὸς ᾗ, εἰδῶμεν ὅποι δεήσει βοη-
θεῖν, κἂν τις τῶν ἀπειροτέρων ἐγχειρῇ ποι, συμ-
βουλεύωμεν πειρώμενοι εἰδέναι τὴν δύναμιν ἐφ' οὓς
9 ἂν ἴωσιν. ἔδοξε καὶ ταῦτα. Ἐννοεῖτε δὲ καὶ τόδ',
ἔφη. σχολὴ τοῖς πολεμίοις λήξουσθαι, καὶ δικαίως
ἡμῖν ἐπιβουλεύουσιν· ἔχομεν γὰρ τὰκείνων· ὑπερ-
κάθηται δ' ἡμῶν. φυλακὰς δὴ μοι δοκεῖ δεῖν
περὶ τὸ στρατόπεδον εἶναι· ἐὰν οὖν κατὰ μέρος
φυλάττωμεν καὶ σκοπῶμεν, ἥττον ἂν δύναιντο ἡμᾶς
10 θηρᾶν οἱ πολέμοι. ἔτι τοίνυν τάδ' ὁρᾶτε. εἰ μὲν
ἠπιστάμεθα σαφῶς, ὅτι ἤξει πλοῖα Χειρίσοφος ἄγων
ικανά, οὐδὲν ἂν ἔδει ᾧν μέλλω λέγειν· νῦν δ' ἐπεὶ
τοῦτ' ἄδηλον, δοκεῖ μοι πειρᾶσθαι πλοῖα συμπαρα-
σκευάζειν καὶ αὐτόθεν. ἦν μὲν γὰρ ἔλθῃ ἄγων,
ὑπαρχόντων ἐνθάδ' ἐν ἀφθονωτέροις πλευσόμεθα·
11 ἦν δὲ μὴ ἄγῃ, τοῖς ἐνθάδε χρησόμεθα. ὁρῶ δ'
ἐγὼ πλοῖα πολλάκις παραπλέοντα· εἰ οὖν αἰτησά-
μενοι παρὰ Τραπεζουντίων μακρὰ πλοῖα κατάγοι-
μεν καὶ φυλάττοιμεν αὐτά, τὰ πηδάλια παραλυό-
μενοι, ἕως ἂν ἱκανὰ τὰ ἄξοντα γένηται, ἴσως ἂν
οὐκ ἀπορήσαιμεν κομιδῆς οἴας δεόμεθα. ἔδοξε καὶ

ταῦτα. Ἐννοήσατε δ', ἔφη, εἰ εἰκὸς καὶ τρέφειν 12
ἀπὸ κοινοῦ οὓς ἂν καταγάγωμεν, ὅσον ἂν χρόνον
ἡμῶν ἔνεκεν μένωσι, καὶ ναῦσθλον συνθέσθαι, ὅπως
ὠφελούντες καὶ ὠφελῶνται. ἔδοξε καὶ ταῦτα. Δο- 13
κεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, ἦν ἄρα καὶ ταῦθ' ἡμῖν μὴ ἐκπε-
ραίνηται, ὥστ' ἄρκειν τὰ πλοῖα, τὰς ὁδοὺς, ἅς δυσπό-
ρους ἀκούομεν εἶναι, ταῖς παρὰ θάλατταν οἰκούσαισι πό-
λεσιν ἐντείλασθαι ὁδοποιεῖν· πείσονται γὰρ καὶ διὰ τὸ
φοβεῖσθαι καὶ διὰ τὸ βούλεσθαι ἡμῶν ἀπαλλαγῆναι.

Ἐνταῦθα δ' ἀνέκραγον, ὡς οὐ δέοι ὁδοιπορεῖν. 14
ὁ δ' ὡς ἔγνω τὴν ἀφροσύνην αὐτῶν, ἐπεμήφισε
μὲν οὐδέν, τὰς δὲ πόλεις ἐκούσας ἔπεισεν ὁδοποιεῖν,
λέγων ὅτι θάττον ἀπαλλάσσονται, ἦν εὐποροὶ γένων-
ται αἱ ὁδοί. ἔλαβον δὲ καὶ πεντηκόντορον παρὰ 15
τῶν Τραπεζουντίων, ἧ ἐπέστησαν Δέξιππον Λάκωνα
περίοικον. καὶ οὗτος ἀμελήσας τοῦ συλλέγειν πλοῖα
ἀποδρᾶς ᾤχετο ἔξω τοῦ Πόντου, ἔχων τὴν ναῦν.
οὗτος μὲν οὖν δίκαια ἔπαθεν ὕστερον· ἐν Θράκῃ
γὰρ παρὰ Σεύθῃ πολυπραγμονῶν τι ἀπέθανεν ὑπὸ
Νικάνδρου τοῦ Λάκωνος. ἔλαβον δὲ καὶ τριακόν- 16
τορον, ἧ ἐπεστάθη Πολυκράτης Ἀθηναῖος, ὃς ὀπόσα
λαμβάνοι πλοῖα κατήγεγν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. καὶ
τὰ μὲν ἀγώγιμα, εἴ τι ἦγον, ἐξαιρούμενοι φύλακας
καθίστασαν, ὅπως σᾶ εἶη, τοῖς δὲ πλοίοις ἐχρήσαντ'
εἰς παραγωγὴν. ἐν ᾧ δὲ ταῦτ' ἦν, ἐπὶ λείαν ἐξῆσαν 17
οἱ Ἕλληνες, καὶ οἱ μὲν ἐλάμβανον οἱ δὲ καὶ οὐ.
Κλαίνετος δ' ἐξαγαγὼν καὶ τὸν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλον
λόχον πρὸς χωρίον χαλεπὸν αὐτός τ' ἀπέθανε καὶ
ἄλλοι πολλοὶ τῶν σὺν αὐτῷ.

II. Ἐπεὶ δὲ τὰπιτήδεια οὐκέτι ἦν λαμβάνειν ὥστ' ἀπαυθημερίζειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, ἐκ τούτου λαβὼν Ξενοφῶν ἡγεμόνας τῶν Τραπεζουντίων ἐξάγει εἰς Δρίλας τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος, τὸ δ' ἥμισυ κατέλιπε φυλάττειν τὸ στρατόπεδον· οἱ γὰρ Κόλχοι, ἅτ' ἐκπεπτωκότες τῶν οἰκιῶν, πολλοὶ ἦσαν ἀθρόοι καὶ ὑπερεκάθηρτο ἐπὶ τῶν ἄκρων. οἱ δὲ Τραπεζούντιοι, ὁπόθεν μὲν τὰπιτήδεια ῥάδιον ἦν λαβεῖν, οὐκ ἤγον· φίλοι γὰρ αὐτοῖς ἦσαν· εἰς δὲ τοὺς Δρίλας προθύμως ἤγον, ὑφ' ὧν κακῶς ἐπασχον, εἰς χωρία τ' ὄρεινὰ καὶ δύσβατα καὶ ἀνθρώπους πολεμικωτάτους τῶν ἐν τῷ Πόντῳ.

Ἐπεὶ δ' ἦσαν ἐν τῇ ἄνω χώρᾳ οἱ Ἕλληνες, ὁποῖα τῶν χωρίων τοῖς Δρίλαις ἀλώσιμα εἶναι ἐδόκει, ἐμπιμπράντες ἀπῆσαν· καὶ οὐδὲν ἦν λαμβάνειν, εἰ μὴ ὕς ἢ βοῦς ἢ ἄλλο τι κτήνος τὸ πῦρ διαπεφυγός. ἐν δ' ἦν χωρίον μητρόπολις αὐτῶν· εἰς τοῦτο πάντες συνερμήκεσαν. περὶ δὲ τοῦτ' ἦν χαράδρα ἰσχυρῶς βαθεῖα, καὶ αἱ πρόσοδοι χαλεπαὶ πρὸς τὸ χωρίον. οἱ δὲ πελτασταὶ προδραμόντες στάδια πέντ' ἢ ἕξ τῶν ὀπλιτῶν, διαβάντες τὴν χαράδραν, ὄρῳντες πρόβατα πολλὰ καὶ ἄλλα χρήματα προσέβαλλον πρὸς τὸ χωρίον· συνέπιοντο δὲ καὶ δορυφόροι πολλοὶ οἱ ἐπὶ τὰπιτήδεια ἐξωρημένοι· ὥστ' ἐγένοντο οἱ διαβάντες εἰς δισχιλοὺς ἀνθρώπους. ἐπεὶ δὲ μαχόμενοι οὐκ ἐδύναντο λαβεῖν τὸ χωρίον, καὶ γὰρ τάφος ἦν περὶ αὐτὸ εὐρεῖα ἀναβεβλημένη καὶ σκόλοπες ἐπὶ τῆς ἀναβολῆς καὶ τύρσεις πυκναὶ ξύλιναι πεποιημέναι, ἀπιέναι δὴ ἐπεχεί-

ρουν· οἱ δ' ἐπέκειντο αὐτοῖς. ὡς δ' οὐκ ἐδύναντο 6
 ἀποτρέχειν, ἦν γὰρ ἐφ' ἑνὸς ἢ κατὰβασις ἐκ τοῦ
 χωρίου εἰς τὴν χαράδραν, πέμπουσι πρὸς Ξενοφῶντα·
 ὁ δ' ἐλθὼν λέγει ὅτι ἔστι χωρίον χρημάτων πολλῶν 7
 μεστόν· τοῦτ' οὔτε λαβεῖν δυνάμεθα· ἰσχυρὸν γὰρ
 ἐστίν· οὔτ' ἀπελθεῖν ῥάδιον· μάχονται γὰρ ἐπεξε-
 ληλυθότες καὶ ἡ ἀφοδος χαλεπή. ἀκούσας ταῦθ' ὁ 8
 Ξενοφῶν προσαγαγὼν πρὸς τὴν χαράδραν τοὺς μὲν
 ὀπίκτας θῆσθαι ἐκέλευσε τὰ ὄπλα, αὐτὸς δὲ διαβὰς
 σὺν τοῖς λοχαγοῖς ἐσκοπεῖτο, πότερον εἴη κρεῖττον
 ἀπαγαγεῖν καὶ τοὺς διαβεβηκότας ἢ καὶ τοὺς ὀπί- 9
 κτας διαβιβάζειν, ὡς ἀλόντος ἂν τοῦ χωρίου. ἐδόκει
 γὰρ τὸ μὲν ἀπάγειν οὐκ εἶναι ἄνευ πολλῶν νεκρῶν,
 εἶναι δ' ἂν ὄντο καὶ οἱ λοχαγοὶ τὸ χωρίον, καὶ
 ὁ Ξενοφῶν συνεχώρησε τοῖς ἱεροῖς πιστεύσας· οἱ γὰρ
 μάντιες ἀποδεδειγμένοι ἦσαν, ὅτι μάχη μὲν ἔσται,
 τὸ δὲ τέλος καλὸν τῆς ἐξόδου. καὶ τοὺς μὲν λοχα- 10
 γοὺς ἔπεμψε διαβιβῶντας τοὺς ὀπίκτας, αὐτὸς δ'
 ἔμενεν ἀναχωρίσας ἅπαντας τοὺς πελταστάς, καὶ
 οὐδέν' εἶα ἀκροβολίζεσθαι. ἐπεὶ δ' ἤκον οἱ ὀπίκται, 11
 ἐκέλευσε τὸν λόχον ἕκαστον ποιῆσαι τῶν λοχαγῶν,
 ὡς ἂν κράτιστ' οἴηται ἀγωνιεῖσθαι· ἦσαν γὰρ οἱ
 λοχαγοὶ πλησίον ἀλλήλων, οἱ πάντα τὸν χρόνον ἀλ-
 λήλοις ἐρίζοντες ἀνδραγαθίας ἀντεποιούντο. καὶ οἱ 12
 μὲν ταῦτ' ἐποίουν· ὁ δὲ τοῖς πελτασταῖς πᾶσι παρ-
 ἡγγελε διηγκυλωμένους ἰέναι, ὡσθ' ὀπότεν σημή-
 νη ἀκοντίζειν, καὶ τοὺς τοξότας ἐπιβεβλησθαι ἐπὶ
 ταῖς νευραῖς, ὡσθ' ὀπότεν σημήνην τοξεύειν, καὶ
 τοὺς γυμνήτας λίθων ἔχειν μεστὰς τὰς διφθέρας·

καὶ τοὺς ἐπιτηδείους ἔπεμψε τούτων ἐπιμεληθῆναι.
 13 ἐπεὶ δὲ πάντα παρεσκεύαστο καὶ οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ
 ὑπολόχαγοι καὶ οἱ ἀξιοῦντες τούτων μὴ χείρους
 εἶναι πάντες προτεταγμένοι ἦσαν, καὶ ἀλλήλους μὲν
 δὴ συνεώρων· μηροειδῆς γὰρ διὰ τὸ χωρίον ἡ τά-
 14 ξις ἦν· ἐπεὶ δ' ἐπαιάνισαν καὶ ἡ σάλπιγξ ἐφθέγγετο,
 ἅμα τε τῷ Ἐνυαλίῳ ἠλέλιξαν καὶ ἔθρον δρόμῳ οἱ
 ὀπλίται, καὶ τὰ βέλη ὁμοῦ ἐφέρετο, λόγχαι, τοξεύ-
 ματα, σφενδόνας, πλεῖστοι δ' ἐκ τῶν χειρῶν λίθοι,
 15 ἦσαν δ' οἱ καὶ πῦρ προσέφερον. ὑπὸ δὲ τοῦ πλή-
 θους τῶν βελῶν ἔλιπον οἱ πολέμιοι τὰ τε σταυρώ-
 ματα καὶ τὰς τύρσεις· ὥστ' Ἀγασίας Στυμφάλιος
 καὶ Φιλόξενος Πελληγεὺς καταθέμενοι τὰ ὄπλα ἐν
 χιτῶνι μόνον ἀνέβησαν, καὶ ἄλλος ἄλλον εἶλκε, καὶ
 ἄλλος ἀνεβεβήκει, καὶ ἠλώκει τὸ χωρίον, ὡς ἐδόκει.
 16 καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ καὶ οἱ ψιλοὶ εἰσδραμόντες ἤρ-
 παζον ὃ τι ἕκαστος ἐδύνατο· ὁ δὲ Ξενοφῶν στὰς
 κατὰ τὰς πύλας ὁπόσους ἐδύνατο κατεκώλυε τῶν
 ὀπλιτῶν ἔξω· πολέμιοι γὰρ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτ' ἐφαι-
 17 νοντ' ἐπ' ἄκροις τισὶν ἰσχυροῖς. οὐ πολλοῦ δὲ χρό-
 νου μετὰ τὸ γενομένου κραυγὴ τ' ἐγένετο ἔνδον καὶ
 ἔφρουγον οἱ μὲν καὶ ἔχοντες ἅ ἔλαβον, τάχα δὲ τις
 καὶ τετρωμένος· καὶ πολὺς ἦν ὠθισμὸς ἀμφὶ τὰ
 θύρετρα. καὶ ἐρωτώμενοι οἱ ἐκπίπτοντες ἔλεγον,
 ὅτι ἄκρα τ' ἐστὶν ἔνδον κάκει πολέμιοι πολλοί, οἱ
 18 παίουσιν ἐκδεδραμηκότες τοὺς ἔνδον ἀνθρώπους.
 ἐνταῦθ' ἀνειπεῖν ἐκέλευσε Τολμίδην τὸν κήρυκα
 ἵεναι εἴσω τὸν βουλόμενόν τι λαμβάνειν. καὶ ἵεν-
 ται πολλοὶ εἴσω, καὶ νικῶσι τοὺς ἐκπίπτοντας ἔξω-

Θούμενοι καὶ κατακλήουσι τοὺς πολεμίους πάντιν
 εἰς τὴν ἄκρην. καὶ τὰ μὲν ἔξω τῆς ἄκρας πάντα 19
 διήρπασαν ἤδη καὶ ἐξεκομίσαντο οἱ Ἕλληγες· οἱ δ'
 ὀπλίται ἔθρετο τὰ ὄπλα, οἱ μὲν περὶ τὰ σταυρώ-
 ματα, οἱ δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὴν ἄκρην φέ-
 ρουσαν. ὁ δὲ Ξενοφῶν καὶ οἱ λοχαγοὶ ἐσκόπουν, 20
 εἰ οἶόν τ' εἶη τὴν ἄκρην λαβεῖν· ἦν γὰρ οὕτω σω-
 τηρία ἀσφαλῆς, ἄλλως δὲ πάντιν χαλεπὸν ἦν ἀπελ-
 θεῖν· σκοπουμένοις δ' αὐτοῖς ἔδοξε παντάπασιν ἀνά-
 λωτον εἶναι τὸ χωρίον. ἐνταῦθα παρεσκευάζοντο 21
 τὴν ἀφοδον, καὶ τοὺς μὲν σταυροὺς ἕκαστοι τοὺς
 καθ' αὐτοὺς διήρουν, καὶ τοὺς ἀχρεῖους καὶ φορτία
 ἔχοντας ἐξεπέμποντο, καὶ τῶν ὀπλιτῶν τὸ πλῆθος,
 καταλιπόντες οἱ λοχαγοὶ οἷς ἕκαστος ἐπίστευεν. ἐπεὶ
 δ' ἤρξαντο ἀποχωρεῖν, ἐπεξέθεον ἐνδοθεν πολλοὶ 22
 γέρορα καὶ λόγχας ἔχοντες καὶ κνημῖδας καὶ κρά-
 νη Παφλαγονικά, καὶ ἄλλοι ἐπὶ τὰς οἰκίας ἀνέβαι-
 νον τὰς ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῆς εἰς τὴν ἄκρην φε-
 ρούσης ὁδοῦ· ὥστ' οὐδὲ διώκειν ἀσφαλῆς ἦν κατὰ 23
 τὰς πύλας τὰς εἰς τὴν ἄκρην φερούσας. καὶ γὰρ
 ξύλα μεγάλα ἐπερρίπτουν ἀνωθεν, ὥστε χαλεπὸν
 ἦν καὶ μένειν καὶ ἀπιέναι· καὶ ἡ νύξ φοβερά ἦν
 ἐπιούσα. μαχομένων δὲ καὶ ἀπορουμένων θεῶν 24
 τις αὐτοῖς μηχανὴν σωτηρίας δίδωσιν. ἑξαπίνης
 γὰρ ἀνέλαμψεν οἰκία τῶν ἐν δεξιᾷ ὄτου δὴ ἐνά-
 ψαντος. ὥς δ' αὕτη συνέπιπτεν, ἔφευγον οἱ ἀπὸ
 τῶν ἐν δεξιᾷ οἰκιῶν. ὥς δ' ἔμαθεν ὁ Ξενοφῶν 25
 τοῦτο τὸ παρὰ τῆς τύχης, ἐνάπτειν ἐκέλευε καὶ τὰς
 ἐν ἀριστερᾷ οἰκίας, αἱ ξύλιναι ἦσαν, ὥστε καὶ ταχὺ

ἐκάοντο. ἔφρευγον οὖν καὶ οἱ ἀπὸ τούτων τῶν οἰ-
 26 κιῶν. οἱ δὲ κατὰ τὸ στόμα δὴ ἔτι μόνον ἐλύπουν
 καὶ δῆλον ἦν ὅτι ἐπικείσονται ἐν τῇ ἑξόδῳ τε καὶ
 καταβάσει. ἐνταῦθα παραγγέλλει ἐπιφορεῖν ξύλα
 ὅσοι ἐτύγχανον ἔξω ὄντες τῶν βελῶν εἰς τὸ μέσον
 ἑαυτῶν καὶ τῶν πολεμίων. ἐπεὶ δ' ἱκανὰ ἤδη ἦν,
 ἐνήψαν· ἐνήπτον δὲ καὶ τὰς παρ' αὐτὸ τὸ χαράκωμα
 27 οἰκίας, ὅπως οἱ πολέμοι ἀμφὶ ταῦτ' ἔχοιεν. οὕτω
 μάλιστα ἀπῆλθον ἀπὸ τοῦ χωρίου, πῦρ ἐν μέσῳ ἑαυ-
 τῶν καὶ τῶν πολεμίων ποιησάμενοι. καὶ κατεκαύθη
 πᾶσα ἡ πόλις καὶ αἱ οἰκίαι καὶ αἱ τύρσεις καὶ τὰ
 σταυρώματα καὶ τᾶλλα πάντα πλην τῆς ἄκρας.
 28 Τῇ δ' ὑστεραία ἀπῆσαν οἱ Ἕλληνες ἔχοντες
 τάπιτήθεια. ἐπεὶ δὲ τὴν κατάβασιν ἐφοβοῦντο τὴν
 εἰς Τραπεζοῦντα, πρᾶνῆς γὰρ ἦν καὶ στενὴ, ψευδε-
 29 νέδραν ἐποιήσαντο· καὶ ἀνὴρ Μυσὸς καὶ τούνομα
 τοῦτο ἔχων τῶν Κρητῶν λαβὼν δέκα ἔμενεν ἐν λα-
 σίῳ χωρίῳ καὶ προσεποιεῖτο τοὺς πολεμίους πει-
 ρᾶσθαι λανθάνειν· αἱ δὲ πέλται αὐτῶν ἄλλοτε καὶ
 30 ἄλλοτε διεφθίνοντο χαλκαῖ οὔσαι. οἱ μὲν οὖν πο-
 λέμοι ταῦτα διορῶντες ἐφοβοῦντο ὡς ἐνέδραν οὖ-
 σαν· ἡ δὲ στρατιὰ ἐν τούτῳ κατέβαινον. ἐπεὶ δ'
 ἐδόκει ἤδη ἱκανὸν ὑπεληλυθέναι, τῷ Μυσῷ ἐσήμηγε
 φεύγειν ἀνὰ κράτος· καὶ ὃς ἕξασταὶς φεύγει καὶ
 31 οἱ σὺν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι, ἀλίσκεσθαι γὰρ
 ἂν ἔφασαν τῷ δρόμῳ, ἐκπεσόντες ἐκ τῆς ὁδοῦ
 εἰς ὕλην κατὰ τὰς νάπας καλινδούμενοι ἐσώθησαν,
 32 ὁ Μυσὸς δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν φεύγων ἐβόα βοηθεῖν·
 καὶ ἐβοήθησαν αὐτῷ, καὶ ἀνέλαβον τετρωμένον.

καὶ αὐτοὶ ἐπὶ πόδ' ἀνεχώρουν βαλλόμενοι οἱ βοή-
θησαντες καὶ ἀντιτοξεύοντές τινες τῶν Κρητῶν.
οὕτως ἀφίκοντο ἐπὶ τὸ στρατόπεδον πάντες σφ
όντες.

III. Ἐπεὶ δ' οὔτε Χειρίσοφος ἦκεν οὔτε πλοῖα
ικανὰ ἦν οὔτε τάπητῆδεια ἦν λαμβάνειν ἔτι, ἐδόκει
ἀπιτέον εἶναι. καὶ εἰς μὲν τὰ πλοῖα τοὺς τ' ἀσθενούν-
τας ἐνεβίβασαν καὶ τοὺς ὑπὲρ τετραράκοντ' ἔτη καὶ
παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τῶν σκευῶν ὄσα μὴ ἀνάγκη
ἦν ἔχειν. καὶ Φιλήσιον καὶ Σοφαίνετον τοὺς προ-
σβυτάτους τῶν στρατηγῶν εἰσβιβάσαντες τούτων
ἐκέλευον ἐπιμελεῖσθαι· οἱ δ' ἄλλοι ἐπορεύοντο· ἡ δ'
ὁδὸς ὠδοποιημένη ἦν. καὶ ἀφικνοῦνται πορευόμενοι 2
εἰς Κερασσοῦντα τριταῖοι πόλιν Ἑλληνίδα ἐπὶ θαλάτ-
τη Σινωπέων ἀποικον ἐν τῇ Κολχίδι χώρα. ἐνταῦθ' 3
ἔμειναν ἡμέρας δέκα· καὶ ἐξέτασις σὺν τοῖς ὄπλοις
ἐγίγνετο καὶ ἀριθμὸς, καὶ ἐγένοντο ὀκτακισχίλιοι
καὶ ἑξακόσιοι. οἱ δ' ἄλλοι ἀπώλοντο ὑπὸ τε τῶν
πολεμίων καὶ χιόνος καὶ εἴ τις νόσῳ.

Ἐνταῦθα καὶ διαλαμβάνουσι τὸ ἀπὸ τῶν αἰχμα- 4
λάτων ἀργύριον γενόμενον. καὶ τὴν δεκάτην, ἦν
τῷ Ἀπόλλωνι ἐξεῖλον καὶ τῇ Ἐφεσίᾳ Ἀρτέμιδι, ἔλα-
βον οἱ στρατηγοὶ τὸ μέρος ἕκαστος φυλάττειν τοῖς
θεοῖς· ἀντὶ δὲ Χειρισόφου Νέων ὁ Ἀσιναῖος ἔλαβε.
Ξενοφῶν οὖν τὸ μὲν τοῦ Ἀπόλλωνος ἀνάθημα ποιη- 5
σάμενος ἀνατίθησιν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς τῶν Ἀθη-
ναίων θησαυρὸν καὶ ἐπέγραψε τό θ' αὐτοῦ ὄνομα
καὶ τὸ Προξένου, ὃς σὺν Κλεάρχῳ ἀπέθανε· ξένος
γὰρ ἦν αὐτοῦ. τὸ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Ἐφεσίας, 6

ὅτ' ἀπήει σὺν Ἀγησιλάῳ ἐκ τῆς Ἀσίας τὴν εἰς Βοιω-
τοὺς ὁδόν, καταλείπει παρὰ Μεγαβύζῳ τῷ τῆς Ἀρ-
τέμιδος νεωκόρῳ, ὅτι αὐτὸς κινδυνεύσων ἐδόκει
ἶναι, καὶ ἐπέστειλεν, ἦν μὲν αὐτὸς σωθῆ, αὐτῷ
ἀποδοῦναι· ἦν δέ τι πάθῃ, ἀναθεῖναι ποιησάμενον
τῇ Ἀρτέμιδι ὃ τι οἶοιτο χαριεῖσθαι τῇ Θεῷ.

- 7 Ἐπεὶ δ' ἔφρευγεν ὁ Ξενοφῶν, κατοικοῦντος
ἤδη αὐτοῦ ἐν Σκιλλοῦντι, ἀφικνεῖται Μεγάβυζος
εἰς Ὀλυμπίαν θεωρήσων καὶ ἀποδίδωσι τὴν παρα-
καταθήκην αὐτῷ. Ξενοφῶν δὲ λαβὼν χωρίον
8 ὠνεῖται τῇ Θεῷ, ὅπου ἀνεῖλεν ὁ Θεός. ἔτυχε δὲ
διαρρέων διὰ τοῦ χωρίου ποταμὸς Σελινοῦς. καὶ
ἐν Ἐφέσῳ δὲ παρὰ τὸν τῆς Ἀρτέμιδος νεῶν Σελι-
νοῦς ποταμὸς παραρρεῖ, καὶ ἰχθύες τ' ἐν ἀμφο-
τέροις ἔνεισι καὶ κόγχοι· ἐν δὲ τῷ ἐν Σκιλλοῦντι
χωρίῳ καὶ θῆραι πάντων ὅποσα ἐστὶν ἀγρευόμενα
9 θηρία. ἐποίησε δὲ καὶ βωμὸν καὶ ναὸν ἀπὸ τοῦ
ἱεροῦ ἀργυρίου, καὶ τὸ λοιπὸν δ' αἰεὶ δεκατεύων τὰ
ἐκ τοῦ ἀγροῦ ὠραῖα θυσίαν ἐποίει τῇ Θεῷ, καὶ
πάντες οἱ πρόσχωροι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, μετεῖχον
τῆς ἐορτῆς. παρεῖχε δ' ἡ Θεὸς τοῖς σκηνοῦσιν ἄλ-
φριτα, ἄρτους, οἶνον, τραγήματα, καὶ τῶν θυομέ-
νων ἀπὸ τῆς ἱερᾶς νομῆς λάχος, καὶ τῶν θηρευο-
10 μένων δέ. καὶ γὰρ θήραν ἐποιοῦντο εἰς τὴν ἐορτὴν
οἱ τε Ξενοφῶντος παῖδες καὶ οἱ τῶν ἄλλων πολι-
τῶν, οἱ δὲ βουλόμενοι καὶ ἄνδρες συνεθήρων· καὶ
ἠλίσκετο τὰ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ χώρου, τὰ δὲ
καὶ ἐκ τῆς Φολόης, σύες καὶ δορκάδες καὶ ἔλαφοι.
11 ἔστι δ' ἡ χώρα ἧ ἐκ Λακεδαιμόνος εἰς Ὀλυμπίαν

πορεύονται, ὡς εἴκοσι στάδιοι ἀπὸ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς ἱεροῦ. ἐν δ' ἐν τῷ ἱερῷ χώρῳ καὶ λειμῶν καὶ ὄρη δένδρων μεστά, ἱκανὰ σῦς καὶ αἴγας καὶ βοῦς τρέφειν καὶ ἵππους, ὥστε καὶ τὰ τῶν εἰς τὴν ἑορτὴν ἰόντων ὑποζύγια εὐωχεῖσθαι. περὶ δ' αὐτὸν ¹² τὸν ναὸν ἄλλος ἡμέρων δένδρων ἐφυτεύθη, δσ' ἐστὶ τρωκτὰ ὠραῖα. ὁ δὲ ναὸς ὡς μικρὸς μέγαλον τῷ ἐν Ἐφέσῳ ἡκασται, καὶ τὸ ξόανον ἔοικεν ὡς κυπαρίττινον χρυσοῦ ὄντι τῷ ἐν Ἐφέσῳ. καὶ στήλη ¹³ ἔστηκε παρὰ τὸν ναὸν γράμματ' ἔχουσα· **ΙΕΡΟΣ Ο ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ. ΤΟΝ ΕΧΟΝΤΑ ΚΑΙ ΚΑΡΠΟΥΜΕΝΟΝ ΤΗΝ ΜΕΝ ΔΕΚΑΤΗΝ ΚΑΤΑΘΥΕΙΝ ΕΚΑΣΤΟΥ ΕΤΟΥΣ. ΕΚ ΔΕ ΤΟΥ ΠΕΡΙΤΤΟΥ ΤΟΝ ΝΑΟΝ ΕΠΙΣΚΕΥΑΖΕΙΝ. ΕΑΝ ΔΕ ΤΙΣ ΜΗ ΠΟΙΗΙ ΤΑΥΤΑ ΤΗΙ ΘΕΩΙ ΜΕΛΗΣΕΙ.**

IV. Ἐκ Κερασούντος δὲ κατὰ θάλατταν μὲν ἐκομίζοντο οἵπερ καὶ πρόσθεν, οἱ δ' ἄλλοι κατὰ γῆν ἐπορεύοντο. ἐπεὶ δ' ἦσαν ἐπὶ τοῖς Μοσσυνοίκων ² ὄρειοις, πέμπουσιν ὡς αὐτοὺς Τιμησίθεον τὸν Τραπεζούντιον, πρόξενον ὄντα τῶν Μοσσυνοίκων, ἐρωτῶντες πότερον ὡς διὰ φιλίας ἢ διὰ πολεμίας πορεύονται τῆς χώρας. οἱ δ' εἶπον ὅτι οὐ διήσοιεν· ἐπίστευον γὰρ τοῖς χωρίοις. ἐντεῦθεν λέγει ὁ Τι- ³μησίθεος, ὅτι πολέμιοι τούτοις εἰσὶν οἱ ἐκ τοῦ ἐπέκεινα. καὶ ἐδόκει καλέσαι ἐκείνους, εἰ βούλοιντο συμμαχίαν ποιήσασθαι· καὶ πεμφθεὶς ὁ Τιμησίθεος ἦκεν ἄγων τοὺς ἄρχοντας. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο, συν- ⁴ἦλθον οἱ τε τῶν Μοσσυνοίκων ἄρχοντες καὶ οἱ

στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων· καὶ ἔλεξε Ξενοφῶν, ἡρομή-
 5 νευε δὲ Τιμησίθεος· Ὡς ἄνδρες Μοσσύνοικοι, ἡμεῖς
 βουλόμεθα διασωθῆναι εἰς τὴν Ἑλλάδα περὶ πλοῖα
 γὰρ οὐκ ἔχομεν· κωλύουσι δ' οὗτοι ἡμᾶς, οὓς ἀκού-
 6 ομεν ὑμῖν πολεμίους εἶναι. εἰ οὖν βούλεσθ', ἔξ-
 εστιν ὑμῖν ἡμᾶς λαβεῖν συμμάχους καὶ τιμωρή-
 σασθαι, εἴ τί ποτ' ὑμᾶς οὗτοι ἠδικήκασι, καὶ τὸ
 7 λοιπὸν ὑμῶν ὑπηκόους εἶναι τούτους. εἰ δ' ἡμᾶς
 ἀφήσετε, σκέψασθε πόθεν ἄλλην ἂν τσαύτην δύ-
 8 ναμιν λάβοιτε σύμμαχον. πρὸς ταῦτ' ἀπεκρίνατο
 ὁ ἄρχων τῶν Μοσσυνοίκων, ὅτι καὶ βούλοντο ταῦ-
 9 τα καὶ δέχονται τὴν συμμαχίαν. Ἄγετε δὴ, ἔφη ὁ
 Ξενοφῶν, τί ἡμῶν δεήσεσθε χρήσασθαι, ἂν σύμ-
 μαχοὶ ὑμῶν γενώμεθα, καὶ ὑμεῖς τί οἴοι τ' ἔσεσθ'
 10 ἡμῖν συμπερᾶσαι περὶ τῆς διόδου; οἱ δ' εἶπον ὅτι
 ἱκανοὶ ἐσμεν εἰς τὴν χώραν εἰσβάλλειν ἐκ τοῦ ἐπὶ
 θάτερα τὴν τῶν ὑμῖν τε καὶ ἡμῖν πολεμίων, καὶ
 δεῦρ' ὑμῖν πέμψαι ναῦς τε καὶ ἄνδρας, οἵτινες ὑμῖν
 συμμαχοῦνται τε καὶ τὴν ὁδὸν ἠγήσονται.

11 Ἐπὶ τούτοις πιστὰ δόντες καὶ λαβόντες ὄχοντο.
 καὶ ἦγον τῇ ὑστεραίᾳ ἄγοντες τριακόσια πλοῖα μο-
 νόξυλα καὶ ἐν ἐκάστῳ τρεῖς ἄνδρας, ὧν οἱ μὲν δύο
 ἐκβάντες εἰς τάξιν ἔθεντο τὰ ὄπλα, ὁ δ' εἰς ἐνέμενε.

12 καὶ οἱ μὲν λαβόντες τὰ πλοῖα ἀπέπλευσαν, οἱ δὲ
 μένοντες ἐξετάξαντο ὧδε. ἔστησαν ἂν ἑκατὸν μά-
 λισθ' οἶον χοροὶ ἀντιστοιχοῦντες ἀλλήλοις, ἔχοντες
 γέρορα πάντες λευκῶν βοῶν δασέα, ἠκασμένα κιττοῦ
 πετάλω, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ παλτὸν ὡς ἔξπηχυ, ἔμπρο-
 σθεν μὲν λόγῃην ἔχον, ἐναρμοσθὲν δὲ τὸ ξύλον

σφαιροειδές. χιτωνίσκους δ' ἐνεδεθύκεσαν ὑπὲρ γο- 13
νάτων, πάχος ὡς λινοῦ στρωματοδέσμου, ἐπὶ τῇ
κεφαλῇ δὲ κράνη σκύτινα, οἷάπερ τὰ Παφλαγονικά,
κρωβύλον ἔχοντα κατὰ μέσον, ἐγγύτατα τιαροειδῆ·
εἶχον δὲ καὶ σαγάρεις σιδηρᾶς. ἐντεῦθεν ἐξῆρχε 14
μὲν αὐτῶν εἷς, οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐπορεύοντο ἄδοντες
ἐν ρυθμῷ, καὶ διελθόντες διὰ τῶν τάξεων καὶ διὰ
τῶν δπλων τῶν Ἑλλήνων ἐπορεύοντο εὐθύς πρὸς
τοὺς πολεμίους ἐπὶ χωρίον, ὃ ἐδόκει ἐπιμαχώτατον
εἶναι. ὤκειτο δὲ τοῦτο πρὸ τῆς πόλεως τῆς Μητρο- 15
πόλεως καλουμένης αὐτοῖς καὶ ἐχούσης τὸ ἀκρότατον
τῶν Μοσσυνοίκων. καὶ περὶ τούτου ὁ πόλεμος ἦρ·
οἱ γὰρ αἰεὶ τοῦτ' ἔχοντες ἐδόκουν ἐγκρατεῖς εἶναι καὶ
πάντων Μοσσυνοίκων, καὶ ἔφασαν τούτους οὐ δι-
καίως ἔχειν τοῦτο, ἀλλὰ κοινὸν ὄν καταλαβόντας
πλεονεκτεῖν. εἶποντο δ' αὐτοῖς καὶ τῶν Ἑλλήνων 16
τινές, οὐ ταχθέντες ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ἀλλὰ ἀρ-
παγῆς ἕνεκεν. οἱ δὲ πολέμοι προσιόντων τέως μὲν
ἡσύχαζον· ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἐγένοντο τοῦ χωρίου, ἐκ-
δραμόντες τρέπονται αὐτούς, καὶ ἀπέκτειναν συχ-
νοὺς τῶν βαρβάρων καὶ τῶν συναναβάντων Ἑλ-
λήνων τινάς, καὶ ἐδίωκον μέχρι οὗ εἶδον τοὺς
Ἑλληνας βοηθοῦντας· εἶτα δ' ἀποτραπόμενοι ὤχοντο, 17
καὶ ἀποτεμόντες τὰς κεφαλὰς τῶν νεκρῶν ἐπεδεί-
κνυσαν τοῖς Ἑλλησι καὶ τοῖς ἑαυτῶν πολεμίους, καὶ
ἄμ' ἐχόρευον νόμῳ τινὶ ἄδοντες. οἱ δ' Ἑλληνες 18
μάλ' ἤχθοντο, ὅτι τοὺς γε πολεμίους ἐπεποιήκεσαν
θραυστέρους, καὶ ὅτι οἱ ἐξελθόντες Ἑλληνες σὺν
αὐτοῖς ἐπεφεύγεσαν μάλ' ὄντες συχνοί· ὃ οὐπω πρό-

- 19 σθεν ἐπεποιήκεσαν ἐν τῇ στρατείᾳ. Ξενοφῶν δὲ συγκαλέσας τοὺς Ἕλληνας εἶπεν· Ἄνδρες στρατιῶται, μηδὲν ἀθυμήσηθ' ἕνεκα τῶν γεγενημένων· ἴστε γὰρ ὅτι καὶ ἀγαθὸν οὐ μείον τοῦ κακοῦ γεγένηται.
- 20 πρῶτον μὲν γὰρ ἐπίστασθ' ὅτι οἱ μέλλοντες ἡμῖν ἠγεῖσθαι τῶ ὄντι πολέμιοι εἰσιν οἷσπερ καὶ ἡμᾶς ἀνάγκη· ἔπειτα δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων οἱ ἀμελήσαντες τῆς σὺν ἡμῖν τάξεως καὶ ἱκανοὶ ἠγησάμενοι εἶναι σὺν τοῖς βαρβάροις ταῦτά πράττειν ἄπερ σὺν ἡμῖν δίκην δεδώκασιν· ὥστ' αὐθις ἦττον τῆς ἡμετέρας
- 21 τάξεως ἀπολείπονται. ἀλλ' ὑμᾶς δεῖ παρασκευάζεσθαι, ὅπως καὶ τοῖς φίλοις οὔσι τῶν βαρβάρων δόξετε κρείττους αὐτῶν εἶναι καὶ τοῖς πολεμίοις δηλώσετε, ὅτι οὐχ ὁμοίοις ἀνδράσι μαχοῦνται νῦν τε καὶ ὅτε τοῖς ἀτάκτοις ἐμάχοντο.
- 22 Ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν οὕτως ἔμειναν· τῇ δ' ὕστεραία θύσαντες ἐπεὶ ἐκαλλιερήσαντο, ἀριστήσαντες, ὀρθίους τοὺς λόχους ποιησάμενοι, καὶ τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τὸ εὐώνυμον κατὰ ταῦτά ταξάμενοι ἐπορεύοντο τοὺς τοξότας μεταξὺ τῶν λόχων ἔχοντες, ὑπολειπομένον δὲ μικρὸν τοῦ στόματος τῶν
- 23 ὀπλιτῶν. ἦσαν γὰρ τῶν πολεμίων οἱ εὐζωνοὶ κατατρέχοντες τοῖς λίθοις ἔβαλλον. τούτους ἀνέστελλον οἱ τοξόται καὶ πελτασταί. οἱ δ' ἄλλοι βάρβηρον ἐπορεύοντο πρῶτον μὲν ἐπὶ τὸ χωρίον, ἀφ' οὗ τῇ προτεραίᾳ οἱ βάρβαροι ἐτρέφθησαν καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς·
- 24 ἐνταῦθα γὰρ οἱ πολέμιοι ἦσαν ἀντιτεταγμένοι. τοὺς μὲν οὖν πελταστὰς ἐδέξανθ' οἱ βάρβαροι καὶ ἐμάχοντο, ἐπειδὴ δ' ἐγγυὲς ἦσαν οἱ ὀπλίται, ἐτρέποντο.

καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ εὐθύς εἶποντο διώκοντες ἄνω
 πρὸς τὴν πόλιν, οἱ δ' ὀπλίται ἐν τάξει εἶποντο.
 ἐπεὶ δ' ἄνω ἦσαν πρὸς ταῖς τῆς Μητροπόλεως οἰ- 25
 κίαις, ἐνταῦθ' οἱ πολέμιοι ὁμοῦ δὴ πάντες γενόμενοι
 ἐμάχοντο καὶ ἐξηκόντιζον τοῖς παλτοῖς, καὶ ἅμα
 δόρατα ἔχοντες παχέα μακρά, ὅσ' ἀνὴρ ἂν φέροι
 μόλις, τούτοις ἐπειρῶντο ἀμύνεσθαι ἐκ χειρός. ἐπεὶ 26
 δ' οὐχ ὑφίεντο οἱ Ἕλληνες, ἀλλὰ ὁμόσ' ἐχώρουν,
 ἔφηνον οἱ βάρβαροι καὶ ἐντεῦθεν ἀπολείποντες τὸ
 χωρίον. ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῶν ὁ ἐν τῷ μούσσηνι τῷ
 ἐπ' ἄκρον ὠκοδομημένῳ, ὃν τρέφουσι πάντες κοινῇ
 αὐτοῦ μένοντα καὶ φυλάττουσιν ἀεί, οὐκ ἤθελεν
 ἐξελεῖν, οὐδ' ὁ ἐν τῷ πρότερον αἰρεθέντι χω-
 ρίῳ, ἀλλ' αὐτοῖν τοῖν μούσσηνοι κατεκαύθησαν. οἱ 27
 δ' Ἕλληνες διαρπάζοντες τὰ χωρία ἠῦρισκον θησαυ-
 ροὺς ἐν ταῖς οἰκίαις ἄρτων νενημένων πέρουσιν, ὡς
 ἔφασαν οἱ Μούσσηνοικοι, τὸν δὲ νέον ἔτι σίτον σὺν
 τῇ καλάμῃ ἀποκείμενον· ἦσαν δὲ ζεῖαι αἱ πλείσται.
 καὶ δελφίνων τεμάχη ἐν ἀμφορεῦσιν ἠῦρίσκετο τε- 28
 ταριχευμένα καὶ στέαρ ἐν τεύχεσιν, ᾧ ἐχρῶνθ' οἱ
 Μούσσηνοικοι καθάπερ οἱ Ἕλληνες τῷ ἐλαίῳ· κάρνα 29
 δ' ἐπὶ τῶν ἀνώγειων ἦν πολλὰ τὰ πλατέα, οὐκ ἔχοντα
 διαφυγὴν οὐδεμίαν. τούτῳ καὶ πλείστῳ σίτῳ ἐχρῶντο
 ἔφοντες καὶ ἄρτους ὀπιῶντες. οἶνος δ' ἠῦρίσκετο,
 ὅς ἄκρατος μὲν ὄξυς ἐφαίνεται εἶναι ὑπὸ τῆς αὐστη-
 ρότητος, κερασθεῖς δ' εὐώδης τε καὶ ἡδύς.

Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἀριστήσαντες ἐνταῦθ' ἐπο- 30
 ρεύοντο εἰς τὸ πρόσω, παραδόντες τὸ χωρίον τοῖς
 συμμαχήσασιν τῶν Μούσσηνοίκων. ὅποσα δὲ καὶ

ἄλλα παρήσαν χωρία τῶν σὺν τοῖς πολεμίοις ὄντων,
 τὰ εὐπροσοδῶτατα οἱ μὲν ἔλειπον, οἱ δ' ἐκόντες
 προσεχώρουν. τὰ δὲ πλεῖστα τοιάδε ἦν τῶν χω-
 31 ρίων. ἀπεῖχον αἱ πόλεις ἀπ' ἀλλήλων στάδι' ὀγδοή-
 κοντα, αἱ δὲ πλεον αἱ δὲ μείον· ἀναβοώντων δὲ
 ἀλλήλων συνήκουον εἰς τὴν ἑτέραν ἐκ τῆς ἑτέρας
 32 πόλεως· οὕτως ὑψηλὴ τε καὶ κοίλη ἡ χώρα ἦν.
 ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἐν τοῖς φίλοις ἦσαν, ἐπεδεί-
 κνυσαν αὐτοῖς παῖδας τῶν εὐδαιμόνων σιτευτοῦς
 καρύοις ἐφθοῖς, ἀπαλοῦς καὶ λευκοῦς σφόδρα καὶ
 οὐ πολλοῦ δέοντας ἴσους τὸ μῆκος καὶ τὸ πλά-
 τος εἶναι, ποικίλους δὲ τὰ νῶτα καὶ τὰ ἔμπροσθεν
 34 πάντ' ἐστιγμένους ἀνθέμια. λευκοὶ δὲ πάντες οἱ
 ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες. τούτους ἔλεγον οἱ στρατευ-
 σάμενοι βαρβαρωτάτους διελθεῖν καὶ πλεῖστον τῶν
 Ἑλληνικῶν νόμων κεχωρισμένους. ἐν τε γὰρ ὄχλω
 ὄντες ἐποιοῦν ἄπερ ἂν ἄνθρωποι ἐν ἐρημίᾳ ποιή-
 σαιαν, μόνον τε ὄντες ὅμοια ἔπραττον ἄπερ ἂν μετ'
 ἄλλων ὄντες, διελέγοντό θ' ἑαυτοῖς καὶ ἐγέλων ἐφ'
 ἑαυτοῖς καὶ ὠρχοῦντ' ἐφιστάμενοι ὅπου τύχοιεν, ὡς-
 περ ἄλλοις ἐπιδεικνύμενοι.

V. Διὰ ταύτης τῆς χώρας οἱ Ἕλληνες, διὰ τε
 τῆς πολεμίας καὶ τῆς φιλίας, ἐπορεύθησαν ὀκτῶ
 σταθμούς, καὶ ἀφικνοῦνται εἰς Χάλυβας. οὗτοι ὀλί-
 γοι τ' ἦσαν καὶ ὑπήκοοι τῶν Μοσσυνοίκων, καὶ ὁ
 βίος ἦν τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἀπὸ σιθηρίας.

2 Ἐντεῦθεν ἀφικνοῦνται εἰς Τιβαρηνοῦς. ἡ δὲ
 τῶν Τιβαρηνοῶν χώρα πολὺ ἦν πεδινωτέρα καὶ χω-
 ρία εἶχεν ἐπὶ θαλάττῃ ἦττον ἐρυμνά. καὶ οἱ στρα-

τηγοὶ ἔχρηζον πρὸς τὰ χωρία προσβάλλειν καὶ τὴν στρατιὰν ὀνηθῆναι τι, καὶ τὰ ξένη δ' ἤκε παρὰ Τιβαρητῶν οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' ἐπιμείναι κελεύσαντες, ἔστε βουλεύσαιντ', ἐθύοντο. καὶ πολλὰ καταθυσάντων τέλος ἀπεδείξανθ' οἱ μάντιες πάντες γνώμην, ὅτι οὐδαμῆ προσίοιντο οἱ θεοὶ τὸν πόλεμον. ἐντεῦθεν δὴ τὰ ξένια ἐδέξαντο, καὶ ὡς διὰ φιλίας πορευόμενοι δὴ ἡμέρας ἀφίκοντ' εἰς Κοτύωρα πόλιν Ἑλληνίδα, Σινωπέων ἀποικον, οὐσαν δ' ἐν τῇ Τιβαρητῶν χώρα.

Ἐνταῦθ' ἔμειναν ἡμέρας τετταράκοντα πέντε. 5 ἐν δὲ ταύταις πρῶτον μὲν τοῖς θεοῖς ἔθυσαν, καὶ πομπὰς ἐποίησαν κατ' ἔθνος ἕκαστοι καὶ ἀγῶνας γυμνικούς. τὰ δ' ἐπιτήδεια ἐλάμβανον τὰ μὲν ἐκ 6 τῆς Παφλαγονίας, τὰ δ' ἐκ τῶν χωρίων τῶν Κοτυωριτῶν· οὐ γὰρ παρεῖχον ἀγοράν, οὐδ' εἰς τὸ τεῖχος τοὺς ἀσθενοῦντας ἐδέχοντο.

Ἐν τούτῳ ἔρχονται ἐκ Σινώπης πρόσβεις, 7 φοβούμενοι περὶ τῶν Κοτυωριτῶν τῆς τε πόλεως, ἣν γὰρ ἐκείνων καὶ φόρον ἐκείνοις ἔφερον, καὶ τῆς χώρας, ὅτι ἤκουον θηουμένην. καὶ ἐλθόντες εἰς τὸ στρατόπεδον ἔλεγον· προηγόρει δ' Ἐκατόνυμος δεινὸς νομιζόμενος εἶναι λέγειν· Ἐπεμμεν 8

4 Μέχρι ἐνταῦθα ἐπέξευσε ἡ στρατιὰ. πλῆθος τῆς καταβάσεως τῆς ὁδοῦ ἀπὸ τῆς ἐν Βαβυλῶνι μάχης ἔχει εἰς Κοτύωρα σταθμοὶ ἑκατὸν εἴκοσι δύο, παρασάγγαι ἑξάκισιοι καὶ εἴκοσι, στάδιοι μύριοι καὶ ὀκτακισχίλιοι καὶ ἑξακόσιοι, χρόνον πλῆθος ὀκτὼ μῆνες.

- ἡμᾶς, ὧ ἄνδρες στρατιῶται, ἢ τῶν Σινωπέων πό-
 λης ἐπαινέσοντας ὑμᾶς, ὅτι νικᾶτε Ἑλληνας ὄντες
 βαρβάρους, ἔπειτα δὲ καὶ συνησθησομένους, ὅτι διὰ
 πολλῶν τε καὶ δεινῶν, ὡς ἡμεῖς ἠκούσαμεν, πραγ-
 9 μάτων σεσωμένοι πάρεστε. ἀξιοῦμεν δ' Ἑλληνας
 ὄντες καὶ αὐτοὶ ὑφ' ὑμῶν ὄντων Ἑλλήνων ἀγαθὸν
 μὲν τι πάσχειν, κακὸν δὲ μηδέν· οὐδὲ γὰρ ἡμεῖς
 ὑμᾶς οὐδὲν πώποθ' ὑπῆρξαμεν κακῶς ποιῶντες.
 10 Κοτυωρῖται δ' οὗτοι εἰσὶ μὲν ἡμέτεροὶ ἄποικοι, καὶ
 τὴν χώραν ἡμεῖς αὐτοῖς ταύτην παραδεδώκαμεν
 βαρβάρους ἀφελόμενοι. δι' ὃ καὶ δασμὸν ἡμῖν φέ-
 ρουσιν οὗτοί τε τεταγμένον καὶ Κερασούντιοι καὶ
 Τραπεζοῦντιοι· ὡσθ' ὅ τι ἂν τούτους κακὸν ποιή-
 11 σῃτε, ἢ Σινωπέων πόλις νομίζει πάσχειν. νῦν δ'
 ἀκούομεν ὑμᾶς εἰς τε τὴν πόλιν βία παρεληλυθότας
 ἐνίους σκηνοῦν ἐν ταῖς οἰκίαις καὶ ἐκ τῶν χωρίων
 12 βία λαμβάνειν ὧν ἂν δέησθε, οὐ πείθοντας. ταῦτ'
 οὖν ἀπαξιοῦμεν· εἰ δὲ ταῦτα ποιήσῃτε, ἀνάγκη ἡ-
 μῖν καὶ Κορύλαν καὶ Παφλαγόνας καὶ ἄλλον ὄντιν'
 ἂν δυνώμεθα φίλον ποιῆσθαι.
 13 Πρὸς ταῦτ' ἀναστάς Ξενοφῶν ὑπὲρ τῶν στρα-
 τιωτῶν εἶπεν· Ἡμεῖς δέ, ὧ ἄνδρες Σινωπῆς, ἤκο-
 μεν ἀγαπῶντες ὅτι τὰ σώματα διεσωσάμεθα καὶ
 τὰ ὄπλα· οὐ γὰρ ἦν δυνατόν ἅμα τε χρήματ' ἄγειν
 14 καὶ τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι. καὶ νῦν ἐπεὶ εἰς τὰς
 Ἑλληνίδας πόλεις ἤλθομεν, ἐν Τραπεζοῦντι μὲν,
 παρῆχον γὰρ ἡμῖν ἀγοράν, ὠνούμενοι εἴχομεν τὰπι-
 τήδεια, καὶ ἂνθ' ὧν ἐτίμησαν ἡμᾶς καὶ ξένι' ἔδω-
 καν τῇ στρατιᾷ, ἀντετιμῶμεν αὐτούς, καὶ εἴ τις

αὐτοῖς φίλος ἦν τῶν βαρβάρων, τούτων ἀπειχόμεθα· τοὺς δὲ πολεμίους αὐτῶν, ἐφ' οὓς αὐτοὶ ἠγοῖντο, κακῶς ἐποιοῦμεν ὅσον ἐδυνάμεθα. ἐρωτᾶτε 15
 δ' αὐτοὺς ὁποίων τινῶν ἡμῶν ἔτυχον· πάρεσι γὰρ ἐνθάδ' οὓς ἡμῖν ἡγεμόνας διὰ φιλίαν ἢ πόλις συνέπεμψεν. ὅποι δ' ἂν ἐλθόντες ἀγορὰν μὴ ἔχωμεν, 16
 ἂν τ' εἰς βάρβαρον γῆν ἂν τ' εἰς Ἑλληνίδα, οὐχ ὕβρει ἀλλὰ ἀνάγκῃ λαμβάνομεν τὰπιτήδεια. καὶ 17
 Καρδούχους καὶ Ταόχους καίτερ βασιλέως οὐχ ὑπηκόους ὄντας θυμῶς καὶ μάλα φοβερούς ὄντας πολεμίους ἐκτησάμεθα διὰ τὸ ἀνάγκην εἶναι λαμβάνειν τὰπιτήδεια, ἐπεὶ ἀγορὰν οὐ παρείχον. Μάκρωνας 18
 δὲ καίτερ βαρβάρους ὄντας, ἐπεὶ ἀγορὰν οἶαν ἐδύναντο παρείχον, φίλους τ' ἐνομίζομεν καὶ βία οὐδὲν ἐλαμβάνομεν τῶν ἐκείνων. Κοτυωρίτας δ', οὓς 19
 ὑμετέρους φατὲ εἶναι, εἴ τι αὐτῶν εἰλήφαμεν, αὐτοὶ αἴτιοι εἰσιν· οὐ γὰρ ὡς φίλοι προσεφέροντο ἡμῖν, ἀλλὰ κλήσαντες τὰς πύλας οὐτ' εἴσω ἐδέχοντο οὐτ' ἔξω ἀγορὰν ἐπεμπον· ἠτιῶντο δὲ τὸν παρ' ὑμῶν ἀρμοστὴν τούτων αἴτιον εἶναι. δὲ δὲ λέγεις 20
 βία παρελθόντας σκηνοῦν, ἡμεῖς ἤξιούμεν τοὺς κάμνοντας εἰς τὰς στέγας δέξασθαι· ἐπεὶ δ' οὐκ ἀνέφρον τὰς πύλας, ἢ ἡμᾶς ἐδέχετο αὐτὸ τὸ χωρίον ταύτῃ εἰσελθόντες ἄλλο μὲν οὐδὲν βίαιον ἐποιήσαμεν, σκηνοῦσι δ' ἐν ταῖς στέγαις οἱ κάμνοντες τὰ αὐτῶν θαπανῶντες, καὶ τὰς πύλας φρουροῦμεν, ὅπως μὴ ἐπὶ τῷ ὑμετέρῳ ἀρμοστῇ ὧσιν οἱ κάμνοντες ἡμῶν, ἀλλ' ἐφ' ἡμῖν ἢ κομίσασθαι ὅταν βουλώμεθα. οἱ δ' ἄλλοι, ὡς δοῶτε, σκηνοῦμεν ὑπαίθριοι 21

ἐν τῇ τάξει, παρεσκευασμένοι, ἂν μὲν τις εὖ ποιῇ,
 22 ἀντ' εὖ ποιεῖν, ἂν δὲ κακῶς, ἀλέξασθαι. ἃ δ' ἠπει-
 λησας, ὡς ἦν ὑμῖν δοκῆ Κορύλαν καὶ Παφλαγόνας
 συμμάχους ποιήσεσθ' ἐφ' ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ ἦν μὲν
 ἀνάγκη ἢ πολεμήσομεν καὶ ἀμφοτέροις· ἤδη γὰρ
 καὶ ἄλλοις πολλαπλασίοις ἡμῶν ἐπολεμήσαμεν· ἂν
 δὲ δοκῆ ἡμῖν καὶ φίλον ποιεῖσθαι τὸν Παφλαγόνα
 23 — ἀκούομεν δ' αὐτὸν καὶ ἐπιθυμεῖν τῆς ὑμετέρας
 πόλεως καὶ χωρίων τῶν ἐπιθαλαττίων — πειρασό-
 μεθα συμπράττοντες αὐτῶ ὧν ἐπιθυμῆ φίλοι γί-
 γνεσθαι.

24 Ἐκ τούτου μάλα μὲν δῆλοι ἦσαν οἱ συμπρέ-
 σβεις τῶ Ἑκατωνύμφω χαλεπαίνοντες τοῖς εἰρημένους,
 παρελθὼν δ' αὐτῶν ἄλλος εἶπεν, ὅτι οὐ πόλεμον
 ποιησόμενοι ἦκοιεν, ἀλλ' ἐπιδείξοντες ὅτι φίλοι εἰσὶ.
 καὶ ξενίοις, ἦν μὲν ἔλθητε πρὸς τὴν Σινωπέων πό-
 λιν, ἐκεῖ δεξόμεθα, νῦν δὲ τοὺς ἐνθάδε κελεύσομεν
 διδόναι ἃ δύνανται· ὀρῶμεν γὰρ πάντ' ἀληθῆ ὄντα
 25 ἃ λέγετε. ἐκ τούτου ξενιά τ' ἔπεμπον οἱ Κοτυω-
 ρῖται καὶ οἱ στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐξένιζον τοὺς
 τῶν Σινωπέων πρέσβεις, καὶ πρὸς ἀλλήλους πολ-
 λά τε καὶ φιλικὰ διελέγοντο τὰ τ' ἄλλα καὶ περὶ
 τῆς λοιπῆς πορείας ἀνεπυθάνοντο ὧν ἑκάτεροι
 ἐδέοντο.

VI. Ταύτη μὲν τῇ ἡμέρᾳ τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο.
 τῇ δ' ὑστεραία συνέλεξαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς
 στρατιώτας. καὶ ἐδόκει αὐτοῖς περὶ τῆς λοιπῆς πο-
 ρείας παρακαλέσαντας τοὺς Σινωπέας βουλεύεσθαι.
 εἴτε γὰρ πεζῇ θέοι πορεύεσθαι, χρήσιμοι ἂν ἐδόκουν

εἶναι οἱ Σινωπῆς· ἔμπειροι γὰρ ἦσαν τῆς Παφλα-
γονίας· εἴτε κατὰ θάλατταν, προσδεῖν ἐδόκει Σινω-
πέων· μόνοι γὰρ ἂν ἐδόκουν ἱκανοὶ εἶναι πλοῖα
παρασχεῖν ἀρκοῦντα τῇ στρατιᾷ. καλέσαντες οὖν 2
τοὺς πρέσβεις συνεβουλεύοντο, καὶ ἤξιον Ἑλληνας
ὄντας Ἑλλησι τούτῳ πρῶτον καλῶς ἐλέγχεσθαι τῷ
εὖνους τ' εἶναι καὶ τὰ κάλλιστα καὶ ἀριστα συμ-
βουλεύειν.

Ἀναστάς δ' Ἐκατόννυμος πρῶτον μὲν ἀπελο- 3
γῆσατο περὶ οὗ εἶπεν, ὡς τὸν Παφλαγόνα φίλον
ποιήσονται, ὅτι οὐχ ὡς τοῖς Ἑλλησι πολεμησόντων
σφῶν εἴποι, ἀλλ' ὅτι ἐξὸν τοῖς βαρβάροις φίλους
εἶναι τοὺς Ἑλληνας αἰρήσονται. ἐπεὶ δὲ συμβου-
λεύειν ἐκέλευον, ἐπευξάμενος εἶπεν ὧδε· Εἰ μὲν 4
συμβουλεύοιμι ἃ βέλτιστά μοι δοκεῖ, πολλὰ μοι
κάγαθὰ γένοιτο· εἰ δὲ μή, τάναντία. αὕτη γὰρ ἡ
ἱερὰ συμβουλή λεγομένη δοκεῖ μοι παρεῖναι· νῦν
γὰρ δὴ ἂν μὲν εὖ συμβουλεύσας φανῶ, πολλοὶ
ἔσονται οἱ ἐπαινοῦντές με, ἂν δὲ κακῶς, πολλοὶ
ἔσεσθ' οἱ καταρώμενοι. πράγματα μὲν οὖν οἶδ' ὅτι 5
πολὺ πλείω ἔξομεν, ἐὰν κατὰ θάλατταν κομίζησθε·
ἡμᾶς γὰρ δεήσει τὰ πλοῖα πορίζειν· ἦν δὲ κατὰ γῆν
στέλλησθε, ὑμᾶς δεήσει τοὺς μαχομένους εἶναι. ὁμῶς
δὲ λεκτέα ἃ γινώσκω· ἔμπειρος γὰρ εἰμι καὶ τῆς 6
χώρας τῆς Παφλαγόνων καὶ τῆς δυνάμεως. ἔχει
γὰρ ἀμφότερα, καὶ πεδία κάλλιστα καὶ ὄρη ὑψη-
λότατα. καὶ πρῶτον μὲν οἶδ' εὐθὺς ἢ τὴν εἰσβο- 7
λὴν ἀνάγκη ποιῆσθαι· οὐ γὰρ ἔστιν ἄλλη ἢ ἢ τὰ
κέρματα τοῦ ὄρους τῆς ὁδοῦ καθ' ἑκάτερά ἐστιν

ὑψηλά, ἃ κρατεῖν κατέχοντες καὶ πάνυ ὀλίγοι δύ-
 ναιντ' ἄν· τούτων δὲ κατεχομένων οὐδ' ἄν οἱ πάντες
 ἄνθρωποι δύναιντ' ἄν διελθεῖν. ταῦτα δὲ καὶ δεί-
 8 ξαιμι ἄν, εἰ μοί τινα βούλεσθε συμπέμψαι. ἔπειτα
 δ' οἶδα καὶ πεδία ὄντα καὶ ἰππείαν, ἣν αὐτοὶ οἱ
 βάρβαροι νομίζουσι κρείττω εἶναι πάσης τῆς βασι-
 λέως ἰππείας. καὶ νῦν οὗτοι οὐ παρεγένοντο βα-
 σιλῆϊ καλοῦντι, ἀλλὰ μείζον φρονεῖ ὁ ἄρχων αὐτῶν.
 9 εἰ δὲ καὶ δυνηθεῖτε τὰ τ' ὄρη κλέψαι ἢ φθάσαι
 λαβόντες καὶ ἐν τῷ πεδίῳ κρατῆσαι μαχόμενοι τοὺς
 θ' ἰππείας τούτων καὶ πεζῶν μυριάδας πλέον ἢ δώ-
 δεκα, ἤξειτ' ἐπὶ τοὺς ποταμούς, πρῶτον μὲν τὸν
 Θερωμόδοντα, εὖρος τριῶν πλέθρων, ὃν χαλεπὸν οἶ-
 μαι διαβαίνειν ἄλλως τε καὶ πολεμίων ἔμπροσθεν
 ὄντων, πολεμίων δ' ὕπισθεν ἐπομένων· δεύτερον δ'
 Ἴριον, τριπλεθρον ὡσαύτως· τρίτον δ' Ἄλυν, οὐ
 μείον δυοῖν σταδίον, ὃν οὐκ ἄν δύναισθ' ἄνευ
 πλοίων διαβῆναι· πλοῖα δὲ τίς ἔσται ὁ παρέξων;
 ὡς δ' αὐτως καὶ ὁ Παρθένιος ἄβατος· ἐφ' ὃν ἔλ-
 10 θοιτ' ἄν, εἰ τὸν Ἄλυν διαβαίητε. ἐγὼ μὲν οὖν οὐ
 χαλεπὴν ὑμῖν εἶναι νομίζω τὴν πορείαν, ἀλλὰ παν-
 τάπασιν ἀδύνατον. ἄν δὲ πλέητε, ἔστιν ἐνθένδε
 μὲν εἰς Σινώπην παραπλευσαι, ἐκ Σινώπης δ' εἰς
 Ἡρακλείαν· ἐξ Ἡρακλείας δ' οὔτε πεζῇ οὔτε κατὰ
 θάλατταν ἀπορία· πολλὰ γὰρ καὶ πλοῖα ἐστὶν ἐν
 Ἡρακλείᾳ.
 11 Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἔλεξεν, οἱ μὲν ὑπάνπτειον φι-
 λίας ἔνεκα τῆς Κορύλλας λέγειν· καὶ γὰρ ἦν πρόξενος
 αὐτῷ· οἱ δὲ καὶ ὡς δῶρα ληφόμενον διὰ τὴν συμ-

βουλὴν ταύτην· οἱ δ' ὑπώπτευον καὶ τούτου ἕνεκα λέγειν, ὡς μὴ πεζῇ ἰόντες τὴν Σινωπέων τι χώραν κακὸν ἐργάζοιντο. οἱ δ' οὖν Ἕλληνες ἐψηφίσαντο κατὰ θάλατταν τὴν πορείαν ποιεῖσθαι. μετὰ ταῦτα 12 Ξενοφῶν εἶπεν· Ὡ Σινωπῆς, οἱ μὲν ἄνδρες ἤρηνται ἦν ὑμεῖς συμβουλευέτε πορείαν· οὕτω δ' ἔχει· εἰ μὲν πλοῖα ἔσεσθαι μέλλει ἱκανά, ὥστ' ἀριθμῶ ἕνα μὴ καταλείπεσθαι ἐνθάδε, ἡμεῖς ἂν πλείοιμεν· εἰ δὲ μέλλομεν οἱ μὲν καταλείπεσθαι οἱ δὲ πλεύσεσθαι, οὐκ ἂν ἐμβαίημεν εἰς τὰ πλοῖα. γινώσκομεν γὰρ 13 ὅτι, ὅπου μὲν ἂν κρατῶμεν, δυναίμεθ' ἂν καὶ σφύζεσθαι καὶ ἀπιτήδεια ἔχειν· εἰ δὲ που ἦττους τῶν πολεμίων ληφθησόμεθα, εὐδηλον δὴ ὅτι ἐν ἀνδραπόδων χώρα ἐσόμεθα. ἀκούσαντες ταῦθ' οἱ Σινωπῆς ἐκέλευον πέμπειν πρέσβεις. καὶ πέμπουσι Καλ- 14 λίμαχον Ἀρκάδα καὶ Ἀρίστωνα Ἀθηναῖον καὶ Σαμόλαν Ἀχαιόν. καὶ οἱ μὲν ὄχοντο.

Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ Ξενοφῶντι, δρῶντι 15 μὲν ὀπλίτας πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων, δρῶντι δὲ καὶ πελταστὰς καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ ἱππέας δὲ καὶ μάλ' ἤδη διὰ τὴν τριβῆν ἱκανοὺς, ὄντας δ' ἐν τῷ Πόντῳ, ἐνθ' οὐκ ἂν ἀπ' ὀλίγων χρημάτων τοσαύτη δύναμις παρεσκευάσθη, καλὸν αὐτῷ ἐδόκει εἶναι καὶ χώραν καὶ δύναμιν τῇ Ἑλλάδι προσκτήσασθαι πόλιν κατοικίσαντας. καὶ γενέσθαι 16 ἂν ἐδόκει μεγάλη, καταλογιζομένων τό τ' αὐτῶν πλῆθος καὶ τοὺς περιοικοῦντας τὸν Πόντον. καὶ ἐπὶ τούτοις ἐθύετο, πρὶν τι εἰπεῖν τῶν στρατιωτῶν, Σιλανὸν παρακαλέσας τὸν Κύρου μάντιν γενόμενον

ὑψηλά, ἃ κρατεῖν κατέχοντες καὶ πάνυ ὀλίγοι δύ-
 ναιντ' ἄν· τούτων δὲ κατεχομένων οὐδ' ἄν οἱ πάντες
 ἄνθρωποι δύναιντ' ἄν διελθεῖν. ταῦτα δὲ καὶ δεί-
 8 ξαιμι ἄν, εἴ μοι τινα βούλεσθε συμπέμψαι. ἔπειτα
 δ' οἶδα καὶ πεδία ὄντα καὶ ἵππειαν, ἣν αὐτοὶ οἱ
 βάρβαροι νομίζουσι κρεῖττω εἶναι πάσης τῆς βασι-
 λέως ἵππειας. καὶ νῦν οὗτοι οὐ παρεγένοντο βα-
 σιλεῖ καλοῦντι, ἀλλὰ μείζον φρονεῖ ὁ ἄρχων αὐτῶν.
 9 εἰ δὲ καὶ δυναθθεῖτε τὰ τ' ὄρη κλέψαι ἢ φθάσαι
 λαβόντες καὶ ἐν τῷ πεδίῳ κρατῆσαι μαχόμενοι τοὺς
 θ' ἵππείας τούτων καὶ πεζῶν μυριάδας πλεον ἢ δώ-
 δεκα, ἤξετ' ἐπὶ τοὺς ποταμούς, πρῶτον μὲν τὸν
 Θερωμάδοντα, εὖρος τριῶν πλέθρων, ὃν χαλεπὸν οἶ-
 μαί διαβαίνειν ἄλλως τε καὶ πολεμίων ἔμπροσθεν
 ὄντων, πολεμίων δ' ὀπισθεν ἐπομένων· δεύτερον δ'
 Ἴριον, τρίπλεθρον ὡσαύτως· τρίτον δ' Ἄλυν, οὐ
 μείον δυοῖν σταδίον, ὃν οὐκ ἄν δύναισθ' ἄνευ
 πλοίων διαβῆναι· πλοῖα δὲ τίς ἔσται ὁ παρέξων;
 ὡς δ' αὐτῶς καὶ ὁ Παρθένιος ἄβατος· ἐφ' ὃν ἔλ-
 10 θοιτ' ἄν, εἰ τὸν Ἄλυν διαβαίητε. ἐγὼ μὲν οὖν οὐ
 χαλεπὴν ὑμῖν εἶναι νομίζω τὴν πορείαν, ἀλλὰ παν-
 τάπασιν ἀδύνατον. ἄν δὲ πλέητε, ἔστιν ἐνθῆνδε
 μὲν εἰς Σινώπην παραπλευσαι, ἐκ Σινώπης δ' εἰς
 Ἡρακλείαν· ἐξ Ἡρακλείας δ' οὔτε πεζῇ οὔτε κατὰ
 θάλατταν ἀπορία· πολλὰ γὰρ καὶ πλοῖα ἐστὶν ἐν
 Ἡρακλείᾳ.

11 Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἔλεξεν, οἱ μὲν ὑπώπτευον φι-
 λας ἕνεκα τῆς Κορύλα λέγειν· καὶ γὰρ ἦν πρόξενος
 αὐτῷ· οἱ δὲ καὶ ὡς δῶρα ληφόμενον διὰ τὴν συμ-

βουλὴν ταύτην· οἱ δ' ὑπώπτενον καὶ τούτου ἕνεκα λέγειν, ὡς μὴ πεζῇ ἰόντες τὴν Σινωπέων τι χώραν κακὸν ἐργάζονται. οἱ δ' οὖν Ἕλληνες ἐψηφίσαντο κατὰ θάλατταν τὴν πορείαν ποιῆσθαι. μετὰ ταῦτα 12 Ξενοφῶν εἶπεν· ὦ Σινωπῆς, οἱ μὲν ἄνδρες ἤρηνται ἢν ὑμεῖς συμβουλευέτε πορείαν· οὕτω δ' ἔχει· εἰ μὲν πλοῖα ἔσσεσθαι μέλλει ἱκανά, ὥστ' ἀριθμῶ ἓνα μὴ καταλείπεσθαι ἐνθάδε, ἡμεῖς ἂν πλείοιμεν· εἰ δὲ μέλλομεν οἱ μὲν καταλείψεσθαι οἱ δὲ πλεύσεσθαι, οὐκ ἂν ἐμβαίημεν εἰς τὰ πλοῖα. γιγνώσκομεν γὰρ 13 ὅτι, ὅπου μὲν ἂν κρατῶμεν, δυναίμεθ' ἂν καὶ σφύζεσθαι καὶ τάπιτήδεια ἔχειν· εἰ δὲ που ἤττους τῶν πολεμίων ληφθῆσόμεθα, εὐδηλον δὴ ὅτι ἐν ἀνδραπόδων χώρᾳ ἐσόμεθα. ἀκούσαντες ταῦθ' οἱ Σινωπῆς ἐκέλευον πέμπειν πρέσβεις. καὶ πέμπουσι Καλ- 14 λίμαχον Ἀρκάδα καὶ Ἀρίστωνα Ἀθηναῖον καὶ Σαμόλαν Ἀχαιοῖν. καὶ οἱ μὲν ὄχοντο.

Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ Ξενοφῶντι, ὁρῶντι 15 μὲν ὀπίστας πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων, ὁρῶντι δὲ καὶ πελταστὰς καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας καὶ ἱππέας δὲ καὶ μάλ' ἤδη διὰ τὴν τριβὴν ἱκανοὺς, ὄντας δ' ἐν τῷ Πόντῳ, ἐνθ' οὐκ ἂν ἀπ' ὀλίγων χρημάτων τοσαύτη δύναμις παρεσκευάσθη, καλὸν αὐτῷ ἐδόκει εἶναι καὶ χώραν καὶ δύναμιν τῇ Ἑλλάδι προσκτήσασθαι πόλιν κατοικήσαντας. καὶ γενέσθαι 16 ἂν ἐδόκει μεγάλη, καταλογιζομένῳ τό τ' αὐτῶν πλῆθος καὶ τοὺς περιοικοῦντας τὸν Πόντον. καὶ ἐπὶ τούτοις ἐθύετο, πρὶν τι εἰπεῖν τῶν στρατιωτῶν, Σιλανὸν παρακαλέσας τὸν Κύρου μάντιν γενόμενον

17 τὸν Ἀμπρακιώτην. ὁ δὲ Σιλανὸς δεδιὼς μὴ γέ-
νηται ταῦτα καὶ καταμείνη που ἢ στρατιά, ἐκφέρει
εἰς τὸ στράτευμα λόγον, ὅτι Ξενοφῶν βούλεται κατα-
μεῖναι τὴν στρατιάν καὶ πόλιν οἰκίσαι καὶ ἑαυτῷ
18 ὄνομα καὶ δύναμιν περιποιήσασθαι. αὐτὸς δ' ὁ
Σιλανὸς ἐβούλεθ' ὅτι τάχιστ' εἰς τὴν Ἑλλάδ' ἀφι-
κέσθαι· οὓς γὰρ παρὰ Κύρου ἔλαβε τρισχιλίους θα-
ρεικοὺς, ὅτε τὰς δέκα ἡμέρας ἠλήθευσε θυόμενος
19 Κύρῳ, διεσεσώκει. τῶν δὲ στρατιωτῶν, ἐπεὶ ἤκου-
σαν, τοῖς μὲν ἐδόκει βέλτιον εἶναι καταμείναι, τοῖς
δὲ πολλοῖς οὐ.

Τιμασίῳ δ' ὁ Λαρδανεύς καὶ Θώραξ ὁ Βοιώ-
τιος πρὸς ἐμπόρους τινὰς παρόντας τῶν Ἡρακλεω-
τῶν καὶ Σινωπέων λέγουσιν, ὅτι εἰ μὴ ἐμποριοῦσι
τῇ στρατιᾷ μισθὸν ὥστ' ἔχειν τάπιτήθεια ἐκπλέον-
τας, ὅτι κινδυνεύσει μείναι τσαύτη δύναμις ἐν τῷ
Πόντῳ· βούλεται γὰρ Ξενοφῶν καὶ ἡμᾶς παρα-
καλεῖ, ἐπειδὴν ἔλθῃ τὰ πλοῖα, τότε εἰπεῖν ἐξαίφνης
20 τῇ στρατιᾷ· Ἄνδρες, νῦν μὲν ὀρῶμεν ἡμᾶς ἀπό-
ρους ὄντας καὶ ἐν τῷ ἀπόπλῳ ἔχειν τάπιτήθεια καὶ
οἴκαδ' ἀπελθόντας δηῆσαί τι τοὺς οἴκοι· εἰ δὲ βού-
λεσθ', ἔξεστιν τῆς κύκλω χώρας περὶ τὸν Πόντον οἰ-
κουμένης ἐκλεξαμένοις ὁποῖαν ἂν βούλησθε κατασχεῖν,
καὶ τὸν μὲν ἐθέλοντ' ἀπιεῖναι οἴκαδε, τὸν δ' ἐθέλοντα
μένειν αὐτοῦ, πλοῖα δ' ὑμῖν πάρεστιν, ὥσθ' ὅπη ἂν
21 βούλησθ' ἐξαίφνης ἂν ἐπιπέσοιτε. ἀκούσαντες ταῦθ'
οἱ ἔμποροι ἀπήγγελλον ταῖς πόλεσι· συνέπεμψε δ'
αὐτοῖς Τιμασίῳ ὁ Λαρδανεύς Εὐρύμαχόν τε τὸν
Λαρδανέα καὶ Θώρακα τὸν Βοιώτιον ταῦτ' ἐροῦν-

τας. Σινωπῆς δὲ καὶ Ἡρακλεῶται ταῦτ' ἀκούσαντες πέμπουσι πρὸς τὸν Τιμασίωνα καὶ κελεύουσι προστατῆσαι λαβόντα χρήματα, ὅπως ἐκπλεύσῃ ἡ στρατιά.

Ὁ δ' ἄσμενος ἀκούσας ἐν συλλόγῳ τῶν στρα- 22
τωτῶν ὄντων λέγει τάδε· Οὐ δεῖ προσέχειν μονῆ,
ὦ ἄνδρες, οὐδὲ τῆς Ἑλλάδος οὐδὲν περι πλείονος
ποιεῖσθαι. ἀκούω δὲ τινος θύεσθαι ἐπὶ τούτῳ οὐ-
δὲν ὑμῖν λέγοντας. ὑπισχνούμαι δ' ὑμῖν, ἂν ἐκ- 23
πλήτε, ἀπὸ νομηγίας μισθοφορὰν παρέξῃεν κυζι-
κηρὸν ἐκάστῳ τοῦ μηνός· καὶ ἄξω ὑμᾶς εἰς τὴν
Τρωάδα, ἐνθεν καὶ εἰμι φυγᾶς, καὶ ὑπάρξει ὑμῖν
ἡ ἐμὴ πόλις· ἐκόντες γὰρ με δέξονται. ἡγήσομαι 24
δ' αὐτὸς ἐγὼ ἐνθεν πολλὰ χρήματα λήψεσθε. ἔμ-
πειρος δ' εἰμι τῆς Αἰολίδος καὶ τῆς Φρυγίας καὶ
τῆς Τρωάδος καὶ τῆς Φαρναβάζου ἀρχῆς πάσης,
τὰ μὲν διὰ τὸ ἐκεῖθεν εἶναι, τὰ δὲ διὰ τὸ συν-
εστρατεῦσθαι ἐν αὐτῇ σὺν Κλεάρχῳ τε καὶ Δερ-
κυλίδῳ. ἀναστὰς αὖθις Θώραξ ὁ Βοιώτιος, ὃς περὶ 25
στρατηγίας Ξενοφῶντι ἐμάχετο, ἔφη, εἰ ἐξέλθοιεν
ἐκ τοῦ Πόντου, ἔσεσθαι αὐτοῖς Χερρόνησον χώραν
καλὴν καὶ εὐδαίμονα, ὥστ' ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ
ἐνοικεῖν, τῷ δὲ μὴ βουλομένῳ ἀπιέναι οἴκαδε. γε-
λοῖον δ' εἶναι ἐν τῇ Ἑλλάδι οὕσης χώρας πολλῆς
καὶ ἀφθόρου ἐν τῇ βαρβάρων μαστεύειν. ἔστε δ' 26
ἂν, ἔφη, ἐκεῖ γένησθε, καὶ γὰρ καθάπερ Τιμασίων
ὑπισχνούμαι ὑμῖν τὴν μισθοφορὰν. ταῦτα δ' ἔλεγεν
εἰδὼς ἃ Τιμασίωνι οἱ Ἡρακλεῶται καὶ οἱ Σινωπῆς
ὑπισχνούνθ' ὥστ' ἐκπλεῖν.

27 Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐν τούτῳ εἰσὶγα. ἀναστὰς δὲ
 Φιλήσιος καὶ Λύκων οἱ Ἀχαιοὶ ἔλεγον, ὡς δεινὸν
 εἶη ἰδίᾳ μὲν Ξενοφῶντα πείθειν τε καταμένειν καὶ
 θύεσθαι ὑπὲρ τῆς μονῆς, εἰς δὲ τὸ κοινὸν μηδὲν
 ἀγορεύειν περὶ τούτων. ὥστ' ἠναγκάσθη ὁ Ξενο-
 28 φῶν ἀναστῆραι καὶ εἰπεῖν τάδε· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες,
 θύομαι μὲν ὡς ὀραῖθ' ὀπόσα δύναμαι καὶ ὑπὲρ
 ὑμῶν καὶ ὑπὲρ ἑμαντοῦ, ὅπως ταῦτα τυγχάνω καὶ
 λέγων καὶ νοῶν καὶ πράττων, ὅποια μέλλει ὑμῖν τε
 κάλλιστα καὶ ἄριστα ἔσεσθαι κάμοι. καὶ νῦν ἐθυ-
 ὄμην περὶ αὐτοῦ τούτου, εἰ ἄμεινον εἶη ἄρχεσθαι
 λέγειν εἰς ὑμᾶς καὶ πράττειν περὶ τούτων ἢ παντά-
 29 πασι μηδ' ἄπτεσθαι τοῦ πράγματος. Σιλανὸς δέ
 μοι δὲ μάντις ἀπεκρίνατο τὸ μὲν μέγιστον, τὰ ἱερὰ
 καλὰ εἶναι· ἦθι γὰρ καὶ ἐμὲ οὐκ ἀπειρον ὄντα διὰ
 τὸ ἀεὶ παρεῖναι τοῖς ἱεροῖς· ἔλεξε δ' ὅτι ἐν τοῖς ἱε-
 ροῖς φαίνοιτό τις δόλος καὶ ἐπιβουλή ἐμοί, ὡς ἄρα
 γυγνώσκων ὅτι αὐτὸς ἐπεβούλευε διαβάλλειν με πρὸς
 ὑμᾶς. ἐξήνεγκε γὰρ τὸν λόγον, ὡς ἐγὼ πράττειν
 30 ταῦτα διανοοίμην ἤδη οὐ πείσας ὑμᾶς. ἐγὼ δ' εἰ
 μὲν εἴρων ἀποροῦντας ὑμᾶς, τοῦτ' ἂν ἐσκόπων
 ἀφ' οὗ ἂν γένοιθ' ὥστε λαβόντας ὑμᾶς πόλιν τὸν
 μὲν βουλόμενον ἀποπλεῖν ἤδη, τὸν δὲ μὴ βουλό-
 μενον, ἐπεὶ κτήσαιτο ἱκανὰ ὥστε καὶ τοὺς ἑαυτοῦ
 31 οἰκείους ὠφελῆσαι τι. ἐπεὶ δ' ὀρῶ ὑμῖν καὶ τὰ
 πλοῖα πέμποντας Ἡρακλειώτας καὶ Σινωπέας ὥστ'
 ἐκπλεῖν, καὶ μισθὸν ὑπισχνουμένους ὑμῖν ἄνδρας
 ἀπὸ νομηγίας, καλὸν μοι δοκεῖ εἶναι σφζομένους
 ἔνθα βουλόμεθα μισθὸν τῆς εὐπορίας λαμβάνειν,

καὶ αὐτὸς τε παύομαι ἐκείνης τῆς διανοίας, καὶ ὁ-
 πόσοι πρὸς ἐμὲ προσῆσαν λέγοντες ὡς χρὴ ταῦτα
 πράττειν, ἀποπαύεσθαι φημι χρῆναι. οὕτω γὰρ γι- 32
 γνώσκω· ὁμοῦ μὲν ὄντες πολλοὶ ὡσπερ νυνὶ δοκεῖτ'
 ἂν μοι καὶ ἔντιμοι εἶναι καὶ ἔχειν τάπιτήδεια· ἐν
 γὰρ τῷ κρατεῖν ἐστὶ καὶ τὸ λαμβάνειν τὰ τῶν ἡτ-
 τόνων· διασπασθέντες δ' ἂν καὶ κατὰ μικρὰ γενο-
 μένης τῆς δυνάμεως οὐτ' ἂν τροφήν δύνασθε λαμ-
 βάνειν οὔτε χαίροντες ἂν ἀπαλλάξαιτε. δοκεῖ οὖν, κα- 33
 θάπερ ὑμῖν, ἐκπορεύεσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ εἴαν
 τις μέντοι ἀπολιπὼν ληφθῆ, πρὶν ἐν ἀσφαλεῖ εἶναι
 πᾶν τὸ στράτευμα, κρίνεσθαι αὐτὸν ὡς ἀδικούντα.
 καὶ ὅτω δοκεῖ, ἔφη, ταῦτα, ἀράτω τὴν χεῖρα. ἀνέ-
 τειναν ἅπαντες. ὁ δὲ Σιλανὸς ἐβόα, καὶ ἐπεχείρει 34
 λέγειν ὡς δίκαιον εἶη ἀπιέναι τὸν βουλόμενον. οἱ δὲ
 στρατιῶται οὐκ ἠνείχοντο, ἀλλ' ἠπέλιον αὐτῷ ὅτι
 εἰ λήφονται ἀποδιδράσκοντα, τὴν δίκην ἐπιθήσοιεν.

Ἐντεῦθεν ἐπεὶ ἔγνωσαν οἱ Ἡρακλεῶται, ὅτι ἐκ- 35
 πλεῖν δεδογμένον εἶη καὶ Ξενοφῶν αὐτὸς ἐπεμηφι-
 κῶς εἶη, τὰ μὲν πλοῖα πέμπουσι, τὰ δὲ χρήμαθ' ἃ
 ὑπέσχεοντο Τιμασίῳνι καὶ Θώρακι ἐρευσεμένοι ἐφά-
 νησαν. ἐνταῦθα δ' ἐκπεπληγμένοι ἦσαν καὶ ἐδέ- 36
 δισαν τὴν στρατιάν οἱ τὴν μισθοφορὰν ὑπεσχημένοι.
 παραλαβόντες οὖν οὗτοι καὶ τοὺς ἄλλους στρατη-
 γοὺς, οἷς ἀνεκεκοίνωντο ἃ πρόσθεν ἔπραττον, πάντες
 δ' ἦσαν πλὴν Νέωνος τοῦ Ἀσιναίου, ὃς Χειρισόφῳ
 ὑπεστρατήγει, Χειρισόφος δ' οὐπω παρῆν, ἔρχονται
 πρὸς Ξενοφῶντα, καὶ λέγουσιν ὅτι μεταμέλοι αὐτοῖς,
 καὶ δοκοῖη κράτιστον εἶναι πλεῖν εἰς Φᾶσιν, ἐπεὶ

πλοῖα ἔστι, καὶ κατασχεῖν τὴν Φασιανῶν χώραν.
 37 Αἰήτου δὲ ὑδοῦς ἐτύγγανε βασιλεύων αὐτῶν. Ξε-
 νοφῶν δ' ἀπεκρίναθ' ὅτι οὐδὲν ἂν τούτων εἴποι εἰς
 τὴν στρατιάν· ὑμεῖς δὲ συλλέξαντες, ἔφη, εἰ βού-
 λεσθε, λέγετε. ἐνταῦθ' ἀποδείκνυται Τιμασίων ὁ
 Δαρδανεύς γνώμην οὐκ ἐκκλησιάζειν, ἀλλὰ τοὺς
 αὐτοῦ ἕκαστον λοχαγοὺς πρῶτον πειραῶσαι πείθειν.
 καὶ ἀπελθόντες ταῦτ' ἐποιοῦν.

VII. Ταῦτ' οὖν οἱ στρατιῶται ἀνεπύθοντο
 ταραττόμενα. καὶ ὁ Νέων λέγει ὡς Ξενοφῶν ἀνα-
 πεπεικῶς τοὺς ἄλλους στρατηγούς διανοεῖται ἄγειν
 2 τοὺς στρατιῶτας ἐξαπατήσας πάλιν εἰς Φᾶσιν. ἀκού-
 σαντες δ' οἱ στρατιῶται χαλεπῶς ἔφερον, καὶ σύλ-
 λογοὶ ἐγίνοντο καὶ κύκλοι συνίσταντο, καὶ μάλα
 φοβεροὶ ἦσαν, μὴ ποιήσειαν οἷα καὶ τοὺς τῶν Κόλ-
 3 χων κήρυκας ἐποίησαν καὶ τοὺς ἀγορανόμους· ἐπεὶ
 δ' ἦσθάνετο Ξενοφῶν, ἔδοξεν αὐτῷ ὡς τάχιστα συν-
 αγαγεῖν αὐτῶν ἀγοράν, καὶ μὴ ἑᾶσαι συλλεγῆναι
 αὐτομάτους· καὶ ἐκέλευσε τὸν κήρυκα συλλέξαι ἀγο-
 4 ράν. οἱ δ' ἐπεὶ τοῦ κήρυκος ἤκουσαν, συνέδραμον
 καὶ μάλ' ἐτοίμως. ἐνταῦθα Ξενοφῶν τῶν μὲν
 στρατηγῶν οὐ κατηγόρει, ὅτι ἦλθον πρὸς αὐτόν,
 λέγει δ' ὧδε·

5 Ἀκούω τινὰ διαβάλλειν, ὧ ἄνδρες, ἐμὲ ὡς ἄρ'
 ἐγὼ ἐξαπατήσας ὑμᾶς μέλλω ἄγειν εἰς Φᾶσιν. ἀκού-
 σατ' οὖν μου πρὸς Θεῶν, καὶ ἐὰν μὲν ἐγὼ φαί-
 νωμαι ἀδικεῖν, οὐ χρή μ' ἐνθένδε ἀπελθεῖν, πρὶν
 ἂν δῶ δίκην· ἂν δ' ὑμῖν φαίνωνται ἀδικεῖν οἱ ἐμὲ
 διαβάλλοντες, οὕτως αὐτοῖς χρῆσθ' ὡςπερ ἄξιον.

ὑμεῖς δ', ἔφη, ἵστε δήπου ὄθεν ἥλιος ἀνίσχει καὶ 6
 ὄπου δύεται, καὶ ὅτι ἐὰν μὲν τις εἰς τὴν Ἑλλάδα
 μέλλῃ ἰέναι, πρὸς ἐσπέραν δεῖ πορεύεσθαι· ἦν δέ
 τις βούληται εἰς τοὺς βαρβάρους, τοῦμπαλιν πρὸς
 ἕω. ἔστιν οὖν ὅστις τοῦτ' ἂν δύναιθ' ὑμᾶς ἔξα-
 πατῆσαι, ὡς ἥλιος ἔνθεν μὲν ἀνίσχει δύεται δ' ἐν-
 ταῦθα, ἐνθα δὲ δύεται, ἀνίσχει δ' ἐντεῦθεν;
 ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦτό γ' ἐπίστασθ' ὅτι βορρᾶς μὲν 7
 ἔξω τοῦ Πόντου εἰς τὴν Ἑλλάδα φέρει, νότος δ' εἴσω
 εἰς Φᾶσιν, καὶ λέγεται, ὅταν βορρᾶς πνέῃ, ὡς κα-
 λοὶ οἱ πλοῖ εἰσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. τοῦτ' οὖν ἔστιν
 ὅπως ἂν τις ὑμᾶς ἔξαπατήσειεν, ὥστ' ἐμβαίνειν ὀπό-
 ταν νότος πνέῃ; ἀλλὰ γὰρ ὀπόταν γαλήνῃ ἢ ἐμβιβῶ.
 οὐκοῦν ἐγὼ μὲν ἐν ἐνὶ πλοίῳ πλεύσομαι, ὑμεῖς δὲ 8
 τοῦλάχιστον ἐν ἑκατόν. πῶς ἂν οὖν ἐγὼ ἢ βιασαίμην
 ὑμᾶς σὺν ἐμοὶ πλεῖν μὴ βουλομένους ἢ ἔξαπατήσας
 ἄγοιμι; ποιῶ δ' ὑμᾶς ἔξαπατηθέντας καὶ γοητευ- 9
 θέντας ὑπ' ἐμοῦ ἤκειν εἰς Φᾶσιν· καὶ δὴ ἀποβαί-
 νομεν εἰς τὴν χώραν· γνώσεσθε δήπου ὅτι οὐκ ἐν
 τῇ Ἑλλάδι ἐστέ· καὶ ἐγὼ μὲν ἔσομαι ὁ ἐξηπατηκῶς
 εἷς, ὑμεῖς δ' οἱ ἐξηπατημένοι ἐγγὺς μυριάων ἔχοντες
 ὄπλα. πῶς ἂν οὖν ἀνὴρ μᾶλλον δοίῃ δίκην ἢ οὐ-
 τω περὶ αὐτοῦ τε καὶ ὑμῶν βουλευόμενος; ἀλλ' 10
 οὗτοί εἰσιν οἱ λόγοι ἀνδρῶν καὶ ἡλιθίων κάμοι φθο-
 νοῦντων, ὅτι ἐγὼ ὑφ' ὑμῶν τιμῶμαι. καίτοι οὐ
 δικαίως γ' ἂν μοι φθονοῖεν· τίνα γὰρ αὐτῶν ἐγὼ
 κωλύω ἢ λέγειν εἴ τις τι ἀγαθὸν δύναται ἐν ὑμῖν,
 ἢ μάχεσθαι εἴ τις ἐθέλει ὑπὲρ ὑμῶν τε καὶ ἑαυτοῦ,
 ἢ ἐργηγορέναι περὶ τῆς ὑμετέρας ἀσφαλείας ἐπιμε-

- λόμενον; τί γάρ, ἀρχοντας αἰρουμένων ὑμῶν ἐγώ
 τιμι ἐμποδῶν εἰμι; παρήμι, ἀρχέτω· μόνον ἀγαθόν
 11 τι ποιῶν ὑμᾶς φαινέσθω. ἀλλὰ γὰρ ἐμοὶ μὲν ἀρ-
 κεῖ περὶ τούτων τὰ εἰρημένα· εἰ δέ τις ὑμῶν ἢ
 αὐτὸς ἐξαπατηθῆναι ἂν οἶεται ταῦτ' ἢ ἄλλον ἐξή-
 12 κουςε, ταῦτα λέγων διδασκέτω. ὅταν δὲ τούτων
 ἄλις ἔχητε, μὴ ἀπέλθῃτε πρὶν ἂν ἀκούσῃθ' οἷον ἐνορῶ
 ἐν τῇ στρατιᾷ ἀρχόμενον προᾶγμα· ὃ εἰ ἔπεισι καὶ
 ἔσται οἷον ὑποδείκνυσιν, ὥρα ἡμῖν βουλευέσθαι
 ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν, μὴ κάκιστοί τε καὶ αἰσχιστοὶ
 ἄνδρες ἀναφαινόμεθα καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ἀν-
 θρώπων καὶ φίλων καὶ πολεμίων.
- 13 Ἀκούσαντες δὲ ταῦθ' οἱ στρατιῶται ἐθαύμα-
 σάν θ' ὃ τι εἶη καὶ λέγειν ἐκέλευον. ἐκ τούτου
 ἀρχεται πάλιν· Ἐπίστασθέ που ὅτι χωρὶ ἦν ἐν τοῖς
 ὄρεσι βαρβαρικά, φίλια τοῖς Κερασούντιοις, ὅθεν
 κατιόντες τινὲς καὶ ἱερεῖα ἐπάλουν ἡμῖν καὶ ἄλλ'
 ὧν εἶχον, δοκεῖν δέ μοι καὶ ὑμῶν τινες εἰς τὸ ἐγ-
 γυτάτω χωρίον τούτων ἐλθόντες ἀγοράσαντές τι
 14 πάλιν ἀπῆλθον. τοῦτο καταμαθὼν Κλεάρετος ὁ
 λοχαγὸς ὅτι καὶ μικρὸν εἶη κάφύλακτον διὰ τὸ φί-
 λιον νομίζειν εἶναι, ἔρχεται ἐπ' αὐτοὺς τῆς νυκτὸς
 15 ὡς πορθήσων, οὐδενὶ ἡμῶν εἰπῶν. διενερόητο δέ,
 εἰ λάβοι τόδε τὸ χωρίον, εἰς μὲν τὸ στρατεύμα
 μηκέτι ἐλθεῖν, εἰσβάς δ' εἰς πλοῖον, ἐν ᾧ ἐτύγγανον
 οἱ σύσκηνοι αὐτοῦ παραπλέοντες, καὶ ἐνθήμενος εἶ-
 τι λάβοι, ἀποπλέων οἴχεσθαι ἔξω τοῦ Πόντου. καὶ
 ταῦτα συνωμολόγησαν αὐτῷ οἱ ἐκ τοῦ πλοίου σύ-
 16 σκηνοι, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι. παρακαλέσας οὖν

δούσους ἐπειθεν ἦγεν ἐπὶ τὸ χωρίον. πορευόμενον
 δ' αὐτὸν φθάσει ἡμέρα γενομένη, καὶ συστάντες
 οἱ ἄνθρωποι ἀπ' ἰσχυρῶν τόπων βάλλοντες καὶ
 παίοντες τὸν τε Κλεάρετον ἀποκτείνουσι καὶ τῶν
 ἄλλων συχνοὺς, οἱ δὲ τινες καὶ εἰς Κερασσοῦντ' αὐ-
 τῶν ἀποχωροῦσι. ταῦτα δ' ἦν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἧ 17
 ἡμεῖς δεῦρ' ἐξωρμῶμεν πεζῇ· τῶν δὲ πλεόντων ἔτι
 τινὲς ἦσαν ἐν Κερασσοῦντι, οὐπω ἀνηγμένοι. μετὰ
 τοῦτο, ὡς οἱ Κερασσοῦντιοὶ λέγουσιν, ἀφικνοῦνται
 τῶν ἐκ τοῦ χωρίου τρεῖς ἄνδρες τῶν γεραιτέρων
 πρὸς τὸ κοινὸν τὸ ἡμέτερον χρῆζοντες ἐλθεῖν. ἐπεὶ 18
 δ' ἡμᾶς οὐ κατέλαβον, πρὸς τοὺς Κερασσουντίους
 ἔλεγον, ὅτι θαυμάζοιεν τί ἡμῖν δόξειεν ἐλθεῖν ἐπ'
 αὐτούς. ἐπεὶ μέντοι ἤκουσαν ὅτι οὐκ ἀπὸ κοινοῦ
 γένοιτο τὸ πρᾶγμα, ἠθέσθαι τ' αὐτούς καὶ μέλλειν
 ἐνθάδε πλεῖν, ὡς ἡμῖν λέξαι τὰ γενόμενα καὶ τοὺς
 νεκροὺς κελεύειν αὐτοὺς θάπτειν λαβόντας. τῶν
 δ' ἀποφυγόντων τινὰς Ἑλλήνων τυχεῖν ἔτι ὄντας 19
 ἐν Κερασσοῦντι· αἰσθόμενοι δὲ τοὺς βαρβάρους
 ὅποι ἴοιεν αὐτοὶ τ' ἐτόλμησαν βάλλειν τοῖς λίθοις
 καὶ τοῖς ἄλλοις παρεκελεύοντο. καὶ οἱ ἄνδρες
 ἀποθνήσκουσι τρεῖς ὄντες καταλευσθέντες. ἐπεὶ 20
 δὲ τοῦτ' ἐγένετο, ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς οἱ Κερασσοῦν-
 τιοὶ καὶ λέγουσι τὸ πρᾶγμα· καὶ ἡμεῖς οἱ στρατη-
 γοὶ ἀκούσαντες ἠχθόμεθα τε τοῖς γεγεννημένοις καὶ
 ἐβουλευόμεθα σὺν τοῖς Κερασσουντίοις, πῶς ἂν τα-
 φείησαν οἱ τῶν Ἑλλήνων νεκροί. συγκαθήμενοι 21
 δ' ἔξωθεν τῶν ὑπλων ἐξαίφνης ἀκούομεν θοοῦ βου-
 πολλοῦ Παιῖε παιῖε, βάλλε βάλλε, καὶ τάχα δὴ ὀρῶ-

μεν πολλοὺς προσθέοντας λίθους ἔχοντας ἐν ταῖς
 22 χερσί, τοὺς δὲ κἀναιρουμένους. καὶ οἱ μὲν Κερα-
 σοῦντιοι, ἅτε καὶ ἑωρακότες τὸ παρ' ἑαυτοῖς πράγ-
 μα, δεισάντες ἀποχωροῦσι πρὸς τὰ πλοῖα. ἦσαν
 23 δὲ νῆ Δία καὶ ἡμῶν οἱ ἔδεισαν. ἐγὼ γε μὴν ἤλ-
 θον πρὸς αὐτοὺς καὶ ἠρώτων ὅ τι ἐστὶ τὸ πράγ-
 μα. τῶν δ' ἦσαν μὲν οἱ οὐδὲν ἠίδεσαν, ὁμοῦς δὲ
 λίθους εἶχον ἐν ταῖς χερσίν. ἐπεὶ δ' εἰδότε τι ἐπέ-
 τυχον, λέγει μοι ὅτι οἱ ἀγορανόμοι δεινότατα ποι-
 24 οῦσι τὸ στράτευμα. ἐν τούτῳ τις ὄρᾳ τὸν ἀγορα-
 νόμον Ζήλαρχον πρὸς τὴν θάλατταν ἀποχωροῦντα,
 καὶ ἀνέκραγεν· οἱ δ' ὡς ἤκουσαν, ὡσπερ ἡ σὺς
 25 ἀγρίου ἢ ἐλάφου φανέντος ἵενται ἐπ' αὐτόν. οἱ δ'
 αὖ Κερασούντιοι ὡς εἶδον ὁρμῶντας καθ' αὐτούς,
 σαφῶς νομίζοντες ἐπὶ σφᾶς ἴεσθαι, φεύγουσι δρόμῳ
 καὶ ἐμπίπτουσιν εἰς τὴν θάλατταν. συνεισέπεσον
 δὲ καὶ ἡμῶν αὐτῶν τινες, καὶ ἐπνίγετο ὅστις νεῖν
 26 μὴ ἐτύγχανεν ἐπιστάμενος. καὶ τούτους τί δοκεῖτε;
 ἠδίκουν μὲν οὐδέν, ἔδεισαν δὲ μὴ λῦττα τις ὡσπερ
 κυσὶν ἡμῖν ἐμπεπτώκοι. εἰ οὖν ταῦτα τοιαῦτ'
 ἔσται, θεάσασθ' οἷα ἢ κατάστασις ἡμῖν ἔσται τῆς
 27 στρατιᾶς. ὑμεῖς μὲν οἱ πάντες οὐκ ἔσεσθε κύριοι
 οὔτ' ἀνελέσθαι πόλεμον, ᾧ ἂν βούλησθ', οὔτε κατα-
 λῦσαι, ἰδίᾳ δ' ὁ βουλόμενος ἄξει στράτευμα ἐφ' ὅ
 τι ἂν θέλῃ. κἄν τινες πρὸς ὑμᾶς ἴωσι πρέσβεις
 ἢ εἰρήνης δεόμενοι ἢ ἄλλου τινός, κατακαίνοντες
 τούτους οἱ βουλόμενοι ποιήσουσιν ὑμᾶς τῶν λόγων
 28 μὴ ἀκοῦσαι τῶν πρὸς ὑμᾶς ἰόντων. ἔπειτα δ' οὐς
 μὲν ἂν ὑμεῖς ἅπαντες ἔλησθ' ἄρχοντας, ἐν οὐδεμιᾷ

χώρα ἔσονται, ὅστις δ' ἂν ἑαυτὸν ἔληται καὶ ἐθέλη
 λέγειν Βάλλε βάλλε, οὗτος ἔσται ἱκανὸς καὶ ἀρχοντα
 κατακαθεῖν καὶ ἰδιώτην ὃν ἂν ἐθέλῃ ἀκριτον, ἣν
 ὧσιν οἱ πεισόμενοι αὐτῷ, ὡσπερ καὶ νῦν ἐγένετο.
 οἷα δ' ὑμῖν καταπεπράχασιν οἱ αὐθαίρετοι οὗτοι 29
 στρατηγοὶ σκέψασθε. Ζήλαρχος μὲν ὁ ἀγορανόμος
 εἰ μὲν ἀδικεῖ ὑμᾶς, οὔχεται ἀποπλέων οὐ δοὺς
 ὑμῖν δίκην· εἰ δὲ μὴ ἀδικεῖ, φεύγει ἐκ τοῦ στρα-
 τεύματος, δείσας μὴ ἀδίκως ἀποθάνῃ. οἱ δὲ κατα- 30
 λέυσαντες τοὺς πρέσβεις διεπράξαντο ἡμῖν μόνοις
 μὲν τῶν Ἑλλήνων εἰς Κερασσοῦντα μὴ ἀσφαλὲς εἶναι,
 ἔαν μὴ σὺν ἰσχύι, ἀφικνεῖσθαι· τοὺς δὲ νεκροὺς οὓς
 πρόσθεν αὐτοὶ οἱ κατακαυόντες ἐκέλευον θάπτειν,
 τούτους διεπράξαντο μηδὲ σὺν κηρυκείῳ ἔτι ἀσφα-
 λὲς εἶναι ἀνελεῖσθαι. τίς γὰρ ἐθελήσει κήρυξ ἰέναι
 κήρυκας ἀπεκτονῶς; ἀλλ' ἡμεῖς Κερασσοῦντίων θά-
 ψαι αὐτοὺς ἐδεήθημεν. εἰ μὲν οὖν ταῦτα καλῶς 31
 ἔχει, δοξάτω ὑμῖν, ἵν' ὡς τοιούτων ἐσομένων καὶ
 φυλακὴν ἰδίᾳ ποιήσῃ τις καὶ τὰ ὑπερδέξια πει-
 ρᾶται ἔχων σκηνοῦν. εἰ μέντοι ὑμῖν δοκεῖ θη- 32
 ρίων ἀλλὰ μὴ ἀνθρώπων εἶναι τὰ τοιαῦτ' ἔργα,
 σκοπεῖτε παῦλάν τιν' αὐτῶν· εἰ δὲ μὴ, πρὸς Διὸς
 πῶς ἢ θεοῖς θύσομεν ἠδέως ποιῶντες ἔργ' ἀσεβῆ,
 ἢ πολεμίοις πῶς μαχοῦμεθα, ἣν ἀλλήλους κατακαί-
 νωμεν; πόλις δὲ φιλία τίς ἡμᾶς δέξεται, ἥτις ἂν 33
 ὄρᾳ τοσαύτην ἀνομίαν ἐν ἡμῖν; ἀγορὰν δὲ τίς ἄξει
 θαρρῶν, ἣν περὶ τὰ μέγιστα τοιαῦτ' ἐξαμαρτάνον-
 τες φαινόμεθα; οὗ δὲ δὴ πάντων ὤρομεθα τεύ-
 ξεσθαι ἐπαίνου, τίς ἔτι ἂν ἡμᾶς τοιούτους ὄντας

ἐπαινέσειεν; ἡμεῖς μὲν γὰρ οἶδ' ὅτι πονηροὺς ἂν φαιήμεν εἶναι τοὺς τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας.

34 Ἐκ τούτου ἀνιστάμενοι πάντες ἔλεγον τοὺς μὲν τούτων ἄρξαντας δοῦναι δίκην, τοῦ δὲ λοιποῦ μηκέτι ἐξεῖναι ἀνομίας ἄρξαι· ἐὰν δὲ τις ἄρξῃ, ὑπάγεσθαι θανάτου· τοὺς δὲ στρατηγούς εἰς δίκας πάντας καταστήσαι. εἶναι δὲ δίκας καὶ εἴ τι ἄλλο τις ἠδίκητ' ἐξ οὗ Κῦρος ἀπέθανε· δικαστὰς δὲ τοὺς
85 λοχαγούς ἐποίησαντο. παραινοῦντος δὲ Ξενοφῶντος καὶ τῶν μάντεων συμβουλευόντων ἔδοξε καθῆραι τὸ στρατεύμα. καὶ ἐγένετο καθαρμός.

VIII. Ἔδοξε δὲ καὶ τοὺς στρατηγούς δίκην ὑποσχεῖν τοῦ παρεληλυθότος χρόνου. καὶ διδόντων Φιλήσιος μὲν ὄφλε καὶ Ξανθικλῆς τῆς φυλακῆς τῶν γαυλικῶν χρημάτων τὸ μείωμα εἴκοσι μνᾶς, Σοφαίνετος δ', ὅτι αἶρεθεις * * κατημέλει, δέκα μνᾶς.

Ξενοφῶντος δὲ κατηγορήσαν τινες φάσκοντες παιεσθαι ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὡς ὑβρίζοντος τὴν κατη-
2 γορίαν ἐποιοῦντο. καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐκέλευσεν εἰπεῖν τὸν πρῶτον λέξαντα, ποῦ καὶ ἐπλήγη. ὁ δ' ἀπεκρίνατο· Ὅπου καὶ ῥίγει ἀπωλλύμεθα καὶ χιῶν
3 πλείστη ἦν. ὁ δ' εἶπεν· Ἀλλὰ μὴν χειμῶνός γ' ὄντος οἴου λέγεις, σίτου δ' ἐπιλελοιπότης, οἴνου δὲ μηδ' ὀσφραίνεσθαι παρόν, ὑπὸ δὲ πόνων πολλῶν ἀπαγο-
ρευόντων, πολεμίων δ' ἐπομένων, εἰ ἐν τοιοῦτω καιρῷ ὑβρίζον, ὁμολογῶ καὶ τῶν ὄνων ὑβριστό-
τερος εἶναι, οἷς φασιν ὑπὸ τῆς ὑβρεως κόπον οὐκ ἐγγίγνεσθαι. ὁμῶς δὲ καὶ λέξον, ἔφη, ἐκ τίνος
4 ἐπλήγη. πότερον ἤτουν τί σε καὶ ἐπεὶ μοι οὐκ

ἐδίδους ἔπαιον; ἀλλ' ἀπήτουν; ἀλλὰ μεθύων ἐπαρῶ-
 νησα; ἐπεὶ δὲ τούτων οὐδὲν ἔφησεν, ἐπήρετ' αὐτὸν 5
 εἰ ὀπλιτεύοι. οὐκ ἔφη· πάλιν εἰ πελτάζοι. οὐδὲ
 τοῦτ' ἔφη, ἀλλ' ἡμίλονον ἐλαύνειν ταχθεὶς ἐλεύθερος
 ὢν. ἐνταῦθα δὴ ἀναγιγνώσκει αὐτὸν καὶ ἤρστο· 6
 Ἥ σὺ εἰ ὁ τὸν κάμνοντ' ἀγαγών; Ναὶ μὰ Δί',
 ἔφη· σὺ γὰρ ἠγάγκαζες· τὰ δὲ τῶν ἐμῶν συσκή-
 νων σκευὴ διέρριψας. Ἄλλ' ἢ μὲν διάρριψις, ἔφη 7
 ὁ Ξενοφῶν, τοιαύτη τις ἐγένετο. διέδωκα ἄλλοις
 ἄγειν καὶ ἐκέλευσα πρὸς ἐμὲ ἀπαγαγεῖν, καὶ ἀπο-
 λαβῶν ἅπαντα σὰ ἀπέδωκά σοι, ἐπεὶ καὶ σὺ ἐμοὶ
 ἀπέδειξας τὸν ἄνδρα. οἷον δὲ τὸ πρᾶγμα ἐγένετο,
 ἀκούσατ', ἔφη· καὶ γὰρ ἄξιον. ἀνὴρ κατελείπετο 8
 διὰ τὸ μηκέτι δύνασθαι πορεύεσθαι. κἀγὼ τὸν
 μὲν ἄνδρα τοσοῦτον ἐγίγνωσκον, ὅτι εἷς ἡμῶν εἶη,
 ἠγάγκασα δὲ τοῦτον ἄγειν, ὡς μὴ ἀπόλοιτο· καὶ
 γὰρ, ὡς ἐγῶμαι, πολέμιοι ἡμῖν ἐφείποντο. συν-
 ἔφη τοῦθ' ἄνθρωπος. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, 9
 ἐπεὶ προὔπεμψά σε, καταλαμβάνω αὐθις σὺν τοῖς
 ὀπισθοφυλάξι προσιῶν βόθρον δρύττοντα ὡς κατο-
 ρύξοντα τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐπιστάς ἐπήρουν σε.
 ἐπεὶ δὲ παρεστηκότων ἡμῶν συνέκαμψε τὸ σκέλος 10
 ἀνὴρ, ἀνέκραγον οἱ παρόντες ὅτι ζῆ ἀνὴρ, σὺ δ'
 εἶπας Ὅπόσα γε βούλεται· ὡς ἐγωγ' αὐτὸν οὐκ
 ἄξω. ἐνταῦθ' ἔπαισά σε· ἀληθῆ λέγεις· ἐδόκεις γὰρ
 μοι εἰδότεῖ ἐοικέναι ὅτι ἔζη. Τί οὖν; ἔφη, ἤττόν 11
 τι ἀπέθανεν, ἐπεὶ ἐγὼ σοὶ ἀπέδειξ' αὐτόν; Καὶ γὰρ
 ἡμεῖς, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, πάντες ἀποθανοῦμεθα· τού-
 του οὖν ἕνεκα ζῶντας ἡμᾶς δεῖ κατορυχθῆναι;

- 12 *Τούτον μὲν ἀνέκραγον ὡς ὀλίγας παῖσειεν· ἄλλος δ' ἄλλον ἐκέλευε λέγειν διὰ τί ἕκαστος ἐπλήγη.*
- 13 *ἐπεὶ δ' οὐκ ἀνίσταντο, αὐτὸς ἔλεγεν· Ἐγὼ, ὦ ἄνδρες, ὁμολογῶ παῖσαι δὴ ἄνδρας ἕνεκεν ἀταξίας, ὅσοις σφύζεσθαι μὲν ἤρκει δι' ὑμῶν ἐν τάξει τε ἰόντων καὶ μαχομένων ὅπου δέοι, αὐτοὶ δὲ λιπόντες τὰς τάξεις προθέοντες ἀρπάζειν ἤθελον καὶ ὑμῶν πλεονεκτεῖν. εἰ δὲ τοῦτο πάντες ἐποιοῦμεν, ἅπαντες*
- 14 *ἂν ἀπωλόμεθα. ἤδη δὲ καὶ μαλακισζόμενόν τινα καὶ οὐκ ἐθέλοντ' ἀνίστασθαι ἀλλὰ προἰέμενον αὐτὸν τοῖς πολεμίοις καὶ ἔπαισα καὶ ἐβιασάμην πορεύεσθαι. ἐν γὰρ τῷ ἰσχυρῷ χειμῶνι καὶ αὐτὸς ποτ' ἀναμμένων τινὰς συσκευαζομένους καθεζόμενος συγχρὸν χρόνον κατέμαθον ἀναστὰς μόλις καὶ τὰ σκέλη ἐκ-*
- 15 *τείνας. ἐν ἑμαυτῷ οὖν πείραν λαβὼν ἐκ τούτου καὶ ἄλλον, ὅπότε ἴδοιμι καθήμενον καὶ βλακεύοντα, ἤλαυνον· τὸ γὰρ κινεῖσθαι καὶ ἀνδρίζεσθαι παρεῖχε θερμασίαν τινὰ καὶ ὑγρότητα, τὸ δὲ καθῆσθαι καὶ ἡσυχίαν ἔχειν ἐύρων ὑπουργὸν ὃν τῷ τ' ἀποπήγνυσθαι τὸ αἷμα καὶ τῷ ἀποσῆπτεσθαι τοὺς τῶν ποδῶν δακτύλους, ἅπερ πολλοὺς καὶ ὑμεῖς ἴστε πα-*
- 16 *θόντας. ἄλλον δὲ γ' ἴσως ἀπολειπόμενόν που διὰ φαστώνην καὶ κωλύοντα καὶ ὑμᾶς τοὺς πρόσθεν καὶ ἡμᾶς τοὺς ὀπίσθεν πορεύεσθαι ἔπαισα πύξ, δ-*
- 17 *πως μὴ λόγῃ ὑπὸ τῶν πολεμίων παίοιτο. καὶ γὰρ οὖν νῦν ἔξεστιν αὐτοῖς σωθεῖσιν, εἴ τι ὑπ' ἐμοῦ ἔπαθον παρὰ τὸ δίκαιον, δίκην λαβεῖν. εἰ δ' ἐπὶ τοῖς πολεμίοις ἐγένοντο, τί μέγ' ἂν οὕτως ἔπαθον*
- 18 *ὅτου δίκην ἂν ἠξίουν λαμβάνειν; ἀπλοῦς μοι, ἔφη,*

ὁ λόγος· εἰ μὲν ἐπ' ἀγαθῷ ἐκόλασά τινα, ἀξιῶ ὑπέχειν δίκην οἷαν καὶ γονεῖς υἱέσι καὶ διδάσκαλοι παισὶ· καὶ γὰρ οἱ ἱατροὶ κάουσι καὶ τέμνουσιν ἐπ' ἀγαθῷ· εἰ δ' ὑβρεῖ νομίζετε με ταῦτα πράττειν, 19 ἐνθυμήθηθ' ὅτι νῦν ἐγὼ θαρρῶ σὺν τοῖς θεοῖς μᾶλλον ἢ τότε καὶ θρασύτερός εἰμι νῦν ἢ τότε καὶ οἶνον πλείω πίνω, ἀλλ' ὅμως οὐδένα παῖω· ἐν εὐδία γὰρ ὄρω ὑμᾶς. ὅταν δὲ χειμῶν ᾗ καὶ θά- 20 λαττα μεγάλη ἐπιφέρηται, οὐχ ὄραθ' ὅτι καὶ νεύματος μόνου ἕνεκα χαλεπαίνει μὲν πρῶτος τοῖς ἐν πρώρῳ, χαλεπαίνει δὲ κυβερνήτης τοῖς ἐν πρῦμνῳ; ἱκανὰ γὰρ ἐν τῷ τοιούτῳ καὶ μικρὰ ἀμαρτηθέντα πάντα συνεπιτρῖψαι. ὅτι δὲ δικαίως ἔπαιον 21 αὐτούς, καὶ ὑμεῖς κατεδικάσατε· ἔχοντες ξίφη, οὐ ψήφους, παρέστατε, καὶ ἔξῃν ὑμῖν ἐπικουρεῖν αὐτοῖς, εἰ ἐβούλεσθε· ἀλλὰ μὰ Δία οὔτε τούτοις ἐπικουρεῖτ' οὔτε σὺν ἐμοὶ τὸν αἰὲ ἀτακτοῦντ' ἐκολάζετε. 22 τοιγαροῦν ἐξουσίαν ἐποιήσατε τοῖς κακοῖς αὐτῶν ὑβρίζειν ἐῶντες αὐτούς. οἴμαι γὰρ, εἰ ἐθέλετε σκοπεῖν, τοὺς αὐτοὺς εὐρήσετε καὶ τότε κακίστους καὶ νῦν ὑβριστοτάτους. Βοῖσκος γοῦν ὁ πύκτης ὁ 23 Θετταλὸς τότε μὲν ἀπεμάχετο ὡς κάμων ἀσπίδα μὴ φέρειν, νῦν δ', ὡς ἀκούω, Κοτυωριτῶν πολλοὺς ἤδη ἀποδέδυκεν. ἦν οὖν σωφρονῆτε, τοῦτον τάναν- 24 τία ποιήσετε ἢ τοὺς κύνας ποιούσι· τοὺς μὲν γὰρ κύνας τοὺς χαλεποὺς τὰς μὲν ἡμέρας οὐδέασι, τὰς δὲ νύκτας ἀφιαῖσι, τοῦτον δ', ἦν σωφρονῆτε, τὴν νύκτα μὲν δήσετε, τὴν δ' ἡμέραν ἀφήσετε. ἀλλὰ 25 γὰρ, ἔφη, θαυμάζω ὅτι εἰ μὲν τινι ὑμῶν ἀπη-

χθόμην, μέμνησθε καὶ οὐ σιωπᾶτε, εἰ δέ τῳ ἢ χεῖμῶνα ἐπεκουφίσα ἢ πολέμιον ἀπήρυσα ἢ ἀσθενούντι ἢ ἀπορούντι συνεξέπορίσά τι, τούτων δ' οὐδείς μέμνηται, οὐδ' εἴ τινα καλῶς ποιοῦντ' ἐπήνεσα οὐδ' εἴ τιν' ἀνδρα ὄντ' ἀγαθὸν ἐτίμησα ὡς 6 ἐδυνάμην, οὐδὲν τούτων μέμνησθε. ἀλλὰ μὴν καλόν γε καὶ δίκαιον καὶ ὅσιον καὶ ἡδίων τῶν ἀγαθῶν μᾶλλον ἢ τῶν κακῶν μεμνήσθαι.

Ἐκ τούτου μὲν δὴ ἀνίσταντο καὶ ἀνεμίμησκον, καὶ περιεγένετο ὥστε καλῶς ἔχειν.

Σ.

I. Ἐκ τούτου δ' ἐν τῇ διατριβῇ οἱ μὲν ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς ἔξω, οἱ δὲ καὶ ληζόμενοι ἐκ τῆς Παφλαγονίας. ἐκλώπευον δὲ καὶ οἱ Παφλαγόνες εὖ μάλα τοὺς ἀποσκεδαννυμένους, καὶ τῆς νυκτὸς τοὺς πρόσω σκηνοῦντας ἐπειρῶντο κακουργεῖν· καὶ πολεμικώτατα πρὸς ἀλλήλους εἶχον ἐκ τούτων.

2 Ὁ δὲ Κορύλας, ὃς ἐτύγχανε τότε Παφλαγονίας ἀρχὼν, πέμπει παρὰ τοὺς Ἕλληνας πρέσβεις ἔχοντας ἵππους καὶ στολὰς καλὰς, λέγοντας ὅτι Κορύλας ἔτοιμος εἴη μὴτ' ἀδικεῖν μὴτ' ἀδικεῖσθαι. οἱ δὲ στρατηγοὶ ἀπεκρίνανθ' ὅτι περὶ μὲν 3 τούτων σὺν τῇ στρατιᾷ βουλευσούντο, ἐπὶ ξένια δ' ἐδέχοντ' αὐτούς· παρεκάλεσαν δὲ καὶ τῶν ἄλλων 4 ἀνδρῶν οὓς ἐδόκουν δικαιοτάτους εἶναι. θύσαντες δὲ βοῦς τῶν αἰχμαλώτων καὶ ἄλλ' ἱερεῖα εὐωχίαν μὲν ἀρκοῦσαν παρεῖχον, κατακείμενοι δ' ἐν σκίμποςιν ἐδείπνουν, καὶ ἐπινον ἐκ κερατίνων ποτηρίων,

οἷς ἐνετύγχανον ἐν τῇ χώρᾳ. ἐπεὶ δὲ σπονδαὶ τ' 5
ἐγένοντο καὶ ἐπαιάνισαν, ἀνέστησαν πρῶτον μὲν
Θραῖκες καὶ πρὸς αὐλὸν ὠρχήσαντο ἐν τοῖς ὅπλοις
καὶ ἤλλοντο ὑψηλά τε καὶ κούφως καὶ ταῖς μαχαί-
ραις ἐχρῶντο· τέλος δ' ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον παίει,
ὡς πᾶσιν ἐδόκει· ὁ δ' ἔπεσε τεχνικῶς πως, καὶ 6
ἀνέκραγον οἱ Παφλαγόνες. καὶ ὁ μὲν σκυλεύσας
τὰ ὅπλα τοῦ ἑτέρου ἐξῆι ἄδων τὸν Σιτάλκαν· ἄλλοι
δὲ τῶν Θρακῶν τὸν ἕτερον ἐξέφερον ὡς τεθνηγότα·
ἦν δ' οὐδὲν πεπονθώς. μετὰ τοῦτ' Αἰνιᾶνες καὶ 7
Μάγνητες ἀνέστησαν, οἱ ὠρχοῦντο τὴν καρπαίαν
καλουμένην ἐν τοῖς ὅπλοις. ὄδε δ' ὁ τρόπος τῆς 8
ὀρχήσεως ἦν· ὁ μὲν παραθέμενος τὰ ὅπλα σπείρει
καὶ ζευγηλατῆ πυκνὰ δὴ στρεφόμενος ὡς φοβούμε-
νος, ληστής δὲ προσέρχεται· ὁ δ' ἐπειδὴν προῖδηται,
ἀπαντᾷ ἀρπάσας τὰ ὅπλα καὶ μάχεται πρὸ τοῦ
ζεύγους· καὶ οὗτοι ταῦτ' ἐποίουν ἐν ῥυθμῷ πρὸς
τὸν αὐλόν· καὶ τέλος ὁ ληστής δήσας τὸν ἄνδρα
τὸ ζεύγος ἀπάγει· ἐνίοτε δὲ καὶ ὁ ζευγηλάτης τὸν
ληστήν· εἶτα παρὰ τοὺς βούς ζεύξας ὀπίσω τῷ
χεῖρε δεδεμένον ἐλαύνει. μετὰ τοῦτο Μυσὸς εἰσῆλθεν 9
ἐν ἑκατέρᾳ τῇ χειρὶ ἔχων πέλτην, καὶ τοτὲ μὲν ὡς
δύ' ἀντιπατομένων ὠρχεῖτο, τοτὲ δ' ὡς πρὸς ἐν'
ἐχρῆτο ταῖς πέλταις, τοτὲ δ' ἐδινεῖτο καὶ ἐξεκυβίστα
ἔχων τὰς πέλτας, ὡς τὴν ὄψιν καλὴν φαίνεσθαι.
τέλος δὲ τὸ περσικὸν ὠρχεῖτο· καὶ κρούων τὰς πέλ- 10
τας καὶ ὠκλαζε καὶ ἐξανίστατο· καὶ ταῦτα πάντ'
ἐν ῥυθμῷ ἐποίει πρὸς τὸν αὐλόν. ἐπὶ δὲ τούτῳ 11
εἰσιόντες οἱ Μαντινῆς καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν Ἀρχά-

- δων ἀναστάντες ἐξοπλισάμενοι ὡς ἐδύναντο κάλλιστ' ἦσαν τε πρὸς τὸν ἐνόπλιον ρυθμὸν αὐλούμενοι καὶ ἐπαιάνισαν καὶ ὠρχήσανθ' ὡσπερ ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Θεοὺς προσόδοις. δρῶντες δ' οἱ Παφλαγόνες δεινὰ ἐποιοῦντο πάσας τὰς ὀρχήσεις ἐν
- 12 ὄπλοις εἶναι. ἐπὶ τούτοις δρῶν ὁ Μυσὸς ἐκπεπληγμένους αὐτούς, πείσας τῶν Ἀρκαδῶν τινὰ πεπαιμένον ὀρχηστρίδα εἰσάγει ἐνσκευάσας ὡς ἐδύνατο κάλλιστα καὶ ἀσπίδα δοὺς κούφην αὐτῇ. ἢ δ' ὠρχήσατο πυρρήχην ἐλαφρῶς. ἐνταῦθα κρότος ἦν
- 13 πολὺς, καὶ οἱ Παφλαγόνες ἤρουντ', εἰ χαὶ γυναῖκες συνεμάχοντ' αὐτοῖς. οἱ δ' ἔλεγον ὅτι αὐταὶ καὶ αἱ τρεφάμεναι εἶεν βασιλέα ἐκ τοῦ στρατοπέδου. τῇ μὲν νυκτὶ ταύτῃ τοῦτο τὸ τέλος ἐγένετο.
- 14 Τῇ δὲ ὑστεραία προσῆγον αὐτοὺς εἰς τὸ στρατευμα· καὶ ἔδοξε τοῖς στρατιώταις μὴτ' ἀδικεῖν Παφλαγόνας μὴτ' ἀδικεῖσθαι. μετὰ τοῦθ' οἱ μὲν πρέσβεις ᾤχοντο· οἱ δ' Ἕλληνες, ἐπειδὴ πλοῖα ἱκανὰ ἐδόκει παρῆναι, ἀναβάντες ἔπλεον ἡμέραν καὶ νύκτα πνεύματι καλῶ ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὴν Παφλαγονίαν.
- 15 τῇ δ' ἄλλη ἀφικνοῦνται εἰς Σινώπην καὶ ὠρμίσαντο εἰς Ἀρμίνην τῆς Σινώπης. Σινωπῆς δ' οἰκοῦσι μὲν ἐν τῇ Παφλαγονικῇ, Μιλησίων δ' ἀποικοὶ εἰσιν. οὗτοι δὲ ξένια πέμπουσι τοῖς Ἕλλησιν ἀλφίτων μὲν μεδίμνους τρισχιλίους, οἴνου δὲ
- 16 κερᾶμια χίλια καὶ πεντακόσια. καὶ Χειρίσοφος ἐνταῦθ' ἦλθε τρίτην ἔχων. καὶ οἱ μὲν στρατιῶται προσεδόκων ἄγοντά τι σφίσιν ἤκειν· ὁ δ' ἦγε μὲν οὐδέν, ἀπήγγελλε δ' ὅτι ἐπαινοίη αὐτοὺς καὶ Ἀνα-

ξίβιος ὁ ναύαρχος καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ ὅτι ὑπισχνεῖτο Ἀναξίβιος, εἰ ἀφίκοντο ἔξω τοῦ Πόντου, μισθοφορὰν αὐτοῖς ἔσσεσθαι. καὶ ἐν ταύτῃ τῇ Ἀρμύρῃ 17 ἔμειναν οἱ στρατιῶται ἡμέρας πέντε.

Ὡς δὲ τῆς Ἑλλάδος ἐδόκουν ἐγγυὺς γίνεσθαι, ἤδη μᾶλλον ἢ πρόσθεν εἰσῆει αὐτοὺς, πῶς ἂν καὶ ἔχοντές τι οἴκαδ' ἀφίκοντο. ἠγήσαντ' οὖν, εἰ ἐν' 18 ἔλοιτ' ἄρχοντα, μᾶλλον ἂν ἢ πολυαρχίας οὔσης δύνασθαι τὸν ἓνα χρῆσθαι τῷ στρατεύματι καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, καὶ εἴ τι δεοὶ λανθάνειν, μᾶλλον ἂν κρύπτεσθαι, καὶ εἴ τι αὐτὸ δεοὶ φθάνειν, ἦττον ἂν ὑστερίζειν· οὐ γὰρ ἂν λόγων δεῖν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ τὸ δόξαν τῷ ἐνὶ περαίνεσθαι ἂν· τὸν δ' ἔμ-
προσθεν χρόνον ἐκ τῆς νικώσης ἔπραττον πάνθ' οἱ στρατηγοί. ὡς δὲ ταῦτα διανοοῦντο, ἐτρόποντο 19 ἐπὶ τὸν Ξενοφῶντα· καὶ οἱ λοχαγοὶ ἔλεγον προσ-
ιόντες αὐτῷ, ὅτι ἡ στρατιὰ οὕτω γιγνώσκει, καὶ εὐνοίαν ἐνδεικνύμενος ἕκαστος ἔπειθον αὐτὸν ὑπο-
στῆραι τὴν ἀρχήν. ὁ δὲ Ξενοφῶν τῇ μὲν ἐβού- 20
λετο ταῦτα, νομίζων καὶ τὴν τιμὴν μείζον' ἂν οὕ-
τως ἑαυτῷ γίνεσθαι πρὸς τοὺς φίλους καὶ εἰς τὴν πόλιν τοῦνομα μείζον ἀφίξεσθαι αὐτοῦ, τυχὸν δὲ καὶ ἀγαθοῦ τινος ἂν αἴτιος τῇ στρατιᾷ γενέσθαι. τὰ μὲν δὴ τοιαῦτ' ἐνθυμήματα ἐπῆρεν αὐτὸν ἐπι- 21
θυμῆν αὐτοκράτορα γενέσθαι ἄρχοντα. ὁπότε δ' αὐτὸ ἐνθυμοῖθ' ὅτι ἀθῆλον μὲν παντὶ ἀνθρώπῳ, ὅπη τὸ μέλλον ἔξει, διὰ τοῦτο δὲ καὶ κίνδυνος εἶη καὶ τὴν προεργασμένην δόξαν ἀποβαλεῖν, ἠπορεῖτο δὴ ἀπορουμένῳ δ' αὐτῷ ἔδοξε κράτιστον εἶναι τοῖς 22

Θεοῖς ἀνακοινῶσαι· καὶ παραστησάμενος δὲ ἱερεῖα
 ἐθύετο τῷ Διὶ τῷ βασιλεῖ, ὅσπερ αὐτῷ μαν-
 τευτὸς ἦν ἐκ Δελφῶν· καὶ τὸ ὄναρ δὴ ἀπὸ τού-
 του τοῦ Θεοῦ ἐνόμιζεν ἑωρακέναι, ὃ εἶδεν ὅτ'
 ἤρχετο ἐπὶ τὸ συνεπιμελεῖσθαι τῆς στρατιᾶς καθί-
 23 στασθαι. καὶ ὅτ' ἐξ Ἐφέσου ὠρμᾶτο Κύρω συστα-
 θησόμενος, αἰετὸν ἀνεμιμνήσκετο ἑαυτῷ δεξιὸν
 φθεγγόμενον, καθήμενον μέντοι, ὅνπερ ὁ μάντις ὁ
 προπέμπων αὐτὸν ἔλεγεν ὅτι μέγας μὲν οἰωνὸς εἶη καὶ
 οὐκ ἰδιωτικός, καὶ ἐνδοξος, ἐπίπονος μέντοι· τὰ γὰρ
 ὄρνεα μάλιστ' ἐπιτίθεσθαι τῷ αἰετῷ καθημένῳ· οὐ
 μέντοι χρηματιστικὸν εἶναι τὸν οἰωνόν· τὸν γὰρ
 24 αἰετὸν πετόμενον μᾶλλον λαμβάνειν τάπιτήδεια. οὐ-
 τω δὴ θυομένῳ αὐτῷ διαφανῶς ὁ Θεὸς σημαίνει
 μήτε προσδεῖσθαι τῆς ἀρχῆς μήτ' εἰ αἰροῦντ' ἀπο-
 25 δέχεσθαι. τοῦτο μὲν δὴ οὕτως ἐγένετο. ἡ δ' στρα-
 τία συνῆλθε, καὶ πάντες ἔλεγον ἐν' αἰρεῖσθαι· καὶ
 ἐπεὶ τοῦτ' ἔδοξε, προυβάλλοντ' αὐτόν. ἐπεὶ δ' ἐδόκει
 δῆλον εἶναι ὅτι αἰρήσονται αὐτόν, εἴ τις ἐπιμηφίζοι,
 ἀνέστη καὶ ἔλεξε τάδε·
 26 Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, ἠδομαι μὲν ὑφ' ὑμῶν τιμώ-
 μενος, εἶπερ ἀνθρωπὸς εἰμι, καὶ χάριν ἔχω καὶ
 εὐχομαι δοῦναί μοι τοὺς Θεοὺς αἰτίον τινος ὑμῶν
 ἀγαθοῦ γενέσθαι· τὸ μέντοι ἐμὲ προκριθῆναι ὑφ'
 ὑμῶν ἀρχοντα Λακεδαιμονίου ἀνδρὸς παρόντος
 οὐθ' ὑμῖν μοι δοκεῖ συμφέρον εἶναι, ἀλλ' ἦττον ἂν
 διὰ τοῦτο τυγχάνειν, εἴ τι δέοισθε παρ' αὐτῶν·
 ἐμοί τ' αὖ οὐ πᾶν τι νομίζω ἀσφαλὲς εἶναι τοῦτο.
 27 ὄρῳ γὰρ ὅτι καὶ τῇ πατρίδι μου οὐ πρόσθεν ἐπαύ-

σαντο πολεμοῦντες, πρὶν ἐποιήσαν πάσαν τὴν πόλιν
ὁμολογεῖν Λακεδαιμονίους καὶ αὐτῶν ἡγεμόνας εἶναι.
ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ὠμολόγησαν, εὐθύς ἐπαύσαντο πολε- 28
μοῦντες καὶ οὐκέτι πέρα ἐπολιόρησαν τὴν πόλιν.
εἰ οὖν ταῦθ' ὄρων ἐγὼ δοκοίην ὅπου δυναίμην ἐν-
ταῦθ' ἄκυρον ποιεῖν τὸ ἐκείνων ἀξίωμα, ἐκεῖν' ἐν-
νοῶ μὴ ὑμῖν ἂν ταχὺ σωφρονισθεῖην. ὃ δ' ὑμεῖς 29
ἐννοεῖθ' ὅτι ἤττον ἂν στάσις εἴη ἐνὸς ἄρχοντος ἢ
πολλῶν, εὖ ἴσθ' ὅτι ἄλλον μὲν ἐλόμενοι οὐχ εὐρή-
σειτ' ἐμὲ στασιάζοντα· νομίζω γάρ, ὅστις ἐν πολέμῳ
ὦν στασιάζει πρὸς ἄρχοντα, τοῦτον πρὸς τὴν ἑαυ-
τοῦ σωτηρίαν στασιάζειν· ἐὰν δ' ἐμὲ ἔλησθε, οὐκ
ἂν θανατάσαιμι εἴ τιν' εὐροῖτε καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοὶ
ἀχθόμενον.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' εἶπε, πολὺ πλείονες ἐξανίσταντο 30
λέγοντες ὡς θεοὶ αὐτὸν ἄρχειν. Ἀγασίας δὲ Στυμ-
φάλιος εἶπεν ὅτι γελοῖον εἴη, εἰ οὕτως ἔχοι· ἢ ὀρ-
γιοῦνται Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐὰν σύνδειπνοὶ που
συνελθόντες μὴ Λακεδαιμόνιον συμποσίαρχον αἰ-
ρῶνται; ἐπεὶ εἰ οὕτω γε τοῦτ' ἔχει, ἔφη, οὐδὲ λο-
χαγεῖν ἡμῖν ἔξεστιν, ὡς ἔοικεν, ὅτι Ἀρκάδες ἐσμέν.
ἐνταῦθα δὴ ὡς εὖ εἰπόντος τοῦ Ἀγασίου ἀνεθορύ-
βησαν. καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐπεὶ ἑώρα πλείονος ἐνδέον, 31
παρελθὼν εἶπεν· Ἄλλ', ὦ ἄνδρες, ἔφη, ὡς πάνυ
εἰδῆτ', ὀμνύω ὑμῖν θεοὺς πάντας καὶ πάσας, ἢ
μὴν ἐγὼ, ἐπεὶ τὴν ὑμετέραν χρεῖαν ἤσθανόμην,
ἐθυόμην εἰ βέλτιον εἴη ὑμῖν τε ἐμοὶ ἐπιτρέψαι ταύ-
την τὴν ἀρχὴν καὶ ἐμοὶ ὑποστῆναι· καὶ μοι οἱ
θεοὶ οὕτως ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐσήμηναν, ὥστε καὶ ἰδιώ-

την ἂν γινῶναι, ὅτι τῆς μοναρχίας ἀπέχεσθαι με δεῖ.
 32 οὕτω δὴ Χειρίσοφον αἰροῦνται. Χειρίσοφος δ' ἐπεὶ
 ἤρεθῆ, παρελθὼν εἶπεν· Ἄλλ', ὦ ἄνδρες, τοῦτο μὲν
 ἴσθ' ὅτι οὐδ' ἂν ἔγωγ' ἐστασίαζον, εἰ ἄλλον εἴλεσθε·
 Ξενοφῶντα μέντοι, ἔφη, ὠνήσατ' οὐχ ἐλόμενοι· ὡς
 καὶ νῦν Λέξιππος ἤδη διέβαλλεν αὐτὸν πρὸς Ἄνα-
 ξίβιον ὃ τι ἐδύνατο καὶ μάλ' ἐμοῦ αὐτὸν σιγάζον-
 τος. ὃ δ' ἔφη νομίζειν αὐτὸν Τιμασίῳ μᾶλλον ἂν
 ἀρχειν συνεθελῆσαι Λαρδανεῖ ὄντι τοῦ Κλεάρχου
 33 στρατεύματος ἢ ἑαυτῷ Λάκωνι ὄντι. ἐπεὶ μέντοι
 ἐμὲ εἴλεσθ', ἔφη, καὶ γὰρ πειράσομαι ὃ τι ἂν δύ-
 νωμαι ὑμᾶς ἀγαθὸν ποιεῖν. καὶ ὑμεῖς οὕτω παρα-
 σκευάζεσθ' ὡς αὔριον, ἐὰν πλοῦς ᾖ, ἀναξόμενοι· ὃ
 δὲ πλοῦς ἔσται εἰς Ἡράκλειαν· ἅπαντας οὖν δεῖ
 ἐκεῖσε πειραῶσθαι κατασχεῖν· τὰ δ' ἄλλ', ἐπειδὴν ἐκεῖσ'
 ἔλθωμεν, βουλευσόμεθα.

II. Ἐντεῦθεν τῇ ὑστεραίᾳ ἀναγαγόμενοι πνεύ-
 ματι ἔπλεον καλῶ ἡμέρας δύο παρὰ γῆν. καὶ παρα-
 πλεύσαντες ἀφίκοντ' εἰς Ἡράκλειαν πόλιν Ἑλληνίδα
 Μεγαρέων ἀποικον, οὐσαν δ' ἐν τῇ Μαριανδυνῶν
 2 χώρα. καὶ ὠρμίσαντο παρὰ τῇ Ἀχερουσιάδι Χερρο-
 νήσῳ, ἐνθα λέγεται ὃ Ἡρακλῆς ἐπὶ τὸν Κέρβερον
 καταβῆναι ἢ νῦν τὰ σημεῖα δεικνύασι τῆς κατα-
 3 βάσεως, τὸ βάθος πλέον ἢ ἐπὶ δύο στάδια. ἐν-

1 παραπλέοντες ἐθεώρουν τὴν τε Ἰασονίαν ἀκτὴν,
 ἐνθα ἡ Ἀργὴ λέγεται ὀρμίσασθαι, καὶ τῶν ποταμῶν τὰ
 στόματα, πρῶτον μὲν τοῦ Θερμώδοντος, ἔπειτα δὲ τοῦ
 Ἰοῖος, ἔπειτα δὲ τοῦ Ἄλφους, μετὰ τοῦτον τοῦ Παρθενίου
 τοῦτον δὲ

ταῦθα τοῖς Ἕλλησιν οἱ Ἡρακλεῶται ξένια πέμπουσιν ἀλφίτων μεδίμνους τρισχιλίους καὶ οἴνου κεράμια δισχίλια καὶ βοῦς εἴκοσι καὶ οἷς ἑκατόν. ἔνταῦθα διὰ τοῦ πεδίου ῥεῖ ποταμὸς Λύκος ὄνομα, εὖρος ὡς δύο πλέθρων.

Οἱ δὲ στρατιῶται συλλεγόντες ἐβουλευόντο τὴν 4
λοιπὴν πορείαν πότερον κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλατταν
χρὴ πορευθῆναι ἐκ τοῦ Πόντου. ἀναστὰς δὲ Λύ-
κων Ἀχαιὸς εἶπε· Θαυμάζω μὲν, ὧ ἄνδρες, τῶν
στρατηγῶν ὅτι οὐ πειρῶνται ἡμῖν ἐκπορίζειν σιτη-
ρέσιον· τὰ μὲν γὰρ ξένια οὐ μὴ γένηται τῇ στρα-
τιᾷ τριῶν ἡμερῶν σιτία· ὀπόθεν δ' ἐπισιτισάμενοι
πορευσόμεθα, οὐκ ἔστιν, ἔφη. ἐμοὶ οὖν δοκεῖ αἰ-
τεῖν τοὺς Ἡρακλεῶτας μὴ ἔλαττον ἢ τρισχιλίους
κυζικηνοῦς· ἄλλος δ' εἶπε μὴ ἔλαττον ἢ μυρίους· 5
καὶ ἐλομένους πρέσβεις αὐτίκα μάλ' ἡμῶν καθη-
μένων πέμπειν πρὸς τὴν πόλιν, καὶ εἰδέναι ὅ τι ἂν
ἀπαγγέλλωσι, καὶ πρὸς ταῦτα βουλευέσθαι. ἐντεῦ- 6
θεν προυβάλλοντο πρέσβεις πρῶτον μὲν Χειρίσοφον,
ὅτι ἄρχων ἦρητο· ἔστι δ' οἱ καὶ Ξενοφῶντα. οἱ δ'
ἰσχυρῶς ἀπεμάχοντο· ἀμφοῖν γὰρ ταῦτ' ἐδόκει, μὴ
ἀναγκάζειν πόλιν Ἑλληνίδα καὶ φιλίαν· ὅ τι μὴ
αὐτοὶ ἐθέλοντες διδοῖεν. ἐπεὶ δ' οὗτοι ἐδόκουν 7
ἀπρόθυμοι εἶναι, πέμπουσι Λύκωνα Ἀχαιὸν καὶ
Καλλίμαχον Παρράσιον καὶ Ἀγασίαν Στυμφάλιον.
οὗτοι ἐλθόντες ἔλεγον τὰ δεδογμένα· τὸν δὲ Λύ-
κωνα ἔφασαν καὶ ἐπαπειλεῖν, εἰ μὴ ποιήσοιεν ταῦτα.
ἀκούσαντες δ' οἱ Ἡρακλεῶται βουλευέσθαι ἔφασαν· 8
καὶ εὐθύς τὰ τε χρήματ' ἐκ τῶν ἀγρῶν συνήγον

καὶ τὴν ἀγορὰν εἶσω ἀνεσκεύασαν, καὶ αἱ πύλαι ἐκέκλιντο καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν ὄπλα ἐφαίνετο.

- 9 Ἐκ τούτου οἱ ταραξάντες ταῦτα τοὺς στρατηγούς ἠτιῶντο διαφθεῖρειν τὴν πρᾶξιν· καὶ συνίστανθ' οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀχαιοί· προειστήκει δὲ μάλιστα αὐτῶν Καλλιμαχός θ' ὁ Παρράσιος καὶ Λύκων ὁ Ἀχαιός. οἱ δὲ λόγοι ἦσαν αὐτοῖς, ὡς αἰσχρὸν εἶη ἄρχειν Ἀθηναίων Πελοποννησίων διὰ Λακεδαιμόνιον, μηδεμίαν δύναμιν παρεχόμενον εἰς τὴν στρατιάν, καὶ τοὺς μὲν πόνους σφᾶς ἔχειν, τὰ δὲ κέρδη ἄλλους, καὶ ταῦτα τὴν σωτηρίαν σφῶν κατεργασμένων· εἶναι γὰρ τοὺς κατεργασμένους Ἀρκάδας καὶ Ἀχαιοὺς, τὸ δ' ἄλλο στράτευμα οὐδὲν εἶναι — καὶ ἦν δὲ τῇ ἀληθείᾳ ὑπὲρ ἡμῖσι τοῦ
- 11 στρατεύματος Ἀρκάδες καὶ Ἀχαιοί — εἰ οὖν σωφρονοῖεν, αὐτοὶ συστάντες καὶ στρατηγούς ἐλόμενοι ἑαυτῶν καθ' ἑαυτοὺς ἂν τὴν πορείαν ποιοῖντο καὶ
- 12 πειρῶντ' ἀγαθόν τι λαμβάνειν. ταῦτ' ἔδοξε· καὶ ἀπολιπόντες Χειρίσοφον εἰ τινες ἦσαν παρ' αὐτῶ Ἀρκάδες ἢ Ἀχαιοὶ καὶ Ξενοφῶντα συνέστησαν καὶ στρατηγούς αἰροῦνται ἑαυτῶν δέκα· τούτους δ' ἐψηφίσαντ' ἐκ τῆς νικώσης 8 τι δοκοίη τοῦτο ποιεῖν.

- 13 Ξενοφῶν μέντοι ἐβούλετο κοινῇ μετὰ τῶν ἄλλων τὴν πορείαν ποιῆσθαι, νομίζων οὕτως ἀσφαλεστέραν ἂν εἶναι ἢ ἰδίᾳ ἕκαστον στέλλεσθαι· ἀλλὰ

---

12 ἢ μὲν οὖν τοῦ παντὸς ἀρχὴ Χειρίσοφω ἐνταῦθα κατελύθη ἡμέρα ἕκτη ἢ ἑβδόμη ἀφ' ἧς ἤρξθη.

Νέων ἔπειθεν αὐτὸν καὶ αὐτὸν πορεύεσθαι, ἀκούσας
 τοῦ Χειρισόφου, ὅτι Κλέανδρος ὁ ἐν Βυζαντίῳ ἀρμο-
 στῆς φαίη τριήρεις ἔχων ἦξεν εἰς Κάλπης λιμένα·
 ὅπως οὖν μηδεὶς μετάσχοι, ἀλλ' αὐτοὶ καὶ οἱ αὐτῶν 14
 στρατιῶται ἐκπλεύσειαν ἐπὶ τῶν τριήρων, διὰ ταῦτα
 συνεβούλευε. καὶ Χειρίσοφος, ἅμα μὲν ἀθρυμῶν
 τοῖς γεγενημένοις, ἅμα δὲ μισῶν ἐκ τούτου τὸ
 στρατεύμα, ἐπιτρέπει αὐτῷ ποιεῖν ὅ τι βούλεται.
 Ξενοφῶν δ' ἔτι μὲν ἐπεχείρησεν ἀπαλλαγεῖς τῆς 15
 στρατιᾶς ἐκπλεῦσαι· θυομένῳ δ' αὐτῷ τῷ ἡγεμόνι
 Ἡρακλεῖ καὶ κοινουμένῳ, πότερα λῶον καὶ ἄμεινον
 εἴη στρατεύεσθαι ἔχοντι τοὺς παραμεινάντας τῶν
 στρατιωτῶν ἢ ἀπαλλάττεσθαι, ἐσήμηγεν ὁ θεὸς τοῖς
 ἑταίροις ουστρατεύεσθαι. οὕτω γίγνεται τὸ στρατεύ- 16
 μα τρίχα, Ἀρκάδες μὲν καὶ Ἀχαιοὶ πλείους ἢ τετρα-
 κισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι, ὀπλίται πάντες, Χειρι-
 σόφῳ δ' ὀπλίται μὲν εἰς τετρακοσίους καὶ χιλίους,
 πελτασταὶ δ' εἰς ἑπτακοσίους, οἱ Κλεάρχου Θοράκες,
 Ξενοφῶντι δ' ὀπλίται μὲν εἰς ἑπτακοσίους καὶ χι-
 λίους, πελτασταὶ δ' εἰς τριακοσίους· ἵππικὸν δὲ μό-
 νος οὗτος εἶχεν, ἀμφὶ τοὺς τετταράκονθ' ἵππείας.

Καὶ οἱ μὲν Ἀρκάδες διαπραξάμενοι πλοῖα παρὰ 17
 τῶν Ἡρακλεωτῶν πρῶτοι πλέουσιν, ὅπως ἐξαίφνης
 ἐπιπεσόντες τοῖς Βιθυνοῖς λάβοιεν ὅτι πλείστα· καὶ
 ἀποβαίνουσιν εἰς Κάλπης λιμένα κατὰ μέσον που
 τῆς Θοράκης. Χειρίσοφος δ' εὐθύς ἀπὸ τῆς πόλεως 18
 τῶν Ἡρακλεωτῶν ἀρξάμενος πεζῇ ἐπορεύετο διὰ
 τῆς χώρας· ἐπεὶ δ' εἰς τὴν Θοράκην ἐνέβαλε, παρὰ
 τὴν θάλατταν ἦει· καὶ γὰρ ἡσθένει. Ξενοφῶν δὲ 19

πλοῖα λαβὼν ἀποβαίνει ἐπὶ τὰ ὄρια τῆς Θρακῆς
καὶ τῆς Ἡρακλεώτιδος καὶ διὰ μεσογειᾶς ἐπορεύετο.

III. Ἐπραξαν δ' αὐτῶν ἕκαστοι τάδε. οἱ μὲν
Ἀρκάδες ὡς ἀπέβησαν νυκτὸς εἰς Κάλπησ λιμένα,
πορεύονται εἰς τὰς πρώτας κόμας, στάδια ἀπὸ Θα-
2 λάττης ὡς τριάκοντα. ἐπεὶ δὲ φῶς ἐγένετο, ἦγεν
ἕκαστος ὁ στρατηγὸς τὸν αὐτοῦ λόχον ἐπὶ κόμην·
ὁποῖα δὲ μείζων ἐδόκει εἶναι, σύνδυο λόχους ἦγον
3 οἱ στρατηγοί. συνεβάλλοντο δὲ καὶ λόφον, εἰς ὃν
δέοι πάντας ἀλίξεσθαι· καὶ ἅτ' ἐξαίφνης ἐπιπεσόν-
τες ἀνδράποδά τε πόλλ' ἔλαβον καὶ πρόβατα πολλὰ
4 περιεβάλλοντο. οἱ δὲ Θραῖκες ἠθροίζονθ' οἱ διαφυ-
γόντες· πολλοὶ δ' ἀπέφυγον πελτασταὶ ὄντες ὀπλίτας
ἐξ αὐτῶν τῶν χειρῶν. ἐπεὶ δὲ συνελέγησαν, πρῶ-
τον μὲν τῷ Σμίικρητος λόχῳ, ἐνὸς τῶν Ἀρκάδων
στρατηγῶν, ἀπιόντι ἤδη εἰς τὸ συγκείμενον καὶ πολλὰ
5 χρήματ' ἄγοντι ἐπιτίθενται. καὶ τέως μὲν ἐμάχοντο
ἅμα πορευόμενοι οἱ Ἕλληες, ἐπὶ δὲ διαβάσει χα-
ράδρας τρέπονται αὐτούς, καὶ αὐτόν τε τὸν Σμί-
ικρητα ἀποκτιννύασι καὶ τοὺς ἄλλους πάντας· ἄλλου
δὲ λόχου τοῦ Ἡγήσανδρου ὀκτῶ μόνους ἔλιπον·
6 καὶ αὐτὸς Ἡγήσανδρος ἐσώθη. καὶ οἱ ἄλλοι δὲ λό-
χοι συνήλθον οἱ μὲν σὺν πράγμασιν, οἱ δ' ἄνευ
πραγμάτων· οἱ δὲ Θραῖκες ἐπεὶ ἠτύχησαν τοῦτο
τὸ εὐτύχημα, συνεβόων τ' ἀλλήλους καὶ συνελέγοντο
ἐρωμένως τῆς νυκτός. καὶ ἅμ' ἡμέρᾳ κύκλω περὶ
τὸν λόφον, ἐνθ' οἱ Ἕλληες ἐστρατοπεδεύοντ', ἐτάτ-
7 τοντο καὶ ἱππῆς πολλοὶ καὶ πελτασταί, καὶ αἰεὶ
πλείονες συνέρρεον· καὶ προσέβαλλον πρὸς τοὺς

δπλίτας ἀσφαλῶς· οἱ μὲν γὰρ Ἑλληγες οὔτε τοξότην εἶχον οὔτ' ἀκοντιστήν οὔθ' ἱππέα· οἱ δὲ προσθέοντες καὶ προσελαύνοντες ἠκόντιζον· ὁπότε δ' αὐτοῖς ἐπίοιεν, ραδίως ἀπέφευγον· ἄλλοι δ' ἄλλη ἐπετίθεντο. καὶ τῶν μὲν πολλοὶ ἐπιτρώσκοντο, τῶν 8 δ' οὐδεῖς· ὥστε κινηθῆναι οὐκ ἐδύναντ' ἐκ τοῦ χωρίου, ἀλλὰ τελευτῶντες καὶ ἀπὸ τοῦ ὕδατος εἶργον αὐτοὺς οἱ Θραῖκες. ἐπεὶ δ' ἀπορία πολλὴ ἦν, διελέγοντο περὶ σπονδῶν· καὶ τὰ μὲν ἄλλ' ὠμολόγητ' αὐτοῖς, ὁμήρους δ' οὐκ ἐδίδοσαν οἱ Θραῖκες αἰτούντων τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐν τούτῳ ἴσχετο. τὰ μὲν δὴ τῶν Ἀρκάδων οὕτως εἶχε.

Χειρῖσοφος δ' ἀσφαλῶς πορευόμενος παρὰ θά- 10
λατταν ἀφικνεῖται εἰς Κάλπησ λιμένα. Ξενοφῶντι δὲ διὰ τῆσ μεσογείασ πορευομένῳ οἱ ἱππῆσ καταθέοντες ἐντυγχάνουσι πρεσβύταισ πορευομένοισ ποι. καὶ ἐπεὶ ἠχθησαν παρὰ Ξενοφῶντα, ἐρωτᾷ αὐτοὺσ, εἰ που ἦσθηνται ἄλλου στρατεύματος ὄντοσ Ἑλληνικοῦ. οἱ δ' ἔλεγον πάντα τὰ γεγενημένα, καὶ νῦν 11
ὄτι πολιορκοῦνται ἐπὶ λόφου, οἱ δὲ Θραῖκεσ πάντεσ περικεκυκλωμένοι εἶεν αὐτοὺσ. ἐνταῦθα τοὺσ μὲν ἀνθρώπουσ τούτοσ ἐφύλαττεν ἰσχυρῶσ, ὅπωσ ἠγεμόνεσ εἶεν εἰ που δέοι· σκοποὺσ δὲ καταστήσασ συνέλεξε τοὺσ στρατιώτασ καὶ ἔλεξεν· Ἄνδρεσ στρατι- 12
ῶται, τῶν Ἀρκάδων οἱ μὲν τεθνασιν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ λόφου τινὸσ πολιορκοῦνται. νομίζω δ' ἔγωγ', εἰ ἐκεῖνοι ἀπολοῦνται, οὐδ' ἡμῖν εἶναι οὐδεμίαν σωτηρίαν, οὔτω μὲν πολλῶν ὄντων τῶν πολεμίων, οὔτω δὲ τεθαρρηκότων. κράτιστον οὖν ἡμῖν ὡσ 13

- τάχιστα βοηθεῖν τοῖς ἀνδράσιν, ὅπως εἴ ἔτι εἰσὶ σῶ,
 σὺν ἐκείνοις μαχώμεθα καὶ μὴ μόνοι λειφθέντες
 16 μόνοι καὶ κινδυνεύωμεν. ἡμεῖς γὰρ ἀποδραῖμεν
 (14) ἂν οὐδαμοὶ ἐνθένδε· πολλὴ μὲν γάρ, ἔφη, εἰς Ἡρά-
 κλειαν πάλιν ἀπιέναι, πολλὴ δ' εἰς Χρυσόπολιν
 διελθεῖν· οἱ δὲ πολέμοι πλησίον· εἰς Κάλπης δὲ
 λιμένα, ἔνθα Χειρίσοφον εἰκάζομεν εἶναι, εἰ σέσω-
 ται, ἐλαχίστη ὁδός. ἀλλὰ δὴ ἐκεῖ μὲν οὔτε πλοῖά
 ἐστὶν οἷς ἀποπλευσόμεθα, μένουσι δ' αὐτοῦ οὐδὲ
 17 μιᾶς ἡμέρας ἔτι τάπιτήθεια. τῶν δὲ πολιορκου-
 (15) μένων ἀπολομένων σὺν τοῖς Χειρισόφου μόνοις
 κάκιόν ἐστι διακινδυνεύειν ἢ τῶνδε σωθέντων πάν-
 τας εἰς ταῦτόν ἐλθόντας κοινῇ τῆς σωτηρίας ἔχεσθαι.
 ἀλλὰ χρῆ παρεσκευασμένους τὴν γνώμην πορεύ-
 εσθαι ὡς νῦν ἢ εὐκλεῶς τελευτῆσαι ἔστιν ἢ κάλ-
 λιστον ἔργον ἐργάσασθαι "Ἐλληνας τοσοῦτους σώ-
 18 σαντας. καὶ ὁ θεὸς ἴσως ἄγει οὕτως, ὅς τοῖς
 (16) μεγαληγορήσαντας ὡς πλέον φρονοῦντας ταπεινώσαι
 βούλεται, ἡμᾶς δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν θεῶν ἀρχομένους
 ἐντιμότερους ἐκείνων καταστήσαι. ἀλλ' ἔπειθαι χρῆ
 καὶ προσέχειν τὸν νοῦν, ὡς ἂν τὸ παραγγελλόμενον
 14 δύνησθε ποιεῖν. νῦν μὲν οὖν στρατοπεδευσώμεθα
 (17) προελθόντες ὅσον ἂν δοκῇ καιρὸς εἶναι εἰς τὸ δει-
 πνοποιεῖσθαι· ἕως δ' ἂν πηρευώμεθα, Τιμασίων
 ἔχων τοὺς ἐπιτάς προελαννέτω ἐφορῶν ἡμᾶς καὶ
 σκοπεῖτω τὰ ἔμπροσθεν, ὡς μηδὲν ἡμᾶς λάθῃ.
 15 Ταῦτ' εἰπὼν ἠγείτο. παρέπεμψε δὲ καὶ τῶν
 (18) γυμνήτων ἀνθρώπους εὐζώνους εἰς τὰ πλάγια καὶ
 εἰς τὰ ἄκρα, ὅπως εἴ ποῦ τί ποθεν καθορῶεν, ση-

μαίνουεν· ἐκέλευε δὲ κάειν ἅπανθ' ὄτω ἐντυγχά-
 νοιεν καυσίμῳ. οἱ δ' ἱππῆς σπειρόμενοι ἐφ' ὅσον 19
 καλῶς εἶχε, καὶ οἱ πελτασταὶ ἐπιπαριόντες κατὰ
 τὰ ἄκρα ἔκαον πάνθ' ὅσα καύσιμα ἐώρων, καὶ
 ἡ στρατιὰ δέ, εἴ τιτι παραλειπομένῳ ἐντυγχάνουεν·
 ὥστε πᾶσα ἡ χώρα αἴθεσθαι ἐδόκει καὶ τὸ στρα-
 τευμα πολὺ εἶναι. ἐπεὶ δ' ὦρα ἦν, κατεστρατοπε- 20
 δεύσαντο ἐπὶ λόφον ἐκβάντες, καὶ τὰ τε τῶν πο-
 λεμίων πυρὰ ἐώρων, ἀπείχον δ' ὡς τετταράκοντα
 σταδίους, καὶ αὐτοὶ ὡς ἐδύνατο πλείστα πυρὰ
 ἔκαον. ἐπεὶ δ' ἐδείπνησαν τάχιστα, παρηγγέλθη τὰ 21
 πυρὰ κατασβεννύναι πάντα. καὶ τὴν μὲν νύκτα
 φυλακὰς ποιησάμενοι ἐκάθευδον· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ
 προσευξάμενοι τοῖς θεοῖς, συνταξάμενοι ὡς εἰς μά-
 χην ἐπορεύονθ' ἢ ἐδύνατο τάχιστα. Τιμασίῳν δὲ 22
 καὶ οἱ ἱππῆς ἔχοντες τοὺς ἡγεμόνας καὶ προελαύ-
 νοντες ἐλάνθανον αὐτοὺς ἐπὶ τῷ λόφῳ γενόμενοι,
 ἐνθ' ἐπολιορχοῦντο οἱ Ἕλληες. καὶ οὐχ ὀρῶσιν
 οὔτε φίλιον στρατεύμα οὔτε πολέμιον, γράδια δὲ
 καὶ γερόντια καὶ πρόβατ' ὀλίγα καὶ βοῦς καταλε-
 λειμμένους. καὶ τὸ μὲν πρῶτον θαῦμα ἦν τί εἶη 23
 τὸ γεγενημένον, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν καταλειμμένων
 ἐπυνθάνοντο, ὅτι οἱ μὲν Θραῖκες εὐθὺς ἀφ' ἐσπέρας
 ᾤχοντ' ἀπιόντες, ἔωθεν δὲ καὶ τοὺς Ἕλληνας ἔφα-
 σαν οἴχεσθαι· ὅποι δέ, οὐκ εἰδέναι.

Ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ ἀμφὶ Ξενοφῶντα, ἐπεὶ 24
 ἠρίστησαν, συσκευασάμενοι ἐπορεύοντο, βουλόμενοι
 ὡς τάχιστα συμμῖξαι τοῖς ἄλλοις εἰς Κάλπησ λιμένα.
 καὶ πορευόμενοι ἐώρων τὸν στίβον τῶν Ἀρκάδιων

πράττειν. τοιοῦτοι οὖν ὄντες ἐπόθουν εἰς τὴν Ἑλλάδα σφίζεσθαι.

- 9 Ἐπειδὴ δὲ δευτέρα ἡμέρα ἐγένετο τῆς εἰς ταῦτον συνόδου, ἐπ' ἐξόδῳ ἐθύετο Ξενοφῶν· ἀνάγκη γὰρ ἦν ἐπὶ τάπιτῆδεια ἐξάγειν· ἐπενόει δὲ καὶ τοὺς νεκροὺς θάπτειν. ἐπεὶ δὲ τὰ ἱερά ἐγένετο, εἶποντο καὶ οἱ Ἀρκάδες, καὶ τοὺς μὲν νεκροὺς τοὺς πλείστους ἐνθάπερ ἔπεσον ἕκαστοι ἔθαψαν· ἤδη γὰρ ἦσαν πεμπταῖοι καὶ οὐχ οἶόν τ' ἀναιρεῖν ἔτι ἦν· ἐνίους δὲ τοὺς ἐκ τῶν ὁδῶν συννεγκόντες ἔθαψαν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἐδύναντο κάλλιστα· οὓς δὲ μὴ ἠύρισκον, κενotáφιον αὐτοῖς ἐποίησαν μέγα, καὶ
- 10 στεφάνους ἐπέθεσαν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἀνεχώρησαν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον. καὶ τότε μὲν δειπνήσαντες ἐκοιμήθησαν. τῇ δ' ὑστεραία συνῆλθον οἱ στρατιῶται πάντες· συνῆγε δὲ μάλιστα Ἀγασίας τε Στυμφάλιος λοχαγὸς καὶ Ἱερώνυμος Ἡλείος λοχα-
- 11 γὸς καὶ ἄλλοι οἱ πρεσβύτατοι τῶν Ἀρκάδων. καὶ δόγμα ἐποίησαντο, εἴαν τις τοῦ λοιποῦ μνησθῆι δίχα τὸ στρατεύμα ποιεῖν, θανάτῳ αὐτὸν ζημιούσθαι, καὶ κατὰ χώραν ἀπιέναι ἤπερ πρόσθεν εἶχε τὸ στρατεύμα καὶ ἄρχειν τοὺς πρόσθεν στρατηγούς. καὶ Χειρίσοφος μὲν ἤδη ἐτετελευτήκει φάρμακον πιῶν πυρέττων· τὰ δ' ἐκείνου Νέων Ἀσιναιῖος παρέλαβε.
- 12 Μετὰ δὲ ταῦτ' ἀναστὰς εἶπε Ξενοφῶν· ὦ ἄνδρες στρατιῶται, τὴν μὲν πορείαν, ὡς ἔοικε, πεζῆ ποιητέον· οὐ γὰρ ἔστι πλοῖα· ἀνάγκη δὲ πορευέσθαι ἤδη· οὐ γὰρ ἔστι μένουσι τάπιτῆδεια. ἡμεῖς οὖν, ἔφη, θυσόμεθα· ὑμᾶς δὲ δεῖ παρασκευάζεσθαι ὡς

μαχουμένους εἴ ποτε καὶ ἄλλοτε· οἱ γὰρ πολέμιοι ἀνατεθαρορήκασιν. ἐκ τούτου ἐθύονθ' οἱ στρατη- 13
γοί, μάντις δὲ παρῆν Ἀρηξίων Ἀρκάς· ὁ δὲ Σιλα-
νὸς ὁ Ἀμπρακιώτης ἤδη ἀπεδεδράκει πλοῖον μισθω-
σάμενος ἐξ Ἡρακλείας. θυομένοις δ' ἐπὶ τῇ ἀπόδω
οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν
ἐπαύσαντο. καὶ τινες ἐτόλμων λέγειν, ὡς ὁ Ξενοφῶν 14
βουλόμενος τὸ χωρίον οἰκίσαι πέπεικε τὸν μάντιν
λέγειν, ὡς τὰ ἱερά οὐ γίγνεται ἐπ' ἀπόδω. ἐντεῦ- 15
θεν κηρύξας τῇ αὖριον παρῆναι ἐπὶ τὴν θυσίαν
τὸν βουλόμενον, καὶ μάντις εἴ τις εἴη, παραγγείλας
παρῆναι ὡς συνθεασόμενον τὰ ἱερά, ἔθυε· καὶ ἐν-
ταῦθα παρῆσαν πολλοί. θυομένῳ δὲ πάλιν εἰς τρεῖς 16
ἐπὶ τῇ ἀπόδω οὐκ ἐγίγνετο τὰ ἱερά. ἐκ τούτου
χαλεπῶς εἶχον οἱ στρατιῶται· καὶ γὰρ τάπιτήδεια
ἐπέλεπεν ἃ ἔχοντες ἤλθον, καὶ ἀγορὰ οὐδεμία παρῆν.

Ἐκ τούτου συνελθόντων εἶπε πάλιν Ξενοφῶν· 17
ἽΩ ἄνδρες, ἐπὶ μὲν τῇ πορείᾳ, ὡς ὁρᾶτε, τὰ ἱερά
οὐπω γίγνεται· τῶν δ' ἐπιτηθείων ὁρῶ ὑμᾶς δεο-
μένους· ἀνάγκη οὖν μοι δοκεῖ εἶναι θύεσθαι περὶ
αὐτοῦ τούτου. ἀναστάς τις εἶπε· Καὶ εἰκότως 18
ἄφ' ἡμῖν οὐ γίγνεται τὰ ἱερά· ὡς γὰρ ἐγὼ ἀπὸ
τοῦ αὐτομάτου χθὲς ἤκοντος πλοίου ἤκουσά τινας,
Κλιάνδρος ὁ ἐκ Βυζαντίου ἀρμοστής μέλλει ἤξειν
πλοῖα καὶ τριήρεις ἔχων. ἐκ τούτου δ' ἀναμένειν 19
μὲν πᾶσιν ἐδόκει· ἐπὶ δὲ τάπιτήδεια ἀνάγκη ἦν ἐξ-
ιέναι. καὶ ἐπὶ τούτῳ πάλιν ἐθύετο εἰς τρεῖς, καὶ οὐκ
ἐγίγνετο τὰ ἱερά. καὶ ἤδη καὶ ἐπὶ σκηρῆν ἰόντες
τὴν Ξενοφῶντος ἔλεγον ὅτι οὐκ ἔχοιεν τάπιτήδεια.

ὁ δ' οὐκ ἂν ἔφη ἐξαγαγεῖν μὴ γιγνομένων τῶν
ἱερῶν.

20 Καὶ πάλιν τῇ ὑστεραίᾳ ἐθύετο, καὶ σχεδόν τι
πᾶσα ἡ στρατιὰ διὰ τὸ μέλειν ἅπασιν ἐκυκλοῦντο
περὶ τὰ ἱερά· τὰ δὲ θύματ' ἐπελελοίπει. οἱ δὲ στρα-
21 τηγοὶ ἐξήγον μὲν οὐ, συνεκάλεσαν δέ. εἶπεν οὖν
Ξενοφῶν· "Ἴσως οἱ πολέμοι συνειλεγμένοι εἰσὶ καὶ
ἀνάγκη μάχεσθαι· εἰ οὖν καταλιπόντες τὰ σκευὴ ἐν
τῷ ἐρυμνῷ χωρίῳ ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένοι
22 ἴοιμεν, ἴσως ἂν τὰ ἱερά προχωροίη ἡμῖν. ἀκού-
σαντες δ' οἱ στρατιῶται ἀνέκραγον, ὡς οὐδὲν δεῖοι
εἰς τὸ χωρίον ἄγειν, ἀλλὰ θύεσθαι ὡς τάχιστα.
καὶ πρόβατα μὲν οὐκέτι ἦν, βοῦν δ' ὑφ' ἀμάξης
πριάμενοι ἐθύοντο· καὶ Ξενοφῶν Κλεάνορος ἐδεήθη
τοῦ Ἀρκάδος προθύεσθαι, εἴ τι ἐν τούτῳ εἴη. ἀλλ'
οὐδ' ὡς ἐγένετο.

23 Νέων δ' ἐπεὶ ἰώρα τοὺς ἀνθρώπους ὡς εἶχον
δεινῶς τῇ ἐνδείᾳ, βουλόμενος αὐτοῖς χαρίζεσθαι,
εὐρών τιν' ἀνθρώπον Ἡρακλεώτην, ὃς ἔφη κόμης
ἐγγὺς εἶδέναι, ὃθεν εἴη λαβεῖν τάπιτήδεια, ἐκήρυξε
τὸν βουλόμενον ἵεναι ἐπὶ τάπιτήδεια, ὡς ἡγεμόνος
ἐσομένου. ἐξέρχονται δὴ σὺν δορατίοις καὶ ἀσκοῖς
καὶ θυλάκοις καὶ ἄλλοις ἀγγείοις εἰς δισχιλίους ἀν-
24 θρώπους. ἐπειδὴ δ' ἦσαν ἐν ταῖς κόμαις καὶ δι-
εσπείροντο ὡς ἐπὶ τὸ λαμβάνειν, ἐπιπίπτουσιν αὐτοῖς
οἱ Φαρναβάζου ἱππῆς πρῶτοι· βεβοηθηκότες γὰρ
ἦσαν τοῖς Βιθυνοῖς, βουλόμενοι σὺν τοῖς Βιθυνοῖς,
εἰ δύναντο, ἀποκωλύσαι τοὺς Ἕλληνας μὴ εἰσεῖν
εἰς τὴν Φρυγίαν· οὗτοι οἱ ἱππῆς ἀποκτείνουσι τῶν

ἀνδρῶν οὐ μείον ἢ πεντακοσίους· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ τὸ ὄρος ἀνέφυγον. ἐκ τούτου ἀπαγγέλλει τις ταῦτα 25 τῶν ἀποφυγόντων εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ ὁ Ξενοφῶν, ἐπεὶ οὐκ ἐγεγένητο τὰ ἱερὰ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, λαβὼν βοῦν ὑφ' ἀμάξης, οὐ γὰρ ἦν ἄλλ' ἱερεῖα, σφαγιασάμενος ἐβοήθει καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μέχρι τριάκοντ' ἐτῶν ἅπαντες. καὶ ἀναλαβόντες τοὺς λοιποὺς 26 ἄνδρας εἰς τὸ στρατόπεδον ἀφικνοῦνται. καὶ ἤδη μὲν ἀμφὶ ἡλίου δυσμᾶς ἦν καὶ οἱ Ἕλληνες μάλ' ἀθύμως ἔχοντες ἐδειπνοποιοῦντο, καὶ ἐξαπίνης διὰ τῶν λασίων τῶν Βιθυνῶν τινες ἐπιγενόμενοι τοῖς προσφύλαξι τοὺς μὲν κατέκανον, τοὺς δ' ἐδίωξαν μέχρι εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ κραυγῆς γενομένης 27 εἰς τὰ ὄπλα πάντες ἔδραμον οἱ Ἕλληνες· καὶ διώκειν μὲν καὶ κινεῖν τὸ στρατόπεδον νυκτὸς οὐκ ἀσφαλὲς ἔδοκει εἶναι· θασέα γὰρ ἦν τὰ χωρία· ἐν δὲ τοῖς ὄπλοις ἐνυκτέρευον φυλαττόμενοι ἱκανοῖς φύλαξιν.

V. Τὴν μὲν νύχθ' οὕτω διήγαγον· ἅμια δὲ τῇ ἡμέρᾳ οἱ στρατηγοὶ εἰς τὸ ἐρυμνὸν χωρίον ἤγουντο· οἱ δ' εἶποντο ἀναλαβόντες τὰ ὄπλα καὶ τὰ σκεύη. πρὶν δ' ἀρίστου ὥραν εἶναι, ἀπετάφρυσαν ἢ ἡ εἴσοδος ἦν εἰς τὸ χωρίον, καὶ ἀπεσταύρωσαν ἅπαν, καταλιπόντες τρεῖς πύλας. καὶ πλοῖον ἐξ Ἡρακλείας ἤκεν ἄλφιτ' ἄγον καὶ ἱερεῖα καὶ οἶνον. πρῶ δ' ἀναστὰς Ξενοφῶν ἐθύετ' ἐπ' ἐξόδῳ, καὶ γί- 2 γνεται τὰ ἱερὰ ἐπὶ τοῦ πρώτου ἱερείου. καὶ ἤδη τέλος ἐχόντων τῶν ἱερῶν ὄρα αἰετὸν αἴσιον ὁ μάντις Ἀρηξίων Παρράσιος, καὶ ἡγεῖσθαι κελεύει τὸν

ὁ δ' οὐκ ἂν ἔφη ἐξαγαγεῖν μὴ γιγνομένων τῶν ἱερῶν.

20 Καὶ πάλιν τῇ ὕστεραίᾳ ἐθύετο, καὶ σχεδόν τι πᾶσα ἡ στρατιὰ διὰ τὸ μέλειν ἅπασιν ἐκυκλοῦντο περὶ τὰ ἱερά· τὰ δὲ θύματ' ἐπελελοίπει. οἱ δὲ στρα-
21 τηγοὶ ἐξίγγον μὲν οὐ, συνεκάλεσαν δέ. εἶπεν οὖν Ξενοφῶν· "Ἴσως οἱ πολέμοι συνειλεγμένοι εἰσὶ καὶ ἀνάγκη μάχεσθαι· εἰ οὖν καταλιπόντες τὰ σκευὴ ἐν τῷ ἐρυμνῷ χωρίῳ ὡς εἰς μάχην παρεσκευασμένοι
22 ἴοιμεν, ἴσως ἂν τὰ ἱερὰ προχωροῖη ἡμῖν. ἀκούσαντες δ' οἱ στρατιῶται ἀνέκραγον, ὡς οὐδὲν δεῖο εἰς τὸ χωρίον ἄγειν, ἀλλὰ θύεσθαι ὡς τάχιστα. καὶ πρόβατα μὲν οὐκέτι ἦν, βοῦν δ' ἔφ' ἀμάξης πριάμενοι ἐθύοντο· καὶ Ξενοφῶν Κλεάνορος ἐδεήθη τοῦ Ἀρχάδος προθύεσθαι, εἴ τι ἐν τούτῳ εἴη. ἀλλ' οὐδ' ὡς ἐγένετο.

23 Νέων δ' ἐπεὶ ἑώρα τοὺς ἀνθρώπους ὡς εἶχον δεινῶς τῇ ἐνδείᾳ, βουλόμενος αὐτοῖς χαρίζεσθαι, εὐρών τιν' ἀνθρώπον Ἡρακλεώτην, ὃς ἔφη κώμας ἐγγὺς εἶδέναι, ὅθεν εἴη λαβεῖν τάπιτήδεια, ἐκήρυξε τὸν βουλόμενον ἵεναι ἐπὶ τάπιτήδεια, ὡς ἡγεμόνος ἔσομένου. ἐξέρχονται δὴ σὺν δορατίοις καὶ ἀσκοῖς
24 θρώπους. ἐπειδὴ δ' ἦσαν ἐν ταῖς κώμαις καὶ διεσπείροντο ὡς ἐπὶ τὸ λαμβάνειν, ἐπιπίπτουσιν αὐτοῖς οἱ Φαρναβάζου ἱππῆς πρῶτοι· βεβοηθηκότες γὰρ ἦσαν τοῖς Βιθυνοῖς, βουλόμενοι σὺν τοῖς Βιθυνοῖς, εἰ δύναντο, ἀποκωλύσαι τοὺς Ἕλληνας μὴ εἰσεῖν εἰς τὴν Φρυγίαν· οὗτοι οἱ ἱππῆς ἀποκτείνουσι τῶν

ἀνδρῶν οὐ μείον ἢ πεντακοσίους· οἱ δὲ λοιποὶ ἐπὶ τὸ ὄρος ἀνέφυγον. ἐκ τούτου ἀπαγγέλλει τις ταῦτα 25 τῶν ἀποφυγόντων εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ ὁ Ξενοφῶν, ἐπεὶ οὐκ ἐγεγένητο τὰ ἱερὰ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, λαβὼν βοῦν ὑφ' ἀμάξης, οὐ γὰρ ἦν ἄλλ' ἱερεῖα, σφαγιασάμενος ἐβοήθει καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μέχρι τριάκοντ' ἐτῶν ἅπαντες. καὶ ἀναλαβόντες τοὺς λοιποὺς 26 ἄνδρας εἰς τὸ στρατόπεδον ἀφικνοῦνται. καὶ ἤδη μὲν ἀμφὶ ἡλίου δυσμᾶς ἦν καὶ οἱ Ἕλληνες μάλ' ἀθύμως ἔχοντες ἐδειπνοποιοῦντο, καὶ ἐξαπίνης διὰ τῶν λασίων τῶν Βιθυνῶν τινες ἐπιγενόμενοι τοῖς προφύλαξι τοὺς μὲν κατέκανον, τοὺς δ' ἐδίωξαν μέχρι εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ κραυγῆς γενομένης 27 εἰς τὰ ὄπλα πάντες ἔδραμον οἱ Ἕλληνες· καὶ διώκειν μὲν καὶ κινεῖν τὸ στρατόπεδον νυκτὸς οὐκ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶναι· θασέα γὰρ ἦν τὰ χωρία· ἐν δὲ τοῖς ὄπλοις ἐνυκτέρευον φυλαττόμενοι ἱκανοῖς φύλαξιν.

V. Τὴν μὲν νύχθ' οὕτω διήγαγον· ἅμια δὲ τῇ ἡμέρᾳ οἱ στρατηγοὶ εἰς τὸ ἐρυμνὸν χωρίον ἤγουντο· οἱ δ' εἶποντο ἀναλαβόντες τὰ ὄπλα καὶ τὰ σκεύη. πρὶν δ' ἀρίστου ὥραν εἶναι, ἀπετάφρυσαν ἢ ἡ εἴσοδος ἦν εἰς τὸ χωρίον, καὶ ἀπεσταύρωσαν ἅπαν, καταλιπόντες τρεῖς πύλας. καὶ πλοῖον ἐξ Ἡρακλείας ἤκεν ἄλφιτ' ἄγον καὶ ἱερεῖα καὶ οἶνον. πρῶ δ' ἀναστὰς Ξενοφῶν ἐθύετ' ἐπ' ἑξόδῳ, καὶ γί- 2 γνεται τὰ ἱερὰ ἐπὶ τοῦ πρώτου ἱερείου. καὶ ἤδη τέλος ἐχόντων τῶν ἱερῶν ὄρα αἰετὸν αἴσιον ὁ μάντις Ἀρηξίων Παρράσιος, καὶ ἡγεῖσθαι κελεύει τὸν

3 Ξενοφῶντα. καὶ διαβάντες τὴν τάφρον τὰ ὄπλα
 τίθενται, καὶ ἐκήρυξαν ἀριστήσαντας ἐξιέναι τοὺς
 στρατιώτας σὺν τοῖς ὅπλοις, τὸν δ' ὄχλον καὶ τάν-
 4 δραπόδ' αὐτοῦ καταλιπεῖν. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες
 ἐξῆσαν, Νέων δ' οὐ· ἐδόκει γὰρ κάλλιον εἶναι
 τοῦτον φύλακα καταλιπεῖν τῶν ἐπὶ στρατοπέδου.
 ἐπεὶ δ' οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται ἀπέλειπον αὐ-
 τόν, ὡς αἰσχυρόμενοι μὴ ἐφέπεσθαι τῶν ἄλλων ἐξιόν-
 των, κατέλιπον αὐτοῦ τοὺς ὑπὲρ πέντε καὶ τεττα-
 5 ράκοντ' ἔτη. καὶ οὗτοι μὲν ἕμενον, οἱ δ' ἄλλοι
 ἐπορεύοντο. πρὶν δὲ πεντεκαίδεκα στάδια διεληλυ-
 θέναι, ἐνέτυχον ἤδη νεκροῖς· καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ
 κέρατος ποιησάμενοι κατὰ τοὺς πρώτους φανέντας
 νεκροὺς ἔθαπτον πάντας, ὁπόσους ἐπελάμβανε τὸ
 6 κέρασ. ἐπεὶ δὲ τοὺς πρώτους ἔθαψαν, προαγαγόντες
 καὶ τὴν οὐρὰν αὐθις ποιησάμενοι κατὰ τοὺς πρώ-
 τούς τῶν ἀτάφων ἔθαπτον τὸν αὐτὸν τρόπον ὁπό-
 σους ἐπελάμβανε ἡ στρατιά. ἐπεὶ δ' εἰς τὴν ὁδὸν
 ἦγον τὴν ἐκ τῶν κωμῶν, ἐνθ' ἔκεινθ' ἄθροοι, συν-
 ενεγκόντες αὐτοὺς ἔθαψαν.

7 Ἦδη δὲ πέρα μεσοῦσης τῆς ἡμέρας προαγα-
 γόντες τὸ στράτευμα ἔξω τῶν κωμῶν ἐλάμβανον
 τὰπιτήδεια, ὅτι τις ὁρώη ἐντὸς τῆς φάλαγγος, καὶ
 ἐξαίφνης ὀρῶσι τοὺς πολεμίους ὑπερβάλλοντας κατὰ
 λόφους τινὰς ἐκ τοῦ ἐναντίου, τεταγμένους ἐπὶ φά-
 λαγγος ἵπτεας τε πολλοὺς καὶ πεζοὺς· καὶ γὰρ
 Σπιθριδάτης καὶ Ῥαθίνης ἦγον παρὰ Φαρναβάζου
 8 ἔχοντες τὴν δύναμιν. ἐπεὶ δὲ κατεῖδον τοὺς Ἕλλη-
 νας οἱ πολέμιοι, ἔστησαν ἀπέχοντες αὐτῶν ὅσον

πεντεκαίδεκα σταδίους. ἐκ τούτου εὐθύς Ἀρηξίων
 σφαγιάζεται, καὶ ἐγένετο ἐπὶ τοῦ πρώτου καλὰ τὰ
 σφάγια. ἐνθα δὴ Ξενοφῶν λέγει· Δοκεῖ μοι, ὧ 9
 ἄνδρες στρατηγοί, ἐπιτάξασθαι τῇ φάλαγγι λόχους
 φύλακας, ἵν' ἂν που δέη, ὧσιν οἱ ἐπιβοηθήσοντες τῇ
 φάλαγγι καὶ οἱ πολέμοι τεταραγμένοι ἐμπέπτωσιν
 εἰς τεταγμένους καὶ ἀκεραίους. συνεδόκει ταῦτα πᾶσιν.
 Ὑμεῖς μὲν τοίνυν, ἔφη, προηγεῖσθε τὴν πρὸς τοὺς 10
 ἐναντίους, ὡς μὴ ἐστίκωμεν, ἐπεὶ ὠφθημεν καὶ
 εἶδομεν τοὺς πολεμίους· ἐγὼ δ' ἤξω τοὺς τελευταίους
 λόχους καταχωρίσας ἥπερ ὑμῖν δοκεῖ. ἐκ τούτου 11
 οἱ μὲν ἡσυχῇ προῆγον, ὁ δὲ τρεῖς ἀφελὼν τὰς τε-
 λευταίας τάξεις ἀνὰ διακοσίους ἄνδρας τὴν μὲν ἐπὶ
 τὸ δεξιὸν ἐπέτρεψεν ἐφέπεσθαι ἀπολιπόντας ὡς πλί-
 θρον· Σαμόλας Ἀχαιοὺς ταύτης ἤρχε τῆς τάξεως·
 τὴν δ' ἐπὶ τῷ μέσῳ ἐχώρισεν ἐπεσθαι· Πυρροῖας
 Ἀρκὰς ταύτης ἤρχε· τὴν δὲ μίαν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ·
 Φρασίας Ἀθηναῖος ταύτῃ ἐφειστήκει. προϊόντες δέ, 12
 ἐπεὶ ἐγένονθ' οἱ ἠγούμενοι ἐπὶ νόπτι μεγάλῳ καὶ
 δυσπόρῳ, ἔστησαν ἀγνοοῦντες εἰ διαβατέον εἴη τὸ
 νόπος. καὶ παρεγγῶσι στρατηγούς καὶ λοχαγούς
 παριέναι ἐπὶ τὸ ἠγούμενον. καὶ ὁ Ξενοφῶν θαν- 13
 μάσας ὅ τι τὸ ἴσχον εἴη τὴν πορείαν καὶ ταχὺ
 ἀκούων τὴν παρεγγύην, ἐλαύνει ἢ τάχιστα. ἐπεὶ
 δὲ συνῆλθον, λέγει Σοφαίνετος πρεσβύτατος ὢν
 τῶν στρατηγῶν, ὅτι βουλῆς οὐδ' ἄξιον εἴη, εἰ δια-
 βατέον ἐστὶ τοιοῦτον νόπος. καὶ ὁ Ξενοφῶν σπου- 14
 δῆ ὑπολαβὼν ἔλεξεν· Ἀλλ' ἴστε μὲν με, ὧ ἄνδρες,
 οὐδένα πω κίνδυνον προξενήσανθ' ὑμῖν ἐθελούσιον·

οὐ γὰρ δόξης ὀρῶ θεομένους ὑμᾶς εἰς ἀνδρειότητα,
 15 ἀλλὰ σωτηρίας. νῦν δ' οὕτως ἔχει· ἀμαχεὶ μὲν ἐν-
 θένδ' οὐκ ἔστιν ἀπελθεῖν· ἦν γὰρ μὴ ἡμεῖς ἴωμεν
 ἐπὶ τοὺς πολεμίους, οὗτοι ἡμῖν, ὁπόταν ἀπίωμεν,
 16 ἔβρονται καὶ ἐπιπεσοῦνται. ὁρᾶτε δὴ πότερον κρεῖττον
 ἶναι ἐπὶ τοὺς ἀνδρας προβαλομένους τὰ ὄπλα ἢ
 μεταβαλομένους ὀπισθεν ἡμῶν ἐπιόντας τοὺς πο-
 17 λεμίους ἀλέξασθαι. ἴστε μέντοι ὅτι τὸ μὲν ἀπιέναι
 ἀπὸ πολεμίων οὐδενὶ καλῶ ἔοικε, τὸ δ' ἐφέπεσθαι
 καὶ τοῖς κακίοσι θάρρος ἐμποιεῖ. ἐγὼ γοῦν ἥδιον
 ἂν σὺν ἡμίσεσιν ἐπιόην ἢ σὺν διπλασίοις ἀποχω-
 ροίην. καὶ τούτους οἶδ' ὅτι ἐπιόντων μὲν ἡμῶν
 οὐδ' ὑμεῖς ἐλπίζετ' ἂν δέξασθαι ἡμᾶς, ἀπιόντων δὲ
 18 πάντες ἐπιστάμεθα ὅτι τολμήσουσιν ἐφέπεσθαι. τὸ
 δὲ διαβάνας ὀπισθεν νάπος χαλεπὸν ποιήσασθαι
 μέλλοντας μάχεσθαι ἄρ' οὐχὶ καὶ ἀρπάσαι ἄξιον;
 τοῖς μὲν γὰρ πολεμίοις ἐγὼ βουλοίμην ἂν εὖπορα
 πάντα φαίνεσθαι ὥστ' ἀποχωρεῖν· ἡμᾶς δὲ ἀπὸ
 τοῦ χωρίου δεῖ διδάσκεσθαι, ὅτι οὐκ ἔστι μὴ νι-
 19 κῶσι σωτηρία. θαυμάζω δ' ἔγωγε καὶ τὸ νάπος
 τοῦτο εἶ τις μᾶλλον φοβερὸν νομίζει εἶναι τῶν
 ἄλλων ὣν διαπεπορεύμεθα χωρίων. πῶς γὰρ δὴ
 διαβατὸν τὸ πεδίον, εἰ μὴ νικήσομεν τοὺς ἱππέας;
 πῶς δ' ἂ διηληλύθαμεν ὄρη, ἦν πελτασταὶ τοσοῖδ'
 20 ἐρέπωνται; ἦν δὲ δὴ καὶ σωθῶμεν ἐπὶ θάλατταν,
 πόσον τι νάπος ὁ Πόντος; ἐνθ' οὔτε πλοῖα ἔστι τὰ
 ἀπάξοντα οὔτε σῆτος ᾧ θρεψόμεθα μένοντες, δεή-
 σει δέ, ἦν θᾶττον ἐκεῖ γενώμεθα, θᾶττον πάλιν
 21 ἐξιέναι ἐπὶ τάπιτῆθρα. οὐκοῦν νῦν κρεῖττον ἡρι-

στηκότας μάχεσθαι ἢ αὔριον ἀναρίστους. ἄνδρες, τὰ θ' ἱερὰ ἡμῖν καλὰ οἳ τ' οἰωνοὶ αἴσιοι τὰ τε σράγια κάλλιστα· ἴωμεν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. οὐ δεῖ ἔτι τούτους, ἐπεὶ ἡμᾶς προσιόντας εἶδον, ἡδέως δειπνήσαι οὐδ' ὅπου ἂν θέλωσι σκηρῆσαι.

Ἐντεῦθεν οἱ λοχαγοὶ ἠγείσθαι ἐκέλευον, καὶ 22 οὐδεὶς ἀντέλεγε. καὶ ὃς ἠγεῖτο, παραγγείλας διαβαίνειν ἢ ἕκαστος ἐτύγγανε τοῦ νάπουσ ὦν· θάπτον γὰρ ἀθρόον ἐδόκει ἂν οὕτω πέραν γενέσθαι τὸ στράτευμα ἢ εἰ κατὰ τὴν γέφυραν, ἢ ἐπὶ τῷ νάπει ἦν, ἐξεμηρύνοντο. ἐπεὶ δὲ διέβησαν, παριῶν παρὰ 23 τὴν φάλαγγα ἔλεγεν· Ἄνδρες, ἀναμιμνήσκεσθ' ὄσας δὴ μάχας σὺν τοῖς θεοῖς ὁμόσ' ἰόντες νενικήκατε καὶ οἷα πάσχουσιν οἱ πολεμίους φεύγοντες, καὶ τοῦτ' ἐννοήσαθ' ὅτι ἐπὶ ταῖς θύραις τῆς Ἑλλάδος ἐσμέν. ἀλλ' ἔπεσθ' ἠγεμόνι τῷ Ἡρακλεῖ καὶ ἀλλήλους παρα- 24 καλεῖτ' ὄνομασί. ἡδὺ τοι ἀνδρείον τι καὶ καλὸν νῦν εἰπόντα καὶ ποιήσαντα μνήμην οἷς τις ἐθέλει παρέχειν ἑαυτοῦ. ταῦτα παρελαύνων ἔλεγε καὶ ἄμ' 25 ὑφηγεῖτο ἐπὶ φάλαγγος, καὶ τοὺς πελταστὰς ἐκατέρωθεν ποιησάμενοι ἐπορεύοντ' ἐπὶ τοὺς πολεμίους. παρήγγελο δὲ τὰ μὲν δόρατα ἐπὶ τῶν δεξιῶν ὤμων ἔχειν, ἕως σημαῖνοι τῇ σάλπιγγι· ἔπειτα δ' εἰς προβολὴν καθέντας ἔπεσθαι βάρην καὶ μηδένα δρόμῳ διώκειν. ἐκ τούτου σύνθημα παρήει Ζεὺς σωτήρ, Ἡρακλεῖς ἠγεμόν. οἱ δὲ πολέμοι ὑπέμενον, νομίζοντες καλὸν ἔχειν τὸ χωρίον. ἐπεὶ δ' ἐπλη- 26 σίαζον, ἀλαλάξαντες οἱ Ἕλληνες πελτασταὶ ἔθεον ἐπὶ τοὺς πολεμίους, πρὶν τινα κελεύειν· οἱ δὲ πολέ-

μιοι ἀντίοι ὤρμησαν, οἳ θ' ἰππῆς καὶ τὸ στίφος
 27 τῶν Βιθυνῶν· καὶ τρέπονται τοὺς πελταστάς. ἀλλ'
 ἐπεὶ ὑπηρετῆζεν ἡ φάλαγξ τῶν ὀπλιτῶν ταχὺ πο-
 ρευομένη καὶ ἅμ' ἡ σάλπιγξ ἐφθέγγετο καὶ ἐπαιά-
 νιζον καὶ μετὰ ταῦτ' ἠλάλαζον καὶ ἅμα τὰ δόρατα
 καθίεσαν, ἐνταῦθ' οὐκέτι ἐδέξανθ' οἱ πολέμιοι, ἀλλὰ
 28 ἔφρουγον. καὶ Τιμασίω μὲν ἔχων τοὺς ἰππέας ἐφεί-
 πετο, καὶ ἀπεκτίγγυσαν ὄσουσπερ ἐδύναντο ὡς ὀλίγοι
 ὄντες. τῶν δὲ πολεμίων τὸ μὲν εὐώνυμον εὐθύς
 διεσπάρη, καθ' ὃ οἱ Ἕλληνες ἰππῆς ἦσαν, τὸ δὲ
 δεξιὸν αὐτ' οὐ σφόδρα διωκόμενον ἐπὶ λόφου συν-
 29 ἔστη. ἐπεὶ δ' εἶδον οἱ Ἕλληνες ὑπομένοντας αὐτούς,
 ἐδόκει ῥᾶστόν τε καὶ ἀκινδυνότατον εἶναι ἵεναι
 ἤδη ἐπ' αὐτούς. παιανίσαντες οὖν εὐθύς ἐπέκειν-
 το· οἳ δ' οὐχ ὑπέμειναν. κἀνταῦθ' οἱ πελτασταὶ
 ἐδίωκον, μέχρι τὸ δεξιὸν αὐτ' διεσπάρη· ἀπέθανον
 δ' ὀλίγοι· τὸ γὰρ ἰππικὸν φόβον παρεῖχε τὸ τῶν
 30 πολεμίων. ἐπεὶ δ' εἶδον οἱ Ἕλληνες τό τε Φαρνα-
 βάζου ἰππικὸν ἔτι συνεστηκὸς καὶ τοὺς Βιθυνοὺς
 ἰππέας πρὸς τοῦτο συναθροισζομένους καὶ ἀπὸ λό-
 φου τινὸς καταθεωμένους τὰ γιγνόμενα, ἀπειρή-
 κεσαν μὲν, ὅμως δ' ἐδόκει καὶ ἐπὶ τούτους ἵτεόν
 εἶναι οὕτως ὄπως δύναιτο, ὡς μὴ τεθαρορηκότες
 31 ἀναπαύσαιντο. συνταξάμεναι δὴ πορεύονται. ἐν-
 τεῦθεν οἱ πολέμιοι ἰππῆς φεύγουσι κατὰ τοῦ πρα-
 νοῦς ὁμοίως ὥσπερ ὑφ' ἰππέων διωκόμενοι· νάπος
 γὰρ αὐτοὺς ὑπέδεχτο, ὃ οὐκ ἤδεσαν οἱ Ἕλληνες,
 32 ἀλλὰ προαπειτράποντο διώκοντες· ὄψε γὰρ ἦν. ἐπ-
 ανελθόντες δ' ἐνθα ἡ πρώτη συμβολὴ ἐγένετο,

στησάμενοι τρόπαιον ἀπῆσαν ἐπὶ Θάλατταν περὶ ἡλίου δυσμάς· στάδιοι δ' ἦσαν ὡς ἐξήκοντ' ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.

VI. Ἐντεῦθεν οἱ μὲν πολέμιοι εἶχον ἀμφὶ τὰ ἑαυτῶν καὶ ἀπήγοντο καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ τὰ χρήματα ὅποι ἐδύνατο προσωτάτω· οἱ δ' Ἕλληνες προσέμενον μὲν Κλέανδρον καὶ τὰς τριήρεις καὶ τὰ πλοῖα ὡς ἦξοντα, ἐξιόντες δ' ἐκάστης ἡμέρας σὺν τοῖς ὑποζυγίοις καὶ τοῖς ἀνδραπόδοις ἐφέροντο ἀδεῶς πυρούς καὶ κριθάς, οἶνον, ὄσπρια, μελίνας, σῦκα· ἀπαντα γὰρ ἀγαθὰ εἶχεν ἡ χώρα πλὴν ἐλαίου. καὶ ὁπότε μὲν καταμένοι τὸ στρατεύμα ἀναπαυόμενον, ἐξῆν ἐπὶ λείαν ἰέναι, καὶ ἐλάμβανον οἱ ἐξιόντες· ὁπότε δ' ἐξίοι πᾶν τὸ στρατεύμα, εἴ τις χωρὶς ἀπελθὼν λάβοι τι, δημόσιον ἔδοξεν εἶναι. ἦδη δ' ἦν πολλὴ πάντων ἀφθονία· καὶ γὰρ ἀγοραὶ ³ πάντοθεν ἀφικνοῦντο ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων καὶ οἱ παραπλέοντες ἄσμενοι κατήγοντ', ἀκούοντες ὡς οἰκίζοιτο πόλις καὶ λιμὴν εἴη. ἔπεμπον δ' οἱ ⁴ πολέμιοι ἦδη οἱ πλησίον ὤκουν πρὸς Ξενοφῶντα, ἀκούοντες ὅτι οὗτος πολίξει τὸ χωρίον, ἐρωτῶντες ὅ τι θεοὶ ποιοῦντας φίλους εἶναι. ὁ δ' ἀπεδείκνυεν αὐτοὺς τοῖς στρατιώταις.

Κὰν τούτῳ Κλέανδρος ἀφικνεῖται δύο τριήρεις ⁵ ἔχων, πλοῖον δ' οὐδέν. ἐτύγγανε δὲ τὸ στρατεύμα ἔξω ὃν ὅτ' ἀφίκετο, καὶ ἐπὶ λείαν τινὲς οἰχόμενοι ἄλλοσ' εἰς τὸ ὄρος εἰλήφεσαν πρόβατα πολλὰ· ὀκνοῦντες δὲ μὴ ἀφαιρεθεῖεν τῷ Δεξιπίπῳ λέγουσιν, ὅς ἀπέδρα τὴν πεντηκόντορον ἔχων ἐκ Τραπεζοῦντος,

καὶ κελεύουσι διασώσαντ' αὐτοῖς τὰ πρόβατα τὰ
6 μὲν αὐτὸν λαβεῖν, τὰ δὲ σφίσιν ἀποδοῦναι. εὐθὺς
δ' ἐκεῖνος ἀπελαύνει τοὺς περιεστῶτας τῶν στρατιω-
τῶν καὶ λέγοντας ὅτι δημόσια εἶη, καὶ τῷ Κλεάν-
δρῳ λέγει ἐλθὼν ὅτι ἀρπάζειν ἐπιχειροῦσιν. ὁ δὲ
7 κελεύει τὸν ἀρπάζοντα ἄγειν πρὸς αὐτόν. καὶ ὁ
μὲν λαβὼν ἤγέ τινα· περιτυχὼν δ' Ἀγασίας ἀφαι-
ρεῖται· καὶ γὰρ ἦν αὐτῷ ὁ ἀγόμενος λοχίτης. οἱ
δ' ἄλλοι οἱ παρόντες τῶν στρατιωτῶν ἐπιχειροῦσι
βάλλειν τὸν Λέξιππον, ἀνακαλοῦντες τὸν προδότην.
ἔδωσαν δὲ καὶ τῶν τριηριτῶν πολλοὶ καὶ ἔφευγον
8 εἰς τὴν θάλατταν, καὶ Κλεάνδρος δ' ἔφευγε. Ξε-
νοφῶν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ κατεκώλυόν τε
καὶ τῷ Κλεάνδρῳ ἔλεγον ὅτι οὐδὲν εἶη πρῶγμα,
ἀλλὰ τὸ δόγμα αἴτιον εἶη τὸ τοῦ στρατεύματος
9 ταῦτα γενέσθαι. ὁ δὲ Κλεάνδρος ὑπὸ τοῦ Λέξιππου
τ' ἀνερθεθίζόμενος καὶ αὐτὸς ἀχθειςθεὶς ὅτι ἐφοβήθη,
ἀποπλεύσεσθαι ἔφη καὶ κηρύξειν μηδεμίαν πόλιν
δέχεσθαι αὐτούς, ὡς πολεμίους. ἤρχον δὲ τότε
10 πάντων τῶν Ἑλλήνων οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἐνταῦθα
πονηρὸν τὸ πρῶγμ' ἐδόκει εἶναι τοῖς Ἑλλησι, καὶ
ἐδέοντο μὴ ποιεῖν ταῦτα. ὁ δ' οὐκ ἂν ἄλλως ἔφη
γενέσθαι, εἰ μὴ τις ἐκδώσει τὸν ἄρξαντα βάλλειν
11 καὶ τὸν ἀφελόμενον. ἦν δ' ὃν ἐξήτει Ἀγασίας διὰ
τέλους φίλος τῷ Ξενοφῶντι· ἐξ οὗ καὶ διέβαλεν
αὐτὸν ὁ Λέξιππος.

Κάντεῦθεν ἐπειδὴ ἀπορία ἦν, συνήγαγον τὸ
στράτευμα οἱ ἄρχοντες· καὶ ἔνιοι μὲν αὐτῶν παρ'
ὀλίγον ἐποιῶντο τὸν Κλεάνδρον, τῷ δὲ Ξενοφῶντι

οὐκ ἐδόκει φαῦλον εἶναι, ἀλλ' ἀναστὰς ἔλεξεν· Ὡ 12
 ἄνδρες στρατιῶται, ἐμοὶ δ' οὐδὲν φαῦλον δοκεῖ εἶναι
 τὸ πρᾶγμα, εἰ ἡμῖν οὕτως ἔχων τὴν γνώμην Κλέ-
 ανδρος ἄπεισιν ὡσπερ λέγει. εἰσὶ μὲν γὰρ ἐγγὺς
 αἱ Ἑλληνίδες πόλεις· τῆς δ' Ἑλλάδος Λακεδαιμό-
 νιοι προεστήκασιν· ἱκανοὶ δ' εἰσὶ καὶ εἰς ἕκαστος
 Λακεδαιμονίων ἐν ταῖς πόλεσιν ὅτι βούλονται δια-
 πράττεσθαι. εἰ οὖν οὗτος πρῶτον μὲν ἡμᾶς Βυ- 13
 ζαντίου ἀποκλήσει, ἔπειτα δὲ τοῖς ἄλλοις ἀρμοσταῖς
 παραγγελεῖ εἰς τὰς πόλεις μὴ δέχεσθαι ὡς ἀπιστοῦν-
 τας Λακεδαιμονίοις καὶ ἀνόμους ὄντας, ἔτι δὲ πρὸς
 Ἀναξίβιον τὸν ναύαρχον οὗτος ὁ λόγος περὶ ἡμῶν
 ἦξει, χαλεπὸν ἔσται καὶ μένειν καὶ ἀποπλεῖν· καὶ
 γὰρ ἐν τῇ γῆ ἄρχουσι Λακεδαιμόνιοι καὶ ἐν τῇ
 θαλάττῃ τὸν νῦν χρόνον. οὐκ οὖν δεῖ οὐδ' ἐνός 14
 ἀνδρὸς ἕνεκα οὕτε δυοῖν ἡμᾶς τοὺς ἄλλους τῆς Ἑλ-
 λάδος ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ πειστέον ὅτι ἂν κελεύωσι·
 καὶ γὰρ αἱ πόλεις ὀθεν ἐσμέν πείθονται αὐτοῖς.
 ἐγὼ μὲν οὖν, καὶ γὰρ ἀκούω Δέξιππον λέγειν πρὸς 15
 Κλέανδρον, ὡς οὐκ ἂν ἐποίησεν Ἀγασίας ταῦτα, εἰ
 μὴ ἐγὼ αὐτὸν ἐκέλευσα, ἐγὼ μὲν οὖν ἀπολύω καὶ
 ὑμᾶς τῆς αἰτίας καὶ Ἀγασίαν, ἂν αὐτὸς Ἀγασίας
 φῆ οἷ ἐμέ τι τούτων αἴτιον εἶναι, καὶ καταδικάζω
 ἔμαντοῦ, εἰ ἐγὼ πετροβολίας ἢ ἄλλου τινὸς βιαίου
 ἐξάρχω, τῆς ἐσχάτης δίκης ἄξιος εἶναι, καὶ ὑφέξω
 τὴν δίκην. φημὶ δὲ καὶ εἴ τινα ἄλλον αἰτιᾶται, 16
 χρῆναι ἑαυτὸν παρασχεῖν Κλέανδρον κοῖναι· οὕτω
 γὰρ ἂν ὑμεῖς ἀπολελυμένοι τῆς αἰτίας εἴητε. ὡς
 δὲ νῦν ἔχει, χαλεπὸν εἰ οἰόμενοι ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ

ἐπαίνου καὶ τιμῆς τεύξεσθαι ἀντι δὲ τούτων οὐδ' ὁμοιοι τοῖς ἄλλοις ἐσόμεθα, ἀλλ' εἰρξόμεθα ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων.

- 17 Μετὰ ταῦτ' ἀναστὰς εἶπεν Ἀγασίας· Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, ὁμνυμι θεοὺς καὶ θεὰς ἢ μὴν μήτε με Ξενοφῶντα κειεῦσαι ἀφελέσθαι τὸν ἄνδρα μήτ' ἄλλον ὑμῶν μηδένα· ἰδόντι δέ μοι ἄνδρ' ἀγαθὸν ἀγόμενον τῶν ἐμῶν λοχιτῶν ὑπὸ Δεξιππου, ὃν ὑμεῖς ἐπίστασθ' ὑμᾶς προδόντα, δεινὸν ἔδοξεν εἶναι· καὶ
- 18 ἀφειλόμην, ὁμολογῶ. καὶ ὑμεῖς μὲν μὴ ἐκδῶτέ με· ἐγὼ δ' ἐμαυτόν, ὡσπερ Ξενοφῶν λέγει, παρασχήσω κρίναντι Κλέανδρῳ ὃ τι ἂν βούληται ποιῆσαι· καὶ τούτου ἕνεκα μήτε πολεμεῖτε Λακεδαιμονίοις σφῆζοσθέ τ' ἀσφαλῶς ὅποι ἐθέλει ἕκαστος. συμπέμψατε μέντοι μοι ὑμῶν αὐτῶν ἐλόμενοι πρὸς Κλέανδρον οἴτινες, ἂν τι ἐγὼ παραλίπω, καὶ λέξουσιν ὑπὲρ
- 19 ἐμοῦ καὶ πράξουσιν. ἐκ τούτου ἔδωκεν ἡ στρατιὰ οὐστίνας βούλοιο προελόμενον ἵεναι. ὃ δὲ προείλετο τοὺς στρατηγούς. μετὰ ταῦτ' ἐπορεύετο πρὸς Κλέανδρον Ἀγασίας καὶ οἱ στρατηγοὶ καὶ ὁ ἀφαι-
- 20 ρεθεὶς ἀνὴρ ὑπ' Ἀγασίου. καὶ ἔλεγον οἱ στρατηγοί· Ἐπεμψεν ἡμᾶς ἡ στρατιὰ πρὸς σέ, ὦ Κλέανδρε, καὶ ἐκέλευσέ σε, εἴτε πάντας αἰτιᾶ, κρίναντα σὲ αὐτὸν χρῆσθαι ὃ τι ἂν βούλη, εἴθ' ἕνα τινὰ ἢ δύο ἢ καὶ πλείους αἰτιᾶ, τούτους ἀξιούσι παρασχεῖν σοι ἑαυτοὺς εἰς κρίσιν. εἴτ' οὖν ἡμῶν τιν' αἰτιᾶ, πάρεσμέν σοι ἡμεῖς· εἴτ' ἄλλον τινά, φράσον· οὐδεὶς
- 21 γὰρ ἀπέσται ὅστις ἂν ἡμῖν ἐθέλῃ πείθεσθαι. μετὰ ταῦτα προελθὼν ὁ Ἀγασίας εἶπεν· Ἐγὼ εἶμι,

ὦ Κλέανδρε, ὁ ἀφελόμενος Δέξιππου ἄγοντος τοῦ-
 τον τὸν ἄνδρα καὶ παίειν κελεύσας Δέξιππον. τοῦ- 22
 τον μὲν γὰρ οἶδ' ἄνδρ' ἀγαθὸν ὄντα, Δέξιππον δ'
 οἶδ' αἰρεθέντα ὑπὸ τῆς στρατιᾶς ἄρχειν. τῆς πεντη-
 κοντόρου ἧς ἤτησάμεθα παρὰ Τραπεζουντίων ἐφ'
 ᾗτε πλοῖα συλλέγειν, ὡς σφζοίμεθα, καὶ ἀποδράντα
 καὶ προδόντα τοὺς στρατιώτας μεθ' ὧν ἐσώθη.
 καὶ τοὺς τε Τραπεζουντίους ἀπεστερήκαμεν τὴν 23
 πεντηκόντορον καὶ κακοὶ δοκοῦμεν εἶναι διὰ τοῦ-
 τον, αὐτοὶ τε τὸ ἐπὶ τούτῳ ἀπολώλαμεν. ἤκουε
 γὰρ, ὡσπερ ἡμεῖς, ὡς ἄπορον εἶη πεζῆ ἀπιόντας
 τοὺς ποταμούς τε διαβῆναι καὶ σωθῆναι εἰς τὴν
 Ἑλλάδα. τοῦτον οὖν τοιοῦτον ὄντ' ἀφειλόμην. εἰ 24
 δὲ σὺ ἤγες ἢ ἄλλος τις τῶν παρὰ σοῦ, εὖ ἴσθ' ὅτι
 οὐδὲν ἂν τούτων ἐποίησα. νόμιζε δ', ἐὰν ἐμὲ νῦν
 ἀποκτείνης, δι' ἄνδρα δειλὸν τε καὶ πονηρὸν ἄνδρα
 ἀγαθὸν ἀποκτείνειν.

Ἀκούσας ταῦθ' ὁ Κλέανδρος εἶπεν, ὅτι Δέξιππον 25
 μὲν οὐκ ἐπαινοίη, εἰ ταῦτα πεποιηκὼς εἶη· οὐ μὲν-
 τοι ἔφη νομίζειν οὐδ' εἰ παμπόνηρος ἦν Δέξιππος
 βία χρῆναι πάσχειν οὐδέν, ἀλλὰ κριθέντα, ὡσπερ
 καὶ ὑμεῖς νῦν ἀξιοῦτε, τῆς δίκης τυχεῖν. νῦν οὖν 26
 ἄπιτε καταλιπόντες τόνδε τὸν ἄνδρα· ὅταν δ' ἐγὼ
 κελεύσω, πάρεστε πρὸς τὴν κρίσιν. αἰτιῶμαι δ'
 οὔτε τὴν στρατιάν οὔτ' ἄλλον οὐδέν' ἔτι, ἐπεὶ οὗτος
 αὐτὸς ὁμολογεῖ ἀφελῆσθαι τὸν ἄνδρα. ὁ δ' ἀφαι- 27
 ρεθεὶς εἶπεν· Ἐγὼ, ὦ Κλέανδρε, εἰ καὶ οἶμι μ' ἀδι-
 κοῦντά τι ἄγεσθαι, οὔτ' ἔπαιον οὐδέν' οὔτ' ἔβαλλον,
 ἀλλ' εἶπον ὅτι δημόσια εἶη τὰ πρόβατα· ἦν γὰρ

τῶν στρατιωτῶν δις μὲν εἰς τὴν ἀπόθ' ἢ στρατιὰ
 28 ἔσται ἰσὺς ἡλικίας, δημοσίως ἔσται τὰ ληθθέντα. ταῦτ'
 ἔτιω' ἐκ πάντων με ἔξωσαν οἷτος ἴσεν, ἵνα μὴδὲ
 φθέρηται κινδύς, εἰμ εἴτις ἔξωσαν τὸ μέρος δια-
 σκεῖται τῶν ἰσοσις, περὶ τῆν ἔτιωσαν τὰ χορήματα.
 πρὸς ταῦτ' ὁ Κλεάνδρος εἶπεν· Ἐπι τοῖσιν συναί-
 29 τως ἂν κτείσμεθα, ὅτε καὶ περὶ σοῦ βουλιεσώμεθα.
 Ἐκ τούτων οἱ αὖτ' ἐπι Κλεάνδρον ἠρώστων·
 τῆν δὲ στρατιὰν ἀπὸ τῆν Ξενοφῶν καὶ συνεβοῦ-
 30 λιαε πικρὰ πρὸς Κλεάνδρον παραιτησομένους περὶ
 τῶν ἀνδρῶν. ἐκ τούτων ἔδοξεν αὐτοῖς πέμψαντας
 στρατηγούς καὶ ἰσχυροῖς καὶ Ἰσραζόντιον τὸν
 Σπερμιάτην καὶ τῶν ἄλλων οἱ ἔδοκον ἐπιτήδειοι
 εἶναι δεῖσθαι Κλεάνδρου κατὰ πάντα τρόπον ἀφείναι
 31 τῶ ἀνδρῶ. ἔθων οἱτ' ὁ Ξενοφῶν λέγει· Ἐχεις
 μὲν, ὦ Κλεάνδρε, τοῖς ἀνδρῶ, καὶ ἡ στρατιὰ σοι
 ἔφεθ' ὅ τι ἐβούλιον ποιῆσαι καὶ περὶ τούτων καὶ
 περὶ αὐτῶν ἀσιάντων· τῆν δὲ σ' αἰτοῦνται καὶ δέ-
 32 ονται δοῦναι σφίσι τῶ ἀνδρῶ καὶ μὴ κατακαίνειν·
 πολλὰ γὰρ ἐν τῶ ἔμπροσθεν χρόνῳ περὶ τῆν στρα-
 33 τιὰν ἐμοχθησάτην. ταῦτα δὲ σοι τεχόντες ἐπι-
 σσηνοῦνται σοι ἀντι τούτων, ἦν βούλη ἠγείσθαι αὐ-
 τῶν καὶ ἦν οἱ θεοὶ ἰλεω ὦσιν, ἐπιδείξιν σοι καὶ
 ὡς κόσμοὶ εἰσι καὶ ὡς ἱκανοὶ τοῖς πολεμίοις σὲν
 34 τοῖς θεοῖς μὴ φοβείσθαι. δέονται δὲ σοι καὶ τοῖ-
 το, παραγενόμενον καὶ ἄρξαντα ἑαυτῶν πείραν λα-
 βεῖν καὶ Δεξίππου καὶ σφῶν τῶν ἄλλων οἷος ἕκαστός
 34 ἐστι, καὶ τῆν ἀξίαν ἐκάστοις νεῖμαι. ἀκούσας ταῦθ'
 ὁ Κλεάνδρος, Ἄλλὰ ναὶ τῶ σιώ, ἔφη, ταχύ τοι ἔμιν

ἀποκρινοῦμαι. καὶ τὼ τ' ἄνδρες ὑμῖν δίδωμι καὶ αὐτὸς παρέσομαι· καὶ ἦν οἱ θεοὶ διδῶσιν, ἐξηγήσομαι εἰς τὴν Ἑλλάδα. καὶ γὰρ πολὺ οἱ λόγοι οὗτοι ἀντίοι εἰσὶν ἢ οὓς ἐγὼ περὶ ὑμῶν ἐνίων ἤκουον ὡς τὸ στρατεύμα ἀφίστατε ἀπὸ Λακεδαιμονίων.

Ἐκ τούτου οἱ μὲν ἐπαινοῦντες ἀπῆλθον, ἔχον- 35
τες τὼ ἄνδρες· Κλέανδρος δ' ἐθύετο ἐπὶ τῇ πορείᾳ καὶ συνῆν Ξενοφῶντι φιλικῶς καὶ ξενίαν συνεβέλλοντο. ἐπεὶ δὲ καὶ ἑώρα αὐτοὺς τὸ παραγγελόμενον εὐτάκτως ποιοῦντας, καὶ μᾶλλον ἔτι ἐπεθύμει ἡγεμῶν γενέσθαι αὐτῶν. ἐπεὶ μέντοι θυομένῳ 36 αὐτῷ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οὐκ ἐγίνετο τὰ ἱερά, συγκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν οὐ τέλει τὰ ἱερά ἐξάγειν· ὑμεῖς μέντοι μὴ ἀθυμεῖτε τούτου ἕνεκα· ὑμῖν γάρ, ὡς ἔοικε, δέδοται ἐκκομίσαι τοὺς ἄνδρας· ἀλλὰ πορεύεσθε. ἡμεῖς δ' ὑμᾶς, ἐπειδὴν ἐκεῖσ' ἤκητε, δεξόμεθ' ὡς ἂν δυνώμεθα κάλλιστα.

Ἐκ τούτου ἔδοξε τοῖς στρατιώταις δοῦναι αὐτῷ 37 τὰ δημόσια πρόβατα· ὁ δὲ δεξάμενος πάλιν αὐτοῖς ἀπέδωκε. καὶ οὗτος μὲν ἀπέλει. οἱ δὲ στρατιῶται διαθέμενοι τὸν σίτον, ὃν ἦσαν συγκεκομισμένοι, καὶ τᾶλλ' ἃ εἰλήφρασαν ἐξεπορεύοντο διὰ τῶν Βιθυνῶν. ἐπεὶ δ' οὐδενὶ ἐνέτυχον πορευόμενοι τὴν ὄρηθὴν ὁδόν, 38 ὥστ' ἔχοντές τι εἰς τὴν φιλίαν ἐλθεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς τοῦμπαλιν ὑποστρέψαντας ἐλθεῖν μίαν ἡμέραν καὶ νύκτα. τοῦτο δὲ ποιήσαντες ἔλαβον πολλὰ καὶ ἀνδράποδα καὶ πρόβατα· καὶ ἀφίκονθ' ἕκταίοι εἰς Χρυ-

σόπολιν τῆς Καληθρονίας, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ λαφυροπωλοῦντες.

Z.

- 2 I. Ἐκ τούτου δὲ Φαρνάβαζος φοβούμενος τὸ στρατεύμα μὴ ἐπὶ τὴν αὐτοῦ στρατεύηται, πέμψας πρὸς Ἀναξίβιον τὸν ναύαρχον, ὃ δ' ἔτυχεν ἐν Βυζαντίῳ ὢν, ἐδεῖτο διαβιβάσαι τὸ στρατεύμα ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ ὑπισχνεῖτο πάντα ποιήσῃν αὐτῷ, ὅσα
- 3 δέοι. καὶ ὁ Ἀναξίβιος μετεπέμψατο τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς εἰς Βυζάντιον, καὶ ὑπισχνεῖτο, εἰ διαβαῖεν, μισθοφορὰν ἔσεσθαι τοῖς στρατιώταις.
- 4 οἱ μὲν δὴ ἄλλοι ἔφασαν βουλευσάμενοι ἀπαγγελεῖν, Ξενοφῶν δ' εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἀπαλλαξείοι τ' ἤδη ἀπὸ τῆς στρατιᾶς καὶ βούλοιντ' ἀποπλεῖν. ὃ δ' Ἀναξίβιος ἐκέλευσεν αὐτὸν συνδιαβάντ' ἔπειθ' οὕτως ἀπαλλάττεσθαι. ἔφη οὖν ταῦτα ποιήσῃν.
- 5 Σεύθης δ' ὁ Θοῤῥᾶξ πέμπει Μηδοσάδην καὶ κελεύει Ξενοφῶντα συμπροθυμεῖσθαι, ὅπως διαβῆ τὸ στρατεύμα, καὶ ἔφη αὐτῷ ταῦτα συμπροθυμηθέντι
- 6 ὅτι οὐ μεταμελήσει. ὃ δ' εἶπεν· Ἀλλὰ τὸ μὲν στρατεύμα διαβήσεται· καὶ τούτου ἕνεκα μηδὲν τελεῖτω μήτ' ἐμοὶ μήτ' ἄλλω μηδενί· ἐπειδὴν δὲ διαβῆ, ἐγὼ

1 "Ὅσα μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ Κύρου ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα ἐπὶ Κύρος ἐτελεύτησεν ἐν τῇ πορείᾳ μέχρι εἰς τὸν Πόντον ἀφίκοντο, καὶ ὅσα ἐκ τοῦ Πόντου πεζῇ ἐξιόντες καὶ ἐκπλέοντες ἐποιούν μέχρι ἔξω τοῦ στόματος ἐγένοντο ἐν Χρυσοπόλει τῆς Ἀσίας, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.

μὲν ἀπαλλάξομαι, πρὸς δὲ τοὺς διαμένοντας καὶ ἐπικαιρίους ὄντας προσφερέσθω ὡς ἂν αὐτῷ δοκῇ.

Ἐκ τούτου διαβαίνουσι πάντες εἰς τὸ Βυζάν- 7
τιον οἱ στρατιῶται. καὶ μισθὸν μὲν οὐκ ἐδίδου ὁ
Ἀναξίβιος, ἐκήρυξε δὲ λαβόντας τὰ ὄπλα καὶ τὰ
σκεύη τοὺς στρατιώτας ἐξιέναι, ὡς ἀποπέμψων θ'
ἅμα καὶ ἀριθμὸν ποιήσων. ἐνταῦθ' οἱ στρατιῶται
ἤχθοντο, ὅτι οὐκ εἶχον ἐπισιτίζεσθαι εἰς τὴν πο-
ρείαν, καὶ ὀκνηρῶς συνεσκευάζοντο. καὶ ὁ Ξενο- 8
φῶν Κλεάνδρῳ τῷ ἀρμοστῇ ξένος γεγενημένος προσ-
ελθὼν ἠσπάζετο αὐτὸν ὡς ἀποπλευσόμενος ἤδη. ὁ
δ' αὐτῷ λέγει· Μὴ ποιήσης ταῦτα· εἰ δὲ μή, ἔφη,
αἰτίαν ἔξεις, ἐπεὶ καὶ νῦν τινες ἤδη σὲ αἰτιῶνται,
ὅτι οὐ ταχὺ ἐξέρπει τὸ στράτευμα. ὁ δ' εἶπεν 9
Ἄλλ' αἴτιος μὲν ἔγωγ' οὐκ εἰμὶ τούτου, οἱ δὲ στρα-
τιῶται αὐτοὶ ἐπισιτισμοῦ δεόμενοι διὰ τοῦτ' ἀθυ-
μοῦσι πρὸς τὴν ἕξοδον. Ἄλλ' ὅμως, ἔφη, ἐγὼ σοι 10
συμβουλεύω ἐξελθεῖν μὲν ὡς συμπορευσόμενον,
ἐπειδὴν δ' ἔξω γένηται τὸ στράτευμα, τότε ἀπαλ-
λάττεσθαι. Ταῦτα τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἐλθόν-
τες πρὸς Ἀναξίβιον διαπραξόμεθα. οὕτως ἐλθόντες
ἔλεγον ταῦτα. ὁ δ' ἐκέλευεν οὕτω ποιεῖν καὶ ἐξιέναι 11
τὴν ταχίστην συσκευασαμένους, καὶ προσανειπεῖν,
ὅς ἂν μὴ παρῇ εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ εἰς τὸν ἀριθ-
μὸν, ὅτι αὐτὸς αὐτὸν αἰτιάσεται.

Ἐντεῦθεν ἐξῆσαν οἱ τε στρατηγοὶ πρῶτοι καὶ 12
οἱ ἄλλοι. καὶ ἄρδην πάντες πλην ὀλίγων ἔξω ἦσαν,
καὶ Ἐτεόνικος εἰστήκει παρὰ τὰς πύλας ὡς, ὅπῳ
ἔξω γένοιτο πάντες, συγκλήσων τὰς πύλας καὶ τὸν

τὴν πόλιν τὴν οὐδὲν αἰτίαν διαρπάσωμεν, ἐνθου-
 26 μείσθ' ἅ ἔσται τούντευθεν. πολέμιοι μὲν ἐσόμεθ'
 ἀποδεδειγμένοι Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς συμμάχοις.
 οἷος δ' ὁ πόλεμος ἂν γένοιτο, εἰκάζειν δὴ πάρεστιν,
 ἑωρακότας καὶ ἀναμνησθέντας τὰ νῦν δὴ γεγενη-
 27 μένα. ἡμεῖς γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ἦλθομεν εἰς τὸν πό-
 λεμον τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς συμμά-
 χους ἔχοντες τριήρεις τὰς μὲν ἐν θαλάττῃ τὰς δ'
 ἐν τοῖς νεωρίοις οὐκ ἐλάττους τριακοσίων, ὑπαρ-
 χόντων δὲ πολλῶν χρημάτων ἐν τῇ πόλει καὶ προσ-
 ὄδου οὐσης κατ' ἐνιαυτὸν ἀπὸ τε τῶν ἐνδήμων
 καὶ τῆς ὑπεροφίας οὐ μείον χιλίων ταλάντων· ἄρ-
 χοντες δὲ τῶν νήσων ἀπασῶν καὶ ἐν τε τῇ Ἀσίᾳ
 πολλὰς ἔχοντες πόλεις καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἄλλας τε
 πολλὰς καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ Βυζάντιον, ὅπου νῦν
 ἐσμεν, κατεπολεμήθημεν οὕτως ὡς πάντες ὑμεῖς
 28 ἐπίστασθε. νῦν δὲ δὴ τί ἂν οἰόμεθα παθεῖν,
 Λακεδαιμονίοις μὲν καὶ τῶν ἀρχαίων συμμά-
 χων ὑπαρχόντων, Ἀθηναίων δὲ καὶ οἱ ἐκείνοις
 τότε ἦσαν σύμμαχοι πάντων προσγεγενημένων, Τις-
 σαφέρνους δὲ καὶ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ ἄλλων βαρβά-
 ρων πάντων πολεμίων ἡμῖν ὄντων, πολεμιωτάτου
 δ' αὐτοῦ τοῦ ἄνω βασιλέως, ὃν ἦλθομεν ἀφαιρη-
 σόμενοι τὴν ἀρχὴν καὶ ἀποκτινοῦντες, εἰ δυναί-
 μεθα; τούτων δὴ πάντων ὁμοῦ ὄντων ἔστι τις οὐ-
 29 τως ἄφρων, ὅστις οἶται ἂν ἡμᾶς περιγενέσθαι; μὴ
 πρὸς τῶν θεῶν μαινώμεθα μῆδ' αἰσχροῦς ἀπολώ-
 μεθα πολέμιοι ὄντες καὶ ταῖς πατρίσι καὶ τοῖς ἡμε-
 τέροις αὐτῶν φίλοις τε καὶ οἰκείοις. ἐν γὰρ ταῖς

πόλεσιν εἰσι πάντες ταῖς ἐφ' ἡμᾶς στρατευσομέναις, καὶ δικαίως, εἰ βάρβαρον μὲν πόλιν οὐδεμίαν ἤθελήσαμεν κατασχεῖν, καὶ ταῦτα κρατοῦντες, Ἑλληνίδα δ' εἰς ἣν πρώτην ἦλθομεν, ταύτην ἐξαλαπάξομεν. ἐγὼ μὲν τοίνυν εὐχομαι, πρὶν ταῦτ' ἐπιθεῖν ὑφ' ὑμῶν γενόμενα, μυρίας ἐμέ γε κατὰ τῆς γῆς ὀργυῖας γενέσθαι. καὶ ὑμῖν δὲ συμβουλεύω Ἑλλήνας ὄντας τοῖς τῶν Ἑλλήνων προεστηκόσι πειθομένους περιᾶσθαι τῶν δικαίων τυγχάνειν. ἐὰν δὲ μὴ δύνησθε ταῦτα, ἡμᾶς δεῖ ἀδικουμένους τῆς γοῦν Ἑλλάδος μὴ στέρεσθαι. καὶ νῦν μοι δοκεῖ πέμπσαντας Ἀναξιβίῳ εἰπεῖν, ὅτι ἡμεῖς οὐδὲν βίαιον ποιήσοντες παρεληλύθαμεν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἦν μὲν δυνώμεθα παρ' ὑμῶν ἀγαθόν τι εὐρίσκεσθαι, εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ δηλώσοντες, ὅτι οὐκ ἐξαπατώμενοι ἀλλὰ πειθόμενοι ἐξερχόμεθα.

Ταῦτ' ἔδοξε, καὶ πέμπουσιν Ἱερώνυμόν τ' Ἡλείον ἐροῦντα ταῦτα καὶ Εὐρύλοχον Ἀρκάδα καὶ Φιλήσιον Ἀχαιόν. οἱ μὲν ταῦτ' ὥχοντ' ἐροῦντες.

Ἐτι δὲ καθημένων τῶν στρατιωτῶν προσέρχεται Κοιρατάδας Θηβαῖος, ὃς οὐ φεύγων τὴν Ἑλλάδα περιήειν ἀλλὰ στρατηγιῶν καὶ ἐπαγγελλόμενος, εἴ τις ἢ πόλις ἢ ἔθνος στρατηγοῦ δέοιτο· καὶ τότε προσελθὼν ἔλεγεν ὅτι ἔτοιμος εἶη ἡγεῖσθαι αὐτοῖς εἰς τὸ Δέλτα καλούμενον τῆς Θράκης, ἔνθα πολλὰ κάγαθὰ λήφοντο· ἔστε δ' ἂν μόλωσιν, εἰς ἀφθονίαν παρέξειν ἔφη καὶ σιτία καὶ ποτά. ἀκούουσι ταῦτα τοῖς στρατιώταις καὶ τὰ παρ' Ἀναξιβίου ἀμ' ἀπαγγελλόμενα — ἀπεκρίνατο γὰρ ὅτι πειθομένους

τὴν πόλιν τὴν οὐδὲν αἰτίαν διαρπάσωμεν, ἐνθυ-
 26 μείσθ' ἃ ἔσται τοῦντεῦθεν. πολέμιοι μὲν ἐσόμεθ'
 ἀποδεδειγμένοι Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς συμμάχοις.
 οἷος δ' ὁ πόλεμος ἂν γένοιτο, εἰκάξειν δὴ πάρεστιν,
 ἑωρακότας καὶ ἀναμνησθέντας τὰ νῦν δὴ γεγενη-
 27 μένα. ἡμεῖς γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ἤλθομεν εἰς τὸν πό-
 λεμον τὸν πρὸς Λακεδαιμονίους καὶ τοὺς συμμά-
 χους ἔχοντες τριήρεις τὰς μὲν ἐν θαλάττῃ τὰς δ'
 ἐν τοῖς νεωροῖς οὐκ ἐλάττους τριακοσίων, ὑπαρ-
 χόντων δὲ πολλῶν χρημάτων ἐν τῇ πόλει καὶ προσ-
 ὄδου οὐσης κατ' ἐνιαυτὸν ἀπὸ τε τῶν ἐνδήμων
 καὶ τῆς ὑπεροφίας οὐ μείον χιλίων ταλάντων· ἀρ-
 χοντες δὲ τῶν νήσων ἀπασῶν καὶ ἐν τε τῇ Ἀσίᾳ
 πολλὰς ἔχοντες πόλεις καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἄλλας τε
 πολλὰς καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ Βυζάντιον, ὅπου νῦν
 ἐσμεν, κατεπολεμήθημεν οὕτως ὡς πάντες ὑμεῖς
 28 ἐπίστασθε. νῦν δὲ δὴ τί ἂν οἰόμεθα παθεῖν,
 Λακεδαιμονίοις μὲν καὶ τῶν ἀρχαίων συμμά-
 χων ὑπαρχόντων, Ἀθηναίων δὲ καὶ οἱ ἐκείνοις
 τότε ἦσαν σύμμαχοι πάντων προσγεγενημένων, Τις-
 σαφέρουσι δὲ καὶ τῶν ἐπὶ θαλάττῃ ἄλλων βαρβά-
 ρων πάντων πολεμίων ἡμῖν ὄντων, πολεμωτάτου
 δ' αὐτοῦ τοῦ ἄνω βασιλέως, ὃν ἤλθομεν ἀφαιρη-
 σόμενοι τὴν ἀρχὴν καὶ ἀποκτενοῦντες, εἰ δυναί-
 μεθα; τούτων δὴ πάντων ὁμοῦ ὄντων ἔστι τις οὐ-
 29 τως ἄφρων, ὅστις οἶεται ἂν ἡμᾶς περιγενέσθαι; μὴ
 πρὸς τῶν θεῶν μαινόμεθα μῆδ' αἰσχροῦς ἀπολώ-
 μεθα πολέμιοι ὄντες καὶ ταῖς πατρίσι καὶ τοῖς ἡμε-
 τέροις αὐτῶν φίλοις τε καὶ οἰκείοις. ἐν γὰρ ταῖς

πόλεσιν εἰσι πάντες ταῖς ἐφ' ἡμᾶς στρατευσομέναις, καὶ δικαίως, εἰ βάρβαρον μὲν πόλιν οὐδεμίαν ἤθελήσαμεν κατασχεῖν, καὶ ταῦτα κρατοῦντες, Ἑλληνίδα δ' εἰς ἣν πρώτην ἦλθομεν, ταύτην ἐξαλαπάξομεν. ἐγὼ μὲν τοίνυν εὐχομαι, πρὶν ταῦτ' ἐπιθεῖν ὑφ' 30 ὑμῶν γενόμενα, μυρίας ἐμέ γε κατὰ τῆς γῆς ὀργυῖας γενέσθαι. καὶ ὑμῖν δὲ συμβουλευῶ Ἑλληνας ὄντας τοῖς τῶν Ἑλλήνων προεστηκόσι πειθομένους πειραῖσθαι τῶν δικαίων τυγχάνειν. ἐὰν δὲ μὴ δύνησθε ταῦτα, ἡμᾶς δεῖ ἀδικουμένους τῆς γούν Ἑλλάδος μὴ στέρεσθαι. καὶ νῦν μοι δοκεῖ πέμπραντας 31 Ἀναξιβίῳ εἰπεῖν, ὅτι ἡμεῖς οὐδὲν βίαιον ποιήσοντας παρεληλύθαμεν εἰς τὴν πόλιν, ἀλλ' ἦν μὲν δυνάμεθα παρ' ὑμῶν ἀγαθόν τι εὐρίσκεισθαι, εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ δηλώσοντας, ὅτι οὐκ ἐξαπατώμενοι ἀλλὰ πειθόμενοι ἐξερχόμεθα.

Ταῦτ' ἔδοξε, καὶ πέμπουσιν Ἱερώνυμόν τ' 32 Ἥλειον ἐροῦντα ταῦτα καὶ Εὐρύλοχον Ἀρκάδα καὶ Φιλήσιον Ἀχαιοῖν. οἱ μὲν ταῦτ' ᾤχοντ' ἐροῦντες.

Ἔτι δὲ καθημένων τῶν στρατιωτῶν προσέειπε 33 χεται Κοιρατάδας Θηβαῖος, ὃς οὐ φεύγων τὴν Ἑλλάδα περιήειν ἀλλὰ στρατηγιῶν καὶ ἐπαγγελλόμενος, εἴ τις ἢ πόλις ἢ ἔθνος στρατηγοῦ δέοιτο· καὶ τότε προσελθὼν ἔλεγεν ὅτι ἔτοιμος εἶη ἡγεῖσθαι αὐτοῖς εἰς τὸ Δέλτα καλούμενον τῆς Θράκης, ἔνθα πολλὰ κάγαθὰ λήμουντο· ἔστε δ' ἂν μόλωσιν, εἰς ἀφθονίαν παρέξειν ἔφη καὶ σιτία καὶ ποτά. ἀκούουσι 34 ταῦτα τοῖς στρατιώταις καὶ τὰ παρ' Ἀναξιβίου ἅμ' ἀπαγγελλόμενα — ἀπεκρίνατο γὰρ ὅτι πειθομένοις

αὐτοῖς οὐ μεταμελήσει, ἀλλὰ τοῖς τ' οἴκοι τέλει
 ταυτ' ἀπαγγελεῖ καὶ αὐτὸς βουλευέσσοιτο περὶ αὐτῶν
 35 ὅ τι δύναι' ἀγαθόν — ἐκ τούτου οἱ στρατιῶται
 τὸν τε Κοιρατάδαν δέχονται στρατηγὸν καὶ ἔξω τοῦ
 τείχους ἀπῆλθον. ὁ δὲ Κοιρατάδας συντίθεται αὐ-
 τοῖς εἰς τὴν ὑστεραίαν παρῆσθαι ἐπὶ τὸ στράτευμα
 ἔχων καὶ ἱερεῖα καὶ μάντιν καὶ σιτία καὶ ποτὰ τῇ
 36 στρατιᾷ. ἐπεὶ δ' ἐξῆλθον, ὁ Ἀναξίβιος ἔκλησε τὰς
 πύλας καὶ ἐκίρυσεν, ὅς ἂν ἀλλῶ ἔνδον ὦν τῶν στρα-
 37 τιωτῶν, ὅτι περᾶσεται. τῇ δ' ὑστεραία Κοιρατά-
 δας μὲν ἔχων τὰ ἱερεῖα καὶ τὸν μάντιν ἦκε καὶ
 ἄλφιστα φέροντες εἶποντ' αὐτῷ εἴκοσιν ἄνδρες καὶ
 οἶνον ἄλλοι εἴκοσι καὶ ἐλαῶν τρεῖς καὶ σκοροῦδων
 ἀνῆρ ὅσον ἐδύνατο μέγιστον φορτίον καὶ ἄλλος
 χρομμύων. ταῦτα δὲ καταθέμενος ὡς ἐπὶ δάσ-
 μευσιν ἐθύετο.

38 Ξενοφῶν δὲ μεταπεινῶμενος Κλέανδρον ἐκέ-
 λευε δὴ πρᾶξαι, ὅπως εἰς τὸ τεῖχος εἰσέλθοι καὶ
 39 ἀποπλεύσαι ἐκ Βυζαντίου. ἐλθὼν δ' ὁ Κλέανδρος
 μάλα μόλις ἔφη διαπραξάμενος ἦκειν· λέγειν γὰρ
 Ἀναξίβιον ὅτι οὐκ ἐπιτήδειον εἶη τοὺς μὲν στρατι-
 ώτας πλησίον εἶναι τοῦ τείχους, Ξενοφῶντα δ' ἔνδον·
 τοὺς Βυζαντίους δὲ στασιάζειν καὶ πονηροὺς εἶναι
 πρὸς ἀλλήλους· ὅμως δ' εἰσιέναι, ἔφη, ἐκέλευεν, εἰ
 40 μέλλοις σὺν αὐτῷ ἐκπλεῖν. ὁ μὲν δὴ Ξενοφῶν ἀ-
 στασάμενος τοὺς στρατιώτας εἶσω τοῦ τείχους ἀπῆει
 σὺν Κλεάνδρῳ.

Ὁ δὲ Κοιρατάδας τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ οὐκ
 ἐκαλλιέρει οὐδὲ διεμέτρησεν οὐδὲν τοῖς στρατιώταις·

τῇ δ' ὑστεραία τὰ μὲν ἱερεῖα εἰστήκει παρὰ τὸν βωμὸν καὶ Κοιρατάδας ἐστεφανωμένους ὡς θύσων· προσελθὼν δὲ Τιμασίων ὁ Δαρδανεύς καὶ Νέων ὁ Ἀσιναῖος καὶ Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος ἔλεγον Κοιρατάδα μὴ θύειν, ὡς οὐχ ἡγησόμενον τῇ στρατιᾷ, εἰ μὴ δώσει τάπιτήδεια. ὁ δὲ κελεύει διαμετρεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ πολλῶν ἐνέδει αὐτῷ ὥστε ἡμέρας οἶτον ⁴¹ ἐκάστῳ γενέσθαι τῶν στρατιωτῶν, ἀναλαβὼν τὰ ἱερεῖα ἀπῆει τὴν στρατηγίαν ἀπειπιῶν.

II. Νέων δ' ὁ Ἀσιναῖος καὶ Φρυνίσκος ὁ Ἀχαιὸς καὶ Φιλήσιος ὁ Ἀχαιὸς καὶ Ξανθικλῆς ὁ Ἀχαιὸς καὶ Τιμασίων ὁ Δαρδανεύς ἐπέμενον ἐπὶ τῇ στρατιᾷ, καὶ εἰς κόμας τῶν Θρακῶν προελθόντες τὰς κατὰ Βυζάντιον ἐστρατοπεδεύοντο. καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐστασίαζον, Κλεάνωρ μὲν καὶ Φρυνίσκος πρὸς Σεύθην βουλόμενοι ἄγειν· ἐπειθε γὰρ αὐτούς, καὶ ἔδωκε τῷ μὲν ἵππον, τῷ δὲ γυναῖκα· Νέων δ' εἰς Χερρόνησον, οἰόμενος, εἰ ὑπὸ Λακεδαιμονίοις γένοιτο, παντὸς ἂν προεστάναι τοῦ στρατεύματος· Τιμασίων δὲ προθυμεῖτο πέραν εἰς τὴν Ἀσίαν πάλιν διαβῆναι, οἰόμενος ἂν οἴκαδε κατελθεῖν. καὶ οἱ στρατιῶται ταῦτ' ἐβούλοντο. διατριβομένου δὲ ³ τοῦ χρόνου πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν, οἱ μὲν τὰ ὄπλα ἀποδιδόμενοι κατὰ τοὺς χώρους ἀπέπλεον ὡς ἐδύναντο, οἱ δὲ καὶ εἰς τὰς πόλεις κατεμίγνυντο.

⁴ Ἀναξίβιος δ' ἔχαιρε ταῦτ' ἀκούων, διαφθειρόμενον τὸ στρατεύμα· τούτων γὰρ γιγνομένων ᾤετο μάλιστα χαριζέσθαι Φαρναβάζῳ.

- 5 Ἀποπλέοντι δ' Ἀναξίβιῳ ἐκ Βυζαντίου συνανατᾶ
 Ἀρίσταρχος ἐν Κυζίκῳ διάδοχος Κλεάνδρου Βυζαν-
 τίου ἀρμοστής· ἔλεγε δ' ὅτι καὶ ναύαρχος διάδοχος
- 6 Πῶλος ὅσον οὐ παρείη ἤδη εἰς Ἑλλάσποντον. καὶ
 Ἀναξίβιος τῷ μὲν Ἀριστάρχῳ ἐπιστέλλει ὀπίσους
 ἂν εὐρῆ ἐν Βυζαντίῳ τῶν Κύρου στρατιωτῶν ὑπο-
 λελειμμένους ἀποδόσθαι· ὁ δὲ Κλεάνδρος οὐδέν' ἐπε-
 πράκει, ἀλλὰ καὶ τοὺς κάμνοντας ἐθεράπευεν οἰκτι-
 ρων κἀναγκάζων οἰκία δέχεσθαι· Ἀρίσταρχος δ'
 ἐπεὶ ἦλθε τάχιστα, οὐκ ἐλάττους τετρακοσίων ἀπέ-
 7 δοτο. Ἀναξίβιος δὲ παραπλεύσας εἰς Πάριον πέμ-
 πει παρὰ Φαρνάβαζον κατὰ τὰ συγκείμενα. ὁ δ'
 ἐπεὶ ἦσθετο Ἀρίσταρχόν θ' ἦγοντα εἰς Βυζάντιον
 ἀρμοστήν καὶ Ἀναξίβιον οὐκέτι ναυαρχοῦντα, Ἀνα-
 ξιβίου μὲν ἠμέλησε, πρὸς Ἀρίσταρχον δὲ διεπράτ-
 τετο ταῦτα περὶ τοῦ Κυρείου στρατεύματος ἅπερ
 πρὸς Ἀναξίβιον.
- 8 Ἐκ τούτου ὁ Ἀναξίβιος καλέσας Ξενοφῶντα
 κελύει πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ πλεῦσαι ἐπὶ τὸ στρα-
 τευμα ὡς τάχιστα, καὶ συνέχειν τ' αὐτὸ καὶ συνα-
 θροΐζειν τῶν διεσπαρμένων ὡς ἂν πλείστους δύνηται,
 καὶ παραγαγόντα εἰς τὴν Περικίον διαβιβάζειν εἰς
 τὴν Ἀσίαν ὅτι τάχιστα· καὶ δίδωσιν αὐτῷ τριακόν-
 τορον καὶ ἐπιστολὴν καὶ ἄνδρα συμπέμπει κελεύοντα
 τοὺς Περικίους ὡς τάχιστα Ξενοφῶντα προπέμψαι
 9 τοῖς ἵπποις ἐπὶ τὸ στρατεύμα. καὶ ὁ μὲν Ξενοφῶν
 διαπλεύσας ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸ στρατεύμα· οἱ δὲ
 στρατιῶται ἐδέξανθ' ἠδέως καὶ εὐθὺς εἰποντ' ἄσμενοι
 ὡς διαβησόμενοι ἐκ τῆς Θράκης εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ὁ δὲ Σεύθης ἀκούσας ἤκοντα πάλιν πέμψας 10
 πρὸς αὐτὸν κατὰ θάλατταν Μηδοσάδην ἐδεῖτο τὴν
 στρατιὰν ἄγειν πρὸς ἑαυτὸν, ὑπισχνούμενος αὐτῷ
 ὅ τι ᾔετο λέγων πείσειν. ὁ δ' ἀπεκρίνατο, ὅτι οὐ-
 δὲν οἶόν τ' εἶη τούτων γενέσθαι. καὶ ὁ μὲν ταῦτ'
 ἀκούσας ᾔχετο. οἱ δ' Ἕλληνες ἐπεὶ ἀφίκοντ' εἰς 11
 Πέρινθον, Νέων μὲν ἀποσιπῶσας ἐστρατοπεδεύσατο
 χωρὶς ἔχων ὡς ὀκτακοσίους ἀνθρώπους· τὸ δ' ἄλλο
 στράτευμα πᾶν ἐν ταῦτῳ παρὰ τὸ τεῖχος τὸ Πε-
 ρινθίων ἦν.

Μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν μὲν ἔπραττε περὶ πλοίων, 12
 δπως ὅτι τάχιστα διαβαῖεν. ἐν δὲ τούτῳ ἀφικό-
 μενος Ἀρίσταρχος ὁ ἐκ Βυζαντίου ἀρμοστής, ἔχων
 δύο τριήρεις, πεπεισμένος ὑπὸ Φαρναβάζου τοῖς τε
 ναυκλήροις ἀπέειπε μὴ διάγειν ἐλθῶν τ' ἐπὶ τὸ στρα-
 τευμα τοῖς στρατιώταις εἶπε μὴ περαιοῦσθαι εἰς
 τὴν Ἀσίαν. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἔλεγεν, ὅτι Ἀναξίβιος 13
 ἐκέλευσε καὶ ἐμὲ πρὸς τοῦτο ἔπεμψεν ἐνθάδε. πάλ-
 λιν δ' Ἀρίσταρχος ἔλεξεν· Ἀναξίβιος μὲν τοίνυν οὐκ-
 ἐτι ναύαρχος, ἐγὼ δὲ τῆδ' ἀρμοστής· εἰ δὲ τιν'
 ὑμῶν λήψομαι ἐν τῇ θαλάττῃ, καταδύσω. ταῦτ'
 εἰπὼν ᾔχετο εἰς τὸ τεῖχος. τῆ δ' ὑστεραία μετα-
 πέμπεται τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς τοῦ στρα-
 τεύματος. ἤδη δ' ὄντων πρὸς τῷ τείχει ἐξαγγέλλει 14
 τις τῷ Ξενοφῶντι ὅτι εἰ εἴσεισι, συλληφθήσεται καὶ ἡ
 αὐτοῦ τι πείσεται ἢ καὶ Φαρναβάζῳ παραδοθήσεται.
 ὁ δ' ἀκούσας ταῦτα τοὺς μὲν προπέμπεται, αὐτὸς δ'
 εἶπεν ὅτι θυσαί τι βούλοιο. κάπελθὼν ἐθύετο, εἰ 15
 παρείεν αὐτῷ οἱ θεοὶ πειρᾶσθαι πρὸς Σεύθην ἄγειν

τὸ στρατεύμα. ἑώρα γὰρ οὔτε διαβαίνειν ἀσφαλὲς ὄν τριήρεις ἔχοντας τοῦ κωλύσοντος, οὔτ' ἐπὶ Χερρόνησον ἐλθῶν κατακλησθῆναι ἐβούλετο καὶ τὸ στρατεύμα ἐν πολλῇ σπάνει πάντων γενέσθαι, ἔνθα πείθεσθαι μὲν ἀνάγκη τῷ ἐκεῖ ἀρμοστῆ, τῶν δ' ἐπιτηδείων οὐδὲν ἔμελλεν ἔξειν τὸ στρατεύμα.

- 16 Καὶ ὁ μὲν ἀμφὶ ταῦτ' εἶχεν· οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἦκοντες παρὰ τοῦ Ἀριστάρχου ἀπήγγελλον, ὅτι νῦν μὲν ἀπιέναι σφᾶς κελεύει, τῆς δείλης δ' ἦκειν· ἔνθα καὶ δῆλη μᾶλλον ἐδόκει ἢ ἐπιβουλή.
- 17 ὁ οὖν Ξενοφῶν, ἐπεὶ ἐδόκει τὰ ἱερὰ καλὰ εἶναι αὐτῷ καὶ τῷ στρατεύματι ἀσφαλῶς πρὸς Σεύθην ἵέναι, παραλαβὼν Πολυκράτη τὸν Ἀθηναῖον λοχαγὸν καὶ παρὰ τῶν στρατηγῶν ἐκάστου ἀνδρα—πλὴν παρὰ Νέωνος—ὃ ἕκαστος ἐπίστευεν, ὄχετο τῆς νυκτὸς ἐπὶ
- 18 τὸ Σεύθου στρατεύμα ἐξήκοντα στάδια. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν αὐτοῦ, ἐπιτυχάνει πυροῖς ἐρήμοις. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὤχετο μετακεχωρηκέναι ποι τὸν Σεύθην· ἐπεὶ δὲ Θορύβου τ' ἦσθετο καὶ σημαινόντων ἀλλήλοις τῶν περὶ Σεύθην, κατέμαθεν ὅτι τούτου ἕνεκα τὰ πυρὰ κεκαυμένα εἴη τῷ Σεύθῃ πρὸ τῶν νυκτοφυλάκων, ὅπως οἱ μὲν φύλακες μὴ ὄρῳντο ἐν τῷ σκότει ὄντες μὴθ' ὅπου μὴθ' ὀπόσοι εἶεν, οἱ δὲ προσιόντες μὴ λανθάνοιεν, ἀλλὰ διὰ τὸ φῶς
- 19 καταφανεῖς εἶεν· ἐπεὶ δ' ἦσθετο, προπέμπει τὸν ἐρμηρέα ὃν ἐτύγγανεν ἔχων, καὶ εἰπεῖν κελεύει Σεύθῃ, ὅτι Ξενοφῶν πάρεστι βουλόμενος συγγενέσθαι αὐτῷ. οἱ δ' ἤροντο εἰ Ἀθηναῖος ἀπὸ τοῦ στρατεύματος.
- 20 ἐπειδὴ δ' ἔφη οὗτος εἶναι, ἀναπηδήσαντες ἐδίωκον·

καὶ ὀλίγον ὕστερον παρήσαν πελτασταὶ ὅσον διακό-
 σιοι, καὶ παραλαβόντες Ξενοφῶντα καὶ τοὺς σὺν
 αὐτῷ ἦγον πρὸς Σεύθη. ὁ δ' ἦν ἐν τύρσει μάλα ²¹
 φυλαττόμενος, καὶ ἵπποι περὶ αὐτὴν κύκλω ἐγκε-
 χαλινωμένοι· διὰ γὰρ τὸν φόβον τὰς μὲν ἡμέρας
 ἐχίλου τοὺς ἵππους, τὰς δὲ νύκτας ἐγκεχαλινωμένοις
 ἐφυλάττετο. ἐλέγετο γὰρ καὶ πρόσθεν Τήρης, ὁ τοῦ- ²²
 του πρόγονος, ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ πολὺ ἔχων στρα-
 τευμα ὑπὸ τούτων τῶν ἀνδρῶν πολλοὺς ἀπολέσαι
 καὶ τὰ σκευοφόρα ἀφαιρεθῆναι· ἦσαν δ' οὗτοι Θυνοί,
 πάντων λεγόμενοι εἶναι μάλιστα νυκτὸς πολεμικώ-
 τατοι.

Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦσαν, ἐκέλευσεν εἰσελθεῖν Ξενο- ²³
 φῶντα ἔχοντα δὺ οὓς βούλοιο. ἐπειδὴ δ' ἔνδον
 ἦσαν, ἠσπάζοντο μὲν πρῶτον ἀλλήλους καὶ κατὰ
 τὸν Θράκιον νόμον κέρατ' οἴνου προύπινον· παρῆν
 δὲ καὶ Μηδοσάδης τῷ Σεύθῃ, ὅσπερ ἐπρέσβευεν
 αὐτῷ πάντοσε. ἔπειτα δὲ Ξενοφῶν ἤρχετο λέγειν· ²⁴
 Ἔπεμψας πρὸς ἐμέ, ὦ Σεύθη, εἰς Καλχηδόνα πρῶτον
 Μηδοσάδην τουτονί, δεόμενός μου συμπροθυμη-
 θῆναι διαβῆναι τὸ στρατευμα ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ
 ὑπισχνούμενός μοι, εἰ ταῦτα πράξαμι, εὖ ποιήσῃν,
 ὡς ἔφη Μηδοσάδης οὗτος. ταῦτ' εἰπὼν ἐπήρετο τὸν ²⁵
 Μηδοσάδην, εἰ ἀληθῆ ταῦτ' εἶη. ὁ δ' ἔφη. Αὐθις
 ἦλθε Μηδοσάδης οὗτος, ἐπεὶ ἐγὼ διέβην πάλιν ἐπὶ
 τὸ στρατευμα ἐκ Παρίου, ὑπισχνούμενος, εἰ ἀγά-
 γοιμι τὸ στρατευμα πρὸς σέ, τᾶλλά τέ σοι φίλω
 με χρήσεσθαι καὶ ἀδελφῶ καὶ τὰ παρὰ θαλάττῃ
 μοι χωρία ὧν σὺ κρατεῖς ἔσεσθαι παρὰ σοῦ. ἐπὶ ²⁶

- τούτοις πάλιν ἤρετο τὸν Μηδοσάδην εἰ ἔλεγε ταῦτα. ὁ δὲ συνέφη καὶ ταῦτα. "Ἴθι νῦν, ἔφη, ἀφήγησαι τούτῳ, τί σοι ἀπεκρινάμην ἐν Καλχηδόνι πρῶτον.
- 27 Ἀπεκρίνω ὅτι τὸ στρατεύμα διαβήσοιτ' εἰς Βυζάντιον καὶ οὐδὲν τούτου ἕνεκα δέοι τελεῖν οὔτε σοὶ οὔτε τῷ ἄλλῳ· αὐτὸς δ' ἐπεὶ διαβαίης, ἀπιέναι ἔφη-
- 28 σθα· καὶ ἐγένετο οὕτως ὡσπερ σὺ ἔλεγες. Τί γὰρ ἔλεγον, ἔφη, ὅτε κατὰ Σηλυβρίαν ἀφίκου; Οὐκ ἔφησθ' οἷόν τ' εἶναι, ἀλλ' εἰς Πέρινθον ἐλθόντας
- 29 διαβαίνειν εἰς τὴν Ἀσίαν. Νῦν τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, πάρεμι καὶ ἐγὼ καὶ οὗτος Φρυνίσκος, εἰς τῶν στρατηγῶν, καὶ Πολυκράτης οὗτος, εἰς τῶν λοχαγῶν, καὶ ἕξω εἰσὶν ἀπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ πιστότατος
- 30 ἐκάστῳ πλὴν Νέωνος τοῦ Λακωνικοῦ. εἰ οὖν βούλει πιστοτέραν εἶναι τὴν πρᾶξιν, καὶ ἐκείνους κάλεσαι. τὰ δ' ὄπλα σὺ ἐλθὼν εἰπέ, ὃ Πολύκρατες, ὅτι ἐγὼ κελεύω καταλιπεῖν, καὶ αὐτὸς ἐκεῖ καταλιπὼν τὴν μάχαιραν εἰσιθι.
- 31 Ἀκούσας ταῦθ' ὁ Σεύθης εἶπεν ὅτι οὐδενὶ ἂν ἀπιστήσειεν Ἀθηναίων· καὶ γὰρ ὅτι συγγενεῖς εἶεν εἰδέναι καὶ φίλους εὐνοὺς ἔφη νομίζειν. μετὰ ταῦτα δ' ἐπεὶ εἰσῆλθον οὓς ἔδει, πρῶτον Ξενοφῶν ἐπήρετο
- 32 Σεύθην, ὃ τι δέοιτο χρῆσθαι τῇ στρατιᾷ. ὁ δ' εἶπεν ὧδε· Μαισάδης ἦν πατήρ μοι, ἐκείνου δ' ἦν ἀρχὴ Μελανδίται καὶ Θυνοὶ καὶ Τρανίραι. ἐκ ταύτης οὖν τῆς χώρας, ἐπεὶ τὰ Ὀδρουσῶν πράγματ' ἐνόσησεν, ἐκπεσῶν ὁ πατήρ αὐτὸς μὲν ἀποθνήσκει νόσῳ, ἐγὼ δ' ἐξετράφην ὄρφανὸς παρὰ Μηδόκῳ τῷ νῦν βασι-
- 33 λεῖ. ἐπεὶ δὲ νεανίσκος ἐγενόμην, οὐκ ἐδυνάμην ζῆν

εἰς ἀλλοτρίαν τράπεζαν ἀποβλέπων· καὶ ἐκαθεζόμενη ἐνδιφρίως αὐτῷ ἰκέτης δοῦναί μοι ὁπόσους δυνατὸς εἴη ἄνδρας, ὅπως καὶ τοὺς ἐκβαλόντας ἡμᾶς εἴ τι δυναίμην κακὸν ποιοίην καὶ ζῶην μὴ εἰς τὴν ἐκείνου τράπεζαν ἀποβλέπων ὡσπερ κύων. ἐκ τούτου μοι δίδωσι τοὺς ἄνδρας καὶ τοὺς ἵππους, οὓς ὑμεῖς ὄψεσθ' ἐπειδὴν ἡμέρα γένηται. καὶ νῦν ἐγὼ ζῶ τούτους ἔχων, ληζόμενος τὴν ἐμαντοῦ πατρῶαν χώραν. εἰ δέ μοι ὑμεῖς παραγένοισθε, οἶμαι ἂν σὺν τοῖς θεοῖς ῥαδίως ἀπολαβεῖν τὴν ἀρχήν. ταῦτ' ἐστὶν ἃ ἐγὼ ὑμῶν δέομαι.

Τί ἂν οὖν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, σὺ δύναιο, εἰ ἔλ- 35
θοιμεν, τῇ τε στρατιᾷ διδόναι καὶ τοῖς λοχαγοῖς
καὶ τοῖς στρατηγοῖς; λέξον, ἵν' οὗτοι ἀπαγγέλλωσιν.
ὁ δ' ὑπέσχετο τῷ μὲν στρατιώτῃ κυζικηρόν, τῷ δὲ 36
λοχαγῷ διμοιρίαν, τῷ δὲ στρατηγῷ τετραμοιρίαν,
καὶ γῆν ὁπόσῃν ἂν βούλωνται καὶ ζεύγη καὶ χωρίον
ἐπὶ θαλάττῃ τετειχισμένον. Ἐὰν δ', ἔφη ὁ Ξενο- 37
φῶν, ταῦτα πειρώμενοι μὴ διαπραξώμεθ', ἀλλὰ
τις φόβος ἀπὸ Λακεδαιμονίων ἦ, δέξει εἰς τὴν σεαν-
τοῦ, ἔάν τις ἀπιέναι βούληται παρὰ σέ; ὁ δ' εἶπε·
Καὶ ἀδελφούς γε ποιήσομαι καὶ ἐνδιφρίους καὶ κοι- 38
νωνοὺς ἀπάντων ὧν ἂν δυνώμεθα κτᾶσθαι. σοὶ
δέ, ὦ Ξενοφῶν, καὶ θυγατέρα δώσω καὶ εἴ τις
σοὶ ἔστι θυγάτηρ, ὠνήσομαι Θρακίῳ νόμῳ, καὶ
Βισάνθην οἴκησιν δώσω, ὅπερ ἐμοὶ κάλλιστον χωρίον
ἔστι τῶν ἐπὶ θαλάττῃ.

III. Αἰκούσαντες ταῦτα καὶ δεξιὰς δόντες καὶ λα-
βόντες ἀπήλαυνον· καὶ πρὸ ἡμέρας ἐγένοντο ἐπὶ στρα-

- 2 τοπέδῳ καὶ ἀπήγγειλαν ἕκαστοι τοῖς πέμψασιν. ἐπεὶ
 δ' ἡμέρα ἐγένετο, ὁ μὲν Ἀρίσταρχος πάλιν ἐκάλε
 τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς· τοῖς δ' ἔδοξε τὴν
 μὲν πρὸς Ἀρίσταρχον ὁδὸν εἶσαι, τὸ δὲ στρατεύμα
 συγκαλέσαι. καὶ συνῆλθον πάντες πλην οἱ Νέωνος·
 3 οὗτοι δ' ἀπεῖχον ὡς δέκα στάδια. ἐπεὶ δὲ συνῆλ-
 θον, ἀναστάς Ξενοφῶν εἶπε τάδε· ἄνδρες, διαπλεῖν
 μὲν ἔνθα βουλόμεθα Ἀρίσταρχος τριήρεις ἔχων
 κωλύει· ὥστ' εἰς πλοῖα οὐκ ἀσφαλὲς ἐμβαίνειν· οὗτος
 δ' αὐτὸς κελεύει εἰς Χερρόνησον βία διὰ τοῦ ἱεροῦ
 ὄρους πορεύεσθαι· ἦν δὲ κρατήσαντες τούτου ἐκεῖσ'
 ἔλθωμεν, οὔτε πωλήσειν ἔτι ὑμᾶς φησὶν ὡσπερ ἐν
 Βυζαντίῳ, οὔτε ἐξαπατήσεσθαι ἔτι ὑμᾶς, ἀλλὰ λή-
 ψεσθαι μισθόν, οὔτε περιόψεσθαι ἔτι ὡσπερ νυκτὶ
 4 δεομένους τῶν ἐπιτηδείων. οὗτος μὲν ταῦτα λέγει·
 Σεύθης δὲ φησὶν, ἂν πρὸς ἐκεῖνον ἴητε, εὖ ποιήσειν
 ὑμᾶς. νῦν οὖν σκέψασθε, πότερον ἐνθάδε μένοντες
 τοῦτο βουλευσέσθε ἢ εἰς τὰπιτήδεια ἐπανελθόντες.
 5 ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ, ἐπεὶ ἐνθάδ' οὔτ' ἀργύριον ἔχομεν
 ὥστ' ἀγοράζειν οὔτ' ἄνευ ἀργυρίου ἐῷσι λαμβάνειν,
 ἐπανελθόντας εἰς τὰς κώμας, ὅθεν οἱ ἦττους ἐῷσι
 λαμβάνειν, ἐκεῖ ἔχοντας τὰπιτήδεια ἀκούοντας ὅ τι
 τις ἡμῶν δεῖται, αἰρεῖσθαι ὅ τι ἂν ἡμῖν δοκῇ κράτι-
 6 στον εἶναι. καὶ ὅτω, ἔφη, ταῦτα δοκεῖ, ἀράτω τὴν
 χεῖρα. ἀνέτειναν ἅπαντες. Ἀπιόντες τοίνυν, ἔφη,
 συσκευάζεσθε, καὶ ἐπειδὴν παραγγέλλῃ τις, ἔπεσθε
 τῷ ἡγουμένῳ.
 7 Μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν μὲν ἠγεῖτο, οἱ δ' εἶποντο.
 προϊόντων δὲ καὶ παρ' Ἀριστάρχου ἄγγελοι ἔπειθον

ἀποτρέπεσθαι· οἱ δ' οὐχ ὑπήκουον. ἐπεὶ δ' ὄσον
 τριάκοντα σταδίους προεληλύθεσαν, ἀπαντᾷ Σεύθης.
 καὶ ὁ Ξενοφῶν ἰδὼν αὐτὸν προσελάσαι ἐκέλευσεν,
 ὅπως ὅτι πλείστων ἀκούοντων εἴποι αὐτῷ ἃ ἐδόκει
 συμφέρειν. ἐπεὶ δὲ προσῆλθεν, εἶπε Ξενοφῶν· Ἡμεῖς 8
 πορευόμεθα ὅπου μέλλει ἔξειν τὸ στρατεύμα τροφήν·
 ἐκεῖ δ' ἀκούοντες καὶ σοῦ καὶ τῶν τοῦ Λακωνικοῦ
 αἰρησόμεθα ἃ ἂν κράτιστα δοκῇ εἶναι. ἦν οὖν ἡμῖν
 ἡγήσῃ ὅπου πλείστα ἐστὶ τάπιτήδεια, ὑπὸ σοῦ νομι-
 οῦμεν ξενίεσθαι. καὶ ὁ Σεύθης ἔφη· Ἄλλ' οἶδα 9
 κώμας ἀθρόας καὶ πάντ' ἐχούσας τάπιτήδεια ἀ-
 πεχούσας ἡμῶν ὄσον διελθόντες ἂν ἡδέως ἀριστήητε.
 Ἡγοῦ τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο 10
 εἰς αὐτὰς τῆς δειλῆς, συνῆλθον οἱ στρατιῶται, καὶ
 εἶπε Σεύθης τοιάδε· Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, θέομαι ὑμῶν
 στρατεύεσθαι σὺν ἐμοί, καὶ ὑπισχνοῦμαι ὑμῖν δώσειν
 τοῖς στρατιώταις κυζικηρόν, λοχαγοῖς δὲ καὶ στρα-
 τηγοῖς τὰ νομιζόμενα· ἔξω δὲ τούτων τὸν ἄξιον
 τιμήσω. σιτία δὲ καὶ ποτὰ ὡσπερ καὶ νῦν ἐκ τῆς
 χώρας λαμβάνοντες ἔξετε· ὅποσα δ' ἂν ἀλίσκεται
 ἀξιῶ αὐτὸς ἔχειν, ἵνα ταῦτα διατιθέμενος ὑμῖν τὸν
 μισθὸν πορίζω. καὶ τὰ μὲν φεύγοντα κάποδιδρά- 11
 σκοντα ἡμεῖς ἱκανοὶ ἐσόμεθα διώκειν καὶ μαστεύειν·
 ἂν δὲ τις ἀνθιστήται, σὺν ὑμῖν πειρασόμεθα χειροῦ-
 σθαι. ἐπήρето ὁ Ξενοφῶν· Πόσον δ' ἀπὸ θαλάττης 12
 ἀξιώσεις συνέπεσθαι σοὶ τὸ στρατεύμα; ὁ δ' ἀπεκρί-
 νατο· Οὐδαμῆ πλεῖον ἑπτὰ ἡμερῶν, μείον δὲ πολλαχῆ.
 Μετὰ ταῦτ' ἐδίδοτο λέγειν τῷ βουλομένῳ· καὶ 13
 ἔλεγον πολλοὶ κατὰ ταῦτα ὅτι παντὸς ἄξια λέγοι

- 2 τοπέδῳ καὶ ἀπήγγειλαν ἕκαστοι τοῖς πέμψασιν. ἐπεὶ
 δ' ἡμέρα ἐγένετο, ὁ μὲν Ἀρίσταρχος πάλιν ἐκάλει
 τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς· τοῖς δ' ἔδοξε τὴν
 μὲν πρὸς Ἀρίσταρχον ὁδὸν εἶσαι, τὸ δὲ στράτευμα
 συγκαλέσαι. καὶ συνῆλθον πάντες πλην οἱ Νέωνος·
 3 οὗτοι δ' ἀπείχον ὡς δέκα στάδια. ἐπεὶ δὲ συνῆλ-
 θον, ἀναστάς Ξενοφῶν εἶπε τάδε· Ἄνδρες, διαπλεῖν
 μὲν ἐνθα βουλόμεθα Ἀρίσταρχος τριήρεις ἔχων
 κωλύει· ὥστ' εἰς πλοῖα οὐκ ἀσφαλὲς ἐμβαίνειν· οὗτος
 δ' αὐτὸς κελεῖ εἰς Χερρόνησον βία διὰ τοῦ ἱεροῦ
 ὄρους πορεύεσθαι· ἦν δὲ κρατήσαντες τούτου ἐκεῖσ'
 ἔλθωμεν, οὔτε πωλήσειν ἔτι ὑμᾶς φησὶν ὡσπερ ἐν
 Βυζαντίῳ, οὔτε ἐξαπατήσεσθαι ἔτι ὑμᾶς, ἀλλὰ λή-
 ψεσθαι μισθόν, οὔτε περιόψεσθαι ἔτι ὡσπερ νυκτὶ
 4 δεομένους τῶν ἐπιτηδείων. οὗτος μὲν ταῦτα λέγει·
 Σεύθης δὲ φησὶν, ἂν πρὸς ἐκείνον ἴητε, εὖ ποιήσειν
 ὑμᾶς. νῦν οὖν σκέψασθε, πότερον ἐνθάδε μένοντες
 τοῦτο βουλευσέσθε ἢ εἰς τὰπιτήδεια ἐπανελθόντες.
 5 ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ, ἐπεὶ ἐνθάδ' οὔτ' ἀργύριον ἔχομεν
 ὥστ' ἀγοράζειν οὔτ' ἄνευ ἀργυρίου ἐῷσι λαμβάνειν,
 ἐπανελθόντας εἰς τὰς κώμας, ὄθεν οἱ ἦττους ἐῷσι
 λαμβάνειν, ἐκεῖ ἔχοντας τὰπιτήδεια ἀκούοντας ὅ τι
 τις ἡμῶν δεῖται, αἰρεῖσθαι ὅ τι ἂν ἡμῖν δοκῇ κράτι-
 6 στον εἶναι. καὶ ὅτω, ἔφη, ταῦτα δοκεῖ, ἀράτω τὴν
 χεῖρα. ἀνέτειναν ἅπαντες. Ἀπιόντες τοίνυν, ἔφη,
 συσκευάζεσθε, καὶ ἐπειδὴν παραγγέλλῃ τις, ἔπεσθε
 τῷ ἡγουμένῳ.
 7 Μετὰ ταῦτα Ξενοφῶν μὲν ἠγεῖτο, οἱ δ' εἶποντο.
 προϊόντων δὲ καὶ παρ' Ἀριστάρχου ἀγγελοὶ ἔπειθον

ἀποτρέπεσθαι· οἱ δ' οὐχ ὑπήκουον. ἐπεὶ δ' ὄσον
 τριάκοντα σταδίους προεληλύθεσαν, ἀπαντᾷ Σεύθης.
 καὶ ὁ Ξενοφῶν ἰδὼν αὐτὸν προσελάσαι ἐκέλευσεν,
 ὅπως ὅτι πλείστων ἀκούοντων εἴποι αὐτῷ ἃ ἐδόκει
 συμφέρειν. ἐπεὶ δὲ προσῆλθεν, εἶπε Ξενοφῶν· Ἡμεῖς 8
 πορευόμεθα ὅπου μέλλει ἔξιν τὸ στρατεύμα τροφήν·
 ἐκεῖ δ' ἀκούοντες καὶ σοῦ καὶ τῶν τοῦ Λακωνικοῦ
 αἰρησόμεθα ἃ ἂν κράτιστα δοκῇ εἶναι. ἦν οὖν ἡμῖν
 ἡγήσῃ ὅπου πλείστά ἐστι τάπιτήδεια, ὑπὸ σοῦ νομι-
 οῦμεν ξενίζεσθαι. καὶ ὁ Σεύθης ἔφη· Ἄλλ' οἶδα 9
 κώμας ἀθρόας καὶ πάντ' ἐχούσας τάπιτήδεια ἀ-
 πεχούσας ἡμῶν ὄσον διελθόντες ἂν ἡδέως ἀριστώητε.
 Ἡγοῦ τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν. ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο 10
 εἰς αὐτὰς τῆς δειλῆς, συνῆλθον οἱ στρατιῶται, καὶ
 εἶπε Σεύθης τοιάδε· Ἐγώ, ὦ ἄνδρες, θέομαι ὑμῶν
 στρατεύεσθαι σὺν ἐμοί, καὶ ὑπισχνοῦμαι ὑμῖν δώσειν
 τοῖς στρατιώταις κυζικηνόν, λοχαγοῖς δὲ καὶ στρα-
 τηγοῖς τὰ νομιζόμενα· ἔξω δὲ τούτων τὸν ἄξιον
 τιμήσω. σιτία δὲ καὶ ποτὰ ὡσπερ καὶ νῦν ἐκ τῆς
 χώρας λαμβάνοντες ἔξετε· ὅποσα δ' ἂν ἀλίσκεται
 ἀξιῶ αὐτὸς ἔχειν, ἵνα ταῦτα διατιθέμενος ὑμῖν τὸν
 μισθὸν πορίζω. καὶ τὰ μὲν φεύγοντα ἀποδιδρά- 11
 σκοντα ἡμεῖς ἱκανοὶ ἐσόμεθα διώκειν καὶ μαστεύειν·
 ἂν δέ τις ἀνθιστῆται, σὺν ὑμῖν πειρασόμεθα χειροῦ-
 σθαι. ἐπήρето ὁ Ξενοφῶν· Πόσον δ' ἀπὸ θαλάττης 12
 ἀξιώσεις συνέπεσθαι σοὶ τὸ στρατεύμα; ὁ δ' ἀπεκρί-
 νατο· Οὐδαμῇ πλεῖον ἑπτὰ ἡμερῶν, μείον δὲ πολλαχῆ.

Μετὰ ταῦτ' ἐδίδοτο λέγειν τῷ βουλομένῳ· καὶ 13
 ἔλεγον πολλοὶ κατὰ ταῦτὰ ὅτι παντὸς ἄξια λέγοι

- Σεύθης· χειμῶν γὰρ εἶη καὶ οὐτ' οἴκαδ' ἀποπλεῖν τῷ
 τοῦτο βουλομένῳ δυνατὸν εἶη, διαγενέσθαι τ' ἐν φιλίᾳ
 οὐχ οἶόν τε, εἰ δέοι ἄνουμένους ζῆν, ἐν δὲ τῇ πολε-
 μίᾳ διατρίβειν καὶ τρέφεσθαι ἀσφαλέστερον μετὰ
 Σεύθου ἢ μόνους. ὄντων δ' ἀγαθῶν τοσοῦτων, εἰ
 14 μισθὸν προσλήψοιντο, εὐρημα ἐδόκει εἶναι. ἐπὶ τού-
 τοις εἶπεν ὁ Ξενοφῶν· Εἴ τις ἀντιλέγει, λεγέτω· εἰ
 δὲ μή, ἐπιπηφιῶ ταῦτα. ἐπεὶ δ' οὐδεὶς ἀντέλεγεν,
 ἐπεπήφισε, καὶ ἔδοξε ταῦτα. εὐθύς δὲ Σεύθῃ εἶπεν,
 ὅτι συστρατεύουσιντ' αὐτῷ.
- 15 Μετὰ τοῦθ' οἱ μὲν ἄλλοι κατὰ τάξεις ἐσκή-
 νησαν, στρατηγούς δὲ καὶ λοχαγούς ἐπὶ δεῖπνον
 16 Σεύθης ἐκάλεσε, πλησίον κώμην ἔχων. ἐπεὶ δ'
 ἐπὶ θύραις ἦσαν ὡς ἐπὶ δεῖπνον παρόντες, ἦν τις
 Ἑρακλείδης Μαρωνεΐτης· οὗτος προσιῶν ἐνὶ ἐκάστῳ
 οὔστινας ᾤετο ἔχειν τι δοῦναι Σεύθῃ, πρῶτον μὲν
 πρὸς Παριανούς τινας, οἱ παρήσαν φιλίαν διαπρα-
 ξόμενοι πρὸς Μήδοκον τὸν Ὀδρυσῶν βασιλέα καὶ
 δῶρα ἄγοντες αὐτῷ τε καὶ τῇ γυναικί, ἔλεγεν ὅτι
 Μήδοκος μὲν ἄνω εἶη δώδεκα ἡμερῶν ἀπὸ θαλάττης
 ὁδόν, Σεύθης δ' ἐπεὶ τὸ στρατεύμα τοῦτ' εἴληφεν,
 17 ἀρχῶν ἔσοιτο ἐπὶ θαλάττῃ. γείτων οὖν ὧν ἰκανώ-
 τατος ἔσται ὑμᾶς καὶ εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν. ἦν οὖν
 σωφρονῆτε, τούτῳ δώσατε ὅτιοῦν ἄγετε· καὶ ἄμεινον
 ὑμῖν δὴ κείσεται ἢ ἂν Μηδόκῳ τῷ πρόσω οἰκοῦντι
 18 δῶτε. τούτους μὲν οὕτως ἐπειθεν. αὐθις δὲ Τιμα-
 σίῳνι τῷ Λαρδανεῖ προσελθὼν, ἐπεὶ ἤκουσεν αὐτῷ
 εἶναι καὶ ἐκπώματα καὶ τάπιδας βαρβαρικός, ἔλεγεν
 ὅτι νομίζοιθ' ὀπότ' ἐπὶ δεῖπνον καλέσαι Σεύθης

δωρεῖσθαι αὐτῷ τοὺς κληθέντας. οὗτος δ' ἦν μέγας
 ἐνθάδε γένηται, ἱκανὸς ἔσται σε καὶ οἴκαδε καταγαγεῖν
 καὶ ἐνθάδε πλούσιον ποιῆσαι. τοιαῦτα προμυῖστο
 ἐκάστω προσιών. προσελθὼν δὲ καὶ Ξενοφῶντι ἔλεγε· 19
 Σὺ καὶ πόλεως μεγίστης εἶ καὶ παρὰ Σεύθῃ τὸ σὸν
 ὄνομα μέγιστόν ἐστι, καὶ ἐν τῇδε τῇ χώρᾳ ἴσως ἀξιώ-
 σεις καὶ τεῖχη λαμβάνειν, ὥσπερ καὶ ἄλλοι τῶν ὑμετέ-
 ρων ἔλαβον, καὶ χώραν· ἄξιον οὖν σοι καὶ μεγα-
 λοπρεπέστατα τιμῆσαι Σεύθην. εὖνους δέ σοι ὦν 20
 παραινῶ. εὖ οἶδα γὰρ ὅτι ὅσῳ ἂν μείζω τούτῳ
 δωρήσῃ, τοσοῦτῳ μείζω ὑπὸ τούτου ἀγαθὰ πείσει.
 ἀκούων ταῦτα Ξενοφῶν ἠτόρει· οὐ γὰρ διεβεβήκει
 ἔχων ἐκ Παρίου εἰ μὴ παῖδα καὶ ὅσον ἐφόδιον.

Ἐπεὶ δ' εἰσῆλθον ἐπὶ τὸ δεῖπνον τῶν τε Θρα- 21
 κῶν οἱ κράτιστοι τῶν παρόντων καὶ οἱ στρατηγοὶ
 καὶ οἱ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ εἶ τις πρεσβεία
 παρῆν ἀπὸ πόλεως, τὸ δεῖπνον μὲν ἦν καθημένους
 κύκλῳ· ἔπειτα δὲ τρίποδες εἰσηνέχθησαν· οὔτοι δ'
 ἦσαν κρεῶν μεστοὶ νενεμημένων, καὶ ἄρτοι ζυμίται
 μεγάλοι προσπεπερονημένοι ἦσαν πρὸς τοῖς κρέασι.
 μάλιστα δ' αἱ τράπεζαι κατὰ τοὺς ξένους αἰεὶ ἐτί-
 θεντο· νόμος γὰρ ἦν — καὶ πρῶτος τοῦτ' ἐποίησεν 22
 Σεύθης, καὶ ἀνελόμενος τοὺς ἑαυτῷ παρακειμένους
 ἄρτους διέκλα κατὰ μικρὸν καὶ ἐρρίπτει οἷς αὐτῷ
 ἐδόκει, καὶ τὰ κρέα ὡσαύτως, ὅσον μόνον γεύσα-
 σθαι ἑαυτῷ καταλιπῶν. καὶ οἱ ἄλλοι δὲ κατὰ ταῦτά 23
 ἐποίουν καθ' οὓς αἱ τράπεζαι ἔκειντο. Ἀρχὰς δὲ
 τις Ἀρύστας ὄνομα, φαγεῖν θειρός, τὸ μὲν διαροπι-
 τεῖν εἶα χαίρειν, λαβὼν δ' εἰς τὴν χεῖρα ὅσον τρι-

χοίνικον ἄρτον καὶ κρέα θήμενος ἐπὶ τὰ γόνατα
 24 ἐδείκνυι. κέρατα δ' οἴνου περιέφερον, καὶ πάντες
 ἐδέχοντο· ὁ δ' Ἀρύστας, ἐπεὶ παρ' αὐτὸν φέρων τὸ
 κέρας ὁ οἰνοχόος ἦκεν, εἶπεν ἰδὼν τὸν Ξενοφῶν-
 τα οὐκέτι δειπνοῦντα, Ἐκείνω, ἔφη, δός· σχολάζει
 25 γὰρ ἤδη, ἐγὼ δ' οὐδέπω. ἀκούσας Σεύθης τὴν
 φωνὴν ἠρώτα τὸν οἰνοχόον τί λέγει. ὁ δ' εἶπεν·
 ἑλληνίζειν γὰρ ἠπίστατο. ἐνταῦθα μὲν δὴ γέλωσ
 ἐγένετο.

26 Ἐπεὶ δὲ προυχῶρει ὁ πότος, εἰσῆλθεν ἀνὴρ
 Θραξ ἵππον ἔχων λευκόν, καὶ λαβὼν κέρας μεστὸν
 εἶπε· Προπίνω σοι, ὦ Σεύθῃ, καὶ τὸν ἵππον τοῦτον
 δωροῦμαι, ἐφ' οὗ καὶ διώκων ὃν ἂν ἐθέλης αἰρήσεις
 27 καὶ ἀποχωρῶν οὐ μὴ δείσης τὸν πολέμον. ἄλλος
 παῖδ' εἰσάγων οὕτως ἐδωρήσατο, καὶ ἄλλος ἱμάτια
 τῇ γυναικί. καὶ Τιμασίων προπίνων ἐδωρήσατο
 φιάλην τ' ἀργυρᾶν καὶ τάβυδα ἀξίαν δέκα μνῶν.
 28 Γνήσιππος δὲ τις Ἀθηναῖος ἀναστὰς εἶπεν ὅτι ἀρ-
 χαῖος εἶη νόμος κάλλιστος τοὺς μὲν ἔχοντας διδόναι
 τῷ βασιλεῖ τιμῆς ἕνεκα, τοῖς δὲ μὴ ἔχουσι διδόναι
 τὸν βασιλέα, ἵνα καὶ γὰρ, ἔφη, ἔχω σοι δωρεῖσθαι
 29 καὶ τιμᾶν. ὁ δὲ Ξενοφῶν ἠπορεῖτο τί ποιήσῃ· καὶ
 γὰρ ἐτύγχανεν ὡς τιμώμενος ἐν τῷ πλησιαιάτῳ
 δίφρῳ Σεύθῃ καθήμενος. ὁ δ' Ἡρακλείδης ἐκέ-
 λευεν αὐτῷ τὸ κέρας ὀρέξαι τὸν οἰνοχόον. ὁ δὲ
 Ξενοφῶν, ἤδη γὰρ ὑποπεπωκώς ἐτύγχανεν, ἀνέστη
 30 θαρραλέως δεξάμενος τὸ κέρας καὶ εἶπεν· Ἐγὼ δὲ
 σοι, ὦ Σεύθῃ, δίδωμι ἑμαυτὸν καὶ τοὺς ἐμοὺς
 τούτους ἐταίρους φίλους εἶναι πιστοῦς, καὶ οὐδέν'

ἀκοντα, ἀλλὰ πάντα μαῖλλον ἔτι ἐμοῦ σοι βουλο-
 μένους φίλους εἶναι. καὶ νῦν πάρεισιν οὐδέν σε 31
 προσαιτοῦντες, ἀλλὰ καὶ προϊέμενοι καὶ πονεῖν ὑπὲρ
 σοῦ καὶ προκινδυνεύειν ἐθέλοντες· μεθ' ὧν, ἂν οἱ
 θεοὶ θέλωσι, πολλὴν χώραν τὴν μὲν ἀπολήρῃ πα-
 τρώαν οὖσαν, τὴν δὲ κτήσῃ, πολλοὺς δ' ἵππους,
 πολλοὺς δ' ἄνδρας καὶ γυναῖκας κατακτήσῃ, οὓς
 οὐ λήξουσθαί σε δεήσει, ἀλλ' αὐτοὶ φέροντες παρ-
 ἔσσονται πρὸς σὲ δῶρα. ἀναστὰς ὁ Σεύθης συνεξέπιε 32
 καὶ συγκατεσκεδάσατο μετ' αὐτοῦ τὸ κέρασ. μετὰ
 ταῦτ' εἰσῆλθον κέρασί τε οἷοις σημαίνουσιν αὐλοῦν-
 τες καὶ σάλπιγξιν ὠμοβοεῖαις ῥυθμούς τε καὶ οἶον
 μαγάδι σαλπίζοντες. καὶ αὐτὸς Σεύθης ἀναστὰς 33
 ἀνέκραγέ τι πολεμικὸν καὶ ἐξήλατο ὡσπερ βέλος
 φυλαττόμενος μάλ' ἑλαφρῶς. εἰσῆσαν δὲ καὶ γελω-
 τοποιοί.

Ὡς δ' ἦν ἥλιος ἐπὶ δυσμαῖς, ἀνέστησαν οἱ 34
 Ἕλληγες καὶ εἶπον, ὅτι ὥρα νυκτοφύλακας καθι-
 στάναι καὶ σύνθημα παραδιδόναι. καὶ Σεύθην ἐκέ-
 λενον παραγγεῖλαι ὅπως εἰς τὰ Ἑλληνικὰ στρατό-
 πεδα μηδεὶς τῶν Θρακῶν εἴσεισι νυκτός· οἱ τε γὰρ
 πολέμιοι Θρακῆς ἡμῖν καὶ ὑμεῖς οἱ φίλοι. ὡς δ' 35
 ἐξῆσαν, συνανέστη ὁ Σεύθης οὐδέν τι μεθύοντι
 εἰκώς. ἐξελθὼν δ' εἶπεν αὐτοῖς τοὺς στρατηγούς
 ἀποκαλέσας· Ὡ ἄνδρες, οἱ πολέμιοι ἡμῶν οὐκ ἴσασί
 πω τὴν ἡμετέραν συμμαχίαν· ἦν οὖν ἔλθωμεν ἐπ'
 αὐτοῖς, πρὶν φυλάξασθαι ὥστε μὴ ληφθῆναι ἢ πα-
 ρασκευάσασθαι ὥστ' ἀμύνασθαι, μάλιστα ἂν λάβοι-
 μεν κἀνθρώπους καὶ χρήματα. συνεπήγουν ταῦθ' 36

οἱ στρατηγοὶ καὶ ἡγεῖσθαι ἐκέλευον. ὁ δ' εἶπε· Πα-
 ρασκευασάμενοι ἀναμένετε· ἐγὼ δ' ὀπόταν καιρὸς
 ἢ ἦξω πρὸς ὑμᾶς, καὶ τοὺς πελταστὰς καὶ ὑμᾶς
 37 ἀναλαβὼν ἡγήσομαι σὺν τοῖς ἵπποις. καὶ ὁ Ξενο-
 φῶν εἶπε· Σκέψαι τοίνυν, εἴτερ νυκτὸς πορευσόμεθα,
 εἰ δ' Ἑλληνικὸς νόμος κάλλιον ἔχει· μεθ' ἡμέραν
 μὲν γὰρ ἐν ταῖς πορείαις ἡγεῖται τοῦ στρατεύματος
 ὁποῖον ἂν αἰεὶ πρὸς τὴν χώραν συμφέρη, ἔάν θ'
 ὀπλιτικὸν ἔάν τε πελταστικὸν ἔάν θ' ἵππικόν· νύ-
 κτωρ δὲ νόμος τοῖς Ἑλλησιν ἡγεῖσθαι τὸ βραδύτα-
 38 τον· οὕτω γὰρ ἥμιστα διασπᾶται τὸ στράτευμα καὶ
 ἥμιστα λανθάνουσιν ἀποδιδράσκοντες ἀλλήλους· οἱ
 δὲ διασπασθέντες πολλάκις καὶ περιπίπτουσιν ἀλλή-
 λους καὶ ἀγνοοῦντες κακῶς ποιοῦσι καὶ πάσχουσιν.
 39 εἶπεν οὖν Σεύθης· Ὅρθῶς λέγετε καὶ ἐγὼ τῷ νόμῳ
 τῷ ὑμετέρῳ πείσομαι· καὶ ὑμῖν μὲν ἡγεμόνας δώσω
 τῶν πρεσβυτάτων τοὺς ἐμπειροτάτους τῆς χώρας,
 αὐτὸς δ' ἐφέσομαι τελευταῖος τοὺς ἵππους ἔχων·
 ταχὺ γὰρ πρῶτος, ἂν δέη, παρέσομαι. σύνθημα
 δ' εἶπον Ἀθηναίαν κατὰ τὴν συγγένειαν. ταῦτ' εἰ-
 πόντες ἀνεπαύοντο.

40 Ἦνίκα δ' ἦν ἀμφὶ μέσας νύκτας, παρῆν Σεύ-
 θης ἔχων τοὺς ἵππεας τεθωρακισμένους καὶ τοὺς
 πελταστὰς σὺν τοῖς ὅπλοις. καὶ ἐπεὶ παρέδωκε τοὺς
 ἡγεμόνας, οἱ μὲν ὀπλιταὶ ἡγοῦντο, οἱ δὲ πελτασταὶ
 41 εἶποντο, οἱ δ' ἵππης ὠπισθοφυλάκουν· ἐπεὶ δ' ἡμέρα
 ἦν, ὁ Σεύθης παρήλαυεν εἰς τὸ πρόσθεν καὶ ἐπή-
 νεσε τὸν Ἑλληνικὸν νόμον. πολλάκις γὰρ ἔφη νύκτωρ
 αὐτὸς καὶ σὺν ὀλίγοις πορευόμενος ἀποσπασθῆναι

σὺν τοῖς ἵπποις ἀπὸ τῶν πεζῶν· νῦν δ' ὡσερ δεῖ
 ἀθρόοι πάντες ἅμα τῇ ἡμέρᾳ φαινόμεθα. ἀλλ' ὑμεῖς
 μὲν περιμένετ' αὐτοῦ καὶ ἀναπαύεσθε, ἐγὼ δὲ σκε-
 ψάμενός τι ἤξω. ταῦτ' εἰπὼν ἤλαυνε δι' ὄρους ὁδόν
 τινα λαβών. ἐπεὶ δ' ἀφίκετ' εἰς χιόνα πολλήν, ἐσκέ- 42
 ψατ' εἰ εἴη ἴχνη ἀνθρώπων ἢ πρόσω ἡγούμενα ἢ
 ἐναντία. ἐπεὶ δ' ἀτριβῆ ἑώρα τὴν ὁδόν, ἤκε ταχὺ
 πάλιν καὶ ἔλεγεν· Ἄνδρες, καλῶς ἔσται, ἦν θεὸς 43
 θέλη· τοὺς γὰρ ἀνθρώπους λήσομεν ἐπιπεσόντες.
 ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἡγήσομαι τοῖς ἵπποις, ὅπως ἂν τιν'
 ἴδωμεν, μὴ διαφυγῶν σημήνη τοῖς πολεμίοις· ὑμεῖς
 δ' ἔπεσθε· κὰν λειφθῆτε, τῷ στίβῳ τῶν ἵππων
 ἔπεσθε. ὑπερβάντες δὲ τὰ ὄρη ἤξομεν εἰς κώμας
 πολλὰς τε καὶ εὐδαίμονας.

Ἦνίκα δ' ἦν μέσον ἡμέρας, ἦθη τ' ἦν ἐπὶ τοῖς 44
 ἄκροις καὶ κατιδῶν τὰς κώμας ἤκεν ἐλαύνων πρὸς
 τοὺς ὀπλίτας καὶ ἔλεγεν· Ἀφήσω ἤδη καταθεῖν τοὺς
 μὲν ἱππέας εἰς τὸ πεδίον, τοὺς δὲ πελταστὰς ἐπὶ τὰς
 κώμας. ἀλλ' ἔπεσθ' ὡς ἂν δύνησθε τάχιστα, ὅπως
 ἂν τις ὑφιστῆται, ἀλέξῃσθε. ἀκούσας ταῦθ' ὁ Ξε- 45
 νοφῶν κατέβη ἀπὸ τοῦ ἵππου. καὶ ὅς ἤρετο· Τί
 καταβαίνεις ἐπεὶ σπεύδειν δεῖ; Οἰδ', ἔφη, ὅτι οὐκ
 ἐμοῦ μόνου δεῖ· οἱ δ' ὀπλίται θάττον δραμοῦνται
 καὶ ἦδιον, ἂν καὶ γὰρ πεζὸς ἡγῶμαι. μετὰ ταῦτ' 46
 ὤχετο, καὶ Τιμασίων μετ' αὐτοῦ ἔχων ἱππέας ὡς
 τετραράκοντα τῶν Ἑλλήνων. Ξενοφῶν δὲ παρηγ-
 γύησε τοὺς εἰς τριάκοντ' ἔτη παριέναι ἀπὸ τῶν
 λόχων εὐζῶνους. καὶ αὐτὸς μὲν ἐτρόχαζε τούτους
 ἔχων, Κλεάνωρ δ' ἡγεῖτο τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. ἐπεὶ

δ' ἐν ταῖς κώμας ἦσαν, Σεύθῃς ἔχων ὅσον τριά-
 47 κονθ' ἱππέας προσελάσας εἶπε· Τάδε δὴ, ὦ Ξενοφῶν,
 ἃ σοὶ ἔλεγον· ἔχονται οἱ ἄνθρωποι· ἀλλὰ γὰρ ἔρη-
 μοι οἱ ἱππῆς οἴχονται μοι ἄλλος ἄλλη διώκων,
 δέδοικα μὴ συστάντες ἀθρόοι που κακόν τι ἐργά-
 σονται οἱ πολέμιοι. δεῖ δὲ καὶ ἐν ταῖς κώμας
 καταμένειν τινὰς ἡμῶν· μεστὰ γὰρ εἰσιν ἀνθρώπων.
 48 Ἄλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, σὺν οἷς ἔχω τὰ
 ἄκρα καταλήψομαι· σὺ δὲ Κλεάνορα κέλευε διὰ τοῦ
 πεδίου παρατεῖναι τὴν φάλαγγα παρὰ τὰς κώμας.
 ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐποίησαν, συνηλίσθησαν ἀνδράποδα
 μὲν εἰς χίλια, βόες δὲ δισχίλιοι, πρόβατα ἄλλα μύρια.
 τότε μὲν δὴ αὐτοῦ ἠυλίσθησαν.

IV. Τῇ δ' ὑστεραία κατακαύσας ὁ Σεύθῃς τὰς
 κώμας παντελῶς καὶ οἰκίαν οὐδεμίαν λιπῶν, ὅπως
 φόβον ἐνεῖη καὶ τοῖς ἄλλοις οἷα πείσονται, ἂν μὴ
 2 πείθωνται, ἀπήει πάλιν. καὶ τὴν μὲν λείαν ἀπ-
 έτεμψε διατίθεσθαι Ἡρακλείδην εἰς Πέρινθον, ὅπως
 δὴ μισθὸς γένοιτο τοῖς στρατιώταις· αὐτὸς δὲ καὶ
 οἱ Ἕλληρες ἐστρατοπεδεύοντο ἀνὰ τὸ Θυνῶν πεδῖον.
 3 οἱ δ' ἐκλιπόντες ἔφρευγον εἰς τὰ ὄρη. ἦν δὲ χιῶν
 πολλὴ καὶ ψύχος οὕτως ὥστε τὸ ὕδωρ ὃ ἐφέροντο
 ἐπὶ δεῖπνον ἐπήγγυτο καὶ ὁ οἶνος ὃ ἐν τοῖς ἀγγείοις,
 καὶ τῶν Ἑλλήνων πολλῶν καὶ ρῖνες ἀπεκάοντο καὶ
 4 ὤτα. καὶ τότε δῆλον ἐγένετο οὗ ἕνεκα οἱ Θραῖκες
 τὰς ἀλωπεκᾶς ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς φοροῦσι καὶ τοῖς
 ὠσί, καὶ χιτῶνας οὐ μόνον περὶ τοῖς στέρνοις ἀλλὰ
 καὶ περὶ τοῖς μηροῖς, καὶ ζειράς μέχρι τῶν ποδῶν
 5 ἐπὶ τῶν ἵππων ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ χλαμύδας. ἀφιεῖς

δὲ τῶν αἰχμαλώτων ὁ Σεύθης εἰς τὰ ὄρη ἔλεγεν
 ὅτι εἰ μὴ καταβήσονται οἰκήσοντες καὶ πείσονται οἷ,
 κατακαύσει καὶ τούτων τὰς κόμας καὶ τὸν σῖτον,
 καὶ ἀπολοῦνται τῷ λιμῷ. ἐκ τούτου κατέβαινον
 καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες καὶ πρεσβύτεροι· οἱ δὲ
 νεώτεροι ἐν ταῖς ὑπὸ τὸ ὄρος κόμαις ἠυλίζοντο.
 καὶ ὁ Σεύθης καταμαθὼν ἐκέλευσε τὸν Ξενοφῶντα 6
 τῶν ὀπλιτῶν τοὺς νεωτάτους λαβόντα συνεπιπέ-
 σθαι. καὶ ἀναστάντες τῆς νυκτὸς ἅμα τῇ ἡμέρᾳ
 παρήσαν εἰς τὰς κόμας. καὶ οἱ μὲν πλεῖστοι ἐξ-
 ἔφυγον· πλησίον γὰρ ἦν τὸ ὄρος· ὅσους δ' ἔλαβε
 κατηκόντισεν ἀφειδῶς Σεύθης.

Ἐπισθένης δ' ἦν τις Ὀλύμπιος, ὃς ἰδὼν παῖδα 7
 καλὸν ἠβασκοντα ἄρτι πέλτην ἔχοντα μέλλοντα ἀπο-
 θνήσκειν, προσδραμὼν Ξενοφῶντι ἰκέτευε βοηθῆσαι
 παιδί καλῷ. καὶ ὃς προσελθὼν τῷ Σεύθῃ δεῖται 8
 μὴ ἀποκτείνειν τὸν παῖδα, καὶ τοῦ Ἐπισθένου δι-
 ηγεῖται τὸν τρόπον, καὶ ὅτι λόχον ποτὲ συνελέξατο
 σκοπῶν οὐδὲν ἄλλ' ἢ εἰ τινες εἶεν καλοί, καὶ μετὰ
 τούτων ἦν ἀνὴρ ἀγαθός. ὁ δὲ Σεύθης ἤρετο· Ἥ 9
 καὶ ἐθέλεις ἄν, ὦ Ἐπίσθενες, ὑπὲρ τούτου ἀπο-
 θανεῖν; ὁ δ' ὑπεραναιτίας τὸν τράχηλον, Παῖε,
 ἔφη, εἰ κελεύει ὁ παῖς. ἐπήρετο ὁ Σεύθης τὸν παῖδα 10
 εἰ παῖσειεν αὐτὸν ἀντ' ἐκείνου. οὐκ εἶα ὁ παῖς, ἀλλ'
 ἰκέτευε μηδέτερον κατακαίνειν. ἐνταῦθ' ὁ Ἐπι-
 σθένης περιλαβὼν τὸν παῖδα εἶπεν· ὦρα σοι, ὦ
 Σεύθῃ, περὶ τοῦδ' μοι διαμάχεσθαι· οὐ γὰρ με-
 θήσω τὸν παῖδα. ὁ δὲ Σεύθης γελῶν ταῦτα μὲν 11
 εἶα· ἔδοξε δ' αὐτῷ αὐτοῦ ἀυλισθῆναι, ἵνα μηδ'

δ' ἐν ταῖς κόμμασι ἦσαν, Σεύθῃς ἔχων ὅσον τριά-
 47 κονθ' ἱππέας προσελάσας εἶπε· Τάδε δὴ, ὦ Ξενοφῶν,
 ἅ σοι ἔλεγον· ἔχονται οἱ ἄνθρωποι· ἀλλὰ γὰρ ἔρη-
 μοι οἱ ἱππῆς οἴχονται μοι ἄλλος ἄλλη διώκων,
 δέδοικα μὴ συστάντες ἄθροοι που κακόν τι ἐργά-
 σονται οἱ πολέμιοι. δεῖ δὲ καὶ ἐν ταῖς κόμμασι
 καταμένειν τινὰς ἡμῶν· μεσταὶ γὰρ εἰσιν ἀνθρώπων.
 48 Ἄλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, σὺν οἷς ἔχω τὰ
 ἄκρα καταλήφομαι· σὺ δὲ Κλεάνορα κέλευε διὰ τοῦ
 πεδίου παρατείνειν τὴν φάλαγγα παρὰ τὰς κόμας.
 ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐποίησαν, συνηλίσθησαν ἀνδράποδα
 μὲν εἰς χίλια, βόες δὲ δισχίλιοι, πρόβατα ἄλλα μύρια.
 τότε μὲν δὴ αὐτοῦ ἠύλισθησαν.

IV. Τῇ δ' ὑστεραία κατακαύσας ὁ Σεύθῃς τὰς
 κόμας παντελῶς καὶ οἰκίαν οὐδεμίαν λιπών, ὅπως
 φόβον ἐνεῖη καὶ τοῖς ἄλλοις οἷα πείσονται, ἂν μὴ
 2 πείθωνται, ἀπήει πάλιν. καὶ τὴν μὲν λείαν ἀπ-
 ἐπεμψε διατίθεσθαι Ἡρακλείδην εἰς Πέρινθον, ὅπως
 δὴ μισθὸς γένοιτο τοῖς στρατιώταις· αὐτὸς δὲ καὶ
 οἱ Ἕλληες ἐστρατοπεδεύοντο ἀνὰ τὸ Θυνῶν πεδῖον.
 3 οἱ δ' ἐκλιπόντες ἔφευγον εἰς τὰ ὄρη. ἦν δὲ χιῶν
 πολλή καὶ ψῦχος οὕτως ὥστε τὸ ὕδωρ ὃ ἐφέροντο
 ἐπὶ δεῖπνον ἐπήγνυτο καὶ ὁ οἶνος ὃ ἐν τοῖς ἀγγείοις,
 καὶ τῶν Ἑλλήνων πολλῶν καὶ ῥίνες ἀπεκάνοντο καὶ
 4 ὄτα. καὶ τότε δῆλον ἐγένετο οὗ ἕνεκα οἱ Θραῖες
 τὰς ἀλωπεκᾶς ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς φοροῦσι καὶ τοῖς
 ὠσί, καὶ χιτῶνας οὐ μόνον περὶ τοῖς στέροισι ἀλλὰ
 καὶ περὶ τοῖς μηροῖς, καὶ ζειράς μέχρι τῶν ποδῶν
 5 ἐπὶ τῶν ἱππῶν ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ χλαμύδας. ἀφίεις

δὲ τῶν αἰχμαλώτων ὁ Σεύθης εἰς τὰ ὄρη ἔλεγεν
 ὅτι εἰ μὴ καταβήσονται οἰκήσοντες καὶ πείσονται οἱ,
 κατακαύσει καὶ τούτων τὰς κόμας καὶ τὸν σῖτον,
 καὶ ἀπολοῦνται τῷ λιμῷ. ἐκ τούτου κατέβαινον
 καὶ γυναῖκες καὶ παῖδες καὶ πρεσβύτεροι· οἱ δὲ
 νεώτεροι ἐν ταῖς ὑπὸ τὸ ὄρος κόμαις ἠυλίζοντο.
 καὶ ὁ Σεύθης καταμαθὼν ἐκέλευσε τὸν Ξενοφῶντα 6
 τῶν ὀπλιτῶν τοὺς νεωτάτους λαβόντα συνεπιπέ-
 σθαι. καὶ ἀναστάντες τῆς νυκτὸς ἅμα τῇ ἡμέρᾳ
 παρήσαν εἰς τὰς κόμας. καὶ οἱ μὲν πλεῖστοι ἐξ-
 ἔφυγον· πλησίον γὰρ ἦν τὸ ὄρος· ὄσους δ' ἔλαβε
 κατηκόντισεν ἀφειδῶς Σεύθης.

Ἐπισθένης δ' ἦν τις Ὀλύνθιος, ὃς ἰδὼν παῖδα 7
 καλὸν ἠβράσκοντα ἄρτι πέλτην ἔχοντα μέλλοντα ἀπο-
 θνήσκειν, προσδραμὼν Ξενοφῶντι ἰκέτευε βοηθῆσαι
 παιδί καλῷ. καὶ ὃς προσελθὼν τῷ Σεύθῃ δεῖται 8
 μὴ ἀποκτείνειν τὸν παῖδα, καὶ τοῦ Ἐπισθένου δι-
 ηγεῖται τὸν τρόπον, καὶ ὅτι λόχον ποτὲ συνελέξατο
 σκοπῶν οὐδὲν ἄλλ' ἢ εἰ τινες εἴεν καλοί, καὶ μετὰ
 τούτων ἦν ἀνὴρ ἀγαθός. ὁ δὲ Σεύθης ἤρετο· Ἥ 9
 καὶ ἐθέλοις ἄν, ὧ Ἐπίσθενες, ὑπὲρ τούτου ἀπο-
 θανεῖν; ὁ δ' ὑπερανατείνας τὸν τράχηλον, Παῖε,
 ἔφη, εἰ κελεύει ὁ παῖς. ἐπήρετο ὁ Σεύθης τὸν παῖδα 10
 εἰ παίσειεν αὐτὸν ἀντ' ἐκείνου. οὐκ εἶα ὁ παῖς, ἀλλ'
 ἰκέτευε μηδέτερον κατακαίνειν. ἐνταῦθ' ὁ Ἐπι-
 σθένης περιλαβὼν τὸν παῖδα εἶπεν· Ὁρα σοι, ὧ
 Σεύθη, περὶ τοῦδ' μοι διαμάχεσθαι· οὐ γὰρ με-
 θήσω τὸν παῖδα. ὁ δὲ Σεύθης γελῶν ταῦτα μὲν 11
 εἶα· ἔδοξε δ' αὐτῷ αὐτοῦ ἀυλισθῆναι, ἵνα μηδ'

ἐκ τούτων τῶν κωμῶν οἱ ἐπὶ τοῦ ὄρους τρέφοιντο. καὶ αὐτὸς μὲν ἐν τῷ πεδίῳ ὑποκαταβάς ἐσκήνου, ὁ δὲ Ξενοφῶν ἔχων τοὺς ἐπιλέκτους ἐν τῇ ὑπὸ τὸ ὄρος ἀνωτάτω κώμῃ, καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἐν τοῖς ὄρειοις καλουμένοις Θραξὶ πλησίον κατεσκήνησαν.

12 Ἐκ τούτου ἡμέραι τ' οὐ πολλαὶ διετρίβοντο καὶ οἱ ἐκ τοῦ ὄρους Θραῖκες καταβαίνοντες πρὸς τὸν Σεύθην περὶ σπονδῶν καὶ δμηρῶν διεπράττοντο. καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐλθὼν ἔλεγε τῷ Σεύθῃ, ὅτι ἐν πονηροῖς σκηνοῖεν καὶ πλησίον εἶεν οἱ πολέμιοι· ἡδιδόν τ' ἂν ἔξω ἀυλίζεσθαι ἔφη ἐν ἐχυροῖς χωροῖς μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς στεγνοῖς, ὥστ' ἀπολέσθαι. ὁ δὲ θαρρεῖν ἐκέλευε καὶ ἔδειξεν ὁμήρους παρόντας αὐτῶν.

13 ἐδέοντο δὲ καὶ αὐτοῦ Ξενοφῶντος καταβαίνοντες· τινες τῶν ἐκ τοῦ ὄρους συμπράξαι σφίσι τὰς σπονδάς. ὁ δ' ὠμολόγει καὶ θαρρεῖν ἐκέλευε καὶ ἡγγυᾶτο μηδὲν αὐτοὺς κακὸν πείσεσθαι πειθομένους Σεύθῃ. οἱ δ' ἄρα ταῦτ' ἔλεγον κατασκοπῆς ἕνεκα.

14 Ταῦτα μὲν τῆς ἡμέρας ἐγένετο· εἰς δὲ τὴν ἐπιούσαν νύκτα ἐπιτίθενται ἐλθόντες ἐκ τοῦ ὄρους οἱ Θυνοί. καὶ ἡγεμῶν μὲν ἦν ὁ δεσπότης ἐκάστης τῆς οἰκίας· χαλεπὸν γὰρ ἦν ἄλλως τὰς οἰκίας σκότους ὄντος ἀνευρίσκειν ἐν ταῖς κώμαις· καὶ γὰρ αἱ οἰκίαι κύκλω περιεσταύρωντο μεγάλοις σταυροῖς τῶν
15 προβάτων ἕνεκα. ἐπεὶ δ' ἐγένοντο κατὰ τὰς θύρας ἐκάστου τοῦ οἰκήματος, οἱ μὲν εἰσηκόντιζον, οἱ δὲ τοῖς σκυτάλοις ἔβαλλον, ἃ ἔχειν ἔφρασαν ὡς ἀποκόψοντες τῶν δοράτων τὰς λόγχας, οἱ δ' ἐνεπίμπρασαν, καὶ Ξενοφῶντ' ὄνομαστὶ καλοῦντες ἐξίόντα

ἔκέλευον ἀποθνήσκειν, ἢ αὐτοῦ ἔφασαν κατακαυ-
 θήσεσθαι. καὶ ἤδη τε διὰ τοῦ ὀρόφου ἐφαίνετο 16
 πῦρ, καὶ ἐντεθωρακισμένοι οἱ περὶ τὸν Ξενοφῶντα
 ἔνδον ἦσαν ἀσπίδας καὶ μαχαίρας καὶ κράνη ἔχοντες,
 καὶ Σιλανὸς Μακίστιος ἐτῶν ὡς ὀκτωκαίδεκα ση-
 μαίνει τῇ σάλπιγγι· καὶ εὐθὺς ἐκπηδῶσιν ἐспа-
 σμένοι τὰ ξίφη καὶ οἱ ἐκ τῶν ἄλλων σκηνωμάτων.
 οἱ δὲ Θυράκες φεύγουσιν, ὡς περ δὴ τρόπος ἦν αὐτοῖς, 17
 ὅπισθεν περιβαλλόμενοι τὰς πέλτας· καὶ αὐτῶν ὑπερ-
 αλλομένων τοὺς σταυροὺς ἐλήφθησάν τινες κρεμα-
 σθέντες ἐνεχομένων τῶν πελιῶν τοῖς σταυροῖς· οἱ
 δὲ καὶ ἀπέθανον ἀμαρτόντες τῶν ἐξόδων· οἱ δ'
 Ἕλληνες ἐδίωκον ἔξω τῆς κώμης. τῶν δὲ Θυνῶν 18
 ὑποστραφέντες τινὲς ἐν τῷ σκότει τοὺς παρατρέ-
 χοντας παρ' οἰκίαν καομένην ἠκόντιζον εἰς τὸ φῶς
 ἐκ τοῦ σκότους· καὶ ἔτρωσαν Ἰερῶννυμόν τ' Εὐδοέα
 λοχαγὸν καὶ Θεογένη Λοκρὸν λοχαγόν· ἀπέθανε
 δ' οὐδεὶς· κατεκαύθη μέντοι καὶ ἐσθῆς τινων καὶ
 σκεύη. Σεύθης δ' ἤκε βοηθῶν σὺν ἐπιτὰ ἱππεῦσι 19
 τοῖς πρώτοις καὶ τὸν σαλπικτὴν ἔχων τὸν Θυράκιον.
 καὶ ἐπεὶ πρῶτον ἦσθετο, ὅσον περ χρόνον ἐβοήθει,
 τοσοῦτον καὶ τὸ κέρας ἐφθέγγετο αὐτῷ· ὥστε καὶ
 τοῦτο φόβον συμπαρέσχε τοῖς πολεμίοις. ἐπεὶ δ'
 ἦλθεν, ἐδεξιούτο τε καὶ ἔλεγεν ὅτι οἴοιτο τεθνεῶτας
 πολλοὺς εὐρήσειν.

Ἐκ τούτου ὁ Ξενοφῶν δεῖται τοὺς δμήρους 20
 τ' αὐτῷ παραδοῦναι καὶ ἐπὶ τὸ ὄρος, εἰ βούλεται,
 συστρατεῦσθαι· εἰ δὲ μὴ, αὐτὸν ἔασαι. τῇ οὖν 21
 ὑστεραία παραδίδωσιν ὁ Σεύθης τοὺς δμήρους,

πρεσβυτέρους ἄνδρας ἤδη, τοὺς κρατίστους, ὡς ἔφασαν, τῶν ὀρειῶν, καὶ αὐτὸς ἔρχεται σὺν τῇ δυνάμει. ἤδη δ' εἶχε καὶ τριπλασίαν δύναμιν ὁ Σεύθης· ἐκ γὰρ τῶν Ὀδρυσῶν ἀκούοντες ἃ πράττει ὁ Σεύθης
 22 πολλοὶ κατέβαινον συστρατευσόμενοι. οἱ δὲ Θυνοὶ ἐπεὶ εἶδον ἀπὸ τοῦ ὄρους πολλοὺς μὲν ὀπλίτας, πολλοὺς δὲ πελταστάς, πολλοὺς δ' ἱππέας, καταβάντες ἰκέτευον σπείσασθαι, καὶ πάνθ' ὁμολόγουν
 23 ποιήσῃν καὶ πιστὰ λαμβάνειν ἐκέλευον. ὁ δὲ Σεύθης καλέσας τὸν Ξενοφῶντα ἐπεδείκνυεν ἃ λέγοιεν, καὶ οὐκ ἂν ἔφη σπείσασθαι, εἰ Ξενοφῶν βούλοιο τιμω-
 24 ρήσασθαι αὐτοὺς τῆς ἐπιθέσεως. ὁ δ' εἶπεν· Ἄλλ' ἔγωγ' ἱκανὴν νομίζω καὶ νῦν δίκην ἔχειν, εἰ οὔτοι δοῦλοι ἔσονται ἀντ' ἑλευθέρων. συμβουλεύειν μέντοι ἔφη αὐτῷ τὸ λοιπὸν ὁμήρους λαμβάνειν τοὺς δυνατωτάτους κακόν τι ποιεῖν, τοὺς δὲ γέροντας οἴκοι ἔαν. οἱ μὲν οὖν ταύτη πάντες δὴ προσωμολόγουν.

V. Ὑπερβάλλουσι δὲ πρὸς τοὺς ὑπὲρ Βυζαντίου Θορᾶκας εἰς τὸ Δέλτα καλούμενον· αὕτη δ' ἦν οὐκέτι
 2 ἀρχὴ Μαισάδου, ἀλλὰ Τήρους τοῦ Ὀδρύσου. καὶ ὁ Ἡρακλείδης ἐνταῦθ' ἔχων τὴν τιμὴν τῆς λείας παρῆν. καὶ Σεύθης ἐξαγαγὼν ζεύγη ἡμιονικὰ τρία, οὐ γὰρ ἦν πλείω, τὰ δ' ἄλλα βοεικά, καλέσας Ξενοφῶντα ἐκέλευε λαβεῖν, τὰ δ' ἄλλα διανεῖμαι τοῖς
 3 στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς. Ξενοφῶν δ' εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν τοίνυν ἀρκεῖ καὶ αὐθις λαβεῖν· τούτοις δὲ τοῖς στρατηγοῖς δωροῦ οἱ σὺν ἐμοὶ ἠκολούθησαν καὶ
 4 λοχαγοῖς. καὶ τῶν ζευγῶν λαμβάνει ἐν μὲν Τιμασίῳ ὁ Δαρδανεύς, ἐν δὲ Κλεάτιω ὁ Ὀρχομένιος,

ἐν δὲ Φρυγίῳ ὁ Ἀχαιῶς· τὰ δὲ βοεικὰ ζεύγη τοῖς λοχαγοῖς κατεμερίσθη. τὸν δὲ μισθὸν ἀποδίδωσιν ἐξεληλυθότος ἤδη τοῦ μηνὸς εἴκοσι μόνον ἡμερῶν· ὁ γὰρ Ἡρακλείδης ἔλεγεν ὅτι οὐ πλείον ἐμπολήσαι. ὁ οὖν Ξενοφῶν ἀχθῆσθαι εἶπεν ἐπο- 5 μύσας· Δοκεῖς μοι, ὦ Ἡρακλείδη, οὐχ ὡς δεῖ κήδεσθαι Σεύθου· εἰ γὰρ ἐκήδου, ἦκες ἂν φέρων πλήρη τὸν μισθὸν καὶ προσδανεισάμενος, εἰ μὴ ἄλλως ἐδύναω, καὶ ἀποδόμενος τὰ σαυτοῦ ἱμάτια.

Ἐντεῦθεν ὁ Ἡρακλείδης ἠχθῆσθη τε καὶ ἔδεισε 6 μὴ ἐκ τῆς Σεύθου φιλίας ἐκβληθεῖν, καὶ ὅτι ἐδύνατο ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας Ξενοφῶντα διέβαλλε πρὸς Σεύθην. οἱ μὲν δὴ στρατιῶται Ξενοφῶντι ἐνεκάλουν, 7 ὅτι οὐκ εἶχον τὸν μισθόν· Σεύθης δ' ἠχθετο αὐτῷ, ὅτι ἐντόνως τοῖς στρατιώταις ἀπῆται τὸν μισθόν. καὶ τέως μὲν αἰεὶ ἐμέμνητο ὡς, ἐπειδὴν ἐπὶ θάλατταν 8 ἀπέλθῃ, παραδώσει αὐτῷ Βισάνθην καὶ Γάνος καὶ Νέον τεῖχος· ἀπὸ δὲ τούτου τοῦ χρόνου οὐδενὸς ἔτι τούτων ἐμέμνητο. ὁ γὰρ Ἡρακλείδης καὶ τοῦτο διεβεβλήκει, ὡς οὐκ ἀσφαλὲς εἴη τείχη παραδιδόναι ἀνδρὶ δύναμιν ἔχοντι.

Ἐκ τούτου ὁ μὲν Ξενοφῶν ἐβουλεύετο, τί χρῆ 9 ποιεῖν περὶ τοῦ ἔτι ἄνω στρατεύεσθαι· ὁ δ' Ἡρακλείδης εἰσαγαγὼν τοὺς ἄλλους στρατηγούς πρὸς Σεύθην λέγειν τ' ἐκέλευεν αὐτούς, ὅτι οὐδὲν ἂν ἦττον σφεῖς ἀγάγοιεν τὴν στρατιάν ἢ Ξενοφῶν, τὸν τε μισθὸν ὑπισχνεῖτο αὐτοῖς ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἐκπλεων παρέσεσθαι δυοῖν μηνῶν, καὶ συστρατεύεσθαι ἐκέλευε. καὶ ὁ Τιμασίων εἶπεν· Ἐγὼ μὲν 10

- τοίνυν οὐδ' ἂν πέντε μηνῶν μισθὸς μέλλῃ εἶναι στρατευσαίμην ἂν ἄνευ Ξενοφῶντος. καὶ ὁ Φρονίσκος καὶ ὁ Κλεάνωρ συνωμολόγουν τῷ Τιμασίωνι.
- 11 ἐντεῦθεν ὁ Σεύθης ἐλοιδορεῖ τὸν Ἑρακλείδην ὅτι οὐ παρεκάλει καὶ Ξενοφῶντα. ἐκ δὲ τούτου παρακαλοῦσιν αὐτὸν μόνον. ὁ δὲ γινούς τοῦ Ἑρακλείδου τὴν πανουργίαν, ὅτι βούλοιτ' αὐτὸν διαβάλλειν πρὸς τοὺς ἄλλους στρατηγούς, παρέρχεται λαβῶν τοὺς
- 12 τε στρατηγούς πάντας καὶ τοὺς λοχαγούς. καὶ ἐπεὶ πάντες ἐπέισθησαν, συνεστρατεύοντο καὶ ἀφικνοῦνται ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν Πόντον διὰ τῶν Μελινοφάγων καλουμένων Θρακῶν εἰς τὸν Σαλμυδησόν. ἔνθα τῶν εἰς τὸν Πόντον πλεουσῶν νεῶν πολλὰ ὀκέλλουσι καὶ ἐκπίπτουσι· τέναγος γάρ ἐστιν ἐπὶ
- 13 πάμπλου τῆς θαλάττης. καὶ οἱ Θραῖκες οἱ κατὰ ταῦτ' οἰκοῦντες στήλαις ὀρισάμενοι τὰ καθ' αὐτοὺς ἐκπίπτοντα ἕκαστοι λήζονται· τέως δ' ἔλεγον πρὶν ὀρίσασθαι ἀρπάζοντας πολλοὺς ὑπ' ἀλλήλων ἀπο-
- 14 θνήσκειν. ἐνταῦθ' ἠύρισκοντο πολλὰ μὲν κλίνας, πολλὰ δὲ κιβώτια, πολλὰ δὲ βίβλοι γεγραμμέναι, καὶ τᾶλλα πολλὰ ὅσ' ἐν ξυλίνοις τεύχεσι ναύκληροι ἄγουσιν. ἐντεῦθεν ταῦτα καταστρεψάμενοι ἀπῆσαν
- 15 πάλιν. ἔνθα δὴ Σεύθης εἶχε στρατεύμα ἤδη πλέον τοῦ Ἑλληνικοῦ· ἔκ τε γὰρ Ὀδρυσῶν πολὺ ἔτι πλείους κατεβεβήκεσαν καὶ οἱ αἰὲν πειθόμενοι συνεστρατεύοντο. κατηυλίσθησαν δ' ἐν τῷ πεδίῳ ὑπὲρ Σηλυβρίας ὅσον τριάκοντα σταδίους ἀπέχοντες τῆς
- 16 θαλάττης. καὶ μισθὸς μὲν οὐδεὶς πω ἐφαίνετο· πρὸς δὲ τὸν Ξενοφῶντα οἱ τε στρατιῶται παγχαλέπως

εἶχον δ' τε Σεύθης οὐκέτι οἰκείως διέκειτο, ἀλλ' ὅποτε συγγενέσθαι αὐτῷ βουλόμενος ἔλθοι, πολλαὶ ἤδη ἀσχολίαι ἐφαίνοντο.

VI. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ σχεδὸν ἤδη δύο μηνῶν ὄντων ἀφικνεῖται Χαρμῖνός θ' ὁ Λάκων καὶ Πολύ-
νικος παρὰ Θίβρωνος, καὶ λέγουσιν ὅτι Λακεδαι-
μονίοις δοκεῖ στρατεύεσθαι ἐπὶ Τισσαφέρην, καὶ
Θίβρων ἐκπέλευκεν ὡς πολεμήσων, καὶ δεῖται
ταύτης τῆς στρατιᾶς καὶ λέγει ὅτι δαρεϊκὸς ἐκάστῳ
ἔσται μισθὸς τοῦ μηνός, καὶ τοῖς λοχαγοῖς διμοιρία,
τοῖς δὲ στρατηγοῖς τετραμοιρία. ἐπεὶ δ' ἦλθον οἱ 2
Λακεδαιμόνιοι, εὐθὺς δ' Ἡρακλείδης πνθόμενος ὅτι
ἐπὶ τὸ στράτευμα ἤκουσι λέγει τῷ Σεύθῃ ὅτι
κάλλιστόν τι γεγένηται· οἱ μὲν γὰρ Λακεδαιμόνιοι
δέονται τοῦ στρατεύματος, σὺ δ' οὐκέτι δέει ἀπο-
διδούς δὲ τὸ στράτευμα χαριεῖ αὐτοῖς, σὲ δ' οὐκέτι
ἀπαιτήσουσι τὸν μισθόν, ἀλλ' ἀπαλλάξονται ἐκ τῆς
χώρας. ἀκούσας ταῦθ' ὁ Σεύθης κελεύει παράγειν· 3
καὶ ἐπεὶ εἶπον ὅτι ἐπὶ τὸ στράτευμα ἤκουσιν, ἔλεγεν
ὅτι τὸ στράτευμα ἀποδίδωμι, φίλος τε καὶ σύμ-
μαχος εἶναι βούλεται, καλεῖ τ' αὐτοὺς ἐπὶ ξένια·
καὶ ἐξενίζε μεγαλοπρεπῶς. Ξενοφῶντα δ' οὐκ ἐκάλει,
οὐδὲ τῶν ἄλλων στρατηγῶν οὐδένα. ἐρωτῶντων 4
δὲ τῶν Λακεδαιμονίων τίς ἀνὴρ εἶη Ξενοφῶν ἀπι-
εκρίνατο ὅτι τὰ μὲν ἄλλ' εἶη οὐ κακός, φιλοστρα-
τιώτης δέ· καὶ διὰ τοῦτο χεῖρόν ἐστιν αὐτῷ. καὶ
οἱ εἶπον· Ἄλλ' ἢ δημαγωγεῖ ὁ ἀνὴρ τοὺς ἀνδρας;
καὶ ὁ Ἡρακλείδης, Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Ἄφ' οὖν, 5
ἔφασαν, μὴ καὶ ἡμῖν ἐναντιώσεται τῆς ἀπαγωγῆς;

ἄλλ' ἴν' οὐκ ἔρη ἡ Ἐφορξιάδης· πάλαιότες εἶπαί·
 πτωχότες τὸν μισθόν· ἡμεῖς ἄρα προσηρίτες
 ἐπισημασθέντες πρὸς ὑμῶν Πύρρον γέν' ἐσθλόν· ἔρρεσι
 πικρὰ πάλαι ἔσθλ'· ἄλλοις ὑμῶν ἔρη ἡ Ἐφορξιάδης·
 τὸς ἔφημεν τῆς αἰτίας· καὶ ἡμῶν ἔρη, ὅτι ἐπιπλεῖ
 οὐκ ἄλλοις· ἴσασθα πενήθεσσι· αἴτι' μὲν ἡ
 γὰρ αἰτία ἔσθλ'·

Τῷ δ' ἰστῆσαί τε ἔπειτα ἐπὶ τὸ πρότερον τοῖς
 Λακωνεῦσι Σειθῆσι τε καὶ Ἐφορξιάδῃσι καὶ ὁμιλεῖται
 ἡ στρατιὰ τῷ δὲ Λακωνεῦσι εἰρήνην ὅτι Λακεδαι-
 μονίαι· ὅσα τελευτῶν Ἰσπαρτέρου τῷ ὑμῶν ἀδι-
 κισσάντι ἴν' οὐκ ἴτε οὐκ ἔμιν· τὸν τ' ἐχθρὸν
 τιμωρήσασθε καὶ θεράπων ἐπεστος· οἴσατε τοῦ μισθοῦ·
 ἡμεῖς δὲ τὸ δακνόν· στρατιῶς δὲ τὸ τετρακνόν·
 καὶ ὅς στρατιώται ἔσομεν ὅς ἴχουσαν καὶ εἰθίς
 ἀνίσταται τις τῶν Ἀρχαίων τοῦ Ξενοφῶντος κατ-
 ηγορήσων· παρῆν δὲ καὶ Σειθῆς βοιόμετος εἰδέναι
 τί παραθήσεται, καὶ ἐν ἐπιχώρῳ εἰστίχει ἔχων ἐρ-
 9 μνία· συνίει δὲ καὶ αὐτὸς ἄλληλοῖσι τὰ πλείιστα·
 ἐνθα δὲ λέγει ὁ Ἀρχαῖος· Ἀλλ' ἡμεῖς μὲν, ὧ Λακε-
 δαιμόνιοι, καὶ πάλαι ἂν ἦμεν παρ' ὑμῶν, εἰ μὴ
 Ξενοφῶν ἡμῶν δεῦρο πείσας ἀπήγαγεν, ἐνθα δὲ
 ἡμεῖς μὲν τὸν δεινὸν χειμῶνα στρατευόμενοι καὶ
 νύκτι καὶ ἡμέραν οὐδὲν πεπαύμεθα· ὁ δὲ τοὺς
 ἡμετέρους πόνοους ἔχει· καὶ Σειθῆς ἐκείνον μὲν
 10 ἴδῃς πεπλούτικεν, ἡμῶς δ' ἀποστερεῖ τὸν μισθόν·
 ὥστ' ἐγὼ μὲν εἰ τοῦτον ἴδοιμι καταλευσθέντα καὶ
 δόγματα δίκην ὧν ἡμῶς περιεῖλε, καὶ τὸν μισθὸν
 ἂν μοι δοκῶ ἔχειν καὶ οὐδὲν ἔτι τοῖς πεπονημένοις

ἀχθεσθαι. μετὰ τοῦτον ἄλλος ἀνέστη ὁμοίως καὶ ἄλλος. ἐκ δὲ τούτου Ξενοφῶν ἔλεξεν ὧδε·

Ἄλλὰ πάντα μὲν ἄρ' ἀνθρώπων ὄντα προσ- 11
δοκᾶν δεῖ, ὅποτε γε καὶ γὰρ νῦν ὑφ' ὑμῶν αἰτίαν
ἔχω ἐν ᾧ πλείστην προθυμίαν ἐμαυτῷ γε δοκῶ
συνειδέναι περὶ ὑμᾶς παρεσχημένος. ἀπετραπόμεν
μὲν γ' ἤδη οἴκαδ' ὠρμημένος, οὐ μὰ τὸν Δία οὔτοι
πνυθανόμενος ὑμᾶς εὖ πράττειν, ἀλλὰ μᾶλλον
ἀκούων ἐν ἀπόροις εἶναι ὡς ὠφελήσων εἴ τι δυναί-
μην. ἐπεὶ δ' ἦλθον, Σεύθου τουτουὶ πολλοὺς ἀγγέ- 12
λους πρὸς ἐμὲ πέμποντος καὶ πολλὰ ὑπισχυομένου
μοι, εἰ πείσαιμι ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, τοῦτο
μὲν οὐκ ἐπεχείρησα ποιεῖν, ὡς αὐτοὶ ὑμεῖς ἐπίστα-
σθε, ἦγον δ' ἔθεν ᾧμην τάχιστ' ἂν ὑμᾶς εἰς τὴν
Ἀσίαν διαβῆναι. ταῦτα γὰρ καὶ βέλτιστ' ἐνόμιζον
ὑμῖν εἶναι καὶ ὑμᾶς ἦδειν βουλομένους. ἐπεὶ δ' 13
Ἀριστάρχος ἐλθὼν σὺν τριήρεσιν ἐκώλυε διαπλεῖν
ἡμᾶς, ἐκ τούτου, ὅπερ εἰκὸς δήπου ἦν, συνέλεξα
ὑμᾶς, ὅπως βουλευσάμεθ' ὃ τι χρὴ ποιεῖν. οὐκοῦν 14
ὑμεῖς ἀκούοντες μὲν Ἀριστάρχου ἐπιτάττοντος ὑμῖν
εἰς Χερρόνησον πορεύεσθαι, ἀκούοντες δὲ Σεύθου
πείθοντος ἑαυτῷ συστρατεύεσθαι, πάντες μὲν ἐλέ-
γετε σὺν Σεύθῳ ἰέναι, πάντες δ' ἐψηφίσασθε ταῦτα.
τί οὖν ἐγὼ ἐνταῦθ' ἠδίκησα ἀγαγὼν ὑμᾶς ἐνθα
πᾶσιν ὑμῖν ἐδόκει; ἐπεὶ γε μὴν ψεύδεσθαι ἤρξατο 15
Σεύθης περὶ τοῦ μισθοῦ, εἰ μὲν ἐπαινώ αὐτόν,
δικαίως ἂν με καὶ αἰτιῶσθε καὶ μισοῖτε· εἰ δὲ
πρόσθεν αὐτῷ πάντων μάλιστα φίλος ὢν νῦν πάν-
των διαφορώτατός εἰμι, πῶς ἂν ἔτι δικαίως ὑμᾶς

αἰρούμενος ἀντὶ Σεύθου ὑφ' ὑμῶν αἰτίαν ἔχοιμι
 16 περὶ ὧν πρὸς τοῦτον διαφέρομαι; ἀλλ' εἵποιτ' ἂν
 ὅτι ἐστὶ καὶ τὰ ὑμέτερά ἔχοντα τὰ περὶ Σεύθου
 τεχνάζειν. οὐκοῦν δῆλον τοῦτό γε, εἴπερ ἐμοὶ ἐτέλει
 τι Σεύθης, οὐχ οὕτως ἐτέλει δήριου ὡς ὧν τ' ἐμοὶ
 δοίη στέροίτο καὶ ἀλλ' ὑμῖν ἀποτίσειεν, ἀλλ' οἶμαι,
 εἰ ἐδίδου, ἐπὶ τούτῳ ἂν ἐδίδου ὅπως ἐμοὶ δοῦς
 17 μείον μὴ ἀποδοίη ὑμῖν τὸ πλεῖον. εἰ τοίνυν οὕτως
 ἔχεν οἴεσθε, ἔξιστιν ὑμῖν ἀντίκα μάλα ματαίαν
 ταύτην τὴν πράξιν ἀμφοτέροις ἡμῖν ποιῆσαι, ἔαν
 πράττητ' αὐτὸν τὰ χρήματα. δῆλον γὰρ ὅτι Σεύθης,
 εἰ ἔχω τι παρ' αὐτοῦ, ἀπαιτήσῃ με, καὶ ἀπαιτήσῃ
 μέντοι δικαίως, ἔαν μὴ βεβαιῶ τὴν πράξιν αὐτῶ
 18 ἐφ' ἣ ἐδωροδόκουν. ἀλλὰ πολλοῦ δέω τὰ ὑμέτερά
 ἔχειν· ὀμνύω γὰρ ὑμῖν θεοὺς πάντας καὶ πάσας
 μηδ' ἄ ἐμοὶ ἰδίᾳ ὑπέσχετο Σεύθης ἔχειν· πάρεστι
 δὲ καὶ αὐτὸς καὶ ἀκούων σύνοιδέ μοι εἰ ἐπιορκῶ·
 19 ἵνα δὲ μᾶλλον θαυμάσητε, συνετόμνημι μηδ' ἄ οἱ
 ἄλλοι στρατηγοὶ ἔλαβον εἰληφέναι, μὴ τοίνυν μηδ'
 ὅσα τῶν λοχαγῶν ἔτιοι. καὶ τί δὴ ταῦτ' ἐποίουν;
 20 ὦμην, ἄνδρες, ὅσα μᾶλλον συμφέροιμι τούτῳ τὴν
 τότε πενίαν. τοσοῦτῳ μᾶλλον αὐτὸν φιλοφρονή-
 σασθαι, ὅποτε δυνασθεῖη. ἐγὼ δ' ἅμα τ' αὐτὸν
 ὄρω εἰ πράττοισα καὶ γιγνώσκω δὴ αὐτοῦ τὴν
 21 γνώμην. εἰποὶ δὲ τις ἂν, οὔκουν αἰσχύνει οὕτω
 μῶρος ἔξατατώμενος; καὶ μὰ Δί' ἡσχυνόμην μέν-
 ταν. εἰ ἐπὶ πολεμίου γ' ὄντος ἔστρατήθην· φίλω
 δ' ὅτι ἔξατατῶν αἰσχίον μοι δοκεῖ εἶναι ἢ ἔξατα-
 22 τώσθαι. εἴτι ἴ, γ'ε πρὸς φίλοις ἐστὶ φυλακί, πάσαν

οἷδ' ἡμᾶς φυλαξαμένους, ὡς μὴ παρασχῆν τούτω
 πρόφασιν δικαίαν μὴ ἀποδιδόναι ἡμῖν ἃ ὑπέσχετο·
 οὔτε γὰρ ἠδικήσαμεν τούτον οὐδὲν οὔτε κατεβλα-
 κεύσαμεν τὰ τούτου οὐδὲ μὴν κατεδειλιάσαμεν οὐδὲν
 ἐφ' ὃ τι ἡμᾶς οὗτος παρεκάλεσεν. ἀλλὰ, φαίη τις 23
 ἂν, ἔδει τάνεχυρα τότε λαβεῖν, ὡς μὴδ' εἰ ἐβούλετο
 ἐδύνατ' ἔξαπατᾶν. πρὸς ταῦτα δὴ ἀκούσαθ' ἃ ἐγὼ
 οὐκ ἂν ποτ' εἶπον τούτου ἐναντίον, εἰ μὴ μοι παν-
 τάσιασιν ἀγνώμονες ἔδοκεῖτ' εἶναι ἢ λίαν εἰς ἐμὲ
 ἀχάριστοι. ἀναμνήσθητε γὰρ ἐν ποίοις τισὶ πράγ- 24
 μασιν ὄντες ἐτυγχάνετε, ἐξ ὧν ὑμᾶς ἐγὼ ἀνήγαγον
 πρὸς Σεύθην. οὐκ εἰς μὲν Πέρινθον προσῆτε τὴν
 πόλιν, Ἀρίσταρχος δ' ὑμᾶς ὁ Λακεδαιμόνιος οὐκ
 εἶα εἰσέναι ἀποκλήσας τὰς πύλας; ὑπαίθριοι δ' ἔξω
 ἐστρατοπεδεύετε, μέσος δὲ χειμῶν ἦν, ἀγορᾶ δ' ἔχρη-
 σθε σπάνια μὲν ὀρῶντες τὰ ὄνια, σπάνια δ' ἔχον-
 τες ὄτων ὠνοῖσθε, ἀνάγκη δ' ἦν μένειν ἐπὶ Θράκης· 25
 τριήρεις γὰρ ἐφορμοῦσαι ἐκώλυον διαπλεῖν· εἰ δὲ
 μένοι τις, ἐν πολεμίᾳ εἶναι, ἐνθα πολλοὶ μὲν ἱππῆς
 ἦσαν ἐναντίοι, πολλοὶ δὲ πελτασταί, ἡμῖν δ' ὄπλι- 26
 τικὸν μὲν ἦν ᾧ ἀθρόοι μὲν ἰόντες ἐπὶ τὰς κώμας
 ἴσως ἂν ἐδυνάμεθα σῖτον λαμβάνειν οὐδὲν τι ἄ-
 φθονον, ὅτω δὲ διώκοντες ἂν ἢ ἀνδράποδ' ἢ πρόβατα
 κατελαμβάνομεν οὐκ ἦν ἡμῖν· οὔτε γὰρ ἱππικὸν
 οὔτε πελταστικὸν ἔτι ἐγὼ συνεστηκὸς κατέλαβον
 παρ' ὑμῖν. εἰ οὖν ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ ὄντων ὑμῶν 27
 μὴδ' ὄντινοῦν μισθὸν προσαιτήσας Σεύθην σύμμα-
 χον ὑμῖν προσέλαβον, ἔχοντα καὶ ἱππέας καὶ πελ-
 ταστὰς ὧν ὑμεῖς προσεδεῖσθε, ἢ κακῶς ἂν ἐδύκουν

αἰρούμενος ἀντὶ Σεύθου ὑφ' ὑμῶν αἰτίαν ἔχοιμι
 16 περὶ ὧν πρὸς τοῦτον διαφέρομαι; ἀλλ' εἶποιτ' ἂν
 ὅτι ἐστὶ καὶ τὰ ὑμέτερ' ἔχοντα τὰ περὶ Σεύθου
 τεχνάζειν. οὐκοῦν δῆλον τοῦτό γε, εἴτερ ἐμοὶ ἐτέλει
 τι Σεύθης, οὐχ οὕτως ἐτέλει δήριου ὡς ὧν τ' ἐμοὶ
 δοίη στέροίτο καὶ ἀλλ' ὑμῖν ἀποτίσειεν, ἀλλ' οἶμαι,
 εἰ ἐδίδου, ἐπὶ τούτῳ ἂν ἐδίδου ὅπως ἐμοὶ δοῦς
 17 μείον μὴ ἀποδοίη ὑμῖν τὸ πλεῖον. εἰ τοίνυν οὕτως
 ἔχεν οἴεσθε, ἔξιστιν ὑμῖν ἀντίκα μάλα ματαιὰν
 ταύτην τὴν πράξιν ἀμφοτέροις ἡμῖν ποιῆσαι, ἔαν
 πράττητ' αὐτὸν τὰ χρήματα. δῆλον γὰρ ὅτι Σεύθης,
 εἰ ἔχω τι παρ' αὐτοῦ, ἀπαιτήσῃ με, καὶ ἀπαιτήσῃ
 μέντοι δίκαιως, ἔαν μὴ βεβαιῶ τὴν πράξιν αὐτῷ
 18 ἐφ' ἣ ἐδωροδόκουν. ἀλλὰ πολλοῦ δέω τὰ ὑμέτερ'
 ἔχειν· ὀμνύω γὰρ ὑμῖν θεοὺς πάντας καὶ πάσας
 μηδ' ἂ ἐμοὶ ἰδίᾳ ὑπέσχετο Σεύθης ἔχειν· πάρεστι
 δὲ καὶ αὐτὸς καὶ ἀκούων σύνοιδέ μοι εἰ ἐπιορκῶ·
 19 ἵνα δὲ μᾶλλον θαυμάσητε, συνεπόμνυμι μηδ' ἂ οἱ
 ἄλλοι στρατηγοὶ ἔλαβον εἰληφέναι, μὴ τοίνυν μηδ'
 ὅσα τῶν λοχαγῶν ἔνοι. καὶ τί δὴ ταῦτ' ἐποίουν;
 20 ὦμην, ἄνδρες, ὅσα μᾶλλον συμφέροίμι τούτῳ τὴν
 τότε πενίαν, τοσοῦτῳ μᾶλλον αὐτὸν φιλοφρονή-
 σεσθαι, ὅποτε δυνασθῆι. ἐγὼ δ' ἅμα τ' αὐτὸν
 ὀρῶ εὖ πράττοντα καὶ γινώσκω δὴ αὐτοῦ τὴν
 21 γνώμην. εἶποι δὴ τις ἂν, οὐκοῦν αἰσχύνει οὕτω
 μῶρος ἔξαπατώμενος; ναὶ μὰ Δί' ἡσχυρόμην μέν-
 τάν, εἰ ὑπὸ πολεμίου γ' ὄντος ἔξηρατήθην· φίλω
 δ' ὄντι ἔξαπατᾶν αἰσχίον μοι δοκεῖ εἶναι ἢ ἔξαπα-
 22 τᾶσθαι. ἐπεὶ ἦ γε πρὸς φίλους ἐστὶ φυλακὴ, πᾶσαν

οἶδ' ἡμᾶς φυλαξαμένους, ὡς μὴ παρασχεῖν τούτω
 πρόφασιν δικαίαν μὴ ἀποδιδόναι ἡμῖν ἢ ὑπέσχετο·
 οὔτε γὰρ ἠδικήσαμεν τούτον οὐδὲν οὔτε κατεβλα-
 κεύσαμεν τὰ τούτου οὐδὲ μὴν κατεδειλιάσαμεν οὐδὲν
 ἐφ' ὃ τι ἡμᾶς οὗτος παρεκάλεσεν. ἀλλὰ, φαίη τις ²³
 ἂν, ἔδει τάνεχυρα τότε λαβεῖν, ὡς μὴδ' εἰ ἐβούλετο
 ἐδύνατ' ἐξαπατᾶν. πρὸς ταῦτα δὴ ἀκούσαθ' ἢ ἐγὼ
 οὐκ ἂν ποτ' εἶπον τούτου ἐναντίον, εἰ μὴ μοι παν-
 τάπασιν ἀγνώμονες ἔδοκεῖτ' εἶναι ἢ λίαν εἰς ἐμὲ
 ἀχάριστοι. ἀναμνήσθητε γὰρ ἐν ποίοις τισὶ πράγ- ²⁴
 μασιν ὄντες ἐτυγχάνετε, ἐξ ὧν ὑμᾶς ἐγὼ ἀνήγαγον
 πρὸς Σεύθην. οὐκ εἰς μὲν Πέρινθον προσῆτε τὴν
 πόλιν, Ἀρίσταρχος δ' ὑμᾶς ὁ Λακεδαιμόνιος οὐκ
 εἶα εἰσέραι ἀποκλήσας τὰς πύλας; ὑπαίθριοι δ' ἔξω
 ἐστρατοπεδεύετε, μέσος δὲ χειμῶν ἦν, ἀγορᾶ δ' ἐχρη-
 σθε σπάνια μὲν ὀρῶντες τὰ ὄνια, σπάνια δ' ἔχον-
 τες ὄτων ὠνοῖσθε, ἀνάγκη δ' ἦν μένειν ἐπὶ Θράκης ²⁵
 τρίηρεις γὰρ ἐφορμοῦσαι ἐκώλυον διαπλεῖν· εἰ δὲ
 μένοι τις, ἐν πολεμίᾳ εἶναι, ἐνθα πολλοὶ μὲν ἱππῆς
 ἦσαν ἐναντίοι, πολλοὶ δὲ πελτασταί, ἡμῖν δ' ὄπλι- ²⁶
 τικὸν μὲν ἦν ᾧ ἀθρόοι μὲν ἰόντες ἐπὶ τὰς κώμας
 ἴσως ἂν ἐδυνάμεθα σίτον λαμβάνειν οὐδὲν τι ἄ-
 φθονον, ὅτω δὲ διώκοντες ἂν ἢ ἀνδράποδ' ἢ πρόβατα
 κατελαμβάνομεν οὐκ ἦν ἡμῖν· οὔτε γὰρ ἱππικὸν
 οὔτε πελταστικὸν ἔτι ἐγὼ συνεστηκὸς κατέλαβον
 παρ' ὑμῖν. εἰ οὖν ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ ὄντων ὑμῶν ²⁷
 μὴδ' ὄντινοῦν μισθὸν προσαιτήσας Σεύθην σύμμα-
 χον ὑμῖν προσέλαβον, ἔχοντα καὶ ἱππέας καὶ πελ-
 ταστὰς ὧν ὑμεῖς προσεδεῖσθε, ἢ κακῶς ἂν ἐδόκουν

28 ὑμῖν βεβουλεῦσθαι πρὸ ὑμῶν; τούτων γὰρ δήτου
 κοινωνήσαντες καὶ σίτον ἀφθονώτερον ἐν ταῖς κώμαις
 ἠύρισκετε διὰ τὸ ἀναγκάζεσθαι τοὺς Θραῖκας κατὰ
 σπουδὴν μᾶλλον φεύγειν, καὶ προβάτων κἀνδρα-
 29 πόδων μετέσχετε. καὶ πολέμιον οὐκέτι οὐδέν' ἐωρῶ-
 μεν ἐπειδὴ τὸ ἐπιτικὸν ἡμῖν προσεγένετο· τέως δὲ
 θαρραλέως ἡμῖν ἐφείπονθ' οἱ πολέμοι καὶ ἐπιτικῶ καὶ
 30 πελταστικῶ. εἰ δὲ δὴ ὁ συμπαρέχων ὑμῖν ταύτην τὴν
 ἀσφάλειαν μὴ πάμπολυν μισθὸν προσετέλει, τοῦτο
 δὴ τὸ σχέτλιον πάθημα καὶ διὰ τοῦτ' οὐδαμῆ ὀέσθε
 31 χρῆναι ζῶντ' ἐμὲ ἀνεῖναι; νῦν δὲ δὴ πῶς ἀπέρ-
 χεσθε; οὐ διαχειμάσαντες μὲν ἐν ἀφθόνοις τοῖς
 ἐπιτηδείοις, περιττὸν δ' ἔχοντες τοῦτ' εἴ τι ἐλάβετε
 παρὰ Σείθου; τὰ γὰρ τῶν πολεμίων ἔδαπανᾶτε.
 καὶ ταῦτα πράττοντες οὔτ' ἀνδρας ἐπείδετε ὑμῶν
 32 αὐτῶν ἀποθανόντας οὔτε ζῶντας ἀπεβάλετε. εἰ δὲ
 τι καλὸν πρὸς τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ βαρβάρους ἐπέ-
 πρακτο ὑμῖν, οὐ κακείνο σῶν ἔχετε καὶ πρὸς ἐκεί-
 νοις νῦν ἄλλην εὐκλειαν προσειλήφατε καὶ τοὺς ἐν
 τῇ Εὐρώπῃ Θραῖκας ἐφ' οὓς ἐστρατεύσασθε κρατή-
 σαντες; ἐγὼ μὲν ὑμᾶς φημι δικαίως ἂν ὧν ἐμοὶ
 χαλεπαίνετε τούτων τοῖς θεοῖς χάριν εἰδέναι ὡς
 33 ἀγαθῶν. καὶ τὰ μὲν δὴ ὑμέτερα τοιαῦτα. ἄγετε
 δὴ πρὸς θεῶν καὶ τὰ ἐμὰ σκέψασθ' ὡς ἔχει. ἐγὼ
 γὰρ ὅτε μὲν πρότερον ἀπῆα οἴκαδε, ἔχων μὲν ἔπαινον
 πολὺν πρὸς ὑμῶν ἀπεπορευόμεν, ἔχων δὲ δι' ὑμᾶς
 34 καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εὐκλειαν. ἐπιστευόμεν
 δ' ὑπὸ Λακεδαιμονίων· οὐ γὰρ ἂν μ' ἐπεμπον
 πάλιν πρὸς ὑμᾶς. νῦν δ' ἀπέρχομαι πρὸς μὲν

*Λακεδαιμονίους ὑφ' ὑμῶν διαβεβλημένους, Σεύθῃ
 δ' ἀπληχθήμενος ὑπὲρ ὑμῶν, ὃν ἠλπίζον. εὖ ποιήσας
 μεθ' ὑμῶν ἀποστροφὴν καὶ ἐμοὶ καλὴν καὶ παισίν,
 εἰ γένοιτο, καταθήσεσθαι. ὑμεῖς δ', ὑπὲρ ὧν ἐγὼ 35
 ἀπλήχθημαί τε πλεῖστα καὶ ταῦτα πολὺ κρείττοσιν
 ἑμαυτοῦ, πραγματευόμενός τ' οὐδὲ νῦν πω πέπαι-
 μαί ὅ τι δύναμαι ἀγαθὸν ὑμῖν, τοιαύτην ἔχετε
 γνῶμην περὶ ἐμοῦ. ἀλλ' ἔχετε μὲν μ' οὔτε φεύ- 36
 γοντα λαβόντες οὔτ' ἀποδιδράσκοντα· ἦν δὲ ποιήσῃθ'
 ἃ λέγετε, ἴσθ' ὅτι ἄνδρα κατακεκονότες ἔσεσθε πολλὰ
 μὲν δὴ πρὸ ὑμῶν ἀγρυπνήσαντα, πολλὰ δὲ σὺν
 ὑμῖν πονήσαντα καὶ κινδυνεύσαντα καὶ ἐν τῷ μέρει
 καὶ παρὰ τὸ μέρος, θεῶν δ' ἕλεων ὄντων τρόπαια
 βαρβάρων πολλὰ δὴ σὺν ὑμῖν στησάμενον, ὅπως
 δέ γε μηδενὶ τῶν Ἑλλήνων πολέμιοι γένοισθε, πᾶν
 ὅσον ἐγὼ ἐδυνάμην πρὸς ὑμᾶς διατεινόμενον. καὶ 37
 γὰρ οὖν νῦν ὑμῖν ἔξεστιν ἀνεπιλήπτως πορεύεσθαι
 ὅποι ἂν ἔλησθε καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν.
 ὑμεῖς δέ, ὅτε πολλὴ ὑμῖν εὐπορία φαίνεται, καὶ
 πλεῖτ' ἐνθα δὴ ἐπεθυμεῖτε πάλαι, δέονται ἅτε ὑμῶν
 οἱ μέγιστον δυνάμενοι, μισθὸς δὲ φαίνεται, ἡγεμόνες
 δ' ἤκουσι οἱ κράτιστοι νομιζόμενοι εἶναι, νῦν δὴ
 καιρὸς ὑμῖν δοκεῖ εἶναι ὡς τάχιστ' ἐμὲ κατακαίνειν;
 οὐ μὴν ὅτε γ' ἐν τοῖς ἀπόροις ἦμεν, ὃ πάντων 38
 μνημονικώτατοι, ἀλλὰ καὶ πατέρ' ἐμ' ἐκαλεῖτε καὶ
 αἰὶ ὡς εὐεργέτου μεμνήσεσθαι ὑπισχνείσθε, οὐ μέντοι
 ἀγνώμονες οὐδ' οὔτοί εἰσιν οἱ νῦν ἤκοντες ἐφ' ὑμᾶς·
 ὡσθ', ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὐδὲ τούτοις δοκεῖτε βελτίονες ἂν
 εἶναι τοιοῦτοι ὄντες περὶ ἐμέ. ταῦτ' εἰπὼν ἐπαύσατο.*

- 39 Χαρμῖνος δ' ὁ Λακεδαιμόνιος ἀναστὰς εἶπεν·
 ' Οὐ τῷ σιώ, ἀλλ' ἐμοὶ μέντοι οὐ δικαίως δοκεῖτε
 τῷ ἀνδρὶ τούτῳ χαλεπαίνειν· ἔχω γὰρ καὶ αὐτὸς
 αὐτῷ μαρτυρῆσαι. Σεύθης γὰρ ἐρωτῶντος ἐμοῦ
 καὶ Πολυνίκου περὶ Ξενοφῶντος τίς ἀνὴρ εἶη ἄλλο
 μὲν οὐδὲν εἶχε μέμψασθαι, ἄγαν δὲ φιλοστρατιώτην
 ἔφη αὐτὸν εἶναι· δι' ὃ καὶ χεῖρον αὐτῷ εἶναι πρὸς
 40 ἡμῶν τε τῶν Λακεδαιμονίων καὶ πρὸς αὐτοῦ. ἀνα-
 στὰς ἐπὶ τούτῳ Εὐρύλοχος Λουσιάτης Ἄρκας εἶπε·
 Καὶ δοκεῖ γέ μοι, ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τοῦτο
 ὑμᾶς πρῶτον ἡμῶν στρατηγῆσαι, παρὰ Σεύθου ἡμῖν
 τὸν μισθὸν ἀναπρᾶξαι ἢ ἐκόντος ἢ ἄκοντος, καὶ
 41 μὴ πρότερον ἡμᾶς ἀπαγαγεῖν. Πολυκράτης δ' Ἀθη-
 ναῖος εἶπεν ἐνετὸς ὑπὸ Ξενοφῶντος, ' Οἷω γε μὴν,
 ἔφη, ὦ ἄνδρες, καὶ Ἡρακλείδην ἐνταῦθα παρόντα,
 ὅς παραλαβὼν τὰ χρήμαθ' ἃ ἡμεῖς ἐπονήσαμεν,
 ταῦτ' ἀποδόμενος οὔτε Σεύθῃ ἀπέδωκεν οὔθ' ἡμῖν
 τὰ γιγνόμενα, ἀλλ' αὐτὸς κλέψας πέπαται. ἦν οὖν
 σωφρονῶμεν, ἐξόμεθ' αὐτοῦ· οὐ γὰρ δὴ οὗτός γε,
 ἔφη, Θραξ ἔστιν, ἀλλ' Ἕλληρ ὢν Ἕλληνας ἀδικεῖ.
- 42 Ταῦτ' ἀκούσας ὁ Ἡρακλείδης μάλ' ἐξεπλάγη·
 καὶ προσελθὼν τῷ Σεύθῃ λέγει· Ἡμεῖς ἦν σω-
 φρονῶμεν, ἄπιμεν ἐντεῦθεν ἐκ τῆς τούτων ἐπι-
 κρατείας. καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τοὺς ἵππους ὄχοντ'
 43 ἀπελαύνοντες εἰς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον. κἀντεῦ-
 θεν Σεύθης πέμπει Ἀβροζέλημν τὸν ἑαυτοῦ ἐρμη-
 νέα πρὸς Ξενοφῶντα καὶ κελεύει αὐτὸν καταμεῖναι
 παρ' ἑαυτῷ ἔχοντα χιλίους ὀπλίτας, καὶ ὑπισχνεῖται
 αὐτῷ ἀποδώσειν τὰ τε χωρία τὰ ἐπὶ Θαλάττῃ καὶ

τάλλ' ἃ ὑπέσχετο. καὶ ἐν ἀπορρήτῳ ποιησάμενος λέγει ὅτι ἀκήκοε Πολυνίκου ὡς εἰ ὑποχείριος ἔσται Λακεδαιμονίοις, σαφῶς ἀποθανοῖτο ὑπὸ Θίβρωνος. ἐπέστελλον δὲ ταῦτα καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῷ Ξενοφῶντι 44 ὡς διαβεβλημένος εἴη καὶ φυλάττεσθαι δεοί. ὁ δ' ἀκούων ταῦτα δὴ ἱερεῖα λαβὼν ἐθύετο τῷ Διὶ τῷ βασιλεῖ πότερ' οἷ λῶνον καὶ ἄμεινον εἴη μένειν παρὰ Σεύθῃ ἐφ' οἷς Σεύθῃς λέγει ἢ ἀπιέναι σὺν τῷ στρατεύματι. ἀναιρεῖ αὐτῷ ἀπιέναι.

VII. Ἐντεῦθεν Σεύθῃς μὲν ἀπεστρατοπεδεύσατο προσωτέρω· οἱ δ' Ἕλληνες ἐσκήνησαν εἰς κώμας ὅθεν ἔμελλον πλείστ' ἐπισιτισάμενοι ἐπὶ θάλατταν ἤξεν. αἱ δὲ κῶμαι αὐταὶ ἦσαν δεδομένα ὑπὸ Σεύθου Μηδοσάδῃ. ὁρῶν οὖν ὁ Μηδοσάδης 2 δαπανώμενα τὰ ἑαυτοῦ ἐν ταῖς κώμας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων χαλεπῶς ἔφερε· καὶ λαβὼν ἄνδρα Ὀδρύσην δυνατώτατον τῶν ἄνωθεν καταβεβηκότων καὶ ἱππέας ὅσον τριάκοντα ἔρχεται καὶ προκαλεῖται Ξενοφῶντα ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος. καὶ ὅς λαβὼν τινὰς τῶν λοχαγῶν καὶ ἄλλους τῶν ἐπιτηδειῶν προσέρχεται. ἐνθα δὴ λέγει Μηδοσάδης· Ἄδι- 3 κεῖτ', ὦ Ξενοφῶν, τὰς ἡμετέρας κώμας πορθοῦντες. προλέγομεν οὖν ὑμῖν, ἐγὼ θ' ὑπὲρ Σεύθου καὶ ὁδε ἀνὴρ παρὰ Μηδόκου ἦκων τοῦ ἄνω βασιλέως, ἀπιέναι ἐκ τῆς χώρας· εἰ δὲ μή, οὐκ ἐπιτρέφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν ποιῆτε κακῶς τὴν ἡμετέραν χώραν, ὡς πολεμίους ἀλεξόμεθα.

Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἀκούσας ταῦτ' εἶπεν· Ἄλλὰ σοὶ 4 μὲν τοιαῦτα λέγοντι κάποκρίνασθαι χαλεπὸν· τού-

του δ' ἔνεκα τοῦ νεανίσκου λέξω, ἵν' εἰδῆ οἳοί θ'
 5 ὑμεῖς ἔστε καὶ οἳοί ἡμεῖς. ἡμεῖς μὲν γάρ, ἔφη,
 πρὶν ὑμῖν φίλοι γενέσθαι ἐπορευόμεθα διὰ ταύτης
 τῆς χώρας ὅποι ἐβουλόμεθα, ἦν μὲν ἐθέλοιμεν πορ-
 6 θοῦντες, ἦν δ' ἐθέλοιμεν κἀόντες, καὶ σὺ δὴ τότε
 πρὸς ἡμᾶς ἔλθοις πρᾶσβεύων, ἠὲ λίζου τότε παρ'
 ἡμῖν οὐδένα φοβούμενος τῶν πολεμίων· ὑμεῖς δ'
 οὐκ ἦτ' εἰς τήνδε τὴν χώραν, ἢ εἴ ποτ' ἔλθοιτε,
 ὡς ἐν κρειττόνων χώρα ἠὲ λίζεσθ' ἐγκεχαλινωμένους
 7 τοῖς ἵπποις. ἐπεὶ δ' ἡμῖν φίλοι ἐγένεσθε καὶ δι'
 ἡμᾶς σὺν θεοῖς ἔχετε τήνδε τὴν χώραν, νῦν δὴ
 ἐξελαύνεθ' ἡμᾶς ἐκ τῆσδε τῆς χώρας ἦν παρ' ἡμῶν
 σχόντων κατὰ κράτος παρελάβετε· ὡς γὰρ αὐτὸς
 οἶσθα, οἱ πολέμιοι οὐκ ἱκανοὶ ἦσαν ἡμᾶς ἐξελαύνειν.
 8 καὶ οὐκ ὅπως δῶρα δοῦς καὶ εὖ ποιήσας ἀνθ' ὧν
 εὖ ἔπαθες ἀξιοῖς ἡμᾶς ἀποπέμψασθαι, ἀλλ' ἀποπο-
 ρευομένους ἡμᾶς οὐδ' ἐναυλισθῆναι ὅσον δύνασαι
 9 ἐπιτρέπεις. καὶ ταῦτα λέγων οὔτε θεοὺς αἰσχύνει
 οὔτε τόνδε τὸν ἄνδρα, ὃς νῦν μὲν σ' ὄρα πλου-
 τοῦντα, πρὶν δ' ἡμῖν φίλον γενέσθαι ἀπὸ ληστείας
 10 τὸν βίον ἔχοντα, ὡς αὐτὸς ἔφησθα. ἀτὰρ τί καὶ
 πρὸς ἐμὲ λέγεις ταῦτα; ἔφη· οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔτι ἄρχω,
 ἀλλὰ Λακεδαιμόνιοι, οἷς ὑμεῖς παρεδώκατε τὸ στρα-
 τευμα ἀπαγαγεῖν οὐδὲν ἐμὲ παρακαλέσαντες, ᾧ
 θαυμασιώτατοι, μήπως ὥσπερ ἀπηχθανόμην αὐτοῖς
 ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦγον, οὕτω καὶ χαρισαίμην νῦν
 ἀποδιδούς.
 11 Ἐπεὶ ταῦτ' ἤκουσεν ὁ Ὀδρύσης, εἶπεν· Ἐγὼ
 μὲν, ᾧ Μηδόσαδες, κατὰ τῆς γῆς καταδύομαι ὑπὸ

τῆς αἰσχύνης ἀκούων ταῦτα. καὶ εἰ μὲν πρόσθεν
 ἠπιστάμην, οὐδ' ἂν συνηκολούθησά σοι· καὶ νῦν
 ἀπειμι.. οὐδὲ γὰρ ἂν Μήδοκος μ' ὁ βασιλεὺς ἐπαι-
 νοίη, εἰ ἐξελαύνοιμι τοὺς εὐεργέτας. ταῦτ' εἰπὼν 12
 ἀναβάς ἐπὶ τὸν ἵππον ἀπήλαυσε καὶ σὺν αὐτῷ οἱ
 ἄλλοι ἱππῆς πλὴν τεττάρων ἢ πέντε. ὁ δὲ Μηδο-
 σάδης, ἐλύπει γὰρ αὐτὸν ἢ χώρα πορθομένη,
 ἐκέλευε τὸν Ξενοφῶντα καλέσαι τῷ Λακεδαιμονίῳ.
 καὶ ὃς λαβὼν τοὺς ἐπιτηθειστάτους προσῆλθε τῷ 13
 Χαρμίνῳ καὶ Πολυνίκῳ καὶ ἔλεξεν ὅτι καλεῖ αὐτοὺς
 Μηδοσάδης προερῶν ἄπερ αὐτῷ, ἀπιέναι ἐκ τῆς
 χώρας. οἴμαι ἂν οὖν, ἔφη, ὑμᾶς ἀπολαβεῖν τῇ 14
 στρατιᾷ τὸν ὀφειλόμενον μισθόν, εἰ εἴποιθ' ὅτι
 δεδέχται ὑμῶν ἢ στρατιὰ συναναπράξαι τὸν μισθὸν
 ἢ παρ' ἐκόντος ἢ παρ' ἄκοντος Σεύθου, καὶ ὅτι
 τούτων τυχόντες προθύμως ἂν συνέπεσθαι ὑμῖν
 φασί· καὶ ὅτι δίκαια ὑμῖν δοκοῦσι λέγειν· καὶ ὅτι
 ὑπέσχεσθ' αὐτοῖς τότ' ἀπιέναι ὅταν τὰ δίκαια ἔχωσιν
 οἱ στρατιῶται.

Ἀκούσαντες οἱ Λάκωνες ταῦτ' ἔφρασαν ἐρεῖν 15
 καὶ ἄλλ' ὅποι' ἂν δύνωνται κράτιστα· καὶ εὐθύς
 ἐπορεύοντο ἔχοντες πάντας τοὺς ἐπικαιρίους. ἐλθὼν
 δ' ἔλεξε Χαρμῖνος· Εἰ μὲν σὺ τι ἔχεις, ὦ Μηδοσάδες,
 πρὸς ἡμᾶς λέγειν, εἰ δὲ μή, ἡμεῖς πρὸς σὲ ἔχομεν.
 ὁ δὲ Μηδοσάδης μάλα δὴ ὑφειμένως· Ἄλλ' ἐγὼ μὲν 16
 λέγω, ἔφη, καὶ Σεύθης ταυτά, ὅτι ἀξιοῦμεν τοὺς
 φίλους ἡμῖν γεγεννημένους μὴ κακῶς πάσχειν ὑφ'
 ὑμῶν. ὃ τι γὰρ ἂν τούτους κακῶς ποιῆθ' ἡμᾶς
 ἤδη ποιεῖτε· ἡμέτεροι γὰρ εἰσιν. Ἡμεῖς τοίνυν, 17

οἱ νῦν σοι ὑπήκοοι γενόμενοι οὐ φιλία τῇ σῆ ἐπέ-
 σθησαν ὑπὸ σοῦ ἄρχεσθαι ἀλλ' ἀνάγκη, καὶ ὅτι ἐπι-
 χειροῖεν ἂν πάλιν ἐλεύθεροι γίγνεσθαι, εἰ μὴ τις
 80 αὐτοὺς φόβος κατέχοι. ποτέρως οὖν οἶμι μᾶλλον
 ἂν φοβεῖσθαι τ' αὐτοὺς καὶ σωφρονεῖν τὰ πρὸς σέ,
 εἰ δρῶέν σοι τοὺς στρατιώτας οὕτω διακειμένους
 ὡς νῦν τε μένοντας ἂν, εἰ σὺ κελεύεις, αὐθίς τ'
 ἂν ταχὺ ἐλθόντας, εἰ δέοι, ἄλλους τε τούτων περὶ
 σοῦ ἀκούοντας πολλὰ κάγαθὰ ταχὺ ἂν σοι δπότε
 βούλοιο παραγενέσθαι, ἢ εἰ καταδοξάσειαν μήτ' ἂν
 ἄλλους σοι ἐλθεῖν δι' ἀπιστίαν ἐκ τῶν νῦν γεγενη-
 μένων τούτους τ' αὐτοῖς εὐνουστέρους εἶναι ἢ σοί;
 81 ἀλλὰ μὴν οὐδὲν πλήθει γ' ἡμῶν λειψθέντες ὑπειξάν
 σοι, ἀλλὰ προσιατῶν ἀπορία. οὐκοῦν νῦν καὶ
 τοῦτο κίνδυνος μὴ λάβωσι προσιάτας αὐτῶν τινας
 τούτων οἱ νομίζουσιν ὑπὸ σοῦ ἀδικεῖσθαι, ἢ καὶ
 τούτων κρείττονας τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐὰν οἱ
 μὲν στρατιῶται ὑπισχνῶνται προθυμότερον αὐτοῖς
 συστρατεύσεσθαι, ἂν τὰ παρὰ σοῦ νῦν ἀναπράξω-
 σιν, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι διὰ τὸ δεῖσθαι τῆς στρα-
 82 τίας συναινέσωσιν αὐτοῖς ταῦτα. ὅτι γε μὴν οἱ
 νῦν ὑπὸ σοὶ Θραῖκες γενόμενοι πολὺ ἂν προθυμό-
 τερον ἴοιεν ἐπὶ σε ἢ σὺν σοὶ οὐκ ἄδηλον· σοῦ μὲν
 γὰρ κρατοῦντος δουλεία ὑπάρχει αὐτοῖς, κρατου-
 83 μένου δ' ἐλευθερία. εἰ δὲ καὶ τῆς χώρας προνο-
 εῖσθαι ἤδη τι δεῖ ὡς σῆς οὔσης, ποτέρως ἂν οἶμι
 ἀπαθῆ κακῶν μᾶλλον αὐτῆν εἶναι, εἰ οὔτοι οἱ
 στρατιῶται ἀπολαβόντες ἃ ἐγκαλοῦσιν εἰρήνην κατα-
 λπόντες οἴχονται, ἢ εἰ οὔτοι τε μένοιεν ὡς ἐν

τῆς αἰσχύνῃς ἀκούων ταῦτα. καὶ εἰ μὲν πρόσθεν ἠπιστάμην, οὐδ' ἂν συνηκολούθησά σοι· καὶ νῦν ἀπειμι. οὐδὲ γὰρ ἂν Μήδοκός μ' ὁ βασιλεὺς ἐπινοίῃ, εἰ ἐξελαύνοιμι τοὺς εὐεργέτας. ταῦτ' εἰπὼν 12 ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον ἀπήλαυε καὶ σὺν αὐτῷ οἱ ἄλλοι ἱππῆς πλὴν τεττάρων ἢ πέντε. ὁ δὲ Μηδοσάδης, ἐλύπει γὰρ αὐτὸν ἢ χώρα πορθομένη, ἐκέλευε τὸν Ξενοφῶντα καλέσαι τῷ Λακεδαιμονίῳ. καὶ ὃς λαβὼν τοὺς ἐπιτηδαιοτάτους προσῆλθε τῷ 13 Χαρμῖνῳ καὶ Πολυνίκῳ καὶ ἔλεξεν ὅτι καλεῖ αὐτοὺς Μηδοσάδης προερῶν ἄπερ αὐτῷ, ἀπιέναι ἐκ τῆς χώρας. οἴμαι ἂν οὖν, ἔφη, ὑμᾶς ἀπολαβεῖν τῇ 14 στρατιᾷ τὸν ὀφειλόμενον μισθόν, εἰ εἴποιθ' ὅτι δεδέχται ὑμῶν ἢ στρατιὰ συναναπράξει τὸν μισθόν ἢ παρ' ἐκόντος ἢ παρ' ἄκοντος Σεύθου, καὶ ὅτι τούτων τυχόντες προθύμως ἂν συνέπεσθαι ὑμῖν φασί· καὶ ὅτι δίκαια ὑμῖν δοκοῦσι λέγειν· καὶ ὅτι ὑπέσχεσθ' αὐτοῖς τότε ἀπιέναι ὅταν τὰ δίκαια ἔχωσιν οἱ στρατιῶται.

Ἀκούσαντες οἱ Λάκωνες ταῦτ' ἔφρασαν ἐρεῖν 15 καὶ ἄλλ' ὅποι' ἂν δύνωνται κράτιστα· καὶ εὐθύς ἐπορεύοντο ἔχοντες πάντας τοὺς ἐπικαιρίους. ἐλθὼν δ' ἔλεξε Χαρμῖνος· Εἰ μὲν σύ τι ἔχεις, ὦ Μηδοσάδες, πρὸς ἡμᾶς λέγειν, εἰ δὲ μή, ἡμεῖς πρὸς σὲ ἔχομεν. ὁ δὲ Μηδοσάδης μάλα δὴ ὑφειμένως· Ἄλλ' ἐγὼ μὲν 16 λέγω, ἔφη, καὶ Σεύθῃς ταῦτά, ὅτι ἀξιοῦμεν τοὺς φίλους ἡμῖν γεγεννημένους μὴ κακῶς πάσχειν ὑφ' ὑμῶν. ὁ τι γὰρ ἂν τούτους κακῶς ποιῆθ' ἡμᾶς ἤδη ποιεῖτε· ἡμέτεροι γάρ εἰσιν. Ἡμεῖς τοίνυν, 17

τὸ ἀργύριον ἔχειν ἐκ παντὸς τρόπου· ἐγὼ δέ, ὦ
 Σεύθη, οὐδὲν νομίζω ἀνδρὶ ἄλλως τε καὶ ἀρχοντι
 κάλλιον εἶναι κτῆμα οὐδὲ λαμπρότερον ἀρετῆς καὶ
 42 δικαιοσύνης καὶ γενναιότητος. ὁ γὰρ ταῦτ' ἔχων
 πλουτεῖ μὲν ὄντων φίλων πολλῶν, πλουτεῖ δὲ καὶ
 ἄλλων βουλομένων γενέσθαι, καὶ εὖ μὲν πράττων
 ἔχει τοὺς συνηθησομένους, ἐὰν δέ τι σφαλῆ, οὐ
 43 σπανίζει τῶν βοηθησόντων. ἀλλὰ γὰρ εἰ μήτ' ἐκ
 τῶν ἐμῶν ἔργων κατέμαθες ὅτι σοι ἐκ τῆς ψυχῆς
 φίλος ἦν, μήτ' ἐκ τῶν ἐμῶν λόγων δύνασαι τοῦτο
 γνῶναι, ἀλλὰ τοὺς τῶν στρατιωτῶν λόγους πάντως
 κατανόησον· παρήσθα γὰρ καὶ ἤκουες ἃ ἔλεγον οἱ
 44 ψέγειν ἐμὲ βουλόμενοι. κατηγοροῦν γὰρ μου πρὸς
 Λακεδαιμονίους ὡς σὲ περὶ πλείονος ποιοίμην ἢ
 Λακεδαιμονίους, αὐτοὶ δ' ἐνεκάλουν ἐμοὶ ὡς μᾶλλον
 μέλοι μοι ὅπως τὰ σὰ καλῶς ἔχοι ἢ ὅπως τὰ
 ἑαυτῶν· ἔφασαν δέ με καὶ δῶρα ἔχειν παρὰ σοῦ.
 45 καίτοι τὰ δῶρα ταῦτα πότερον οἶε αὐτοὺς κακό-
 νοιάν τιν' ἐνιδόντας μοι πρὸς σὲ αἰτιασθαι μ' ἔχειν
 παρὰ σοῦ ἢ προθυμίαν πολλήν περὶ σὲ κατανο-
 46 ἦσαντας; ἐγὼ μὲν οἶμαι πάντας ἀνθρώπους νομίζειν
 εὐνοίαν δεῖν ἀποκείσθαι τούτῳ παρ' οὗ ἂν δῶρά
 τις λαμβάνῃ. σὺ δὲ πρὶν μὲν ὑπηρετῆσαι τί σοι
 ἐμὲ ἐδέξω ἠδέως καὶ ὄμμασι καὶ φωνῇ καὶ ξενίοις
 καὶ ὅσ' ἔσοιτο ὑπισχνούμενος οὐκ ἐνεπίμπλασο· ἐπεὶ
 δὲ κατέπραξας ἃ ἐβούλου καὶ γεγένησαι ὅσον ἐγὼ
 ἐδυνάμην μέγιστος, νῦν οὕτω μ' ἀτιμον ὄντ' ἐν
 47 τοῖς στρατιώταις τολμᾶς περιορᾶν; ἀλλὰ μὴν ἔτι
 σοι δόξειν ἀποδοῦναι πιστεύω καὶ τὸν χρόνον ἀνα-

διδάξῃν σε καὐτόν γέ σ' οὐχὶ ἀνέξεσθαι τοὺς σοὶ
προεμένους εὐεργεσίαν δοῶντά σοι ἐγκαλοῦντας.
δέομαι οὖν σου, ὅταν ἀποδιδῶς, προθυμείσθαι ἐμὲ
παρὰ τοῖς στρατιώταις τοιοῦτον ποιῆσαι οἶόνπερ
καὶ παρέλαβες.

Ἀκούσας ταῦθ' ὁ Σεύθης κατηράσατο τῷ αἰτίῳ 48
τοῦ μὴ πάλαι ἀποδεδόσθαι τὸν μισθόν· καὶ πάντες
Ἡρακλείδην τοῦτον ὑπώπτενον εἶναι· ἐγὼ γάρ,
ἔφη, οὔτε διανοήθην πάποτ' ἀποστερῆσαι ἀποδώσω
τε. ἐντεῦθεν πάλιν εἶπεν ὁ Ξενοφῶν· Ἐπεὶ τοίνυν 49
διανοεῖ ἀποδιδόναι, νῦν ἐγὼ σου δέομαι δι' ἐμοῦ
ἀποδοῦναι, καὶ μὴ περιδεῖν με διὰ σὲ ἀνομοίως
ἔχοντ' ἐν τῇ στρατιᾷ νῦν τε καὶ ὅτε πρὸς σὲ ἀφι-
κόμεθα. ὁ δ' εἶπεν· Ἄλλ' οὔτ' ἐν τοῖς στρατιώταις 50
ἔσει δι' ἐμ' ἀτιμότερος ἂν τε μένης παρ' ἐμοὶ χιλίους
μόνους ὀπλίτας ἔχων, ἐγὼ σοὶ τὰ τε χωρία ἀπο-
δώσω καὶ τᾶλλ' ἅ ὑπεσχόμην. ὁ δὲ πάλιν εἶπε· 51
Ταῦτα μὲν ἔχειν οὕτως οὐχ οἶόν τε· ἀπόπεμπε δ'
ἡμᾶς. Καὶ μὴν, ἔφη ὁ Σεύθης, καὶ ἀσφαλέστερόν
γέ σοι οἶδ' ὄν παρ' ἐμοὶ μένειν ἢ ἀπιέναι. ὁ δὲ 52
πάλιν εἶπεν· Ἀλλὰ τὴν μὲν σὴν πρόνοιαν ἐπαινώ·
ἐμοὶ δὲ μένειν οὐχ οἶόν τε· ὅπου δ' ἂν ἐγὼ ἐντι-
μότερος ᾶ, νόμιζε καὶ σοὶ τοῦτ' ἀγαθὸν ἔσεσθαι.
ἐντεῦθεν λέγει Σεύθης· Ἀργύριον μὲν οὐκ ἔχω 53
ἀλλ' ἢ μικρόν τι, καὶ τοῦτό σοι δίδωμι, τάλαντον·
βοῦς δ' ἑξακοσίους καὶ πρόβατα εἰς τετρακισχίλια
καὶ ἀνδρόποδα εἰς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ταῦτα λαβὼν
καὶ τοὺς τῶν ἀδικησάντων σε ὁμήρους προσλαβὼν
ἀπιθι. γελάσας ὁ Ξενοφῶν εἶπεν· Ἦν οὖν μὴ 54

ἐξικνῆται ταῦτ' εἰς τὸν μισθόν, τίνος τάλαντον φήσω ἔχειν; ἄρ' οὐκ, ἐπειδὴ καὶ ἐπικίνδυνόν μοι ἔστιν, ἀπιόντά γ' ἄμεινον φυλάττεσθαι πέτρους; ἤκουες δὲ τὰς ἀπειλάς. τότε μὲν δὴ αὐτοῦ ἔμεινε.

55 Τῇ δ' ὑστεραία ἀπέδωκέ τ' αὐτοῖς ἅ ὑπέσχετο καὶ τοὺς ἐλῶντας συνέπεμψεν. οἱ δὲ στρατιῶται τέως μὲν ἔλεγον ὡς ὁ Ξενοφῶν οἴχοιτο ὡς Σεύθην οἰκίσεων καὶ ἅ ὑπέσχετ' αὐτῷ ληψόμενος· ἐπεὶ δ' 56 εἶδον, ἤσθησαν καὶ προσέθεον. Ξενοφῶν δ' ἐπεὶ εἶδε Χαρμῖνόν τε καὶ Πολύνικον· Ταῦτ', ἔφη, σέσωται δι' ὑμᾶς τῇ στρατιᾷ καὶ παραδίδωμι αὐτὰ ἐγὼ ὑμῖν· ὑμεῖς δὲ διαθήμενοι διάδοτε τῇ στρατιᾷ. οἱ μὲν οὖν παραλαβόντες καὶ λαφυροποιῶλας καταστή- 57 σαντες ἐπιώλουν, καὶ πολλὴν εἶχον αἰτίαν. Ξενοφῶν δ' οὐ προσήει, ἀλλὰ φανερός ἦν οἴκαδε παρασκευαζόμενος· οὐ γὰρ πω ψῆφος αὐτῷ ἐπῆκτο Ἀθήνησι περὶ φυγῆς. προσελθόντες δ' αὐτῷ οἱ ἐπιτήδειοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐδέοντο μὴ ἀπελθεῖν, πρὶν ἀπαγάγοι τὸ σράτευμα καὶ Θίβρωνι παραδοίη.

VIII. Ἐντεῦθεν διέπλευσαν εἰς Ἀάμψακον, καὶ ἀπαντᾷ Ξενοφῶντι Εὐκλείδης μάντις Φλιάσιος ὁ Κλεαγόρου υἱὸς τοῦ τὰ ἐντοίχια ἐν Λυκείῳ γεγραφῶτος. οὗτος συνήδετο τῷ Ξενοφῶντι ὅτι ἐσέσωτο, 2 καὶ ἡρώτα αὐτὸν πόσον χρυσίον ἔχοι. ὁ δ' αὐτῷ ἐπομόσας εἶπεν ἢ μὴν ἔσεσθαι μὴδ' ἐφόδιον ἰκανὸν οἴκαδ' ἀπιόντι, εἰ μὴ ἀπόδοιτο τὸν ἵππον καὶ ἅ 3 ἀμφ' αὐτὸν εἶχεν. ὁ δ' αὐτῷ οὐκ ἐπίστευεν. ἐπεὶ δ' ἐπεμψαν Λαμψακηνοὶ ξένια τῷ Ξενοφῶντι καὶ ἔθνε τῷ Ἀπόλλωνι, παρεστήσατο τὸν Εὐκλείδην·

ιδῶν δὲ τὰ ἱερά ὁ Εὐκλείδης εἶπεν, ὅτι πείθουτ' αὐτῶ μὴ εἶναι χρήματα. Ἄλλ' οἷδ', ἔφη, ὅτι, κἂν μέλλῃ ποτ' ἔσεσθαι, φαίνεται τι ἐμπόδιον, ἂν μηδὲν ἄλλο, σὺ σαυτῶ. συνωμολόγει ταῦθ' ὁ Ξενοφῶν. ὁ δ' εἶπεν· Ἐμπόδιος γάρ σοι ὁ Ζεὺς ὁ μειλίχιός 4 ἔστι, καὶ ἐπήρετ' εἰ ἤδη θύσειεν, ὥσπερ οἴκοι, ἔφη, εἰώθειν ἐγὼ ὑμῖν θύεσθαι καὶ ὀλοκαυτεῖν. ὁ δ' οὐκ ἔφη ἐξ ὅτου ἀπεδήμησε τεθυκέναι τούτῳ τῶ θεῶ. συνεβούλευσεν οὖν αὐτῶ θύεσθαι καθὰ εἰώθει, καὶ ἔφη συνοίσειν ἐπὶ τὸ βέλτιον. τῇ δ' ὑστεραία 5 ὁ Ξενοφῶν προελθὼν εἰς Ὀφρύνιον ἐθύετο καὶ ὀλοκαυτεῖ χοίρους τῶ πατρίῳ νόμῳ, καὶ ἐκαλλιέρει. καὶ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀφικνεῖται Βίον καὶ Ναυσι- 6 κλείδης χρήματα δάσσοντες τῶ στρατεύματι, καὶ ξενοῦνται τῶ Ξενοφῶντι καὶ ἵππον ὃν ἐν Λαμψάκῳ ἀπέδοτο πεντήκοντα δαρεικῶν, ὑποπτεύοντες αὐτὸν δι' ἔνδειαν πεπρακέναι, ὅτι ἤκουον αὐτὸν ἠδεσθαι τῶ ἵππῳ, λυσάμενοι ἀπέδοσαν καὶ τὴν τιμὴν οὐκ ἠθέλον ἀπολαβεῖν.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ τῆς Τρωάδος, καὶ τ ὑπερβάντες τὴν Ἰδὴν εἰς Ἄντιανδρον ἀφικνοῦνται πρῶτον, εἶτα παρὰ θάλατταν πορευόμενοι τῆς Μυσίας εἰς Θήβης πεδῖον. ἐντεῦθεν δι' Ἀδραμυττίου 8 καὶ Κνωπῶν εἰς Καῖκου πεδῖον ἐλθόντες Πέργαμον καταλαμβάνουσι τῆς Μυσίας.

Ἐνταῦθα δὴ ξενοῦται Ξενοφῶν Ἑλλάδι τῇ Γογγύλου τοῦ Γογγύλου τοῦ Ἐρετριεύος γυναικὶ καὶ Γοργίωνος καὶ Γογγύλου μητρὶ. αὕτῃ δ' αὐτῶ 9 φράζει ὅτι Ἀσιδάτης ἐστὶν ἐν τῷ πεδίῳ ἀγῆρ Πέρσης·

- τοῦτον ἔφη αὐτόν, εἰ ἔλθοι τῆς νυκτὸς σὺν τρια-
 κοσίοις ἀνδράσι, λαβεῖν ἂν καὶ αὐτόν καὶ γυναῖκα
 καὶ παῖδας καὶ τὰ χρήματα· εἶναι δὲ πολλά. ταῦτα
 δὲ καθηγησομένους ἔπεμψε τὸν τε αὐτῆς ἀνεψιὸν
 10 καὶ Δαφναγόραν, ὃν περὶ πλείστου ἐποιεῖτο. ἔχων
 οὖν ὁ Ξενοφῶν τούτους παρ' ἑαυτῶ ἐθύετο. καὶ
 Βασίλας ὁ Ἡλείος μάντις παρῶν εἶπεν, ὅτι κάλλιστ'
 11 εἴη τὰ ἱερὰ αὐτῶ καὶ ἀνήρ ἀλώσιμος εἴη. δειπνή-
 σας οὖν ἐπορεύετο τοὺς τε λοχαγοὺς τοὺς μάλιστα
 φίλους λαβὼν καὶ ἄλλους τινὰς πιστοὺς γεγενη-
 μένους διὰ παντός, ὅπως εὖ ποιήσαι αὐτούς. συνεξ-
 ἔρχονται δ' αὐτῶ καὶ ἄλλοι βιασάμενοι εἰς ἑξακοσίους·
 οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀπήλαυνον, ἵνα μὴ μεταδοῖεν τὸ
 μέρος, ὡς ἐτοίμων δὴ χρημάτων.
- 12 Ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο περὶ μέσας νύκτας, τὰ μὲν
 πέριξ ὄντ' ἀνδράποδα τῆς τύρσιος καὶ χρήματα τὰ
 πλείστ' ἀπέδρα αὐτοὺς παραμελοῦντας, ὡς τὸν
 13 Ἀσιδάτην αὐτὸν λόβοιεν καὶ τάκεινον. πυργομα-
 χοῦντες δ' ἐπεὶ οὐκ ἐδύναντο λαβεῖν τὴν τύρσιν,
 ὑψηλὴ γὰρ ἦν καὶ μεγάλη καὶ προμαχεῶνας καὶ
 ἀνδρας πολλοὺς καὶ μαχίμους ἔχουσα, διορῦττειν
 14 ἐπεχείρησαν τὸν πύργον. ὁ δὲ τοῖχος ἦν ἐπ' ὀκτὼ
 πλίνθων γηίνων τὸ εὖρος. εἶμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ διω-
 ρώρικτο· καὶ ὡς τὸ πρῶτον διεφάνη, ἐπάταξεν
 ἐνδοθεν βουπόρῳ τις ὀβελίσκῳ διαμπερὲς τὸν μηρὸν
 τοῦ ἐγγυτάτω· τὸ δὲ λοιπὸν ἐκτοξεύοντες ἐποιοῦν
 15 μὴδὲ παριέναι ἔτι ἀσφαλὲς εἶναι. κεκραγόντων δ'
 αὐτῶν καὶ πυρσευόντων ἐκβοηθοῦσιν Ἰταμένης μὲν
 ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἐκ Κομανίας δ' ὀπλίται

Ἀσσύριοι καὶ Ὑρκάνιοι ἱππῆς καὶ οὗτοι βασιλέως μισθοφόροι ὡς ὀγδοήκοντα, καὶ ἄλλοι πελτασταὶ εἰς ὀκτακοσίους, ἄλλοι δ' ἐκ Παρθενίου, ἄλλοι δ' ἐξ Ἀπολλωνίας καὶ ἐκ τῶν πλησίον χωρίων καὶ ἱππῆς.

Ἐνταῦθα δὴ ἔώρα ἦν σκοπεῖν πῶς ἔσται ἡ 16 ἄφοδος· καὶ λαβόντες ὅσοι ἦσαν βόες καὶ πρόβατα ἤλαυνον κἀνδράποδ' ἐντὸς πλαισίου ποιησάμενοι, οὐ τοῖς χρήμασιν ἔτι προσέχοντες τὸν νοῦν, ἀλλὰ μὴ φυγῇ εἴη ἡ ἄφοδος, εἰ καταλιπόντες τὰ χρήματ' ἀπίοιεν, καὶ οἳ τε πολέμιοι θρασύτεροι εἶεν καὶ οἳ στρατιῶται ἀθυμότεροι· νῦν δ' ἀπῆσαν ὡς περὶ τῶν χρημάτων μαχοῦμενοι. ἐπεὶ δ' ἔώρα Γογγύλος 17 ὀλίγους μὲν τοὺς Ἕλληνας, πολλοὺς δὲ τοὺς ἐπικειμένους, ἐξέρχεται καὶ αὐτὸς βία τῆς μητρὸς ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, βουλόμενος μετασχεῖν τοῦ ἔργου· συνεβοήθει δὲ καὶ Προκλῆς ἐξ Ἀλισάρνης καὶ Τευθρανίας ὁ ἀπὸ Λαμαράτου. οἳ δὲ περὶ 18 Ξενοφῶντα ἐπεὶ πάνυ ἤδη ἐπιέζοντο ὑπὸ τῶν τοξευμάτων καὶ σφενδονῶν, πορευόμενοι κύκλῳ, ὅπως τὰ ὄπλα ἔχοιεν πρὸς τῶν τοξευμάτων, μόλις διαβαίνουσι τὸν Κάρκασον ποταμόν, τετρωμένοι ἐγγὺς οἱ ἡμίσεις. ἐνταῦθα δ' Ἀγασίας Στυμφάλιος λοχα- 19 γὸς τιτρώσκειται, τὸν πάντα χρόνον μαχόμενος πρὸς τοὺς πολεμίους. καὶ διασώζονται ἀνδράποδα ὡς διακόσια ἔχοντες καὶ πρόβατα ὅσον θύματα.

Τῇ δ' ὑστεραία θυσάμενος ὁ Ξενοφῶν ἐξάγει 20 νύκτωρ πᾶν τὸ στράτευμα, ὅπως ὅτι μακροτάτην ἔλθοι τῆς Λυδίας, εἰς τὸ μὴ διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι φοβεῖσθαι, ἀλλ' ἀφυλακτεῖν. ὁ δ' Ἀσιδάτης ἀκούσας 21

- ὅτι πάλιν ἐπ' αὐτὸν τεθυμένος εἶη ὁ Ξενοφῶν καὶ παντὶ τῷ στρατεύματι ἤξοι, ἐξανλίσκεται εἰς κόμας
 22 ὑπὸ τὸ Παρθένιον πόλισμα ἐχούσας. ἐνταῦθ' οἱ
 περὶ Ξενοφῶντα συντυγχάνουσιν αὐτῷ καὶ λαμβά-
 νουσιν αὐτὸν καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας καὶ τοὺς
 ἵππους καὶ πάντα τὰ ὄντα· καὶ οὕτω τὰ πρότερα
 23 ἱερὰ ἀπέβη. ἔπειτα πάλιν ἀφικνοῦνται εἰς Πέργα-
 μον. ἐνταῦθα τὸν Θεὸν ἠσιάσατο Ξενοφῶν· συνέ-
 πραττον γὰρ καὶ οἱ Λάκωνες καὶ οἱ λοχαγοὶ καὶ
 οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται ὥστ' ἐξαιρετα
 λαβεῖν καὶ ἵππους καὶ ζεύγη καὶ τᾶλλα· ὥσθ' ἱκανὸν
 εἶναι καὶ ἄλλον ἤδη εὖ ποιεῖν.
 24 Ἐν τούτῳ Θίβρων παραγενόμενος παρέλαβε
 τὸ στρατεύμα καὶ συμμῆξας τῷ ἄλλῳ Ἑλληνικῷ
 ἐπολέμει πρὸς Τισσαφέρην καὶ Φαρνάβαζον.

25 Ἄρχοντες δὲ οἶδε τῆς βασιλέως χώρας ὄσην ἐπήλ-
 θομεν. Λυδίας Ἀρτίμας, Φρυγίας Ἀρτακάμας, Λυκα-
 ονίας καὶ Καππαδοκίας Μιθραδάτης, Κιλικίας Σύννεσις,
 Φοινίκης καὶ Ἀραβίας Δέρης, Συρίας καὶ Ἀσσυρίας
 Βέλεσις, Βαβυλῶνος Ῥωπάρας, Μηδίας Ἀρβάκας, Φασι-
 ανῶν καὶ Ἑσπεριτῶν Τιρίβαζος· Καρδοῦχοι δὲ καὶ Χά-
 λυβες καὶ Χαλδαῖοι καὶ Μάκρωνες καὶ Κόλχοι καὶ Μοσ-
 σύνοικοι καὶ Κοῖτοι καὶ Τιβαρηνοὶ αὐτόνομοι· Παφλα-
 γονίας Κορύλας, Βιθυνῶν Φαρνάβαζος, τῶν ἐν Ἐδρώπῃ
 Θρακῶν Σεύθης. ἀριθμὸς συμπάσης τῆς ὁδοῦ τῆς ἀνα-
 βάσεως καὶ καταβάσεως σταθμοὶ διακόσιοι δεκαπέντε,
 παρασάγγαι χίλιοι ἑκατὸν πενήκοντα πέντε, στάδια τρις-
 μύρια τετρακισχίλια ἑξακόσια πενήκοντα. χρόνου πλῆθος
 τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως ἑνιαυτὸς καὶ τρεῖς μῆνες.

Illustrated, Fine Art, and other Volumes.

- Abbeys and Churches of England and Wales, The: Descriptive, Historical, Pictorial.** In 2 Vols., 21s. each.
- Adventure, The World of.** Fully Illustrated. Vols. I. and II., 9s. each.
- American Academy Notes.** Illustrated Art Notes upon the National Academy of Design, 1889. 2s. 6d.
- American Yachts and Yachting.** Illustrated. 6s.
- Animal Painting in Water Colours.** With Eighteen Coloured Plates by FREDERICK TAYLER. 5s.
- Another's Crime.** A Novel. By JULIAN HAWTHORNE. Cloth, 3s. 6d.
- Arabian Nights Entertainments (Cassell's).** With about 400 Illustrations. 10s. 6d.
- Architectural Drawing.** By PHENÉ SPIERS. Illustrated. 10s. 6d.
- Art, The Magazine of.** Yearly Volume. With several hundred Engravings, and Twelve Etchings, Photogravures, &c. Vol. for 1890, 16s.
- Bashkirtseff, Marie, The Journal of.** Translated from the French by MATHILDE BLIND. With Portraits and an Autograph Letter. *Library Edition* in Two Vols., demy 8vo, 24s. *Cheap Edition*, 7s. 6d.
- Behind Time.** By G. P. LATHROP. Illustrated. 2s. 6d.
- Birds' Nests, Eggs, and Egg Collecting.** By R. KEARTON. Illustrated with 16 Coloured Plates. 5s.
- Black Arrow, The.** A Tale of the Two Roses. By R. L. STEVENSON. 5s.
- British Ballads.** 275 Original Illustrations. Two Vols. Cloth, 7s. 6d. each.
- British Battles on Land and Sea.** By JAMES GRANT. With about 600 Illustrations. Three Vols., 4to, £1 7s.; *Library Edition*, £1 10s.
- British Battles, Recent.** Illustrated. 4to, 9s. *Library Edition*, 10s.
- British Empire, The.** By SIR GEORGE CAMPBELL. 3s.
- Browning, An Introduction to the Study of.** By ARTHUR SYMONS. 2s. 6d.
- Bunyan's Pilgrim's Progress, and the Holy War, Cassell's Illustrated Edition of.** With 200 Original Illustrations. Demy 4to, cloth, 16s.
- Butterflies and Moths, European.** By W. F. KIRBY. With 61 Coloured Plates. Demy 4to, 35s.
- Canaries and Cage-Birds, The Illustrated Book of.** By W. A. BLAKSTON, W. SWAYSLAND, and A. F. WIENER. With 56 Fac-simile Coloured Plates, 35s.
- Cannibals and Convicts.** By JULIAN THOMAS ("The Vagabond"). *Cheap Edition*, 5s.
- Captain Trafalgar.** By WESTALL and LAURIE. Illustrated. 5s.
- Cassell's Family Magazine.** Yearly Vol. Illustrated. 9s.
- Cathedral Churches of England and Wales.** Descriptive, Historical, Pictorial. *Edition de luxe.* Roxburgh, 42s.
- Celebrities of the Century.** Being a Dictionary of the Men and Women of the Nineteenth Century. *Cheap Edition*, 10s. 6d.
- Chess Problem, The.** With Illustrations by C. PLANCK and others. 7s. 6d.
- China Painting.** By FLORENCE LEWIS. With Sixteen Coloured Plates, and a selection of Wood Engravings. With full Instructions. 5s.
- Choice Dishes at Small Cost.** By A. G. PAYNE. *Cheap Edition*, 1s.
- Christianity and Socialism, Lectures on.** By BISHOP BARRY. 3s. 6d.
- Cities of the World.** Four Vols. Illustrated. 7s. 6d. each.
- Civil Service, Guide to Employment in the.** *New and Enlarged Edition.* 3s. 6d.
- Civil Service.—Guide to Female Employment in Government Offices.** Cloth, 1s.
- Climate and Health Resorts.** By Dr. BURNEY YEO. 7s. 6d.
- Clinical Manuals for Practitioners and Students of Medicine.** (*A List of Volumes forwarded post free on application to the Publishers.*)
- Clothing, The Influence of, on Health.** By FREDERICK TREVES, F.R.C.S. 2s.
- Cobden Club, Works published for the.** (*A Complete List post free on application.*)
- Colour.** By Prof. A. H. CHURCH. *New and Enlarged Edition.* 3s. 6d.
- Columbus, Christopher, The Life and Voyages of.** By WASHINGTON IRVING. Three Vols. 7s. 6d.
- Commerce, The Year Book of.** Edited by KENRIC B. MURRAY. Second Year's Issue. 5s.
- Commodore Junk.** By G. MANVILLE FENN. 5s.
- Conquests of the Cross.** Edited by EDWIN HODDER. With numerous Original Illustrations. Vol. I. 9s.

Selections from Cassell & Company's Publications.

- Gulliver's Travels.** With 88 Engravings by MORTEN. *Cheap Edition.* Cloth, 3s. 6d.; cloth gilt, 5s.
- Gun and its Development, The.** By W. W. GREENER. Illustrated. 10s. 6d.
- Guns, Modern Shot.** By W. W. GREENER. Illustrated. 5s.
- Health at School.** By CLEMENT DUKES, M.D., B.S. 7s. 6d.
- Health, The Book of.** By Eminent Physicians and Surgeons. Cloth, 2rs.
- Health, The Influence of Clothing on.** By F. TREVES, F.R.C.S. 2s.
- Heavens, The Story of the.** By Sir ROBERT STAWELL BALL, LL.D., F.R.S. Coloured Plates and Wood Engravings. 3rs. 6d. *Popular Edition*, 12s. 6d.
- Heroes of Britain in Peace and War.** In Two Vols., with 300 Original Illustrations. 5s. each; or One Vol., library binding, 10s. 6d.
- Holiday Studies of Wordsworth.** By F. A. MALLESON, M.A. 5s.
- Homes, Our, and How to Make them Healthy.** By Eminent Authorities. Illustrated. 15s.
- Horse, The Book of the.** By SAMUEL SIDNEY. With 28 Fac-simile Coloured Plates. Demy 4to, 35s.; half-morocco, £2 5s.
- Houghton Lord: The Life, Letters, and Friendships of Richard Monckton Milnes, First Lord Houghton.** By T. WEMYSS REID. Two Vols., with Portraits, 32s.
- Household, Cassell's Book of the.** Illustrated. Vols. I, II., and III. 5s. each.
- How Dante Climbed the Mountain.** By ROSE EMILY SELFE. With Eight Full-page Engravings by GUSTAVE DORÉ. 2s.
- How Women may Earn a Living.** By MERCY GROGAN. *Cheap Edition.* 6d.
- India, Cassell's History of.** By JAMES GRANT. With 400 Illustrations. 15s.
- Industrial Remuneration Conference.** The Report of, 2s. 6d.
- Irish Leagues, The Work of the.** The Speech of the Right Hon. Sir HENRY JAMES, Q.C., M.P., Replying in the Parnell Commission Inquiry. 6s.
- Irish Parliament, A Miniature History of the.** By J. C. HASLAM. 3d.
- Irish Union, The: Before and After.** By A. K. CONNELL, M.A. 2s. 6d.
- "Japanese" Library, Cassell's.** Consisting of 12 Popular Works bound in Japanese style. Covers in water-colour pictures. 1s. 3d. each, net.
- Handy Andy. Oliver Twist. Ivanhoe. Ingoldby Legends. The Last of the Mohicans. The Last Days of Pompeii. The Yellowplush Papers. The Last Days of Palmyra. Jack Hinton, the Guardsman. Selections from the Works of Thomas Hood. American Humour. Tower of London.
- John Orlebar, Clerk.** By the Author of "Culmshire Folk." 2s.
- John Parmelee's Curse.** By JULIAN HAWTHORNE. 2s. 6d.
- Karmel the Scout.** A Novel. By SYLVANUS COBB, Junr. Cloth, 3s. 6d.
- Kennel Guide, Practical.** By Dr. GORDON STABLES. Illustrated. *Cheap Edition.* 1s.
- Khiva, A Ride to.** By Col. FRED BURNABY. 1s. 6d.
- Kidnapped.** By R. L. STEVENSON. *Illustrated Edition.* 5s.
- King Solomon's Mines.** By H. RIDER HAGGARD. *Illustrated Edition.* 5s.
- Ladies' Physician, The.** By a London Physician. 6s.
- Lady Biddy Fane, The Admirable.** By FRANK BARRETT. *Popular Edition.* 5s.
- Lake Dwellings of Europe.** By ROBERT MUNRO, M.D., M.A. Cloth, 3rs. 6d.; roxburgh, £2 2s.
- Landscape Painting in Oils, A Course of Lessons in.** By A. F. GRACE. With Nine Reproductions in Colour. *Cheap Edition*, 25s.
- Latin-Quarter Courtship, A.** By HENRY HARLAND (Sidney Luska). Cloth, 3s. 6d.
- Law, How to Avoid.** By A. J. WILLIAMS, M.P. *Cheap Edition.* 1s.
- Laws of Every-Day Life, The.** By H. O. ARNOLD-FORSTER. 1s. 6d. *Presentation Edition.* 3s. 6d.
- Letts's Diaries and other Time-saving Publications** are now published exclusively by CASSELL & COMPANY. (*A List sent post free on application.*)
- Loans Manual.** A Compilation of Tables and Rules for the Use of Local Authorities. By CHARLES P. COTTON. 5s.
- Local Government in England and Germany.** By the Rt. Hon. Sir ROBERT MORIER, G.C.B., &c. 1s.
- London and North Western Railway, The Official Illustrated Guide to the.** 1s.; cloth, 2s.
- London and South Western Railway, The Official Illustrated Guide to the.** 1s.; cloth, 2s.
- London, Brighton and South Coast Railway, The Official Illustrated Guide to the.** 1s.; cloth, 2s.

Selections from Cassell & Company's Publications.

- London, Greater.** By EDWARD WALFORD. Two Vols. With about 400 Illustrations. 9s. each. *Library Edition.* Two Vols. £1 the set.
- London, Old and New.** By WALTER THORNBURY and EDWARD WALFORD. Six Vols., each containing about 200 Illustrations and Maps. Cloth, 9s. each. *Library Edition.* Imitation roxburgh, £3.
- London Street Arabs.** By MRS. H. M. STANLEY (DOROTHY TENNANT). Collection of Pictures. Descriptive Text by the Artist. 5s.
- Longfellow's Poetical Works.** *Fine-Art Edition.* Illustrated throughout with Original Engravings. Royal 4to, cloth gilt, £3 3s. *Popular Edition.* 16s.
- Magic at Home.** By Prof. HOFFMAN. Illustrated. Extra crown, 5s.
- Master of Ballantrae, The.** By ROBERT LOUIS STEVENSON. 5s.
- Mechanics, The Practical Dictionary of.** Containing 15,000 Drawings. Four Vols. 21s. each.
- Medical Handbook of Life Assurance.** By JAMES EDWARD POLLOCK, M.D., F.R.C.P., and JAMES CHISHOLM, Fellow of the Institute of Actuaries, London. 7s. 6d.
- Medical Handbook for Colonists.** By E. ALFRED BARTON, M.R.C.S. 2s. 6d.
- Medicine, Manuals for Students of.** (*A List forwarded post free on application.*)
- Metropolitan Year-Book, The.** Paper, 2s.; cloth, 2s. 6d.
- Metzerott, Shoemaker.** 5s.
- Midland Railway, The Official Illustrated Guide to the.** 1s.; cloth, 2s.
- Modern Europe, A History of.** By C. A. FYFFE, M.A. Three Vols., 12s. each.
- Music, Illustrated History of.** By EMIL NAUMANN. Edited by the Rev. Sir F. A. GORE OUSELEY, Bart. Illustrated. Two Vols. 31s. 6d.
- National Library, Cassell's.** In Volumes, each containing about 192 pages. Paper covers, 3d.; cloth, 6d. (*A Complete List of Volumes sent on application.*)
- Natural History, Cassell's Concise.** By E. PERCEVAL WRIGHT, M.A., M.D., F.L.S. With several Hundred Illustrations. 7s. 6d.; roxburgh, 10s. 6d.
- Natural History, Cassell's New.** Edited by Prof. P. MARTIN DUNCAN, M.B., F.R.S., F.G.S. Complete in Six Vols. With about 2,000 Illustrations. Cloth, 9s. each.
- Nature's Wonder Workers.** By KATE R. LOVELL. Illustrated. 5s.
- Nursing for the Home and for the Hospital, A Handbook of.** By CATHERINE J. WOOD. *Cheap Edition.* 1s. 6d.; cloth, 2s.
- Nursing of Sick Children, A Handbook for the.** By CATHERINE J. WOOD. 2s. 6d.
- Orations and After-Dinner Speeches.** By the Hon. C. M. DEPEW. 7s. 6d.
- Our Own Country.** Six Vols. With 1,200 Illustrations. Cloth, 7s. 6d. each.
- Factolus Prime.** A Novel. By ALBION W. TOURGÉE. 5s.
- Faxton's Flower Garden.** With 100 Coloured Plates. (Price on application).
- People I've Smiled With.** Recollections of a Merry Little Life. By MARSHALL P. WILDER. 2s.
- Peoples of the World, The.** By Dr. ROBERT BROWN. Complete in Six Volumes. With Illustrations. 7s. 6d. each.
- Phantom City, The.** By W. WESTALL. 5s.
- Photography for Amateurs.** By T. C. HEPWORTH. Illustrated, 1s.; or cloth, 1s. 6d.
- Phrase and Fable, Dictionary of.** By the Rev. Dr. BREWER. *Cheap Edition.* *Enlarged,* cloth, 3s. 6d.; or with leather back, 4s. 6d.
- Picturesque America.** Complete in Four Vols., with 48 Exquisite Steel Plates, and about 800 Original Wood Engravings. £2 2s. each.
- Picturesque Australasia, Cassell's.** With upwards of 1,000 Illustrations. Complete in Four Vols., 7s. 6d. each.
- Picturesque Canada.** With about 600 Original Illustrations. Two Vols., £3 3s. each.
- Picturesque Europe.** Complete in Five Vols. Each containing 13 Exquisite Steel Plates, from Original Drawings, and nearly 200 Original Illustrations. £21; half-morocco, £21 10s.; morocco gilt, £52 10s. The POPULAR EDITION is now complete in Five Vols., 18s. each.
- Picturesque Mediterranean, The.** With a Series of Magnificent Illustrations from Original Designs by leading Artists of the day. With Frontispiece in Colours from an Original Drawing by BIRKET FOSTER, R.I. Vol. I., cloth, gilt edges, £2 2s.
- Pigeon Keeper, The Practical.** By LEWIS WRIGHT. Illustrated. 3s. 6d.
- Pigeons, The Book of.** By ROBERT FULTON. Edited by LEWIS WRIGHT. With 50 Coloured Plates and numerous Wood Engravings. 31s. 6d.; half-morocco, £2 2s.
- Pocket Guide to Europe (Cassell's).** Size 5½ in. x 3¼ in. Leather, 6s.

Selections from Cassell & Company's Publications.

Poems, Aubrey de Vere's. A Selection. Edited by JOHN DENNIS. 3s. 6d.

Poets, Cassell's Miniature Library of the:—

Burns. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
Byron. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
Hood. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
Longfellow. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.

Milton. Two Vols., Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
Scott. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
Sheridan and Goldsmith. 2 Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
Wordsworth. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.

Shakespeare. Twelve Vols., half cloth, in box, 12s.

Polytechnic Series, The. Practical Illustrated Manuals specially prepared for Students of the Polytechnic Institute, and suitable for the Use of all Students.

Forty Lessons in Carpentry Workshop Practice. 1s.
Practical Plane and Solid Geometry, including Graphic Arithmetic. Vol. I. ELEMENTARY STAGE. 3s.
Forty Lessons in Engineering Workshop Practice. 1s. 6d.
Technical Studies. Set of Ten in cloth case. 1s.
Elementary Chemistry for Science Schools and Classes. 1s. 6d.

Poor Relief in Foreign Countries, &c. By LOUISA TWINING. 1s.

Portrait Gallery, The Cabinet. Containing 36 Cabinet Photographs of Eminent Men and Women of the day. With Biographical Sketches. Vol I. Price 15s.

Poultry Keeper, The Practical. By LEWIS WRIGHT. With Coloured Plates and Illustrations. 3s. 6d.

Poultry, The Book of. By LEWIS WRIGHT. *Popular Edition.* Illustrated. 10s. 6d.

Poultry, The Illustrated Book of. By LEWIS WRIGHT. With Fifty Exquisite Coloured Plates, and numerous Wood Engravings. *New and Revised Edition.* Cloth, 31s. 6d.

Printing Machinery and Letterpress Printing, Modern. By FRED. J. F. WILSON and DOUGLAS GREY. Illustrated. 21s.

Queen Victoria, The Life and Times of. By ROBERT WILSON. Complete in 2 Vols. With numerous Illustrations. 9s. each.

Rabbit-Keeper, The Practical. By CUNICULUS. Illustrated. 3s. 6d.

Railway Library, Cassell's. Crown 8vo, boards, 2s. each.

Under a Strange Mask. By Frank Barrett.
The Coombsborrow Mystery. By J. Colwall.
Dead Man's Book. By Q.
A Quaker Race. By W. Westall.
Captain Trafalgar. By Westall and Laurie.
The Phantom City. By W. Westall.
*. * The above can also be obtained in cloth, 2s. 6d. each.

Jack Gordon, Knight Errant. By W. C. HUDSON (BARCLAY NORTH).
The Diamond Button: Whose Was It? By W. C. HUDSON (BARCLAY NORTH).
Another's Crime. By Julian Hawthorne.

The Yoke of the Thorah. By Sidney Lusk.
Who is John Noman? By C. Henry Beckett.
The Tragedy of Brinkwater. By Martha L. Moodye.
An American Penman. By Julian Hawthorne.
Section 558; or, The Fatal Letter. By Julian Hawthorne.
The Brown Stone Boy. By W. H. Bishop.
A Tragic Mystery. By Julian Hawthorne.
The Great Bank Robbery. By Julian Hawthorne.

Red Library, Cassell's. Stiff covers, 1s. each; cloth, 2s. each.

The Antiquary.
Nicholas Nickleby. Two Vols.
Jane Eyre.
Wuthering Heights.
The Prairie.
Dombey and Son. Two Vols.
Night and Morning.
Kenilworth.
The Ingoldsby Legends.
Tower of London.
The Pioneers.
Charles O'Malley.
Barnaby Rudge.
Cakes and Ale.
The King's Own.
People I have Met.
The Pathfinder.
Ivelling.
Scott's Poems.
Last of the Barons.
Adventures of Mr. Ledbury.
Ivanhoe.
Oliver Twist. ©
Selections from Hood's Works.
Longfellow's Prose Works.
Sense and Sensibility.
Lytton's Plays. [Harte].
Tales, Poems, and Sketches (Bret Martin Chusslewit). Two Vols.
The Prince of the House of David.

Sheridan's Plays.
Uncle Tom's Cabin.
Deerlayer.
Eugene Aram.
Jack Hinton, the Guardsman.
Rome and the Early Christians.
The Trials of Margaret Lyndsay.
Edgar Allan Poe. Prose and Poetry, Selections from.
Old Mortality.
The Hour and the Man.
Washington Irving's Sketch-Book.
Last Days of Palmyra.
Tales of the Borders.
Frills and Frolics.
Last of the Mohicans.
Heart of Midlothian.
Last Days of Pompeii.
Yellowplush Papers.
Handy Andy.
Selected Plays.
American Humour.
Sketches by Bos.
Macaulay's Lays and Selected Essays.
Harry Lorrequer.
Old Curiosity Shop.
Rienzi.
The Tailor.
Pickwick. Two Vols.
Scarlet Letter.

Selections from Cassell & Company's Publications.

- Richard, Henry, M.P. A Biography.** By CHARLES MITCHELL. With Portrait, 7s. 6d.
- Rivers of Great Britain, The: Descriptive, Historical, Pictorial. RIVERS OF THE EAST COAST.** With numerous highly-finished Engravings. Royal 4to, with Etching as Frontispiece, 42s.
- Rossetti, Dante Gabriel, as Designer and Writer.** Notes by WILLIAM MICHAEL ROSSETTI. 7s. 6d.
- Royal River, The: The Thames, from Source to Sea.** With Descriptive Text and a Series of beautiful Engravings. 2s. 2s.
- Russia.** By Sir DONALD MACKENZIE WALLACE, M.A. 5s.
- Russo-Turkish War, Cassell's History of.** With about 500 Illustrations. Two Vols., 9s. each; library binding, One Vol., 15s.
- St. Cuthbert's Tower.** By FLORENCE WARDEN. *Cheap Edition.* 5s.
- Sanitary Institutions, English, Reviewed in their Course of Development, and in some of their Political and Social Relations.** By Sir JOHN SIMON, K.C.B., F.R.S. 18s.
- Saturday Journal, Cassell's. Yearly Vols.,** 7s. 6d.
- Science for All.** Edited by Dr. ROBERT BROWN, M.A., F.I.S., &c. *Revised Edition.* With 1,500 Illustrations. Five Vols., 9s. each.
- Sea, The: Its Stirring Story of Adventure, Peril, and Heroism.** By F. WHYMPER. With 400 Illustrations. Four Vols., 7s. 6d. each.
- Secret of the Lamas, The.** A Tale of Thibet. Crown 8vo, 5s.
- Sent Back by the Angels; and other Ballads of Home and Homely Life.** By FREDERICK LANGBRIDGE, M.A. *Popular Edition.* 1s.
- Shaftesbury, The Seventh Earl of, K.G., The Life and Work of.** By ERWIN HODDER. With Portraits. Three Vols., 36s. *Popular Edition, in One Vol.,* 7s. 6d.
- Shakespeare, Cassell's Quarto Edition.** Edited by CHARLES and MARY CLARKE, and containing about 600 Illustrations by H. C. SKELTON. Complete in Three Vols., cloth gilt, £3 3s.—Also published in Three separate Volumes, in cloth, viz.:—The COMEDIES, 21s.; The HISTORICAL PLAYS, 18s. 6d.; The TRAGEDIES, 25s.
- Shakespeare, Miniature.** Illustrated. In Twelve Vols., in box, 12s.; or in Red Paste Grain (box to match), with spring catch, lettered in gold, 21s.
- Shakespeare, The Plays of.** Edited by Prof. HENRY MORLEY. Complete in Thirteen Vols. Cloth, in box, 21s.
- Shakespeare, The England of.** By F. GOADBY. Illustrated. *New Edition.* 2s. 6d.
- Shakespeare, The International. Edition de luxe.**
- "Othello." Illustrated by FRANK INCKEN, A.R.A. 6s. 10s.
- "King Henry IV." Illustrated by HENRI EDUARD GRUYERRE. 6s. 10s.
- "As You Like It." Illustrated by MONS. EMILE BAYARD. 6s. 10s.
- "Romeo and Juliet." Illustrated by FRANK INCKEN, A.R.A. 6s. 10s.
- Shakespeare, The Leopold.** With 400 Illustrations, and an Introduction by F. J. FURNIVALL. *Cheap Edition.* 3s. 6d. Small 4to, cloth gilt, gilt edges, 6s.; roanbound, 7s. 6d.
- Shakespeare, The Royal.** With Exquisite Steel Plates and Wood Engravings. Three Vols. 15s. each.
- Sketching from Nature in Water Colours.** By AARON PENTLEY. 15s.
- Skin and Hair, The Management of the.** By MALCOLM MORRIS, F.R.C.S. 2s.
- Social Welfare, Subjects of.** By the Rt. Hon. SIR LYON PLAYFAIR, M.P. 7s. 6d.
- South Eastern Railway, The Official Illustrated Guide to The.** 1s.; cloth, 2s.
- Spectacles. How to Select, in Cases of Long, Short, and Weak Sight.** By CHARLES BELL TAYLOR, F.R.C.S. and M.D. Edin. 1s.
- Splendid Spur, The.** By J. Author of "Dead Man's Rock," &c. 5s.
- Sports and Pastimes, Cassell's Complete Book of.** With more than 600 Illustrations. *Cheap Edition.* 3s. 6d.
- Stanley in East Africa, Scouting for.** Being a Record of the Adventures of THOMAS STEVENS in search of H. M. STANLEY. With 14 Illustrations. Cloth, 7s. 6d.
- Star-Land.** Being Talks with Young People about the Wonders of the Heavens. By Sir ROBERT STAWELL BALL, LL.D., F.R.S., F.R.A.S. Illustrated. Crown 8vo, 6s.
- Strange Doings in Strange Places.** Complete Sensational Stories by Popular Authors. 5s.
- Travelling, Character Sketches from.** Six New and Original Drawings by FREDERICK BARNARD, reproduced in Photographs. 21s.

ἐξικνηῖται ταῦτ' εἰς τὸν μισθόν, τίνος τάλαντον φήσω ἔχειν; ἄρ' οὐκ, ἐπειδὴ καὶ ἐπικίνδυνόν μοι ἔστιν, ἀπιόντά γ' ἄμεινον φυλάττεσθαι πέτρους; ἤκουες δὲ τὰς ἀπειλάς. τότε μὲν δὴ αὐτοῦ ἔμεινε.

55 Τῇ δ' ὑστεραία ἀπέδωκέ τ' αὐτοῖς ἃ ὑπέσχετο καὶ τοὺς ἐλῶντας συνέπεμψεν. οἱ δὲ στρατιῶται τέως μὲν ἔλεγον ὡς ὁ Ξενοφῶν οἴχοιτο ὡς Σεύθην οἰκίησιν καὶ ἃ ὑπέσχετ' αὐτῷ ληρόμενος· ἐπεὶ δ' 56 εἶδον, ἤσθησαν καὶ προσέθεον. Ξενοφῶν δ' ἐπεὶ εἶδε Χαρμῖνόν τε καὶ Πολύνικον· Ταῦτ', ἔφη, σέσωται δι' ὑμᾶς τῇ στρατιᾷ καὶ παραδίδομι αὐτὰ ἐγὼ ὑμῖν· ὑμεῖς δὲ διαθήμενοι διάδοτε τῇ στρατιᾷ. οἱ μὲν οὖν παραλαβόντες καὶ λαφυροπιώλας καταστή- 57 σαντες ἐπώλουν, καὶ πολλὴν εἶχον αἰτίαν. Ξενοφῶν δ' οὐ προσήει, ἀλλὰ φανερός ἦν οἴκαδε παρασκευαζόμενος· οὐ γὰρ πω ψῆφος αὐτῷ ἐπήκτο Ἀθήνησι περὶ φυγῆς. προσελθόντες δ' αὐτῷ οἱ ἐπιτήθειοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐδέοντο μὴ ἀπελθεῖν, πρὶν ἀπαγάγοι τὸ σράτευμα καὶ Θίβρωνι παραδοίη.

VIII. Ἐντεῦθεν διέπλευσαν εἰς Λάμρακον, καὶ ἀπαντᾷ Ξενοφῶντι Εὐκλείδης μάντις Φλιάσιος ὁ Κλεαγόρου υἱὸς τοῦ τὰ ἐντοίχια ἐν Λυκείῳ γεγρα- 2 φότος. οὗτος συνήθετο τῷ Ξενοφῶντι ὅτι ἐσέσωτο, καὶ ἠρώτα αὐτὸν πόσον χρυσίον ἔχοι. ὁ δ' αὐτῷ ἐπομόσας εἶπεν ἢ μὴν ἔσεσθαι μὴδ' ἐφόδιον ἱκανὸν οἴκαδ' ἀπιόντι, εἰ μὴ ἀπόδοιτο τὸν ἕπιον καὶ ἃ 3 ἀμφ' αὐτὸν εἶχεν. ὁ δ' αὐτῷ οὐκ ἐπίστευεν. ἐπεὶ δ' ἔπεμψαν Λαμρακηνοὶ ξένια τῷ Ξενοφῶντι καὶ ἔθνε τῷ Ἀπόλλωνι, παρεστήσατο τὸν Εὐκλείδην·

ιδῶν δὲ τὰ ἱερά ὁ Εὐκλείδης εἶπεν, ὅτι πείθουτ' αὐτῷ μὴ εἶναι χρήματα. Ἄλλ' οἷδ', ἔφη, ὅτι, κὰν μέλλῃ ποτ' ἔσεσθαι, φαίνεται τι ἐμπόδιον, ἂν μηδὲν ἄλλο, σὺ σαυτῷ. συνωμολόγει ταῦθ' ὁ Ξενοφῶν. ὁ δ' εἶπεν· Ἐμπόδιος γάρ σοι ὁ Ζεὺς ὁ μειλίχιός 4 ἔστι, καὶ ἐπήρετ' εἰ ἤδη θύσειεν, ὡσπερ οἴκοι, ἔφη, εἰώθειν ἐγὼ ὑμῖν θύεσθαι καὶ ὀλοκαυτεῖν. ὁ δ' οὐκ ἔφη ἐξ ὅτου ἀπεδήμησε τεθυκέναι τούτῳ τῷ θεῷ. συνεβούλευσεν οὖν αὐτῷ θύεσθαι καθὰ εἰώθει, καὶ ἔφη συνοίσειν ἐπὶ τὸ βέλτιον. τῇ δ' ὕστεραία 5 ὁ Ξενοφῶν προελθὼν εἰς Ὀφρύνιον ἐθύετο καὶ ὀλοκαυτεῖ χοίρους τῷ πατρίῳ νόμῳ, καὶ ἐκαλλιέρει. καὶ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀφικνεῖται Βίων καὶ Ναυσι- 6 κλείδης χρήματα δώσοντες τῷ στρατεύματι, καὶ ξενοῦνται τῷ Ξενοφῶντι καὶ ἵππον ὃν ἐν Λαμψάκῳ ἀπέδοτο πεντήκοντα δαρεικῶν, ὑποπτεύοντες αὐτὸν δι' ἔνδειαν πεπρακέναι, ὅτι ἤκουον αὐτὸν ἠδεσθαι τῷ ἵππῳ, λυσάμενοι ἀπέδοσαν καὶ τὴν τιμὴν οὐκ ἤθελον ἀπολαβεῖν.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ τῆς Τρωάδος, καὶ 7 ὑπερβάντες τὴν Ἰθὴν εἰς Ἄντανδρον ἀφικνοῦνται πρῶτον, εἶτα παρὰ θάλατταν πορευόμενοι τῆς Μυσίας εἰς Θήβης πεδῖον. ἐντεῦθεν δι' Ἀδραμυττίου 8 καὶ Κυτωνίου εἰς Καΐκου πεδῖον ἐλθόντες Πέργαμον καταλαμβάνουσι τῆς Μυσίας.

Ἐνταῦθα δὴ ξενοῦται Ξενοφῶν Ἑλλάδι τῇ Γογγύλου τοῦ Γογγύλου τοῦ Ἐρετριέως γυναικὶ καὶ Γοργίωνος καὶ Γογγύλου μητρὶ. αὕτη δ' αὐτῷ 9 φράζει ὅτι Ἀσιδάτης ἐστὶν ἐν τῷ πεδίῳ ἀνὴρ Πέρσης·

- τοῦτον ἔφη αὐτόν, εἰ ἔλθοι τῆς νυκτὸς σὺν τρια-
 κοσίοις ἀνδράσι, λαβεῖν ἄν καὶ αὐτὸν καὶ γυναῖκα
 καὶ παῖδας καὶ τὰ χρήματα· εἶναι δὲ πολλά. ταῦτα
 δὲ καθηγησομένους ἔπεμψε τὸν τε αὐτῆς ἀνεψιὸν
 10 καὶ Δαφναγόραν, ὃν περὶ πλείστου ἐποιεῖτο. ἔχων
 οὖν ὁ Ξενοφῶν τούτους παρ' ἑαυτῶ ἐθύετο. καὶ
 Βασίλας ὁ Ἡλεῖος μάντις παρὼν εἶπεν, ὅτι κάλλιστ'
 11 εἴη τὰ ἱερὰ αὐτῶ καὶ ἀνὴρ ἀλώσιμος εἴη. δειπνή-
 σας οὖν ἐπορεύετο τοὺς τε λοχαγοὺς τοὺς μάλιστα
 φίλους λαβῶν καὶ ἄλλους τινὰς πιστοὺς γεγενη-
 μένους διὰ παντός, ὅπως εὖ ποιῆσαι αὐτούς. συνεξ-
 ἔρχονται δ' αὐτῶ καὶ ἄλλοι βιασάμενοι εἰς ἑξακοσίους·
 οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀπήλαντον, ἵνα μὴ μεταδοῖεν τὸ
 μέρος, ὡς ἐτοίμων δὴ χρημάτων.
- 12 Ἐπεὶ δ' ἀφίκοντο περὶ μέσας νύκτας, τὰ μὲν
 πέριξ ὄντ' ἀνδράποδα τῆς τύρσιος καὶ χρήματα τὰ
 πλεῖστ' ἀπέδρα αὐτοὺς παραμελοῦντας, ὡς τὸν
 13 Ἀσιδάτην αὐτὸν λάβοιεν καὶ τάκεινον. πυργομα-
 χοῦντες δ' ἐπεὶ οὐκ ἐδύναντο λαβεῖν τὴν τύρσιν,
 ὑψηλὴ γὰρ ἦν καὶ μεγάλη καὶ προμαχεῶνας καὶ
 ἀνδρας πολλοὺς καὶ μαχίμους ἔχουσα, διορτύτειν
 14 ἐπεχείρησαν τὸν πύργον. ὁ δὲ τοῖχος ἦν ἐπ' ὀκτὼ
 πλίνθων γήινων τὸ εὖρος. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ διω-
 ρώρικτο· καὶ ὡς τὸ πρῶτον διεφάνη, ἐπάταξεν
 ἔνδοθεν βουλόρω τις ὀβελίσκῳ διαμπερὲς τὸν μηρὸν
 τοῦ ἐγγυτάτω· τὸ δὲ λοιπὸν ἐκτοξεύοντες ἐποιοῦν
 15 μὴδὲ παριέναι ἔτι ἀσφαλὲς εἶναι. κεκραγόντων δ'
 αὐτῶν καὶ πυρσευόντων ἐκβοηθοῦσιν Ἰταμένης μὲν
 ἔχων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἐκ Κομανίας δ' ὀπλίται

Ἀσούριοι καὶ Ὑρκάνιοι ἱππῆς καὶ οὗτοι βασιλέως
μισθοφόροι ὡς ὀγδοήκοντα, καὶ ἄλλοι πελτασταὶ
εἰς ὀκτακοσίους, ἄλλοι δ' ἐκ Παρθενίου, ἄλλοι δ' ἐξ
Ἀπολλωνίας καὶ ἐκ τῶν πλησίον χωρίων καὶ ἱππῆς.

Ἐνταῦθα δὴ ἔβρα ἦν σκοπεῖν πῶς ἔσται ἡ 16
ἄφοδος· καὶ λαβόντες ὅσοι ἦσαν βόες καὶ πρόβατα
ἠλαυνον κἀνδράποδ' ἐντὸς πλαισίου ποιησάμενοι, οὐ
τοῖς χρήμασιν ἔτι προσέχοντες τὸν νοῦν, ἀλλὰ μὴ
φυγῆ εἴη ἡ ἄφοδος, εἰ καταλιπόντες τὰ χρήματ'
ἀπίοιεν, καὶ οἱ τε πολέμιοι θρασύτεροι εἶεν καὶ οἱ
στρατιῶται ἀθυρότεροι· νῦν δ' ἀπῆσαν ὡς περὶ
τῶν χρημάτων μαχοῦμενοι. ἐπεὶ δ' ἔώρα Γογγύλος 17
ὀλίγους μὲν τοὺς Ἕλληνας, πολλοὺς δὲ τοὺς ἐπι-
κειμένους, ἐξέροχεται καὶ αὐτὸς βία τῆς μητρὸς ἔχων
τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, βουλόμενος μετασχεῖν τοῦ
ἔργου· συνεβοήθει δὲ καὶ Προκλῆς ἐξ Ἀμισάρνης
καὶ Τευθρανίας ὁ ἀπὸ Δαμαράτου. οἱ δὲ περὶ 18
Ξενοφῶντα ἐπεὶ πάνυ ἤδη ἐπιέζοντο ὑπὸ τῶν τοξευ-
μάτων καὶ σφενδονῶν, πορευόμενοι κύκλῳ, ὅπως
τὰ ὄπλα ἔχοιεν πρὸς τῶν τοξευμάτων, μόλις δια-
βαίνουσι τὸν Κάρκασον ποταμόν, τετρωμένοι ἐγγὺς
οἱ ἡμίσεις. ἐνταῦθα δ' Ἀγασίας Στυμφάλιος λοχα- 19
γὸς τιτρώσκειται, τὸν πάντα χρόνον μαχόμενος πρὸς
τοὺς πολεμίους. καὶ διασφύζονται ἀνδράποδα ὡς
διακόσια ἔχοντες καὶ πρόβατα ὅσον θύματα.

Τῇ δ' ὑστεραία θυσάμενος ὁ Ξενοφῶν ἐξάγει 20
νύκτωρ πᾶν τὸ στράτευμα, ὅπως ὅτι μακροτάτην
ἔλθοι τῆς Λυδίας, εἰς τὸ μὴ διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι
φοβεῖσθαι, ἀλλ' ἀφυλακτεῖν. ὁ δ' Ἀσιδάτης ἀκούσας 21

ὅτι πάλιν ἐπ' αὐτὸν τεθυμένος εἶη ὁ Ξενοφῶν καὶ
 παντὶ τῷ στρατεύματι ἤξοι, ἐξαυλίζεται εἰς κόμας
 22 ἐπὶ τὸ Παρθένιον πόλισμα ἐχούσας. ἐνταῦθ' οἱ
 περὶ Ξενοφῶντα συντυγχάνουσιν αὐτῷ καὶ λαμβά-
 νουσιν αὐτὸν καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας καὶ τοὺς
 ἵππους καὶ πάντα τὰ ὄντα· καὶ οὕτω τὰ πρότερα
 23 ἱερὰ ἀπέβη. ἔπειτα πάλιν ἀφικνοῦνται εἰς Πέργα-
 μον. ἐνταῦθα τὸν θεὸν ἠσπάσατο Ξενοφῶν· συνέ-
 πραττον γὰρ καὶ οἱ Λάκωνες καὶ οἱ λοχαγοὶ καὶ
 οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται ὥστ' ἐξαιρετα
 λαβεῖν καὶ ἵππους καὶ ζεύγη καὶ τάλλα· ὥσθ' ἱκανὸν
 εἶναι καὶ ἄλλον ἤδη εὖ ποιεῖν.
 24 Ἐν τούτῳ Θίβρων παραγεγόμενος παρέλαβε
 τὸ στρατεύμα καὶ συμμίξας τῷ ἄλλῳ Ἑλληνικῷ
 ἐπολέμει πρὸς Τισσαφέρην καὶ Φαρνάβαζον.

25 Ἄρχοντες δὲ οἶδε τῆς βασιλέως χώρας ὄσσην ἐπήλ-
 θομεν. Λυδίας Ἀρτίμας, Φρυγίας Ἀρτακάμας, Ἀνα-
 ονίας καὶ Καππαδοκίας Μιθραδάτης, Κιλικίας Σύννεσις,
 Φοινίκης καὶ Ἀραβίας Λένης, Συρίας καὶ Ἀσσυρίας
 Βέλεσις, Βαβυλῶνος Ῥωπάρας, Μηδίας Ἀρβιάμας, Φασι-
 ανῶν καὶ Ἑσπεριτῶν Τιρίβαζος· Καρδοῦχοι δὲ καὶ Χά-
 λυβες καὶ Χαλδαῖοι καὶ Μάκρωνες καὶ Κόλχοι καὶ Μοσ-
 σένοιχοι καὶ Κοῖτοι καὶ Τιβαρηνοὶ αὐτόνομοι· Παφλα-
 γονίας Κορύλας, Βιθυνῶν Φαρνάβαζος, τῶν ἐν Ἑρῶπῃ
 Θρακῶν Σεύθης. ἀριθμὸς συμπάσης τῆς ὁδοῦ τῆς ἀνα-
 βάσεως καὶ καταβάσεως σταθμοὶ διακόσιοι δεκαπέντε,
 παρασάγγαι χίλιοι ἑκατὸν πενήτηντα πέντε, στάδια τρισ-
 μύρια τετρακισχίλια ἑξακόσια πενήτηντα. χρόνου πλῆθος
 τῆς ἀναβάσεως καὶ καταβάσεως ἑνιαυτὸς καὶ τρεῖς μῆνες.

Illustrated, Fine Art, and other Volumes.

- Abbeys and Churches of England and Wales, The: Descriptive, Historical, Pictorial.** In 2 Vols., 21s. each.
- Adventure, The World of.** Fully Illustrated. Vols. I. and II., 9s. each.
- American Academy Notes.** Illustrated Art Notes upon the National Academy of Design, 1889. 2s. 6d.
- American Yachts and Yachting.** Illustrated. 6s.
- Animal Painting in Water Colours.** With Eighteen Coloured Plates by FREDERICK TAYLER. 5s.
- Another's Crime.** A Novel. By JULIAN HAWTHORNE. Cloth, 3s. 6d.
- Arabian Nights Entertainments (Cassell's).** With about 400 Illustrations. 10s. 6d.
- Architectural Drawing.** By PHENE SPIERS. Illustrated. 10s. 6d.
- Art, The Magazine of.** Yearly Volume. With several hundred Engravings, and Twelve Etchings, Photographures, &c. Vol. for 1890, 16s.
- Bashkirtseff, Marie, The Journal of.** Translated from the French by MATHILDE BLIND. With Portraits and an Autograph Letter. *Library Edition* in Two Vols., demy 8vo, 24s. *Cheap Edition*, 7s. 6d.
- Behind Time.** By G. P. LATHROP. Illustrated. 2s. 6d.
- Birds' Nests, Eggs, and Egg Collecting.** By R. KEARTON. Illustrated with 16 Coloured Plates. 5s.
- Black Arrow, The.** A Tale of the Two Roses. By R. L. STEVENSON. 5s.
- British Ballads.** 275 Original Illustrations. Two Vols. Cloth, 7s. 6d. each.
- British Battles on Land and Sea.** By JAMES GRANT. With about 600 Illustrations. Three Vols., 4to, £1 7s.; *Library Edition*, £1 10s.
- British Battles, Recent.** Illustrated. 4to, 9s. *Library Edition*, 10s.
- British Empire, The.** By SIR GEORGE CAMPBELL. 3s.
- Browning, An Introduction to the Study of.** By ARTHUR SYMONS. 2s. 6d.
- Bunyan's Pilgrim's Progress, and the Holy War, Cassell's Illustrated Edition of.** With 200 Original Illustrations. Demy 4to, cloth, 16s.
- Butterflies and Moths, European.** By W. F. KIRBY. With 61 Coloured Plates. Demy 4to, 35s.
- Canaries and Cage-Birds, The Illustrated Book of.** By W. A. BLAKSTON, W. SWAYSLAND, and A. F. WIENER. With 56 Fac-simile Coloured Plates, 35s.
- Cannibals and Convicts.** By JULIAN THOMAS ("The Vagabond"). *Cheap Edition*, 5s.
- Captain Trafalgar.** By WESTALL and LAURIE. Illustrated. 5s.
- Cassell's Family Magazine.** Yearly Vol. Illustrated. 9s.
- Cathedral Churches of England and Wales.** Descriptive, Historical, Pictorial. *Edition de luxe.* Roxburgh, 42s.
- Celebrities of the Century.** Being a Dictionary of the Men and Women of the Nineteenth Century. *Cheap Edition*, 10s. 6d.
- Chess Problem, The.** With Illustrations by C. PLANCK and others. 7s. 6d.
- China Painting.** By FLORENCE LEWIS. With Sixteen Coloured Plates, and a selection of Wood Engravings. With full Instructions. 5s.
- Choice Dishes at Small Cost.** By A. G. PAYNE. *Cheap Edition*, 1s.
- Christianity and Socialism, Lectures on.** By BISHOP BARRY. 3s. 6d.
- Cities of the World.** Four Vols. Illustrated. 7s. 6d. each.
- Civil Service, Guide to Employment in the.** *New and Enlarged Edition.* 3s. 6d.
- Civil Service.—Guide to Female Employment in Government Offices.** Cloth, 1s.
- Climate and Health Resorts.** By Dr. BURNEY YEO. 7s. 6d.
- Clinical Manuals for Practitioners and Students of Medicine.** (*A List of Volumes forwarded post free on application to the Publishers.*)
- Clothing, The Influence of, on Health.** By FREDERICK TREVES, F.R.C.S. 2s.
- Cobden Club, Works published for the.** (*A Complete List post free on application.*)
- Colour.** By Prof. A. H. CHURCH. *New and Enlarged Edition.* 3s. 6d.
- Columbus, Christopher, The Life and Voyages of.** By WASHINGTON IRVING. Three Vols. 7s. 6d.
- Commerce, The Year Book of.** Edited by KENRIC B. MURRAY. Second Year's Issue. 5s.
- Commodore Junk.** By G. MANVILLE FENN. 5s.
- Conquests of the Cross.** Edited by EDWIN HODDER. With numerous Original Illustrations. Vol. I. 9s.

Selections from Cassell & Company's Publications.

- Gulliver's Travels.** With 88 Engravings by MORTEN. *Cheap Edition.* Cloth, 3s. 6d.; cloth gilt, 5s.
- Gun and its Development, The.** By W. W. GREENER. Illustrated. 10s. 6d.
- Guns, Modern Shot.** By W. W. GREENER. Illustrated. 5s.
- Health at School.** By CLEMENT DUKES, M.D., B.S. 7s. 6d.
- Health, The Book of.** By Eminent Physicians and Surgeons. Cloth, 21s.
- Health, The Influence of Clothing on.** By F. TREVES, F.R.C.S. 2s.
- Heavens, The Story of the.** By Sir ROBERT STAWELL BALL, LL.D., F.R.S. Coloured Plates and Wood Engravings. 31s. 6d. *Popular Edition*, 12s. 6d.
- Heroes of Britain in Peace and War.** In Two Vols., with 300 Original Illustrations. 5s. each; or One Vol., library binding, 10s. 6d.
- Holiday Studies of Wordsworth.** By F. A. MALLESON, M.A. 5s.
- Homes, Our, and How to Make them Healthy.** By Eminent Authorities. Illustrated. 15s.
- Horse, The Book of the.** By SAMUEL SIDNEY. With 28 Fac-simile Coloured Plates. Demy 4to, 35s.; half-morocco, £2 5s.
- Houghton Lord: The Life, Letters, and Friendships of Richard Monckton Milnes, First Lord Houghton.** By T. WEMYSS REID. Two Vols., with Portraits, 32s.
- Household, Cassell's Book of the.** Illustrated. Vols. I., II., and III. 5s. each.
- How Dante Climbed the Mountain.** By ROSE EMILY SELFE. With Eight Full-page Engravings by GUSTAVE DORÉ. 2s.
- How Women may Earn a Living.** By MERCY GROGAN. *Cheap Edition.* 6d.
- India, Cassell's History of.** By JAMES GRANT. With 400 Illustrations. 15s.
- Industrial Remuneration Conference.** The Report of. 2s. 6d.
- Irish Leagues, The Work of the.** The Speech of the Right Hon. Sir HENRY JAMES, Q.C., M.P., Replying in the Parnell Commission Inquiry. 6s.
- Irish Parliament, A Miniature History of the.** By J. C. HASLAM. 3d.
- Irish Union, The: Before and After.** By A. K. CONNELL, M.A. 2s. 6d.
- "Japanese" Library, Cassell's.** Consisting of 12 Popular Works bound in Japanese style. Covers in water-colour pictures. 1s. 3d. each, net.
- Handy Andy.** *Oliver Twist.* *Ivanhoe.* *Ingoldsby Legends.* *The Last of the Mohicans.* *The Last Days of Pompeii.* *The Yellowplush Papers.* *The Last Days of Pompeii.* Jack Hinton, the Guardsman. Selections from the Works of Thomas Hood. American Humour. Tower of London.
- John Orlebar, Clerk.** By the Author of "Culmshire Folk." 2s.
- John Parnelee's Curse.** By JULIAN HAWTHORNE. 2s. 6d.
- Karnel the Scout.** A Novel. By SYLVANUS COBB, Junr. Cloth, 3s. 6d.
- Kennel Guide, Practical.** By Dr. GORDON STABLES. Illustrated. *Cheap Edition.* 1s.
- Khiva, A Ride to.** By COL. FRED BURNABY. 1s. 6d.
- Kidnapped.** By R. L. STEVENSON. *Illustrated Edition.* 5s.
- King Solomon's Mines.** By H. RIDER HAGGARD. *Illustrated Edition.* 5s.
- Ladies' Physician, The.** By a London Physician. 6s.
- Lady Biddy Fane, The Admirable.** By FRANK BARRETT. *Popular Edition.* 5s.
- Lake Dwellings of Europe.** By ROBERT MUNRO, M.D., M.A. Cloth, 31s. 6d.; roxburgh, £2 2s.
- Landscape Painting in Oils, A Course of Lessons in.** By A. F. GRACE. With Nine Reproductions in Colour. *Cheap Edition.* 25s.
- Latin-Quarter Courtship, A.** By HENRY HARLAND (Sidney Luska). Cloth, 3s. 6d.
- Law, How to Avoid.** By A. J. WILLIAMS, M.P. *Cheap Edition.* 1s.
- Laws of Every-Day Life, The.** By H. O. ARNOLD-FORSTER. 1s. 6d. *Presentation Edition.* 3s. 6d.
- Letts's Diaries and other Time-saving Publications** are now published exclusively by CASSELL & COMPANY. (*A List sent post free on application.*)
- Loans Manual.** A Compilation of Tables and Rules for the Use of Local Authorities. By CHARLES P. COTTON. 5s.
- Local Government in England and Germany.** By the Rt. Hon. Sir ROBERT MORIER, G.C.B., &c. 1s.
- London and North Western Railway, The Official Illustrated Guide to the** 1s.; cloth, 2s.
- London and South Western Railway, The Official Illustrated Guide to the** 1s.; cloth, 2s.
- London, Brighton and South Coast Railway, The Official Illustrated Guide to the** 1s.; cloth, 2s.

Selections from Cassell & Company's Publications.

- London, Greater.** By EDWARD WALFORD. Two Vols. With about 400 Illustrations. 9s. each. *Library Edition.* Two Vols. £1 the set.
- London, Old and New.** By WALTER THORNBURY and EDWARD WALFORD. Six Vols., each containing about 200 Illustrations and Maps. Cloth, 9s. each. *Library Edition.* Imitation roxburgh, £3.
- London Street Arabs.** By MRS. H. M. STANLEY (DOROTHY TENNANT). Collection of Pictures. Descriptive Text by the Artist. 5s.
- Longfellow's Poetical Works.** *Fine-Art Edition.* Illustrated throughout with Original Engravings. Royal 4to, cloth gilt, £3 3s. *Popular Edition.* 16s.
- Magic at Home.** By Prof. HOFFMAN. Illustrated. Extra crown, 5s.
- Master of Ballantrae, The.** By ROBERT LOUIS STEVENSON. 5s.
- Mechanics, The Practical Dictionary of.** Containing 15,000 Drawings. Four Vols. 21s. each.
- Medical Handbook of Life Assurance.** By JAMES EDWARD POLLOCK, M.D., F.R.C.P., and JAMES CHISHOLM, Fellow of the Institute of Actuaries, London. 7s. 6d.
- Medical Handbook for Colonists.** By E. ALFRED BARTON, M.R.C.S. 2s. 6d.
- Medicine, Manuals for Students of.** (*A List forwarded post free on application.*)
- Metropolitan Year-Book, The.** Paper, 2s.; cloth, 2s. 6d.
- Metzerott, Shoemaker.** 5s.
- Midland Railway, The Official Illustrated Guide to the.** 1s.; cloth, 2s.
- Modern Europe, A History of.** By C. A. FYFFE, M.A. Three Vols., 12s. each.
- Music, Illustrated History of.** By EMIL NAUMANN. Edited by the Rev. Sir F. A. GORE OUSELEY, Bart. Illustrated. Two Vols. 31s. 6d.
- National Library, Cassell's.** In Volumes, each containing about 192 pages. Paper covers, 3d.; cloth, 6d. (*A Complete List of Volumes sent on application.*)
- Natural History, Cassell's Concise.** By E. PERCEVAL WRIGHT, M.A., M.D., F.L.S. With several Hundred Illustrations. 7s. 6d.; roxburgh, 10s. 6d.
- Natural History, Cassell's New.** Edited by Prof. P. MARTIN DUNCAN, M.B., F.R.S., F.G.S. Complete in Six Vols. With about 2,000 Illustrations. Cloth, 9s. each.
- Nature's Wonder Workers.** By KATE R. LOVELL. Illustrated. 5s.
- Nursing for the Home and for the Hospital, A Handbook of.** By CATHERINE J. WOOD. *Cheap Edition.* 1s. 6d.; cloth, 2s.
- Nursing of Sick Children, A Handbook for the.** By CATHERINE J. WOOD. 2s. 6d.
- Orations and After-Dinner Speeches.** By the Hon. C. M. DEPEW. 7s. 6d.
- Our Own Country.** Six Vols. With 1,200 Illustrations. Cloth, 7s. 6d. each.
- Factolus Prime.** A Novel. By ALBION W. TOURGÉE. 5s.
- Faxton's Flower Garden.** With 100 Coloured Plates. (Price on application).
- People I've Smiled With.** Recollections of a Merry Little Life. By MARSHALL P. WILDER. 2s.
- Peoples of the World, The.** By Dr. ROBERT BROWN. Complete in Six Volumes. With Illustrations. 7s. 6d. each.
- Phantom City, The.** By W. WESTALL. 5s.
- Photography for Amateurs.** By T. C. HEPWORTH. Illustrated, 1s.; or cloth, 1s. 6d.
- Phrase and Fable, Dictionary of.** By the Rev. Dr. BREWER. *Cheap Edition.* *Enlarged,* cloth, 3s. 6d.; or with leather back, 4s. 6d.
- Picturesque America.** Complete in Four Vols., with 48 Exquisite Steel Plates, and about 800 Original Wood Engravings. £2 2s. each.
- Picturesque Australasia, Cassell's.** With upwards of 1,000 Illustrations. Complete in Four Vols., 7s. 6d. each.
- Picturesque Canada.** With about 600 Original Illustrations. Two Vols., £3 3s. each.
- Picturesque Europe.** Complete in Five Vols. Each containing 13 Exquisite Steel Plates, from Original Drawings, and nearly 200 Original Illustrations. £21; half-morocco, £31 10s.; morocco gilt, £52 10s. The POPULAR EDITION is now complete in Five Vols., 18s. each.
- Picturesque Mediterranean, The.** With a Series of Magnificent Illustrations from Original Designs by leading Artists of the day. With Frontispiece in Colours from an Original Drawing by BIRKET FOSTER, R.I. Vol. I, cloth, gilt edges, £2 2s.
- Pigeon Keeper, The Practical.** By LEWIS WRIGHT. Illustrated. 3s. 6d.
- Pigeons, The Book of.** By ROBERT FULTON. Edited by LEWIS WRIGHT. With 50 Coloured Plates and numerous Wood Engravings. 31s. 6d.; half-morocco, £2 2s.
- Pocket Guide to Europe (Cassell's).** Size 5½ in. x 3½ in. Leather, 6s.

Selections from Cassell & Company's Publications.

Poems, Aubrey de Vere's. A Selection. Edited by JOHN DENNIS. 3s. 6d.

Poets, Cassell's Miniature Library of the:—

Burns. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
Byron. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
Hood. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
Longfellow. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.

Milton. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
Scott. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
Sheridan and Goldsmith. 2 Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.
Wordsworth. Two Vols. Cloth, 1s. each; or cloth, gilt edges, 2s. 6d. the set.

Shakespeare. Twelve Vols., half cloth, in box, 12s.

Polytechnic Series, The. Practical Illustrated Manuals specially prepared for Students of the Polytechnic Institute, and suitable for the Use of all Students.

Forty Lessons in Carpentry Workshop Practice. 1s.

Practical Plane and Solid Geometry, including Graphic Arithmetic. Vol. I. ELEMENTARY STAGE. 3s.

Forty Lessons in Engineering Workshop Practice. 1s. 6d.

Technical Studies. Set of Ten in cloth case. 1s.

Elementary Chemistry for Science Schools and Classes. 6s. 6d.

Poor Relief in Foreign Countries, &c. By LOUISA TWING. 1s.

Portrait Gallery, The Cabinet. Containing 36 Cabinet Photographs of Eminent Men and Women of the day. With Biographical Sketches. Vol. I. Price 15s.

Poultry Keeper, The Practical. By LEWIS WRIGHT. With Coloured Plates and Illustrations. 3s. 6d.

Poultry, The Book of. By LEWIS WRIGHT. *Popular Edition.* Illustrated. 10s. 6d.

Poultry, The Illustrated Book of. By LEWIS WRIGHT. With Fifty Exquisite Coloured Plates, and numerous Wood Engravings. *New and Revised Edition.* Cloth, 31s. 6d.

Printing Machinery and Letterpress Printing, Modern. By FRED. J. F. WILSON and DOUGLAS GREY. Illustrated. 21s.

Queen Victoria, The Life and Times of. By ROBERT WILSON. Complete in 2 Vols. With numerous Illustrations. 9s. each.

Rabbit-Keeper, The Practical. By CUNICULUS. Illustrated. 3s. 6d.

Railway Library, Cassell's. Crown 8vo, boards, 2s. each.

Under a Strange Mask. By Frank Barrett.
The Coombe-Borrow Mystery. By J. Colwall.
Dead Man's Book. By O.
A Queer Race. By W. Westall.
Captain Trafaigar. By Westall and Laurie.
The Phantom City. By W. Westall.
* The above can also be obtained in cloth, 2s. 6d. each.

Jack Gordon, Knight Errant. By W. C. HUDSON (BARCLAY NORTH).

The Diamond Button: Whose Was It? By W. C. HUDSON (BARCLAY NORTH).

Another's Orms. By Julian Hawthorne.

The Yoke of the Thorah. By Sidney Laska.

Who is John Noman? By C. Henry Beckett.
The Tragedy of Brinkwater. By Martha L. Moodye.

An American Penman. By Julian Hawthorne.

Section 558; or, The Fatal Letter. By Julian Hawthorne.

The Brown Stone Boy. By W. H. Bishop.
A Tragic Mystery. By Julian Hawthorne.
The Great Bank Robbery. By Julian Hawthorne.

Red Library, Cassell's. Stiff covers, 1s. each; cloth, 2s. each.

The Antiquary.

Nicholas Nickleby. Two Vols.

Jane Eyre.

Wuthering Heights.

The Prairie.

Dombey and Son. Two Vols.

Night and Morning.

Kenilworth.

The Ingoldsby Legends.

Tower of London.

The Pioneers.

Charles O'Malley.

Barnaby Rudge.

Cakes and Ale.

The King's Own.

People I have Met.

The Pathfinder.

Svellina.

Scott's Poems.

List of the Barons.

Adventures of Mr. Ledbury.

Ivanhoe.

Oliver Twist. ©

Selections from Hood's Works.

Longfellow's Prose Works.

Sense and Sensibility.

Lytton's Plays. [Harte].

Tales, Poems, and Sketches (Bret Martin Chuzzlewit). Two Vols.

The Prince of the House of David.

Sheridan's Plays.

Uncle Tom's Cabin.

Deerslayer.

Eugene Aram.

Jack Hinton, the Guardsman.

Rome and the Early Christians.

The Trials of Margaret Lyndsay.

Edgar Allan Poe. Prose and Poetry, Selections from.

Old Mortality.

The Hour and the Man.

Washington Irving's Sketch-Book.

Last Days of Palmyra.

Tales of the Borders.

Pride and Prejudice.

Last of the Mohicans.

Heart of Midlothian.

Last Days of Pompeii.

Yellowplush Papers.

Handy Andy.

Selected Plays.

American Humour.

Sketches by Box.

Macauley's Lays and Selected Essays.

Harry Lorrequer.

Old Curiosity Shop.

Mienci.

The Talisman.

Pickwick. Two Vols.

Scarlet Letter.

Bibles and Religious Works.

- Bible, Cassell's Illustrated Family.** With 900 Illustrations. Leather, gilt edges, £2 10s.; full morocco, £3 10s.
- Bible Dictionary, Cassell's.** With nearly 600 Illustrations. 7s. 6d.; roxburgh, 10s. 6d.
- Bible Educator, The.** Edited by the Very Rev. Dean PLUMPTRE, D.D. With Illustrations, Maps, &c. Four Vols., cloth, 6s. each.
- Bible Student in the British Museum, The.** By the Rev. J. G. KITCHIN, M.A. 1s.
- Bible Talks about Bible Pictures.** Illustrated by GUSTAVE DORÉ and others. Large 4to, 5s.
- Biblewomen and Nurses.** Yearly Volume, 3s.
- Bunyan's Pilgrim's Progress (Cassell's Illustrated).** 4to. 7s. 6d.
- Bunyan's Pilgrim's Progress.** With Illustrations. *Popular Edition*, 3s. 6d.
- Child's Bible, The.** With 200 Illustrations. Demy 4to, 830 pp. 150th *Thousand*. *Cheap Edition*, 7s. 6d. *Superior Edition*, with 6 Coloured Plates, gilt edges, 10s. 6d.
- Child's Life of Christ, The.** Complete in One Handsome Volume, with about 200 Original Illustrations. *Cheap Edition*, cloth, 7s. 6d.; or with 6 Coloured Plates, cloth, gilt edges, 10s. 6d. Demy 4to, gilt edges, 21s.
- "Come, ye Children."** By Rev. BENJAMIN WAUGH. Illustrated. 5s.
- Commentary, The New Testament, for English Readers.** Edited by the Rt. Rev. C. J. ELLICOTT, D.D., Lord Bishop of Gloucester and Bristol. In Three Volumes, 21s. each.
 Vol. I.—The Four Gospels.
 Vol. II.—The Acts, Romans, Corinthians, Galatians.
 Vol. III.—The remaining Books of the New Testament.
- Commentary, The Old Testament, for English Readers.** Edited by the Rt. Rev. C. J. ELLICOTT, D.D., Lord Bishop of Gloucester and Bristol. Complete in 5 Vols., 21s. each.
 Vol. I.—Genesis to Numbers. | Vol. III.—Kings I. to Esther.
 Vol. II.—Deuteronomy to Samuel II. | Vol. IV.—Job to Isaiah.
 Vol. V.—Jeremiah to Malachi.
- Commentary, The New Testament.** Edited by Bishop ELLICOTT. Handy Volume Edition. Suitable for School and general use.
 St. Matthew. 3s. 6d. | Romans. 2s. 6d. | Titus, Philemon, Hebrews, and James. 3s.
 St. Mark. 3s. | Corinthians I and II. 3s. | Peter, Jude, and John. 3s.
 St. Luke. 3s. 6d. | Galatians, Ephesians, and Philippians. 3s. | The Revelation. 3s.
 St. John. 3s. 6d. | Colossians, Thessalonians, and Timothy. 3s. | An Introduction to the New Testament. 2s. 6d.
 The Acts of the Apostles. 3s. 6d.
- Commentary, The Old Testament.** Edited by Bishop ELLICOTT. Handy Volume Edition. Suitable for School and general use.
 Genesis. 3s. 6d. | Leviticus. 3s. | Deuteronomy. 2s. 6d.
 Exodus. 3s. | Numbers. 2s. 6d.
- Dictionary of Religion, The.** An Encyclopædia of Christian and other Religious Doctrines, Denominations, Sects, Heresies, Ecclesiastical Terms, History, Biography, &c. &c. By the Rev. WILLIAM BENHAM, B.D. Cloth, 21s.; roxburgh, 25s.
- Joré Bible.** With 230 Illustrations by GUSTAVE DORÉ. *Original Edition*. Two Vols., cloth, £3; best morocco, gilt edges, £15.
- Early Days of Christianity, The.** By the Ven. Archdeacon FARRAR, D.D., F.R.S. LIBRARY EDITION. Two Vols., 24s.; morocco, £2 2s. POPULAR EDITION. Complete in One Volume, cloth, 6s.; cloth, gilt edges, 7s. 6d.; Persian morocco, 10s. 6d.; tree-calf, 15s.
- Family Prayer-Book, The.** Edited by Rev. Canon GARBETT, M.A., and Rev. S. MARTIN. Extra crown 4to, cloth, 5s.; morocco, 18s.
- Glories of the Man of Sorrows, The.** Sermons preached at St. James's, Piccadilly. By the Rev. H. G. BONAVIA HUNT, Mus.D., F.R.S. Edin. 2s. 6d.
- Gospel of Grace, The.** By a LINDESIE. Cloth, 2s. 6d.

Selections from Cassell & Company's Publications.

- Tot Book for all Public Examinations.** By W. S. THOMSON, M.A. 1s.
Tragedy of Brinkwater, The. A Novel. By MARTHA L. MOODEY. Cloth, 3s. 6d.
Treasure Island. By R. L. STEVENSON. Illustrated. 5s.
Treatment, The Year-Book of. A Critical Review for Practitioners of Medicine and Surgery. Greatly Enlarged. 500 pages. 7s. 6d.
Tree Painting in Water Colours. By W. H. J. BOOT. With Eighteen Coloured Plates, and valuable instructions by the Artist. 5s.
Trees, Familiar. By G. S. BOULGER, F.L.S., F.G.S. Two Series. With Forty full-page Coloured Plates by W. H. J. BOOT. 12s. 6d. each.
Troy Town, The Astonishing History of. By Q, Author of "Dead Man's Rock." Crown 8vo, cloth, 5s.
Two Women or One? From the Manuscripts of Doctor LEONARD BENARY. By HENRY HARLAND (Sidney Luska). 1s.
"Unicode": The Universal Telegraphic Phrase Book. Pocket and Desk Editions. 2s. 6d. each.
United States, Cassell's History of the. By the late EDMUND OLLIER. With 600 Illustrations. Three Vols. 9s. each.
United States, The Vols's History of. By EDWARD S. ELLIS. Illustrated. Four Vols. 36s.
Universal History, Cassell's Illustrated. With nearly ONE THOUSAND ILLUSTRATIONS, Vol. I. Early and Greek History.—Vol. II. The Roman Period.—Vol. III. The Middle Ages.—Vol. IV. Modern History. 9s. each.
Vaccination Vindicated. An Answer to the leading Anti-Vaccinators. By JOHN C. McVAIL, M.D., D.P.H. Camb. 5s.
Verdict, The. A Tract on the Political Significance of the Report of the Parnell Commission. By A. V. DICKEY, Q.C. 2s. 6d.
Vicar of Wakefield and other Works, by OLIVER GOLDSMITH. Illustrated. 3s. 6d.; cloth, gilt edges, 5s.
Water-Colour Painting, A Course of. With Twenty-four Coloured Plates by R. P. LEITCH, and full Instructions to the Pupil. 5s.
What Girls Can Do. By PHYLLIS BROWNE. 2s. 6d.
Wild Birds, Familiar. By W. SWAYSLAND. Four Series. With 40 Coloured Plates in each. 12s. 6d. each.
Wild Flowers, Familiar. By F. E. HULME, F.L.S., F.S.A. Five Series. With 40 Coloured Plates in each. 12s. 6d. each.
Woman's World, The. Yearly Volume. 18s.
Wood, The Life of the Rev. J. G., By his Son, the Rev. THEODORE WOOD. With Portrait. Demy 8vo, cloth, 10s. 6d.
Work. An Illustrated Magazine of Practice and Theory for all Workmen, Professional and Amateur. Yearly Volume, cloth, 7s. 6d.
World of Wit and Humour, The. With 400 Illustrations. Cloth, 7s. 6d.; cloth gilt, gilt edges, 10s. 6d.
World of Wonders, The. With 400 Illustrations. Two Vols. 7s. 6d. each.
World's Lumber Room, The. By SELINA GAYE. Illustrated. 2s. 6d.
Yule Tide. CASSELL'S CHRISTMAS ANNUAL. 1s.

ILLUSTRATED MAGAZINES.

The Quiver, for Sunday and General Reading. Monthly, 6d.

Cassell's Family Magazine. Monthly, 7d.

"Little Folks" Magazine. Monthly, 6d.

The Magazine of Art. Monthly, 1s.

Cassell's Saturday Journal. Weekly, 1d.; Monthly, 6d.

Work. An Illustrated Magazine of Practice and Theory for all Workmen, Professional and Amateur. Weekly, 1d.; Monthly, 6d.

•• Full particulars of CASSELL & COMPANY'S Monthly Serial Publications will be found in CASSELL & COMPANY'S COMPLETE CATALOGUE.

Catalogues of CASSELL & COMPANY'S PUBLICATIONS, which may be had at all Booksellers', or will be sent post free on application to the Publishers:—
CASSELL'S COMPLETE CATALOGUE, containing particulars of upwards of One Thousand Volumes.

CASSELL'S CLASSIFIED CATALOGUE, in which their Works are arranged according to price, from *Threepence to Fifty Guineas*.

CASSELL'S EDUCATIONAL CATALOGUE, containing particulars of CASSELL & COMPANY'S Educational Works and Students' Manuals.

CASSELL & COMPANY, LIMITED, *Ludgate Hill, London.*

Bibles and Religious Works.

- Bible, Cassell's Illustrated Family.** With 900 Illustrations. Leather, gilt edges, £2 10s.; full morocco, £3 10s.
- Bible Dictionary, Cassell's.** With nearly 600 Illustrations. 7s. 6d.; roxburgh, 10s. 6d.
- Bible Educator, The.** Edited by the Very Rev. Dean PLUMPTRE, D.D. With Illustrations, Maps, &c. Four Vols., cloth, 6s. each.
- Bible Student in the British Museum, The.** By the Rev. J. G. KITCHIN, M.A. 2s.
- Bible Talks about Bible Pictures.** Illustrated by GUSTAVE DORÉ and others. Large 4to, 5s.
- Biblewomen and Nurses.** Yearly Volume, 3s.
- Bunyan's Pilgrim's Progress (Cassell's Illustrated).** 4to. 7s. 6d.
- Bunyan's Pilgrim's Progress.** With Illustrations. *Popular Edition*, 3s. 6d.
- Child's Bible, The.** With 200 Illustrations. Demy 4to, 830 pp. 150th *Thousand*. *Cheap Edition*, 7s. 6d. *Superior Edition*, with 6 Coloured Plates, gilt edges, 10s. 6d.
- Child's Life of Christ, The.** Complete in One Handsome Volume, with about 200 Original Illustrations. *Cheap Edition*, cloth, 7s. 6d.; or with 6 Coloured Plates, cloth, gilt edges, 10s. 6d. Demy 4to, gilt edges, 21s.
- "Come, ye Children."** By Rev. BENJAMIN WAUGH. Illustrated, 5s.
- Commentary, The New Testament, for English Readers.** Edited by the Rt. Rev. C. J. ELLICOTT, D.D., Lord Bishop of Gloucester and Bristol. In Three Volumes, 21s. each.
 Vol. I.—The Four Gospels.
 Vol. II.—The Acts, Romans, Corinthians, Galatians.
 Vol. III.—The remaining Books of the New Testament.
- Commentary, The Old Testament, for English Readers.** Edited by the Rt. Rev. C. J. ELLICOTT, D.D., Lord Bishop of Gloucester and Bristol. Complete in 5 Vols., 21s. each.
 Vol. I.—Genesis to Numbers. | Vol. III.—Kings I. to Esther.
 Vol. II.—Deuteronomy to Samuel II. | Vol. IV.—Job to Isaiah.
 Vol. V.—Jeremiah to Malachi.
- Commentary, The New Testament.** Edited by Bishop ELLICOTT. Handy Volume Edition. Suitable for School and general use.
St. Matthew. 3s. 6d.	Romans. 2s. 6d.	Titus, Philemon, Hebrews, and James. 3s.
St. Mark. 3s.	Corinthians I. and II. 3s.	Peter, Jude, and John. 3s.
St. Luke. 3s. 6d.	Galatians, Ephesians, and Philippians. 3s.	The Revelation. 3s.
St. John. 3s. 6d.	Colossians, Thessalonians, and Timothy. 3s.	An Introduction to the New Testament. 2s. 6d.
The Acts of the Apostles. 3s. 6d.		
- Commentary, The Old Testament.** Edited by Bishop ELLICOTT. Handy Volume Edition. Suitable for School and general use.
Genesis. 3s. 6d.	Leviticus. 3s.	Deuteronomy. 2s. 6d.
Exodus. 3s.	Numbers. 2s. 6d.	
- Dictionary of Religion, The.** An Encyclopædia of Christian and other Religious Doctrines, Denominations, Sects, Heresies, Ecclesiastical Terms, History, Biography, &c. &c. By the Rev. WILLIAM BENHAM, B.D. Cloth, 21s.; roxburgh, 25s.
- Joré Bible.** With 230 Illustrations by GUSTAVE DORÉ. *Original Edition*. Two Vols., cloth, £3; best morocco, gilt edges, £15.
- Early Days of Christianity, The.** By the Ven. Archdeacon FARRAR, D.D., F.R.S.
 LIBRARY EDITION. Two Vols., 24s.; morocco, £2 2s.
 POPULAR EDITION. Complete in One Volume, cloth, 6s.; cloth, gilt edges, 7s. 6d.; Persian morocco, 10s. 6d.; tree-calf, 15s.
- Family Prayer-Book, The.** Edited by Rev. Canon GARRETT, M.A., and Rev. S. MARTIN. Extra crown 4to, cloth, 5s.; morocco, 18s.
- Glories of the Man of Sorrows, The.** Sermons preached at St. James's, Piccadilly. By the Rev. H. G. BONAVIA HUNT, Mus.D., F.R.S. Edin. 2s. 6d.
- Gospel of Grace, The.** By a LINDESIE. Cloth, 2s. 6d.

Selections from Cassell & Company's Publications.

- "Heart Chords."** A Series of Works by Eminent Divines. Bound in cloth, red edges, 1s. each.
- My Father.** By the Right Rev. Ashton Oxenden, late Bishop of Montreal.
- My Bible.** By the Rt. Rev. W. Boyd Carpenter, Bishop of Ripon.
- My Work for God.** By the Right Rev. Bishop Cotterill.
- My Object in Life.** By the Ven. Archdeacon Farrar, D.D.
- My Aspirations.** By the Rev. G. Matheson, D.D.
- My Emotional Life.** By the Rev. Preb. Chadwick, D.D.
- My Body.** By the Rev. Prof. W. G. Blaikie, D.D.
- My Soul.** By the Rev. F. B. Power, M.A.
- My Growth in Divine Life.** By the Rev. Frebendary Reynolds, M.A.
- My Hereafter.** By the Very Rev. Dean Bickersteth.
- My Walk with God.** By the Very Rev. Dean Montgomery.
- My Aids to the Divine Life.** By the Very Rev. Dean Boyle.
- My Sources of Strength.** By the Rev. E. E. Jenkins, M.A., Secretary of the Wesleyan Missionary Society.
- Helps to Belief.** A Series of Helpful Manuals on the Religious Difficulties of the Day. Edited by the Rev. TEIGNMOUTH SHORE, M.A., Chaplain in Ordinary to the Queen. Cloth, 1s. each.
- CREATION. By the Lord Bishop of Carlisle.
- MIRACLES. By the Rev. Brownlow Maitland, M.A.
- PRAYER. By the Rev. T. Teignmouth Shore, M.A.
- THE MORALITY OF THE OLD TESTAMENT. By the Rev. Newman Smyth, D.D.
- THE DIVINITY OF OUR LORD. By the Lord Bishop of Derry.
- THE ATONEMENT. By the Lord Bishop of Peterborough.
- Hidden Treasure;** or, "The Unrecognised Quotations of the New Testament from the Septuagint Version of the Old." By RICHARD HARRIS HILL. 1s.
- Holy Land and the Bible, The.** A Book of Scripture Illustrations gathered in Palestine. By the Rev. CUNNINGHAM GEIKIE, D.D. With Map. Two Vols. 24s.
- "I Must."** Short Missionary Bible Readings. By SOPHIA M. NUGENT. Enamelled cover, 6d.; cloth, gilt edges, 1s.
- Life of Christ, The.** By the Ven. Archdeacon FARRAR, D.D., F.R.S., Chaplain in Ordinary to the Queen.
- ILLUSTRATED EDITION, with about 300 Original Illustrations. Extra crown 4to, cloth, gilt edges, 21s.; morocco antique, 42s.
- LIBRARY EDITION. Two Vols. Cloth, 24s.; morocco, 42s.
- POPULAR EDITION, in One Vol. 8vo, cloth, 6s.; cloth, gilt edges, 7s. 6d.; Persian morocco, gilt edges, 10s. 6d.; tree-calf, 15s.
- Marriage Ring, The.** By WILLIAM LANDELS, D.D. Bound in white leatherette. *New and Cheaper Edition*, 3s. 6d.
- Moses and Geology; or, the Harmony of the Bible with Science.** By the Rev. SAMUEL KINNS, Ph.D., F.R.A.S. Illustrated. *Cheap Edition*. 6s.
- Protestantism, The History of.** By the Rev. J. A. WYLIE, LL.D. Containing upwards of 600 Original Illustrations. Three Vols., 27s.; Library Edition, 30s.
- "Quiver" Yearly Volume, The.** With about 600 Original Illustrations and Coloured Frontispiece. 7s. 6d. Also Monthly, 6d.
- Religion, The Dictionary of.** By Rev. W. BENHAM, B.D. 21s.; roxburgh, 25s.
- St. George for England;** and other Sermons preached to Children. *Fifth Edition.* By the Rev. T. TEIGNMOUTH SHORE, M.A. 5s.
- St. Paul, The Life and Work of.** By the Ven. Archdeacon FARRAR, D.D., F.R.S., Chaplain in Ordinary to the Queen.
- LIBRARY EDITION. Two Vols., cloth, 24s.; calf, 42s.
- ILLUSTRATED EDITION, complete in One Volume, with about 300 Illustrations, £1 1s.; morocco, £2 2s.
- POPULAR EDITION. One Volume, 8vo, cloth, 6s.; cloth, gilt edges, 7s. 6d.; Persian morocco, 10s. 6d.; tree-calf, 15s.
- Secular Life, The Gospel of the.** Sermons preached at Oxford. By the Hon. W. H. FREMANTLE, Canon of Canterbury. *Cheap Edition*. 2s. 6d.
- Shall We Know One Another in Heaven?** By the Rt. Rev. J. C. RYLE, D.D., Bishop of Liverpool. *New and Enlarged Edition.* Paper Covers, price 6d.
- Stromata.** By the Ven. Archdeacon SHERINGHAM, M.A. 2s. 6d.
- "Sunday:" Its Origin, History, and Present Obligation.** By the Ven. Archdeacon HESSEY, D.C.L. *Fifth Edition*. 7s. 6d.
- Twilight of Life, The: Words of Counsel and Comfort for the Aged.** By JOHN ELLERTON, M.A. 1s. 6d.
- Voice of Time, The.** By JOHN STROUD. Cloth gilt, 1s.

Educational Works and Students' Manuals.

- Agriculture Series, Cassell's.** Edited by Professor WRIGHTSON, Principal of Downton Agricultural College.
- Soils and Manures.** By Dr. J. MUNRO. 1s. 6d. **Crops.** By Prof. WRIGHTSON. 1s. 6d.
- Alphabet, Cassell's Pictorial.** Size, 35 inches by 42½ inches. Mounted on Linen, with rollers. 3s. 6d.
- Arithmetica, The Modern School.** By GEORGE RICKS, B.Sc. Lond. With Test Cards. (*List on application.*)
- Atlas, Cassell's Popular.** Containing 24 Coloured Maps. 3s. 6d.
- Book-Keeping.** By THEODORE JONES. FOR SCHOOLS, 2s.; or cloth, 3s. FOR THE MILLION, 2s.; or cloth, 3s. Books for Jones's System, Ruled Sets of, 2s.
- Botany, Commercial, in the Nineteenth Century.** By J. R. JACKSON. 3s. 6d.
- Chemistry, The Public School.** By J. H. ANDERSON, M.A. 2s. 6d.
- Classical Texts for Schools, Cassell's.** *A list sent post free on application.*
- Copy-Books, Cassell's Graduated.** Complete in 18 Books. 2d. each.
- Copy-Books, The Modern School.** Complete in 12 Books. 2d. each.
- Drawing Copies, Cassell's "New Standard."** Complete in 14 Books. 2d., 3d., and 4d. each.
- Drawing Copies, Cassell's Modern School Freehand.** First Grade, 1s. Second Grade, 2s.
- Electricity, Practical.** By Prof. W. E. AYRTON. 7s. 6d.
- Energy and Motion: A Text-Book of Elementary Mechanics.** By WILLIAM PAICE, M.A. Illustrated. 1s. 6d.
- English Literature, A First Sketch of, from the Earliest Period to the Present Time.** By Prof. HENRY MORLEY. 7s. 6d.
- Euclid, Cassell's.** Edited by Prof. WALLACE, M.A. 1s.
- Euclid, The First Four Books of.** *New Edition.* In paper, 6d.; cloth, 9d.
- French, Cassell's Lessons in.** *New and Revised Edition.* Parts I, and II., each 2s. 6d.; complete, 4s. 6d. Key, 1s. 6d.
- French-English and English-French Dictionary.** *Entirely New and Enlarged Edition.* 1,150 pages, 2vo, cloth, 3s. 6d.
- French Reader, Cassell's Public School.** By GUILLAUME S. CONRAD. 2s. 6d.
- Galbraith and Haughton's Scientific Manuals.**
- Plane Trigonometry.** 2s. 6d. **Euclid, Books I, II, III.** 2s. 6d. **Books IV, V, VI.** 2s. 6d. **Mathematical Tables.** 3s. 6d. **Mechanics.** 3s. 6d. **Natural Philosophy.** 3s. 6d. **Optics.** 2s. 6d. **Hydrostatics.** 3s. 6d. **Astronomy.** 3s. 6d. **Steam Engine.** 3s. 6d. **Algebra.** Part I, cloth, 2s. 6d. **Complete,** 7s. 6d. **Tides and Tidal Currents, with Tidal Cards,** 3s.
- Gaudeamus.** Songs for Schools and Colleges. Edited by JOHN FARMER. 5s.
- Geometry, First Elements of Experimental.** By PAUL BERT. Illustrated. 1s. 6d.
- Geometry, Practical Solid.** By Major ROSS, R.E. 2s.
- German Dictionary, Cassell's New.** German-English, English-German. *Large Paper Edition,* 7s. 6d. *Cheap Edition,* cloth, 3s. 6d.
- German of To-Day.** By Dr. HEINEMANN. 1s. 6d.
- German Reading, First Lessons in.** By A. JÄGST. Illustrated. 1s.
- Guide to Employment for Boys.** By W. S. BEARD, F.R.G.S. 1s. 6d.
- Hand and Eye Training.** By G. RICKS, B.Sc. Two Vols., with 16 Coloured Plates in each Vol. Crown 4to, 6s. each.
- "Hand-and-Eye Training" Cards for Class Work.** Five sets in case. 1s. each set.
- Handbook of New Code of Regulations.** By JOHN F. MOSS. *New and Revised Edition.* 1s.; cloth, 2s.
- Historical Cartoons, Cassell's Coloured.** Size 45 in. x 35 in. 2s. each. Mounted on canvas and varnished, with rollers, 5s. each. (*Descriptive pamphlet,* 16 pp., 1d.)
- Historical Course for Schools, Cassell's.** Illustrated throughout. I.—Stories from English History, 1s. II.—The Simple Outline of English History, 1s. 3d. III.—The Class History of England, 2s. 6d.
- Latin-English Dictionary, Cassell's.** Thoroughly revised and corrected, and in part re-written by J. K. V. MARCHANT, M.A. 3s. 6d.
- Latin-English and English-Latin Dictionary.** By J. R. BEARD, D.D., and C. BEARD, B.A. Crown 2vo, 514 pp., 3s. 6d.
- Latin Primer, The New.** By Prof. J. P. POSTGATE. 2s. 6d.
- Latin Primer, The First.** By Prof. POSTGATE. 1s.
- Latin Prose for Lower Forms.** By M. A. BAYFIELD, M.A. 2s. 6d.

Selections from Cassell & Company's Publications.

Three-and-Sixpenny Library. Illustrated. Cloth gilt, gilt edges.

<p>The Three Homes. A Tale for Fathers and Sons. By F. T. L. Hope. Deepdale Carriage. The Half-Sisters. Working to Win. <i>New Edition.</i></p>	<p>In Duty Bound. The Family Honour Eather West. <i>New Edition.</i> Peggy Ogilvie's Inheritance. Krifol and his Fables. Fairy Tales. By Prof. Henry Morley.</p>
--	---

Picture Teaching Series. Each book Illustrated throughout. Fcap. 4to, cloth gilt, coloured edges, 2s. 6d. each.

<p>Woodland Romances. Stories of Girlhood.</p>	<p>Frisk and his Flock. Pussy Tip-Toes' Family.</p>
---	--

Library of Wonders. Illustrated Gift-books for Boys. Paper, 1s.; cloth, 1s. 6d.

<p>Wonderful Adventures. Wonders of Animal Instinct.</p>	<p>Wonderful Balloon Ascents. Wonders of Bodily Strength and Skill. Wonderful Escapes.</p>
---	---

Books for Young People. Price 2s. 6d. each.

<p>Freedom's Sword: A Story of the Days of Wallace and Bruce. By Annie S. Swan. Perils Afloat and Brigands Ashore. By Alfred Elwes. Heroes of Every-day Life. By Laura Lane. Illustrated. Decisive Events in History. By Thomas Archer. With Original Illustrations. The True Robinson Crusoe. Peeps Abroad for Folks at Home.</p>	<p>Pictures of School Life and Boyhood. Early Explorers. By Thomas Frost. Modern Explorers. By Thomas Frost. Wild Adventures in Wild Places. Illustrated throughout. Home Chat with our Young Folks. Illustrated throughout. Jungle, Peak, and Plain. Illustrated. The World's Lumber Boom. By Selina Gaye. The England of Shakespeare. By E. Coadby. With Full-page Illustrations.</p>
---	--

Books for the Little Ones. Fully Illustrated.

<p>A Dose and One; or, The Boys and Girls of Polly's Ring. By Mary D. Brine. Full of Illustrations. 5s. The Merry-go-Round. Poems for Children. Illustrated throughout. 5s. Rhymes for the Young Folk. By William Allingham. Beautifully Illustrated. 3s. 6d. The Little Doings of some Little Folks. By Chatty Cheerful. Illustrated. 5s. The Sunday Scrap Book. With One Thousand Scripture Pictures. Boards, 5s.; cloth, 7s. 6d. The History Scrap Book. With nearly 1,000 Engravings. 5s.; cloth, 7s. 6d.</p>	<p>Myself and my Friends. By Olive Patch. With numerous Illustrations. Crown 4to. 5s. A Parcel of Children. By Olive Patch. With numerous Illustrations. Crown 4to. 5s. The Old Fairy Tales. With Original Illustrations. Boards, 1s.; cloth, 1s. 6d. My Diary. With Twelve Coloured Plates and 366 Woodcuts. 1s. Cheerful Clatter. Nearly One Hundred Full-page Pictures. 3s. 6d. Twilight Fancies. Full of charming Pictures. Boards, 2s. 6d. The Pilgrim's Progress. With Coloured Illustrations. 2s. 6d.</p>
--	---

Books for all Children.

<p>Cassell's Robinson Crusoe. With 100 striking Illustrations. Cloth, 3s. 6d.; gilt edges, 5s. Cassell's Swiss Family Robinson. Illustrated. Cloth, 3s. 6d.; gilt edges, 5s. Rambles Round London Town. By C. L. Matéaux. Illustrated. 5s.</p>	<p>Field Friends and Forest Foes. By Olive Patch. Profusely Illustrated. 5s. Around and about Old England. Illustrated. Boards, 3s. 6d.; cloth gilt edges, 5s. Paws and Claws.* Illustrated. Boards, 3s. 6d. cloth, gilt edges, 5s.</p>
---	--

CASSELL & COMPANY, Limited, Ludgate Hill, London
Paris & Melbourne.

This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.

A fine of five cents a day is incurred
by retaining it beyond the specified
time.

Please return promptly.

Gx 9.312

Xenophon's *Anabasis*,

Widener Library

006967874

3 2044 085 175 842